A MISKOLCI KIR. TÖRVÉNYSZÉK
V/2 csop. 4-ik tétel.
KÖNYVTÁRA

ELTE-JOM

Szolda

A büntettekről, vétségekről és kihágásokról

szóló

MAGYAR BÜNTETŐ-TÖRVÉNYKÖNYVEK

MAGYARÁZATA

tekintettel az azokra vonatkozó életbeléptetési- és egyéb törvényekre és rendeletekre, s a magyar kir. Curia döntvényeire és elvi jelentőségű határozataira.

IRTA

Dr. ILLÉS KÁROLY,

KÖZ- ÉS VÁLTÓÜGYVÉD, NYUG. KIR. ÜGYÉSZ.

III. KÖTET — ELSŐ FÜZET.

A büntettekről és vétségekről szóló btk. 332—373. §-ai.

KIRÁLYI TÖRVÉNYSZÉK MISKOLCZON

Ára 2 frt 30 kr.

BUDAPEST, 1889.

SINGER ÉS WOLFNER BIZOMÁNYA.

HORNYÁNSZKY VIKTOR KÖNYVNYOMDÁJA.

☞ A jelen mű I. kötete s II. kötetének első és második füzete SINGER és WOLFNER könyvárus czégnél, s általa a hazai könyvárusoknál, valamint a szerzőnél (Budapest, II. k., Fő-utcza 4.) egyenkint 2 frtért, a két első kötet tehát összesen 6 frtért kapható.

☞ A III. kötet befejező része sajtó alatt van s legközelebb meg fog jelenni.

Budapest Egyetem Egyetemi Központi Könyvtár és Levéltár
87406
Leltár szám:
Államtudományi és Közigazgatási Kar Kari Könyvtár

Zellner
Vasoprel
6/3 12

XXVI. FEJEZET.

A lopás.

1. Bevezetés.

I. A vagyon ellen irányzott büntetendő cselekmények legrégibb alakja s úgyszólván ős forrása a *lopás*, melyből csak lassankint bontakoztak ki a rokon-delictumok, mig végre a lopás mai fogalma, s a vagyon elleni büntetendő cselekmények rendszere létrejött.

A római jogban Paulus következő definitiója volt irányadó: „Furtum est contrectatio rei fraudulosa, lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiam usus ejus, possessionisve". Ezen meghatározás szerint a furtum magában foglalta az összes elsajátítási büntetteket, melyeknek tárgya valamely ingó dolog. Már a megnevezés: furtum, mely a „ferre" igétől származik, ingó dolog létezését feltételezi; a „contrectatio fraudulosa" a dolog jogtalan testi érintését, illetve elsajátítását jelenté; a „lucri faciendi gratia" pedig a lopási szándékot jellemezte. Ezen általános ismérvek mellett a furtum háromféle irányban volt elkövethető. A f. ipsius rei az idegen ingó dolog állagára vonatkozott s annak bármily módon történt jogtalan elsajátítását jelentette, akár másnak birtokából vagy birlalatából vétetett az el (tulajdonk. lopás), akár a birtokban levő dolog eltulajdonítása által eszközöltetett (sikkasztás), — s az előbbi esetben: akár személy elleni erőszak nélkül, akár ily erőszak alkalmazásával történt az elvétel (rablás). A f. usus az idegen ingó dolog jogtalan használatát jelentette; a f. possessionis pedig abban állott, hogy a tulajdonos saját ingó dolgát, az annak birtoklására jogosulttól, pl. a zálogbirtokostól, jogellenesen elvette vagy elvétette. A furtum a rómaiaknál attól kezdve, mikor a XII. táblás törvény szigoru intézkedése hatályon kívül helyeztetett, magánvétség volt, melyre nézve kétféle panasz engedtetett meg: a condictio furtiva — az ellopott dolog vagy a megfelelő érték kiadása iránt, s az actio furti, vagyis a magánbüntetésre (duplum, quadruplum) irányzott kereset, melylyel infamia járt; később azonban a lopás sulyosabb esetei (abigeatus, f. balnearium, sepulcri violatio stb.) bünvádilag toroltattak meg, s úgy ezen, valamint más esetekre nézve is, mint pl. az expilatores, effractores, fures nocturni stb. ellenében cognitio extraordinariának, s gyakran szigoru büntetéseknek volt helye; mig végre a f. ipsius

rei minden esetében a meglopott tetszésére bizatott az actio furti vagy az extraord. bünvádi kereset között választani.

A régibb *germán jogban* a lopás fő jellemvonását az alattomosság (Heimlichkeit) képezte, s csak ennek léte vagy nem léte különböztette azt meg a rablástól. E szerint a dolog erőszakos elvételét is, ha az éjjel vagy álarczos egyének által, tehát alattomosan vitetett véghez, lopásnak tartották, — ellenben a dolognak erőszak nélkül történt elvételét, ha nyiltan vagy a birtokos jelenlétében eszközöltetett, rablásnak tekintették. Egyébként már a legrégibb időben sulyos közbüntetésekkel toroltatott meg a lopás, s a különböző jogkönyvekben különösen kiemeltettek azon esetek, midőn a tett éjjel, fegyverrel, betöréssel, bemászással, s valamely szent helyen, pl. templomban vagy temetőben, követtetett el. A Carolina már elejtette az alattomosság régi ismérvét, s tüzetesebben igyekezett körülirni a lopás fogalmát, e mellett pedig különös gondot fordított a minősített esetek kijelölésére, — úgy hogy az abban foglalt megállapitásokból minden ugrás nélkül történhetett a továbbfejlődés egész a legujabb korig (Berner: Lehrb. 494—496. l.).

A jogtörténelmi és dogmaticai fejlődés iránya az volt, hogy a lopás speciális fogalma a rokon-delictumok kiválása által mindinkább megszoritatott, s az elkülönitő határvonalak mind élesebben kidomboritattak. *A rablás* már a római jogban, a „de vi bonis raptis"-féle edictum által elkülönittetett a lopástól, s miután a megkülönböztető ismérv — a személy elleni erőszak — itt oly élesen előtérbe lép, hogy azt a nép jogi öntudata minden időben felismerte: ennélfogva ezen két büntett, a régi germán felfogástól eltekintve, később sem olvadt össze, s a code pénal kivételes álláspontja, mely szerint a rablás erőszakkal elkövetett lopásnak, tehát a „vol" egyik minősitett esetének tekintetik, sehol sem talált utánzásra. *A sikkasztás* önálló fogalma ujabb keletü. A római jogban a furtum lényegét a contrectatio képezvén, miután ennek értelme az volt, hogy valaki az idegen ingó dologgal úgy bánt el, mintha sajátja lett volna: e szerint az a lopást és sikkasztást egyiránt magában foglalta. A germán jogban megkülönböztették ugyan a „diebliches Nehmen"-t a „diebl. Behalten"-tól, a doctrinában azonban egyelőre itt is a római jog furtuma jutott érvényre. Carpzow volt az első, ki a határvonalat élesebben megvonni igyekezett, azt mondván, hogy a lopáshoz „vera contrectatio", azaz „amotio de loco in locum", a sikkasztáshoz pedig csak „contrectatio ficta" kivántatik meg; de ezen az alapon is csak odáig jutottak, hogy a lopást furtum propriumnak, ellenben a sikkasztást f. inpropriumnak nevezték, —

tehát lényegileg ismét a római joghoz tértek vissza. Ugyanezen alapon találjuk még Feuerbachot is, kinek a lopásról felállitott meghatározása (Zueignung fremden beweglichen Eigenthums) a sikkasztást is magában foglalja, — s ezen egybeolvadás mindaddig megmaradt, mig a lopás sulypontja nem a dolog elvételére, hanem eltulajdonitására helyeztetett. Ezen különbség csak az ujabb időben jutott teljesen érvényre, a mennyiben ma már a doctrina és törvényhozás mindenütt elkülöniti a két fogalmat a szerint, a mint a dolog eltulajdonitási szándékkal másnak birtokából vagy birlalatából elvétetett, vagy a mint valaki a birtokában levő idegen ingó dolgot eltulajdonitja. *A furtum usus* és *possessionis* is általában elkülönittettek a lopástól, s részint mint önálló vétségek, vagy kihágások szabályoztattak, részint egészen kihagyattak a büntetendő cselekmények sorozatából, némely bünt. tkönyvben azonban legalább a furtum usus még egyesitve maradt az ős fogalommal.

Ezen sokféle különválasztások után a furtum végre leolvadt azon esetre, midőn a f. ipsius rei az idegen ingó dolognak más birtokából s személy elleni erőszak nélkül történt jogellenes elvételére vonatkozott, a mi természetesen ezen főfogalom közelebbi körülirására s határainak tüzetesebb kijelelésére vezetett. Ez által a többi rokon-büntettek is önálló fejlődésre lévén utalva, igy keletkezett lassankint a vagyon elleni büntettek rendszere, melynek helyes felismerésénél mindenekelőtt az egyes különvált büntettek és az anyabüntett közt fenmaradt közelebbi vagy távolabbi összeköttetés veendő figyelembe.

II. *A vagyon elleni büntetendő cselekmények* közös sajátsága az idegen vagyon megsértése lévén: eme közös ismérv mint főalakzatokat egyesiti a lopást, sikkasztást, rablást, zsarolást, s ezeknek mellékbüntettét, — az orgazdaságot, továbbá a csalást és bünös bukást, s végül a szándékos kártételt. E mellett azonban van egy lényeges elvi különbség, mely ezen büntetteket két külön csoportra osztja, s ez abban áll, hogy mig egy részök — a lopástól kezdve a csalás és bünös bukásig — mások megkárositása mellett egyszersmind arra is irányul, hogy a tettes a sértett vagyonából elvont értéket saját vagy mások vagyonába átvinni, s ez által ezt az idegen vagyon sérelmével gyarapitani igyekszik: addig a szándékos kárositásnak, mint vagyoni büntettnek, lényegét csakis az idegen vagyon szándékos megsemmisitése vagy megrongálása, tehát csupán a kárositás képezi. Az első csoportot Klien és utána többen — legujabban Merkel — gazdagodási büntetteknek (Bereicherungsverbrechen) nevezték el, mert lényegük a jogtalan gazdagodás mások rovására, —

s nyomatékosan figyelmeztetnek arra, hogy mivel ezen jellemvonás, szemben a szándékos károsítással, becstelenítő jelleget kölcsönöz az idetartozó büntetteknek, s e szerint a nép jogi öntudata mindenütt megkivánja, hogy azok több tekintetben ugyanazon erkölcsi és jogi beszámitás alá vétessenek: ennek figyelembevétele a törvényhozások részéről is igényelhető.*)

A gazdagodási büntetteket ismét két csoportra szokták osztani. Az elsőbe sorozzák a lopást, sikkasztást, rablást, zsarolást és orgazdaságot, — a másodikba a csalást, hűtlen kezelést, okirathamisitást és bünös bukást; s a különbséget abban találják, hogy mig amazoknak tárgyát általában valamely testi ingó dolog képezi, a jogsértés eszköze pedig az ingó dolog jogellenes elvétele, elsajátítása vagy használata: addig az utóbbiak tárgya mind az lehet, a mi a vagyonnak általában alkatrészét képezheti, — czélzata mindig valamely jogtalan nyerészkedés, a jogsértés eszközétül pedig rendszerint a sértett félnek saját, tévedésbe vitt, akarata használtatik fel. Az előbbieket elsajátítási, az utóbbiakat nyerészkedési vagy csalási büntetteknek nevezhetjük.

Nagyban és egészben ugyanezen osztályozást találjuk fel az ujabb btk.-ekben is, — a részletekben mindazonáltal több eltérés mutatkozik. Igy pl., mig a porosz és német btk.-ekben a lopás és sikkasztás egy fejezetben egyesitvék, s csak ezután következnek a rablás és zsarolás, az orgazdaság és bünpártolás, a csalás és hűtlen kezelés, az okirathamisitás, a bünös bukás s végre „Strafbarer Eigennutz“ czim alatt a legkülönbözőbb esetek: addig a többi német s a nem német btk.-ekben a lopás és sikkasztás egyesítése elő nem fordul, hanem az utóbbi részint egészen önállóan, részint a csalási büntettek között jelentkezik. Az előbbiek közül kiemeljük az 1851. évi badeni s az 1861. évi bajor, — az utóbbiak közül az 1868. évi szász, az olasz, belga, zürichi és tessini btk.-eket, melyek közül pl. az utóbb nevezett btk. a tulajdon elleni büntettekről szóló czimben először a lopásról, azután a rablásról és zsarolásról, majd a sikkasztásról s végre a csalás és uzsora eseteiről intézkedik, — a belga btk. IX. czime pedig két első fejezetében akként csoportositja a tulajdon elleni büntetteket és vétségeket, hogy az elsőben az egyszerü és erőszakos lopásról (rablás) s a zsarolásról: mig a másodikban a csalás fajairól, jelesül a hamis bukásról, a bizalommal való visszaélésről (sikkasztás), s a tulajdonképeni csalásról intézkedik.

A m. btk. a vagyon elleni büntetendő cselekmények körének,

*) Merkel: Holzendorff Handb. III. köt. 621. s köv. l.

s ezek sorozatának megállapitása tekintetében legközelebb áll a német btk.-höz, — de ettől is több pontban lényegesen különbözik. Igy pl. nem fogadta el a lopás és sikkasztás egyesitését, mely törvényünk indokolása szerint csupán a germán jogban gyökerező jogtörténeti fejlődés eredményétül tekintendő,*) — továbbá a hűtlen kezelést nem a csalással, hanem a sikkasztással egyesitett egy közös fejezetben, — s végre nem állitott fel oly vegyes tartalmu fejezetet, a minő a német btk.-ben a „Strafbarer Eigennutz“ czimü, e helyett azonban „jogtalan elsajátitás“ czim alatt külön fejezetbe foglalta össze azon eseteket, melyek a lopással és sikkasztással rokonok, de mégis azok mindegyikétől különböznek.

Ehhez képest a vagyon elleni büntetendő cselekmények köre a m. btk.-ben a XXVI—XXXVI. fejezetekig terjed, — s az ezekben foglalt büntettek és vétségek a törvény indokolása szerint négy cathegoriába soroztatván: ezen sorozat volt irányadó a fejezetek sorrendjének meghatározásánál is. A vagyon ellen elkövettethetik büntett vagy vétség: 1. más vagyonának jogellenes elvétele, 2. vagy a jogosan átvett idegen vagyon megtartása, illetőleg az azzal való jogellenes rendelkezés által; 3. vagy pedig az által, hogy a tulajdonos saját vagyonának átadására ravaszsággal rávétetik; 4. végre az által, hogy másnak vagyona jogellenesen megsemmisittetik vagy megrongáltatik. Ezen osztályozási szempont szerint:

az első csoportba foglaltatott a lopás, a rablás és a zsarolás (XXVI. és XXVII. f.);

a másodikba a sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés, a jogtalan elsajátitás és habár improprie az orgazdaság és a bünpártolás (XXVIII—XXX. f.);

a harmadik csoportba vétetett a csalás, az okirathamisitás és a közokirathamisitással együtt czélszerüségi okból az orvosi és községi hamis bizonyitványok kiállitása és használása, a bélyeghamisitás, végre a csalárd és vétkes bukás (XXXI—XXXV. f.);

a negyedik osztálynak csupán egy fejezete van: más vagyonának megrongálása (XXXVI. f.).

Szembetünő, hogy ezen sorozatban oly esetek is vannak, a melyek egyáltalában nem tartoznak a vagyon elleni delictumok közé, a minő pl. a zártörés, a bünpártolás s az okirathamisitás, különösen pedig a közokirat- és bélyeghamisitás, — hasonló inconvenientiák azonban más osztályozás mellett is előfordulnak, s ezekkel szemben a törvényhozó álláspontja csak az lehet, hogy midőn a

*) Anyaggy. II. k. 605—613. l.

czélszerüség a szigoru következetességgel ellentétbe jön, az előbbinek követelményét juttassa érvényre. „A hol a czélszerüség — mondják törvényünk indokai — a logika szoros methodikájától eltérést tanácsolt, mint a hamis közokiratoknál, ott nem haboztunk a czélszerüség követelményét a szigoru logikai következetesség fölé helyezni, s utalunk a belga javaslat készitőire, kik bizonyára nem érdemelnek a praxis szempontjából megrovást, midőn ugyanezen indok utmutatását követték, s ezt nyiltan be is vallották.“ (Anyaggy. II. k. 604. l.).*)

III. *A lopás osztályozása és minősítése* a jelen törvény szempontjából különböző módon eszközölhető. U. is:

1. tekintettel a meglopott személy és a tettes közötti viszonyra, a lopás bizonyos esetekben csak a magánfél indítványára üldözhető (342. és 343. §§.), — minden más esetben azonban hivatalból indítandó meg a bünvádi eljárás;

2. tekintettel az elkövetés módjára, illetve a tettes egyéni tulajdonságaira, a lopás egyszerü vagy minősitett, a szerint, a mint csupán az ellopott dolog értéke alapján válik büntetté (334. és 335. §§.), vagy amint már önmagában, bizonyos körülmények hozzájárulása folytán, büntetté minősül (336—338. §§.);

3. az egyszerü lopás azon esetben, ha a lopott dolog értéke nem nagyobb 50 frtnál, vétséget, ellenkező esetben pedig büntettet képez (334. §.), — s ily esetben annak meghatározása végett, vajjon büntett vagy vétség forog-e fenn, mindazon dolgok értéke egybefoglalandó, melyeket ugyanazon tettes, bár több külön lopás alkalmával ellopott vagy ellopni megkisérelt (335. §.); ha pedig az egyszerü lopás tárgyát élelmi szer képezi, s ennek értéke 2 frtot meg nem halad: a cselekmény tulajdon-biztonság elleni kihágás gyanánt büntetendő (kb. btk. 126. §.).

IV. *Az elsőfoku biráskodás* a kir. törvényszékek rendes hatásköréhez tartozik, — kivéve a 339. §. szerint büntetendő lopás vétségét, mely annyiban, a mennyiben hat hónapot meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának esete fenn nem forog, a kir. járásbiróságok hatásköréhez utaltatott. (1880: XXXVII. t.-cz. 40. §. 4. p.*) Vajjon fenforog-e ezen feltétel: ezt mindenkor az illetékes kir. járásbiróság határozza meg, — mert az életbeléptetési törvény hivatkozott §-a szerint: „a mennyiben hat hónapi időtartamot meghaladó fogházbüntetés mutatkozik kiszabandónak, a kir. járásbiróság, a vizsgálat befejezése után, az iratokat szabályszerü elintézés végett, az illetékes kir. törvényszékhez köteles beterjeszteni;“ ez pedig nyilván azt jelenti, hogy a 339. §. szerint büntetendő lopás vétsége, kivéve a connexitas esetét, csak akkor juthat a kir. törvényszék elintézése alá, ha azt az első sorban illetékes kir. jbiróság oda átteszi. Feltéve tehát, hogy a kir. ügyészség a jelzett szempontból törvényszék elé tartozónak vélné az esetet: erre nézve a kir. jbiróságnál kell indítványát előterjesztenie, — s a mennyiben ez saját competentiáját megállapitaná: a vádhatóság csak felebbezés utján szerezhet érvényt nézetének. E szerint törvénybe ütköző eljárás volna az, ha a lopás vétsége a kir. jbiróság mellőzésével egyenesen a kir. törvényszék elé vitetnék, s ha az utóbbi ugyanily módon megállapitaná saját illetőségét.

A másodfoku biráskodást a kir. jbiróságok hatásköréhez utalt lopás vétségére nézve a kir. itélőtáblák gyakorolják, — ez esetben azonban a másodb. itélet ellen a m. kir. Curiához csupán az anyagi bttörv. nem helyes alkalmazása miatt, s csak akkor van további felebbvitelnek helye: 1. ha a büntetendő cselekmény esete nem forog fenn; 2. ha valamely büntett, vagy elsőfokulag a kir. törvényszékek hatásköréhez utalt vétség kihágásnak, vagy a kir. jbiróság hatásköréhez utalt vétségnek minősittetett (1883.: VI. t.-cz. 6. és 7. §§.); mely utóbbi eset a lopásnál pl. akkor fordulhat elő, ha a kir. jbiróság valamely minősitett lopást vétség gyanánt itélt el, vagy ha a lopás vétsége hat hónapnál hosszabb tartamu fogházzal volna büntetendő, s a kir. jbiróság mégsem tette azt át az illetékes törvényszékhez. (A felebbvitel korlátozására vonatkozó törvény magyarázatát és bővebb kifejtését lásd a II. k. 265. lapján, s a „Jog“ 1885. évi folyamának 295., 303. és 311. lapjain közölt értekezésemben).

*) Maga az elv helyes; de vajjon nem lehetett volna-e a két szempontot jobban összeegyeztetni, mint a m. btk.-ben történt: ez más kérdés. Részemről „A vagyon elleni büntettekről“ irt értekezésemben (M. Ig. ügy 1875. évi IV. k. 289—310. l.) eltérő alapon igyekeztem a vagyon elleni delictumok rendszerét felépiteni. E szerint az osztályozás és sorrend a gazdagodási büntettek és vétségek tekintetében a következő volna: I. Lopás és sikkasztás. II. Jogtalan elsajátítás (az u. n. „Funddiebstahl“ s az orvvadászat és halászat), jogtalan használat (f. usus) és jogtalan elvétel, (f. possessinis); III. Rablás és zsarolás. IV. Orgazdaság. V. Csalás. VI. Csalárd és vétkes bukás. VII. Jogtalan nyerészkedés, u. m.: a) az üzletszerü szerencsejáték; b) hamis árujegyek használata; c) kiskoruak rászedése. Ezután következnék a szándékos kártétel, mely a gazdagodási büntettekkel szemben külön szempont alá helyezendő.

*) L. e tárgyban Sass Elemér értekezését: „A lopásról, tekintettel az illetékességre“. (Jogt. Közl. 1881. évf. 271., 278., 287. és 294. l.), melyben a lopás tényálladékának s egyes fajainak kifejtése után adja elő az illetékesség szabályait.

2. A lopás fogalma.*)

333. §.

A ki idegen ingó dolgot másnak birtokából vagy birlalatából, annak beleegyezése nélkül, azon czélból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el.

M. i. 1. *Ingó dolog.* A lopás eszményi objectuma: a vagyonjog, közelebbről pedig: a birtokjog. A tolvaj ugyanis vagyoni jogában sérti meg azon személyt, a ki ellen cselekménye irányul, s a kinek vagyoni uralmából, birtokából valamely tárgyat kihelyez, mely tárgy a tett előtt a megsértettnek uralma alatt állott. A mint tehát a lopás eszményi objectumát a vagyonjog képezi: ugy nem képezheti annak realis objectumát egyéb, mint az, a mi a vagyonjognak tárgya, ez pedig az általános értelemben vett tárgytól való megkülönböztetés végett, a polgári jogban *dolognak* neveztetik. Mindazonáltal nem minden, a mi dolog a polgári jog értelmében, lehet tárgya a lopásnak, mert a büntetőtörvény szempontjából szükséges, hogy a szónak hordereje, a lopást illetőleg korlátoztassék. A lopás által megtámadható objectum, nem mindennemű dolog; ámbár másrészről ezen büntett tárgyát nem képezheti más, mint csakis valamely dolog, res, Sache, chose, cosa. A tétel akként áll: hogy lopás csakis testtel biró és ingó dolognak elvétele által követtethetik el.

A dolog a 333. §-ban azon szűkebb értelemben vétetik, melyben Kelemen szerint „in bonis esse possint" s tüzetesebb megjelölés szerint azon értelemben, melyben e szó alatt Unger helyes meghatározása szerint: „a természetnek testtel biró, különvált, és emberi uralomnak alávethető darabjai értetnek". Ez a dolognak legszűkebb, vagyis tulajdonképeni értelemben vett jelentménye. Ezen értelem szerint nem értetnek a dolog alatt a kötelmi jognak tárgyai, vagyis ki vannak zárva fogalmából: a jogok. De a 333. §. még tovább korlátozza nem ugyan a dolog fogalmát in abstracto, hanem a dolgot mint a lopás anyagi elemét; mert mint az említett szakasz szövege mutatja: a lopás büntette, illetőleg vétsége nem követtethetik el bármely dolognak, sőt nem mindennemű, ámbár legszorosabb értelemben vett dolognak jogellenes elvétele által, hanem szükséges, hogy az azonfelül, hogy a legszorosabb értelemben vett dolog kategoriájába tartozzék, még *ingó* is legyen. Ingatlanok nem lopatnak; hanem bitoroltatnak; lopás csak ingó vagyon elvétele által követtethetik el. A fennebbiekből következik, hogy a lopás büntettének constitutiv elemeiből ki vannak zárva: 1. a jogok; 2. az ingatlanok.

A mi a *jogokat* illeti, ezek egyáltalán nem lopathatnak el. El

*) L. *Dr. Heil Fausztin* monographiáját a lopásról, mely a Magyar Igazságügyben következő czímek alatt jelent meg: I. Bevezetés. II. A lopás fogalommeghatározása és lényeges ismérvei (XXV. 241., 355., 406. és XXVI. k. 124., 170., 280., 354., 424.) III. A jogtalan eltulajdonítás mint a lopás tényálladékának eleme (XXVII. k. 20., 90.) IV. A lopás mennyiségi ismérvei (XXVIII. 143. és 205. l.).

lehet lopni ugyan valamely szerződésről készített okiratot, valamely kötelezvényt; de ez csak bizonyítéka a jognak, és nem a jog maga. Ily tárgy ellopásánál azon darab papir képezi az elvitel tárgyát, melyre a szerződés, a kötelezvény irva volt; de nem a szerződés, s nem az ezen alapuló jog. Ez utóbbi még mindig fenmarad, s érvényesíthető is, habár az okirat, mely fennállásának és létének bizonyítására kiállittatott, elveszett, vagy elvétetett volna. Másképen áll a dolog azon okiratokra nézve, melyek önmagukban képviselik az értéket, a melyről kiállítvák. Az ily okiratok, illetőleg papirok nem csupán bizonyítékok, hanem valóságos értékkel biró dolgoknak tekintetnek. Ezek tehát igen is lehetnek tárgyai a lopásnak, mert elvételök által nem pusztán a papir, a melyre kiállítvák, hanem az ebben rejlőnek tekintett érték is elvétetik. Ilyenek az előmutatóra szóló kötelezvények, részvények, utalványok, szelvények, warrantok, ilyenek azon közforgalmi papirok is, melyek habár névre szólanak, de melyeknek ezen utóbbi minősége — a fennálló rendeletek vagy szabályok szerint nem akadályozta, hogy értékük az illető pénztár által a mindenkori előmutatónak kifizettessék. Ezekhez tartoznak a takarékpénztári könyvecskék is.

A dolognak *ingó vagy ingatlan* voltát illetőleg azon szabály az uralkodó, hogy ingatlanok nem lopatnak, hanem bitoroltatnak. E körül mindazonáltal megjegyzendő, hogy a lopás szempontjából nem mindaz tekintetik ingatlannak, a mi ingatlannak vétetik a polgári törvény különös dispositiója folytán. Az élőfa az erdőben: nem ingatlan a büntetőtörvény szerint, azon értelemben, hogy lopás tárgyát nem képezhetné; a mezei gazdasághoz tartozó eszközök, a gyári készülékek, lehetnek a lopás tárgyai; a fű, a földben létező növény, az agyag, a homok, a mész, habár a lopás megkezdésekor a földdel össze voltak nőve, továbbá a ház kerítése, vagy más alkatrésze: igen is lehetnek a lopás tárgyai. A legtöbb ily esetben áll azon szabály, hogy azon perczben, midőn a tolvaj, elvétel és eltulajdonítás czéljából elválasztja az ingatlan egyes darabjait az állagtól, melylyel azok összenőve, vagy egybekapcsolva voltak: már ingókká lettek azok, s ennek folytán mint különálló ingó darabok lopatnak el. Az elvitel czéljából ingósitott ingatlan, mielőtt ellopatik, már ingó dologgá vált.

Az itt említett tárgyak némelyikének jogellenes elfoglalása, illetőleg eltulajdonítása külön törvény által tiltatik; ez esetben a cselekmény, nem az általános büntetőtörvénykönyv, hanem a specialis törvény szerint lesz büntetendő. Mindazonáltal a cselekmény természete nem változik az által, hogy büntetését külön törvény állapítja meg. Az élőfának jogellenes kivágása, más tulajdonát képező erdőtermékeknek az erdőből való jogellenes eltulajdonítása: nem szünik meg lopás lenni az által, mert büntetéséről az erdőtörvény rendelkezik. (Anyaggy. II. k. 623—625. l.)

2. *Idegen dolog.* A lopás külső elemére vonatkozólag megkivántatik még, hogy a dolog *másé legyen.* A ki oly dolgot tulajdonitott el, mely akkor, midőn ezt tette, örökségképen reá szállt, habár e körülményt nem is tudta lopást nem követ el.

A lopás tényálladékára nem szükséges, hogy a dolog azé legyen, a kinél az elvétel idején volt; sőt még az sem, hogy a birlaló detentiójának jogosnak kell lennie. A törvény szövege szerint elég, ha a dolog viszonyitva az ezt eltulajdonitó személyhez idegen dolog, vagyis, ha az, a tettest tekintve, nem ezé, hanem másé. Természetesen azon hozzáadással, mely szerint a tettesnek egyszersmind tudnia kell, hogy a dolog nem az övé, vagy is, hogy az „idegen dolog". Az eszme, a dolognak három viszonylatban való szemügyre vételét teszi szükségessé: a *res nullius*, a *res derelicta*, és az *elvesztett*, illetőleg az *elhányódott dolog*.

A mi senkié: annak elvétele, illetőleg tulajdonná tétele által nem követtetik el bűntett; az ily dolognak elfoglalása, megszerzése, a polgári törvények szerint megengedett szerzési jogczím. Ugyanez áll az *elhagyott* dologra nézve is. Az *elvesztett*, vagy az *elhányódott* dologról a 365. §. szól. Most csak azt emlitjük meg, hogy az elhányódott dolog, melynek hollétét nem tudja a tulajdonos, melyet tehát corpore közvetlen behatás által nem birtokol: nem szünt meg az ő birtokában lenni, ha az egyébként az ő uralmának alávetett helyen létezik. Az ily dolog jogellenes elvétele nem képezi a talált dolog eltulajdonitását, hanem lopást.

Nehézség merült fel, s több törvény szükségesnek látta azon nehézséget határozott szabály által eloszlatni: a közös tulajdonra nézve. Elkövethet-e lopást a közös tulajdonos a közös tulajdont képező vagyon, vagy ennek egy része elvétele által? A polgári jog szerint ugyanis a meg nem osztott, a közös tulajdon egész állagában, valamennyi tulajdonosnak tulajdona: a tulajdonjog benrejlik az el nem különitett, a meg nem osztott tulajdon mindenik részében. A megosztás előtt nem lehet mondani, hogy ezen rész ezé, a másik rész másé. Minthogy pedig a lopás tényálladékához okvetlenül megkivántatik, hogy a dolog másé legyen; ez pedig a közös tulajdont illetőleg, s vonatkozólag annak mindegyik tulajdonosára, az ily tulajdonnak semmiféle darabjára, vagy részére a megosztás előtt nem foroghat fenn: ebből vonatott le azon következtetés, hogy a közös tulajdonosok által a közös tulajdonon lopás nem követtethetik el. A positiv törvények mindazonáltal ezen esetet is mint lopást akarván büntetni: innen származott az, hogy több törvényhozás, külön tételben látta szükségesnek kifejezni, hogy ily esetben csak akkor nem követtetik el lopás, ha a közös tulajdonos nem vesz el többet, mint a mennyi őt jogosan illeti; a mennyiben pedig, a tulajdonostársak beegyezése nélküli elvétel többre terjedne, mint a mennyi az egyik tulajdonost a közös tulajdonból illeti: cselekménye lopást képez.

A jelen törvényben nem tartatott szükségesnek, hogy ez különösen kimondassék. A magyar gyakorlat ugyanis sohasem tekintette büntetlennek az ily lopást, s ez okból nem lehetett egyáltalán attól tartani, hogy a specialis dispositio kihagyása, a cselekmény büntetlenségét vonná maga után. De másrészről teljesen megengedve a fennkiemelt tétel praemissáinak helyességét: a közös tulajdon természetéből következik, hogy a tulajdoni jog csak azon

dologra, és a dolognak csak azon részére terjedhet, a melyre a tulajdonosnak, s hogy ha többen vannak, mindegyiknek jogos czíme van. A mire vagy a mely részre valakinek jogczíme nem terjed ki: az őt illetőleg idegen tulajdon, idegen dolog. A többlet tehát, melyet a közös tulajdonból a tulajdonostárs elsajátít: másnak tulajdonát képezte, ezzel tehát másnak tulajdonát, idegen dolgot tulajdonít el.

Ez a tulajdoni jog természetéből folyván: külön intézkedés általi kifejezése annál inkább szükségtelennek mutatkozott, mert, mint említők, e tekintetben helyes hazai joggyakorlatunk a különös intézkedést fölöslegessé tette (u. o. 625—627. l.).

3. *A dolog elvétele „másnak birtokából vagy birlalatából"*. Hogy lopás követtessék el, föltétlenül szükséges: az idegen ingó dolognak a birtokostól vagy birlalótól elvétele. Mi a birtok? Mi a birlalat? E kérdésekre a polgári törvényeket illeti a felelet. És ha már a birtok eszméje és construálása sok nehézségre ad okot: még nehezebb a birlalaté, mely különösen azon jelentőségében, — mint „Gewahrsam" — kézentartás« általánosan elfogadott meghatározást, mai napig sem nyert. A legnehezebb e kérdés megoldása azon esetekben, melyekben a dolog, maga *a tulajdonos vagy a birtokos által adatott másnak át, és vitássá válik: vajjon az átvevő a dolog birlalatába jutott-e vagy sem?* Nem reproducáljuk a különböző nézeteket, s azoknak különböző formulázásait. Szerintünk a gyakorlati czéloknak megfelel azon fogalmazás, mely a birlalatot nem csupán a dologra való fizikai behatás lehetőségétől, hanem *a behatás mindenkori ismétlésre irányzott akarattól is teszi föltételezetté.* Ezen értelemben nem veszti el a birlalatot az, a ki az ingó dolognak más detentiójába adása által, ez utóbbit azon helyzetbe hozza ugyan, hogy ez azon dologra fizikailag hathasson, ha az átadónak akarata arra volt irányozva, hogy saját részéről a fizikai behatásnak mindenkori gyakorlatát magának fentartsa, s ha ezen átadónak fizikai *helyzete az átadás után is olyan, hogy az akaratilag is fentartott behatást, tettleg is gyakorolhassa, vagy ismételhesse.* Az ekként átadott dolog átvevője, detentora tehát, a ki a tulajdonos vagy birtokos akarata által fentartott fizikai behatásnak bármikori ismétlését megszünteti az által, hogy az ezen behatás tárgyát képező dolgot jogellenesen elveszi: a jogositottnak birtokából vagy birlalatából veszi el azon dolgot, és igy lopást követ el, daczára annak, hogy azon dolog az elvétel perczében az ő fizikai behatásának jogkörében, az ő kezében létezett.

A következő példák a most körvonalozott tétel irányzata nyomán helyesen lesznek megoldhatók. A ki a batyut szomszédjának őrizete alatt hagyta: az nem adta még át a batyu birlalatát. Ha tehát a szomszéd abból eltulajdonított valamit: azon dolgot, másnak birlalatából vette el, és igy lopást követett el. A tulajdonost kisérő hordárnak nem adatott át azon dolgok birlalata, melyek vitelével megbizatott, mert a tulajdonos a hordár mellett lévén, akaratilag mintegy kézen, és igy saját birlalatában tartotta a hordár kezében levő tárgyakat. A hordár általi elvétel tehát szintén

lopást képez. A kereskedősegéd hasonló okoknál fogva lop, és nem sikkaszt; sőt a cselekmény e természetére nézve még kevésbbé történik az esetben változás, ha a pénz a kézipénztárba tétetett, s ő azt abból kiveszi. A vendéglőben megszálló vendég, a ki a szobában létező tárgyak valamelyikét eltulajdonítja: lopást követ el. Ellenben a lakó, a ki a hosszabb időre kibérelt szobából a használatul neki átengedett, s a bérbeadó tulajdonához tartozó valamely ingót eltulajdonít: sikkasztást követ el; mert ez esetben a bérbeadónak a közvetlen, és mindenkori behatásra irányzott akarata, a bérlet természete által ki van zárva.

Általában a „kézentartás", a „kézre-bizás" érteményéből — mely kifejezést az 1843-ik törvényjavaslatunk 309. §. is használja — helyesen hiszszük kifejthetőnek a „Gewahrsam" eszméjét; helyesebben és tüzetesebben, mint ez az említett német kifejezésből eddig sikerült. Természetes, hogy a kézentartás technicai értelemben szorosan megkülönböztetendő lenne a kézben-tartástól, a kézenbirás a kézbenbirástól, a mely szavakat, ha tüzetesen analysáljuk, ma is egymástól megkülönböztetett értelemben használja a nép. A könyv: kézben, a gulya: kézen van; az óra, a láncz, a bot: kézben; a faraktár, az uradalom, a tömeg — a rendelkezőnek, a tisztnek, a gondnoknak kezén van. A kézen-tartásnak technicai construálása szerint természetes, hogy az óra, a könyv, szintén kézrebizott, kézentartott dolgok lehetnek. A német: „Hand wahrt Hand" szolgál alapul az eszmének, mely Wehre, Gewehre, Gewahrsam substantivumokkal fejeztetett és fejeztetik ki; erre a mi kézen-tartásunk alkalmatosabb szónak mutatkozik (u. o. 626—628. l.).

4. *Az elvétel ténye.* Elvesz! Ebben nyilvánul a tolvaj fizikai cselekvése, ellentétben a sikkasztóéval: a ki megtart. De miben áll az elvétel? Melyik közelebbről meghatározott tettel van ez véghezvive? mely cselekvéssel van megkezdve? A ki valamely ingó dolgot egyik helyről a másikra tesz: az is elveszi azt onnan, a hol volt; még is az ily áthelyezés végetti elvétel, egyik esetben egészen büntetlen, a másikban pedig lopást képez. A szobában létező valamely tárgyat a tulajdonos tudta nélkül el lehet onnan venni, a hol volt, mert az illető azt hiszi, hogy egy másik szobában jobban lesz az elhelyezve; de ugyan ezen módon elvétethetik a dolog eltulajdonítási czélzattal is, t. i. az elvett dolognak egyelőre egyik szobából a másikba való helyczése által, azon okból: hogy azt, alkalmas időben utóbbi helyéről is elvinni, és a tolvaj czéljainak megfelelőleg elhelyezni lehessen. Az elvétel mindkét esetben fenforog, de ugyanazon fizikai tett nem ugyanazon jelentőségű az egyik esetben, mint a másikban. Az eltulajdonítási szándék közelebb megjelöli ugyan a lopást képző elvételt; de a külcselekmény nem mindi gterjeszt világosságot a szándékra, s ha e szándék létezik is: ez még nem elégséges; mert a kültettnek magának is annak kell lennie, a melyet a törvény meghatároz. Ha tehát elvétel nem forog fenn: a tett nem képezhet lopást, habár a tettesnél meg volt az eltulajdonítási czélzat.

A lopásnál megkivántató külcselekvés meghatározása végett a

contrectation kivül, a római jogban használt synonimák már ezért sem lehettek találók, mert a contrectatio által átfoglalt különböző cselekmények hol egyikére, hol másikára vonatkoztak. A későbbi időkben azzal hitték a contrectationak sokértelműségét korlátozni, s annak különösen a lopási külcselekvés megjelölésére tüzetesebb értelmet tulajdonítani, hogy a lopásnál a dolognak a tulajdonos házából, udvarából, bekerített helyiségéből való *elvitelét* állíták szükségesnek. E szerint a ki a tulajdonos asztalából pénzt vett el, és azt zsebébe dugta: még nem követett el lopást. Az elvitelnek felállításánál a lopás criterionjául, a vezéreszmét az képezte, hogy mindaddig, míg a dolog a tulajdonos helyiségében létezik: az nem tekinthető ennek uralmából, hatalmi köréből kihelyezettnek, s így az mindaddig nem lopathatott el. Ha tehát a cseléd gazdája vendégének pénzét, ennek tudta nélkül, s eltulajdonítási szándékkal elvette, s azt ugyanazon szobában elrejti: lopást követett el; mert a vendég nem volt ura a szobának, s e szerint az elvett dolognak azon szobában való elrejtése által az kijutott a tulajdonos hatalmi köréből. Ellenben ha a cseléd, hasonló körülmények közt, gazdája ellen követte el a tettet; ezen cselekmény nem képezett lopást, mert a szoba a gazdáé lévén, az abban létező, habár elrejtett dolog, az ő uralmából és jogköréből nem jutott ki.

Ezen eszme, mely a lopás consummativ mozzanatát messzebbre helyezi, mint az elvétel, Németországban és Olaszországban teljesen feladatott, Franczia országban és Belgiumban azonban vitás.

A mi törvényünk is az „elvétel" szót használja, mely szó összefüggésben az eltulajdonítási czéllal, más szavakban kifejezi, hogy az elvétel által, az eddigi birtokos birtoklása szüntettetik meg, s az elvett dolognak, a tolvaj általi birtokba vétele, vagy is ennek azon dolog fölötti oly uralmi állapota jött létre, mintha azon dolog, az ő tulajdonát képezné. Az ekként körülirt eszme helyesnek, s lehetőleg tüzetesnek mutatkozik, s ennek irányzatával helyesen fog vezettetni a biró a concret eset megitélésénél.

Birtokában vagy birlalatában volt-e a tettes az eltulajdonított dolognak azelőtt, mielőtt azt eltulajdonitotta? avagy az elvétel által helyezte-e magát annak *birtokába!* Ez lesz a megoldandó kérdés. Ha a tény körülményei azt mutatják, hogy jogtalan elvétel általi birtokba-vétel forog fenn: a lopás meg lesz állapitva. Ha azonban a dolog már előbb volt a tettes birtokában vagy birlalatában: ez esetben a jogosult birtoklásának elvétel általi birtokbavétele nem forogbatván fenn, lopás nem létezhet. Szem előtt tartandó mindazonáltal, a mi a birlalatra nézve fennebb mondatott, nevezetesen, hogy nem mindig állapít meg birlalatot azon fizikai helyzet, mely az illető személyt valamely dolog fölött való hatásra képesíti. Az elvétel, és igy a lopás még nincs kizárva az által, hogy a dolog az eltulajdonítás perczében az eltulajdonitónak kezében volt. A gyűrűt, melyet tulajdonosa valakinek megmutat, ha ez a kezébe adott gyűrűvel eltulajdonítási szándékkal megszökik: nem sikkasztotta, hanem ellopta, ámbár az a tulajdonos által adatott át neki.

Szem előtt tartandó továbbá az is, hogy az elvételnek nem kell szükségszerűleg kézbevétel által történnie, s hogy ez többféle módon, nevezetesen mechanicai készülékek, sőt állatok által is eszközöltethetik. Végre elvételt képez az is, ha állatok elhajtatnak; a mi ha eltulajdonítási czélból, a jogosultnak beegyezése nélkül történik: lopást állapít meg. A czigány, a kivel az ismeretes adoma szerint a ló elfutott, lopást követett el, ámbár ethymologiai értelemben nem vette el a lovat (u. o. 630—633. l.).

5. *A jogosult beleegyezése az elvételbe vagy a beleegyezés hiánya.* A törvény szerint a jogosultnak beleegyezése nélküli elvétel képezvén a lopást, ebből önkényt következik, hogy a jogosultnak beegyezésével nem lehet lopást elkövetni. Ezen eszme is többször adott már controversiákra alkalmat. Egy előfordult eset hiven tükrözi vissza a fentebbi tétel körül felmerült nézeteltérést. Az alkonyatkor hazatérő atyánál, kis gyermekei meglátván az aranynyal telt erszényt, azt sirva kérték tőle Az atya, hogy lecsendesítse gyermekeit, kinyitotta az ablakot, és ezen szavakkal: „Péter, itt van az arany, vidd el," az ablak alatt ki a levegőben lógázta az erszényt. De Péter, egy ismeretes tolvaj alakjában, az ablaknál ólálkodván, kivette az atya kezéből a levegőben tartott erszényt, s azzal tovább illant. Biróság elé kerülvén a dolog: a védő a feljelentőnek beegyezésére fektette a védelem sulypontját, kiemelvén, hogy az elvitel, az állitólagos sértett fél beegyezésével, sőt felhivására történt, s hogy ennélfogva lopás nem foroghat fenn. A biróság azonban nem látta fenforogni a beegyezést; mert a jogosultnak beegyezése csak az esetben állapítja meg a lopást kizáró körülményt, ha a beegyezés valódi és komoly, a mit a felhozott esetben nem lehet állitani.

Egy másik eset, a lesben álló tulajdonos ellen elkövetett lopásnak a beegyezés, illetőleg a nem-akadályozás szempontjából való megitélésére vonatkozik. A tolvaj felszólította egy köteles-mester tanoncát, hogy együtt lopják el a mester lenkészletét. A tanocz értesitette mesterét a felszólításról s általa utasittatott, hogy folytassa az értekezést, s látszólag engedjen a felhivásnak. A tanocz mesterének utasitása szerint cselekedvén, ez utóbbi, a lopásra kitüzött időben egy elrejtett helyről nézte a mint lenraktára kiüríttetik, s midőn a tolvaj eltávozandó, a lopott tárgygyal megrakott kocsira ült volna: a megjelent tulajdonos, a lovak elé került, s előhiván cselédjeit, a tolvajt elfogta és átadta a hatóságnak.

Biróság elé hozatván az ügy, a védelem ez esetben is a panaszló fél beegyezésének szempontjából tagadta a lopás létét; a törvényszék azonban nem látta magát indittatva a védelem értelmezésének a judicatura tételei közé fölvételére. Azon körülmény, mondatik az itélet indokaiban, hogy a lesben álló tulajdonos, szótlanul nézte tulajdonának birtokából való kihelyezését: még nem jelenti azt, hogy ő annak elvételébe és eltulajdonitásába beegyezett volna; sőt ellenkezőleg a concret eset csak azt igazolja, hogy a tulajdonos, hallgatag magatartása által, csupán egyideig, és csakis szinleg engedte megtörténni a cselekményt a végett, hogy annál biztosabban kézrekerithesse a tettest, s megakadályozhassa az eltulajdonitást. Ez pedig kizárja a valódi, a komoly beegyezést, a minek hiánya lopássá minősiti a fenforgó tettet.

Mindkét eset a mi törvényünk szerint is ekként levén eldöntendő, az e tekintetben megfelel az igazság követelményeinek, és ki is fejezi azt, a mit kifejezni szükséges. Nem módositása, sem megtoldása, vagy megszorítása annak, hogy a lopás csak az esetben követtethetik el, melyben az elvétel a jogosult beegyezése nélkül történt, ha ezen ismérv kizárására, a jogosultnak valódi és komoly beegyezése követeltetik. A törvény világosan kimondja, hogy lopás az esetben forog fenn, ha a jogosult nem egyezett be a dolog elvételébe. A beegyezés hiánya tehát a törvény szerint egyik lényeges föltétele a lopásnak. Ebből következik, hogy csakis a beegyezés léte által záratik ki a büntett e lényeges eleme. Hogy pedig beegyezés alatt nem értetik a látszólagos, a szinleges nyilatkozat, sem pedig passiv magatartás; ezt nem kell hosszabban bizonyitani. A szinleges, a látszólagos magatartás egyáltalán nem képezvén beegyezést: igen természetes és igen egyszerü, hogy a jogositott oly magatartása mellett, mely nem tekinthető beegyezésnek, a lopást megállapitottnak kell tekintenünk.

Megtörténhetik azonban, hogy a tettes alapos okoknál fogva azon hitben van, hogy a tulajdonos beegyezett, vagy beegyez az elvételbe; azonban a következmény az ellenkezőt mutatja ki. Kérdés tehát, hogy a tettesnek e körüli tévedése által, kizáratik-e a lopás?

A jogosult beegyezésének léte vagy nem léte: objectiv körülményt, tényi föltételt képez. A jogos beegyezés nem léte: a büntetendő cselekmény létét, annak létezése ellenben: a büntetendő cselekmény kizárását állapitja meg. Tévedés fenforoghat minden büntetendő cselekményre, annak mindenik mozzanatára nézve. A tévedés alapulhat igen fontos, és elhatározó okokon, s a körülményekből világosan kiderülhet, hogy a tettes semmi esetre sem követte volna el azon tettet, ha azon körülményt, melytől annak büntetendő volta függ, tudta, ismerte volna. Egész kiterjedésében nem lehet az ily cselekvést szándék nélkülinek mondani; mert a tettet magát akarta a cselekvő; csupán a tettnek valamely körülményére, vagy egyik lényeges mozzanatára nézve volt tévedésben. A büntető törvények kizártnak tartják a szándékot mindenik oly esetben, melyben a cselekvés valódi indokát: a tettesnek a cselekmény ténykörülményei körüli tévedése képezte. Ezen szabályt fejezi ki a törvény 82. §-ának első bekezdése; s ehhez képest az eredmény az utóbb felvetett esetre nézve az, hogy a ki alapos okoknál fogva azon meggyőződésben van, hogy másnak tulajdonához tartozó ingó dolgot a jogosultnak beegyezésével vesz el, és eltulajdonít, daczára annak, hogy a jogositott ébbe nem egyezett be, lopást még sem követ el.

Fennmarad még egy kérdés, melyet e helyütt ki kell emelnünk. Kizáratik-e a lopás, ha a birlaló, a tulajdonos akarata ellen beegyez a reábizott dolognak egy harmadik általi eltulajdonitásába,

és azon harmadik tudja, hogy a birlaló a beegyezésre nincs felhatalmazva?

Glaser a következő eset alkalmából tárgyalta e kérdést: *A* és *B*. egy kereskedésben voltak mint segédek alkalmazva; *A*.-nak teendőihez tartozott, a leveleket a postáról elhozni, s azokat az irodai személyzet egy bizonyos tagjának átadni. *A*. felszólítja *B*.-t, hogy törjék fel a pénzesleveleket, s azok pénztartalmát egymás közt oszszák fel. A megállapodás végrehajtatott akként, hogy *A*. a postán átvett leveleket átadta *B*.-nek, ez feltörte azokat, kivette azokból a pénzt, s fele részét átadta *A*.-nak.

Teljesen megegyez ezen esettel azon példaként felhozott másik eset, melyben egy falusi gazda a piaczra szállított gabonájának ideiglenes őrizetére felkérve szomszédját, rövid időre eltávozik, s a felkért az őrizetet átveszi. Egy a kocsi mellett álló személy, a ki mindazt, a mi a másik két ember közt történt, látta és hallotta, a gazda eltávozása után felszólítja a gabona detentorát: engedné meg neki, hogy nehány zsák gabonát a kocsiról elvihessen. Az őrizettel megbizott beegyezik, s az elvitel megtörtént.

Mely bűntett forog fenn? Mely bűntettben bűnös *A*, melyben *B*? mely bűntettet követ el a gabona elvivője, melyet az elvitelbe jogtalanul beegyező hűtlen felvigyázó?

Osztjuk e tekintetben a drezdai legfőbb törvényszék 1862-dik szeptember 29-dikén hozott itéletének ezen indokát: „Sobald dem Diebe bekannt war, dass der Inhaber nicht einwilligen konnte, und derselbe diese Einwilligung überhaupt nur darum zu erlangen gesucht hat, um seine, auf widerrechtliche Aneignung der fremden Sache gerichtete Absicht ungestört und desto sicherer verfolgen zu können, weist schon der vorhandene subjective Thatbestand darauf hin, dass in der Betheiligung des Mitinhabers der Sache kein Grund liegt, den Begriff des Diebstahls an dergleichen Fällen für ausgeschlossen zu halten“.

De más szempontból is helyes a kiemelt megoldás! Ez ugyanis további folyománya annak, a mit fentebb felállítottunk, mely szerint arra nézve, hogy a lopás beegyezés által kizárattassék: a beegyezésnek valódinak kell lennie. *A detentor nem egyezhetett be a reábizott dolog eltulajdonításába:* beegyezésének lehetősége jogilag ki volt zárva; ilyetén nyilatkozata tehát bűnös, vagyis a mi ebből következik, jogilag semmis. Az, a ki a detentornak ily beegyezését, egy harmadik személy tulajdonának eltulajdonítására alkalmul használta fel: a beegyezés jogosulatlanságát tudta; tudta tehát, hogy az bűnös, vagyis semmis. *Ily beegyezés csak látszólagos, és igy hatálytalan,* s a mint nem képes a tettnek a jogosult cselekmény jellemét megadni, ugy nem is képes annak a büntető törvény szerinti valódi jellemét megváltoztatni. Vegyük el a szinleges beegyezést: s fenmarad az idegen ingó dolognak jogtalan elvétel általi eltulajdonítása. Fenmaradt tehát a lopás.

Ez első rendben a dolognak, a pénznek, a gabonának elvevőjére, a felhozott példában *B*.-nek cselekményére vonatkozik. Más kérdés azonban az, hogy azon másik személynek cselekménye, azé

t. i. a kinek jogtalan beegyezése tette lehetővé az elvételt, s a ki ez által a lopás véghezvitelénél társával akaratban és tettben egyesült, hogy ennek közreműködése csupán segélyt képez-e, s hogy ellene csak a segéd enyhébb büntetése alkalmazandó-e? Messze vezetne, ha a tettes társ és segéd közötti demarcationalis vonal kérdésébe benyulni akarnánk; de azt igen is állíthatjuk: hogy a fenforgó példában mindazon mozzanatok megvannak, a melyek *A*.-nak tettét a segély vonalán túlemelik, és azt a tettestárs cselekményévé minősítik.

A felhozott példában a cselekmény objectiv ismérvei szerint lopást, a két kereskedő segéd cselekvésében pedig az egyiránt bűnös tettestársak együttes bűntettét látjuk megállapitottnak. A szövetségesek akarategysége — s ez a felhozott példákban tényleg létez — ad létet a tettnek, melyre mindnyájan közvetlenül, egyenesen, habár különböző cselekvések által, működnek közre. Cselekvésük arra volt irányozva, hogy megtörténjék az, a minek bekövetkezését mindegyikük akarta, s ez által az mindegyikükнek közös cselekményévé alakíttatott. Ez lényegében, s a controvertált pontok mellőzésével a tettestárs cselekvésének megkülönböztetése a segéd cselekvésétől. Egyiknek tette sem isolált, nem önmagában álló; mindegyik csak egyik részét végezi az egész bűntettnek, mindazonáltal tudva azt: hogy a többi részt, helyette társa viszi véghez, s tudva és akarva azt, hogy ekként a közösen elhatározott bűntett az ő közös cselekvésük által létrejöjjön (u. o. 628—630. l.).

6. *A szándék.* A törvény 333. §-a a tolvaj *intentionális irányára vonatkozólag csupán a czélt említi* a nélkül, hogy a bűntett anyagi ismérveihez a külső cselekvéshez viszonyitott „dolus“ nyiltan kifejeztetnék. Hogy a lopás nem követtethetik el szándék nélkül: az már a törvény általános részének 75. §-ában ki van mondva.

A szándék tudatból és akaratból állván, a lopásnál úgy valamint más bűntettnél vagy vétségnél is, ez alkatrészek majd egyike, majd másika jő határozott kifejezésre; de a tettes szellemi tevékenységének át kell foglalnia a *bűntett lényeges ismérveit képező valamennyi anyagi elemet.* Ezen szabály azon büntetendő cselekményre is kiterjed, melynek tényálladékához, a törvényben meghatározott bizonyos eredmény is tartozik, a mennyiben a törvény e tekintetben kivételt nem állapít meg (culpa dolo determinata). Minthogy azonban a *lopás formalis bűntettet,* illetőleg *vétséget képez, es okből az eredmény nem foglaltatik a törvény által meghatározott ismérvek közt.* Hogy tehát valaki, lopásban bűnösnek mondassék ki, a tettesnek — eltekintve a czéltól — az intellectualis constitutiv elemeket, az alanyi tényálladékot illetőleg tudnia kell: 1. hogy a dolog, melyet elvesz, nem az övé; 2. hogy ő ezen dolognak eltulajdonitási szándékkal való elvételére nincs jogosítva. E második irány ekkép is formulázható: a tettesnek tudnia kell, hogy azon ingó dolgot, melyet a birtokostól vagy a birlalótól elvesz, a tulajdonosnak, illetőleg a dolog birtokosának vagy birlalójának jogos beegyezése nélkül veszi el. Az ezen kettős tudattól áthatott elvételi akarat, képezi a lopásnál megkivántató szándékot.

A jelen törvény a lopást illetőleg kifejezi mindenekelőtt, hogy lopást csakis szándékos cselekmény képezhet; vagyis hogy culposus lopás, egyáltalán, és peremtorie ki van zárva. Kifejezi továbbá, hogy a tettesnek tudnia kell, hogy a dolog, melyet elvesz, nem az övé. Minthogy azonban a subjectiv szempontnak vonatkozásban kell állnia a büntett anyagi ismérveivel, ebből következik, hogy nem létezhet lopás, ha az, a ki más tulajdonát elvette, ezt azért tette, mert *azt magáénak tartotta.*

Ha csupán az objectiv szempont lenne az elhatározó: a lopást létezőnek, megállapítottnak kellene mondanunk mindazon esetekben, melyekben az eltulajdonított dolog nem a tettessé, akár lett legyen elegendő ok arra, hogy azt magáénak higyje, akár nem. De mert az objectiv elem egymagában nem elég a büntettre, s mert az anyagi ismérvek mindegyikének át kell hatva lennie az eszményi elem által; másrészről pedig a felhozott esetben hiányozván annak tudata, hogy a dolog másé: ez okból a lopás egyik lényeges objectiv ismérvére vonatkozó szellemi elemnek ezen hiánya, a törvény szerint szükséges ismérvek hiányát állapítja meg, a mi által maga a büntett léte, illetőleg létezhetése záratik ki.

Itt mindazonáltal különböztetnünk kell. A tévedésnek magára a tárgy azonosságára kell vonatkoznia: s nem terjeszthető ki annyira, hogy az obligatorius viszonyból származó elégtételre való jogosultság is, ezen körbe foglaltassék. A ki lovat, ökröt, vagy más ingó dolgot eladott, s azt a vevőnek hitelben át is adta: nincs jogosítva, ha a vevő a meghatározott időben nem fizette le a vételárt, az ennek tulajdonában levő lovat, vagy ökröt, a tulajdonos beegyezése nélkül elvenni, illetőleg elvinni. És ha ezt meg is tette volna: azon kifogás, hogy az elvett dolgot, azért, mert ára nem fizettetett ki, saját tulajdonának tartotta, nem menti föl őt a lopás büntetése alul. Ott, a hol a *jogosulatlan önsegély* mint „delictum sui generis" van megállapítva: az említett cselekmény ennek fogalma alá tartozik; a hol azonban a törvény e külön nemét a büntetendő cselekményeknek nem ismeri: ott lopás lesz megállapítandó. Igy áll a dolog, ha a kölcsönadó a fizetést elmulasztó adóstól a végett vesz el valamely ingó dolgot, hogy ezzel magát kielégítse. Mindkét esetben tévedés lehet a cselekmény jogosultságára nézve: de ez nem zárja ki a büntettet.

Kizáratik a lopás léte az által is, ha az, a ki az idegen ingó dolgot elveszi, azon tudatban van, hogy ezt a tulajdonos a birtokos, vagy a birlaló *beegyezése nélkül teszi;* azonban a dolog ellenkezőleg áll, mert e beegyezés a tett elkövetése előtt vagy alatt létezett (lásd fenn az 5. pont alatt). [u. o. 614—616. l.].

A jogosult beegyezése körüli valódi tévedés is a lopás egyik lényeges anyagi ismérvének nemtudása által, illetőleg a tudás hiánya által, nem szándékolttá minősíti a tettet, kizárja a dolust, s következőleg kizárja a lopást. „Is solus fur est, qui attrectavit, quod invito domino facere sciat". Vagyis, a miről nem tudta a tettes, hogy invito domino facit; az nem lopás (lásd u o.).

Végső vonatkozásában a lopás dolusa a tettes által kitűzött

czél elérésében, vagyis az idegen ingó dolognak jogellenes eltulajdonításában olvad fel. A szándéknak tehát e végeredményt is át kell öveznie. De hibás volna a tétel, mely a lopás dolusát, a tettes akaratának egyedül e végeredményre vonatkozó irányzatából construálná, mellőzve a tudatnak és az akaratnak vonatkozását a büntetendő cselekmény bármelyik lényeges anyagi mozzanatára, különösen pedig azon cselekvési módozatra, mely által a lopás véghezvitetik. A lopás külön faja a vagyon elleni büntetteknek és vétségeknek: e speciálitása a törvényben megállapított külön ismérvekben, s főleg ezek egyikében van kifejezve. A dolusnak ezen különös ismérvre, a cselekvés e különös módozatára kell mindenekelőtt irányozva lennie, hogy az akarat lopási szándékot, s az ennek megfelelő tett, a lopás büntettét állapítsa meg. E különös sajátságot a dolognak elvétele képezi; a tettes akaratának tehát az elvételre kell irányozva lennie; vagyis azt kell akarnia, hogy azon dolgot, a melyről tudja, hogy nem az övé: a jogosultnak beegyezése nélkül eltulajdonítás czéljából elvegye. A jogellenes elvételre irányzott akaratban rejlik a lopás caracteristicus dolusa.

A lopásnál szükséges dolus terjedelme nincs még kimerítve azon tudat által, hogy a dolog nem a tettesé, s annak tudata által, hogy a jogosult nemegyezett be azon dolog elvételébe, s nincs kimerítve, ha e kettős tudathoz, az elvételi akarat járul. Az intellectualis elem körülírásánál kiemeltetett, hogy a tettes szellemi tevékenységének arra kell irányulnia: hogy az idegen ingó dolgot a jogosultnak belegyezése nélkül, eltulajdonítás czéljából vegye el. A büntetendő cselekmény tényálladékához a czél is tartozván, az intellectualis elem erre is kiterjesztendő. (u. o. 618—619. l.)

Jegyzetek. 1. *A lopás fogalma* annyira közismeretü, hogy Vollert szavai szerint az csak a jogtudósok előtt kétséges, de nem a nép jogi öntudatában. Ugyanezért, s még azon okból is, mert a törvényes definitió sohasem lehet tökéletes, sokan a lopás fogalom meghatározását a törvényből kihagyandónak vélik. Igy pl. a svéd- és dán s az 1839. évi mecklenburgi btk.-ek tényleg elmellőzték azt, a belga btk. commentatorai pedig sajnálatukat fejezték ki a felett, hogy ezen eljárást Belgiumban is nem követték. Az 1859. évi olasz btk. sem határozta meg a lopás ismérveit, mert az addigi meghatározások kételyekre vezettek, — s ugyanily irányú nézetek merültek fel a német b. btk. alkotásánál az előkészitő bizottságokban, sőt magán a birod. gyülésen is. A törvényhozások többsége mindazonáltal törvénybe iktatta a lopás fogalmát, — és pedig egyfelől azért, mert a nép jogi öntudata csak a legközönségesebb esetek felismerésére szorítkozik, s ezek tekintetében sem mindenütt azonos, és igy a lopás fogalma az idők folytán, sőt egyes ismérvek tekintetében még napjainkban is a legnagyobb eltéréseket tüntette és tünteti fel: másfelől pedig azon okból, mert a lopás csak egyik faja lévén a vagyon elleni delictumoknak, ismérveinek tüzetes meghatározását szükségessé teszi már azon viszony is, mely közte s a törvényben meghatározott rokondelictumok között fenforog. A lopás

fogalmának különböző felfogásáról már a római jog „furtuma", s a germán jog „Diebstahl"-ja között észlelt lényeges eltérés is bizonyságot tesz, s e tekintetben még az ujabb btk.-ek is a legnagyobb eltéréseket mutatják. A code pénal és belga btk. szerint pl. lopást követ el az, a ki ravaszúl von el (soustrait) oly dolgot, a mely nem az övé, — a század első felében keletkezett német btk.-ek s az 1843. évi m. javaslat az idegen ingó dolog „eltulajdonitását", az ujabb btk.-ek a dolog elvitelét vagy elvételét állitották fel a lopás elkövetési cselekedete gyanánt, — csakhogy a mig egy részök, igy pl. az ausztriai btk., az elvételhez a nyerészkedési szándékot (animus lucri) is megkivánják: addig mások pl. a porosz és német b. btk.-ek az eltulajdonitási czélzattal hozták kapcsolatba az elvételt, — a szász btk. pedig még azt is felvette a fogalommeghatározásba, hogy a dolognak bizonyos becsértékkel (Schätzungswerth) kell birnia. Ily körülmények között a törvényhozás nem támaszkodhatik kizárólag a nép jogi öntudatára, hanem állást kell foglalnia a különböző felfogásokkal szemben, a mi csak a lopás ismérveinek tüzetes meghatározása által történhetik meg; miután azonban emez ismérvek a különböző felfogásokhoz képest különbözők lehetnek, sőt a lopás lényegének azonos felfogása mellett is többféle módon magyarázhatók: ennélfogva a gyakorlati alkalmazás tekintetében nemcsak a lopás törvényes meghatározása, hanem az egyes ismérvek részletes kifejtése is annyival inkább kiváló fontossággal bir, mert csak ezekből tünik ki közelebbről a határvonal, mely a lopást a vele határos és rokon delictumoktól elkülöniti.

2. A lopás *tárgya* „idegen ingó dolog", — tehát valamely testi dolog, a mely természeti tulajdonságánál fogva ingó, jogi minőségénél fogva pedig a tettesre nézve idegen. Ezekhez hozzávéve a 334. §. intézkedését, mely szerint a lopott dolognak bizonyos vagyoni értékkel kell birnia: ezek szerint a lopás tárgya törvényünk értelmében csak oly dolog lehet, a mely:

a) testi,
b) vagyoni értékkel biró,
c) ingó, és
d) a tettesre nézve idegen.

Ad a). Hogy a lopás tárgya csak *dolog* és pedig csupán *testi dolog* lehet: már a törvény indokolásában kifejtetett (M. i. 1.). Az élő ember nem lévén dolog, már ennélfogva ki van zárva a lopás tárgyai közül, s a mennyiben személyes szabadsága elvitel által vagy hasonló módon megsértetik: a cselekmény a XXII. fejezet intézkedése alá esik; az ember testének egyes részei azonban, mint pl. a fogak és a haj, ha a testtől külön választatnak, önálló dolgokká válnak és igy tárgyai lehetnek a lopásnak. Mennyiben tekinthető ilyennek az emberi hulla: ez attól függ, vajjon az másnak tulajdonához tartozik-e vagy nem (lásd alább ad *d*). A testi dolog egyébiránt, melyre a lopás vonatkozhatik, szilárd, cseppfolyó és gáznemü lehet, mert ezen alakzatok egyike sem zárja ki a dolog testi minőségét; ellenben jogok, szellemi termékek, valamely gép ereje stb., mint testetlen dolgok, nem képezhetik tárgyát a jelen fejezet

szerinti lopásnak, mely sem a furtum ususra vagy possessionisra, sem az irodalmi lopásra ki nem terjed. A f. usus, mely a dolog jogtalan használatára vonatkozik, a törvény első tervezetében fel volt véve a lopás fogalmába a képvh. ig. b. azonban alapos indokolással (Anyaggy. II. 636. l.) kihagyta azt innen s a kihágások közé helyezte át (kh. btk. 127. §.); a f. possessionis, mely által a saját dologra vonatkozó idegen jog (pl. használati vagy zálogjog) sértetik meg, törvényünk szerint a jogtalan elsajátitás egyik esetét képezi (368. §.); az irói és müvészeti tulajdonjog megsértéséről pedig külön törvény (1884: 16. t.-cz.) intézkedik. Mennyiben lehet okiratokon, mint a jogok biztositásának eszközein, lopást elkövetni: erre nézve a törvény indokolásán felül (M. i. 1.) lásd a 334. §. magyarázatát.

Ad b). A testi dolognak továbbá *vagyoni értékkel* kell birnia, mert egyfelől a lopás vagyon elleni büntetendő cselekmény lévén, már ennélfogva csak oly tárgyon követhető el, a melynek pénzben kifejezhető vagyoni értéke van, — s másfelől a 334. §. szerint a lopott dolog értéke alapján minősülvén a lopás büntetté vagy vétséggé: ebből önként következik, hogy midőn a dolog vagyoni értékkel egyáltalában nem bir, még lopás vétsége sem létesül, tehát lopás egyáltalában nem forog fenn. Minő elvek szerint határozandó meg a lopott dolog értéke, s miként eszközlendő ez alapon a lopás minősitése: a 334. és 335. §§. kapcsán fog kifejtetni.

Ad c) Hogy a lopás tárgya csak *ingó dolog* lehet: az iránt sohasem volt véleménykülönbség s Gaius szerint a „furtum fundi" már a római jogban is kizáratott a lopás fogalmából. E szerint az idegen föld megjelölésére szolgáló határkő vagy határjel elvitele azon czélból, hogy a kérdéses földterület határa felismerhetlenné tétessék, s abból elszántás vagy elásás által foglalás eszközöltethessék, nem képez lopást, hanem határjel-hamisitás gyanánt a 407. §. alapján büntetendő. Általánosan elfogadott elv az is, hogy itt az ingó dolog meghatározásánál nem a magánjog szabályai irányadók, hanem a dolog természete, mely szerint a lopás szempontjából mind az ingónak tekintendő, a mit a tolvaj egyik helyről a másikra átvihet (M. i. 1.), — igy pl. az ingatlanok tartozékai s a az ellopás végett ingóvá tett dolgok, minők a fa és gyümölcs, melyeket előbb levágni vagy leszedni, továbbá a bányában lévő ércz, melyet előbb a földrétegtől elválasztani kell. Némi kétségre adott alkalmat az, hogy a 421. §. szerint más vagyonának megrongálása miatt büntetendő, a ki az idegen ingatlanságnak, „a földtől el nem választott termékét felhasználja," mert ezen eset határos azzal, midőn valaki a föld termékét akként használja fel, hogy azt előbb a földtől elválasztja, pl. a füvet lekaszálja, a gyümölcsöt leszedi, s azután elveszi; a kételyt azonban eloszlatta a kir. Curia 29. sz. döntvénye, melyben kimondatott, hogy „másnak tulajdonát képező földi terméknek a földtől jogtalan elválasztása és eltulajdonitási szándékból való elvétele a 333. §. szerinti lopást, nem pedig az ingatlan dolog jogtalan megrongálásának a 421. §. alá eső vétségét állapitja meg" (Btj. T. VIII. 1.). Az elválasztó

határvonalat az képezi, hogy lopás akkor forog fenn, mikor a föld terméke előbb elválasztatik, s azután eltulajdonítási szándékkal elvétetik, — ellenben a 421. §. akkor jön alkalmazásba, mikor a föld termékének jogtalan felhasználása megelőzi az elválasztást, vagy midőn a felhasználás és elválasztás ideje összeesik, igy pl. midőn valaki az idegen termést lelegelteti. Ehhez képest lopás állapittatott meg: *a*) midőn vádl. egy kukoricza földön kukoriczát szedett s azt elvitte (Btj. T. V. 65. l.); *b*) midőn vádl. a learatott földről két kalangya zabot elvitt (V. 136. l.); *c*) midőn vádlottak a káros által tőlük elnyert földről szénát, gyümölcsöt és zöldséget hordtak el (X. 139. l.); *d*) midőn vádl. idegen földön luczernát kaszált s azt eltulajdonitotta (XI. 352. l.), — ellenben a 421. §. alapján itéltettek el a *c*) alatti esetben érdekelt vádlottak, a miatt, mert a tőlük elnyert szántóföldet bevetették és learatták, s a learatott gabonát elvitték, a mennyiben ez esetben a büntethetőség súlypontja nem a föld termékének elválasztása és elvétele, hanem az ingatlan vagyon jogtalan elfoglalása volt.

Ad d) A dolog a tettesre nézve *idegen*, ha az a lopás elkövetésekor másnak tulajdonához tartozott (M. i. 2.). Ehhez képest feltétlenül ki vannak zárva a lopás tárgyai közül az *uratlan dolgok* (res nullius), melyek egyáltalában nem állanak valakinek tulajdonában, — és pedig vagy azért, mert mindenkivel közösek (res communes omnium), s e miatt a forgalomnak és magántulajdonnak tárgyai nem lehetnek (res extra commercium), a minők pl. a levegő, folyó- és tengerviz stb., — vagy azért, mert a tulajdonos azokat elhagyta (res derelicta). Az előrehaladottabb államéletben szűk térre szorítkozik az uratlan dolgok köre, s jelesül a levegő és viz is bizonyos körülmények között (az utóbbi pl. viztartókban és vizvezetéki csövekben) magántulajdonná válhatnak, s ez esetben tárgyai lehetnek a lopásnak; ellenben senki tulajdonához sem tartoznak pl. a hullák és hullarészek, minélfogva azok jogosulatlan elvitele legfeljebb, mint a közrend s a vallási kegyelet megsértése, s csak azon esetben büntethető, ha az a temetőben, a sírok feldulásával követtetik el, — a holttesten lévő értékekhez azonban a családtagoknak és hozzátartozóknak joguk lévén: ezek tárgyai lehetnek a lopásnak, sőt az ily dolgok ellopása a 336. §. 2. pontja szerint mindenkor büntettet képez. *Elhagyott* dolgoknak csak azok tekintethetvén, melyekre nézve a tulajdonos önkényt és végleg lemondott tulajdoni és birtoklási jogáról: ezektől megkülönböztetendők az elvesztett dolgok, s az u. n. régi kincs, melyek a 365. és 366. §§-ban meghatározott jogtalan elsajátításnak lehetnek tárgyai, mig az elhagyott dolgokra vonatkozólag büntetendő cselekmény egyáltalában el nem követhető. Az uratlan dolgok között további különbséget tehetünk a szerint, a mint azok mindenki által szabadon elfoglalhatók, vagy a mint a foglalás joga csak bizonyos egyéneket illet meg. Lopás tárgyai az utóbbiak sem lehetnek, mert közvetlenül senkinek tulajdonához nem tartoznak; ha azonban valaki az ily dolgokat jogosulatlanúl elfoglalja: ez által az idegen foglalási jogot sérti meg, s e miatt a vonatkozó különös törvények alapján bün-

tetendő. Ilyenek pl. a vadászati és halászati törvények, melyek büntetés alatt tilalmazzák a vadak és halak elejtését, illetve megfogását és elvitelét oly helyeken, a hol az illetőnek vadászati vagy halászati joga nincs. A körülményekhez képest azonban a vadak és halak is magántulajdonban állhatnak, és igy tárgyai lehetnek a lopásnak; igy különösen, ha a vadak körülkeritett vadaskertekben tartatnak, honnan rendszerint és könnyen el nem távozhatnak, a halak pedig e czélra felállitott halastavakban tenyésztetnek.

Azon kérdés, vajjon a dolog a tettesre nézve idegen volt-e, kétes esetben mindenkor a fennálló magánjog szabályai alapján döntendő el, — közfelfogás szerint azonban a megoldának nem kell kiterjednie arra, hogy ki a dolog tulajdonosa, hanem elégséges annak megállapítása, hogy az nem uratlan, s hogy a tett elkövetésekor nem tartozott a tettes tulajdonához. A *közös tulajdonban* lévő dolgok a tettest illető részen felül az utóbbira nézve szintén idegenekül tekintendők, mert nem tartoznak az ő tulajdonához, — és igy, s ennyiben ezek is tárgyai lehetnek a lopásnak, és pedig akár pro partibus divisis, akár propartibus indivisis álljon fenn a tulajdon közössége (M. i. 2.). Ehhez képest egy esetben vádl., ki a férjével közösen szerzett élelmi szerekből nagyobb mennyiséget eladott, s ezenfelül a férje első nejétől maradt ruhákat is elidegenitette, csupán az utóbbiak miatt itéltetett el: mert ezek férje külön tulajdonát képezték, ellenben az élelmi szerek a közös gazdaságból származtak, s nem bizonyult be, hogy vádl. az őt megillető részen felül adott el (Btj. T. V. 303. l.), — egy más esetben pedig a férje által lopás miatt bepanaszolt nő azért mentettett fel a vád alól, mert a férj és nő vagyona közösnek vélelmeztetik, mig annak elkülönítése be nem bizonyittatik. (XII. 203. l.)

3. Bizonyos dolgok, melyek az előbbi pont alatt körülirt tulajdonságokkal birnak, a törvény kivételes rendelkezései által kihelyeztettek a jelen fejezet szerint büntetendő lopás tárgyai közül. Ilyenek különösen a 2 frt értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti czikkek, s az erdőben létező és 30 frt értéket meg nem haladó élőfa, vagy levágott, de eladásra vagy felhasználásra még fel nem dolgozott fa, melyek közül az előbb emlitett dolgok ellopása a kb. btk. 126. §-a értelmében *tulajdon elleni*, — az utóbbiakra vonatkozó lopás pedig az 1879. évi XXXI. t.-cz. szerint *erdei kihágást* képeznek. Mindkét kihágásról a vonatkozó törvények magyarázatánál lesz szó; itt tehát csak a következő megjegyzésekre szorítkozunk: *a*) az élelmi vagy élvezeti szer ellopása, valamint az erdei lopás a tényálladék ismérvei tekintetében ép úgy a 333. §. fogalma alá tartoznak, mint a jelen fejezet szerint büntetendő közönséges lopás, s kivételes helyzetük csak a minősítésre (kihágás), s az ennek megfelelő büntetésre vonatkozik; *b*) mindkét esetben csak akkor alkalmazható a kivételes törvény, ha azon körülmények egyike sem forog fenn, melyek a lopást a jelen törvény szerint büntetté minősítik; *c*) ha valaki nemcsak az élelmi czikket, hanem tartályát is ellopja, pl. a sörrel együtt a sörös poharat: nem tulajdon elleni kihágás, hanem lopás miatt itélendő el (Btj. T. X. 62. l.); d) élelmi czikk alatt csak emberi táplálékra alkalmas

tápszerek értetvén: az állatok eledelül szolgáló táplálék nem a tulajdon elleni kihágás, hanem a közönséges lopás tárgyát képezi, — mihez képest a 333. §. alapján itéltettek el vádlottak, kik 50 kr. értékű muhart loptak (XII. 250 l.)*); ellenben oly czikkek, melyek habár csak bizonyos előkészítés, mint megfőzés, sütés, feltörés vagy megtisztítás, avagy más anyaggal való vegyítés után válnak az emberi élelemre használtatni szokott czikkekké, a 10. sz. döntv. szerint szintén a kh. btk. 126. §-a alá tartozó élelmi czikkeket képeznek (V. 137. l.)**); *e*) az élvezeti czikk meghatározása is kétessé válhatik, — igy pl. a mig egyfelől élvezeti czikké minősíttetett a szivar (V. 424.), a dió (VII. 200.), s a tüzelő anyag (VIII. 48.): addig a fogpasztáról kimondatott, hogy az nem élvezeti czikk, s e szerint az a közönséges lopás tárgyai közé tartozik (XII. 73.); *f*) az erdei lopás határvonalait közelebbről az erdőtörvény 69. és 90. s köv. §-ai jelölik meg.

4. A lopás *bűncselekménye* abban áll, hogy az idegen ingó dolog „másnak birtokából vagy birlalatából", — a birtokos vagy birlaló „beleegyezése nélkül", — „jogtalanul" s eltulajdonítási czélból, elvétetik. Ezek szerint a lopás elkövetési cselekedete és tulajdonképi lényege: a dolog elvétele; ennek objectiv ismérvei, hogy az elvétel *a*) másnak birtokából vagy birlalatából, *b*) az illetőnek beleegyezése nélkül, és *c*) jogtalanúl történjék; a subjectiv elemet pedig a dolog ilyetén elvételére irányzott szándék, s különösen az eltulajdonítási czélzat, képezi.

5. Az *elvétel* azon phisicai actust jelenti, melylyel valaki a dolgot az eddigi birtokló hatalmi köréből kihelyezi, s azt saját akarat uralmának oly módon veti alá, mintha ő annak tulajdonosa volna (M. i. 4.). Az elvétel többféle módon, jelesül a dolog kézhezvétele, bizonyos helyre elrejtése, mechanikai eszközök alkalmazása, állatok elhajtása stb. által, eszközölhető, s ha ahhoz a bűncselekmény többi ismérvei is hozzájárulnak: általa a lopás tényálladéka teljesen megvalósíttatik, habár az elvett dolog elvitele, vagy éppen végleges elvonása az eddigi birtokos halalmi köréből (eltulajdonítás) nem is történt meg. Az elvétel ezen szempontból a lopás bevégzésének határát jelöli meg, s e tekintetben az a lopás bevégzése és kisérlete kapcsán alább még közelebbről meg fog világíttatni; e helyütt azonban, mint a lopás elkövetési cselekedete jön az tekintetbe, — s miután ugyanezen cselekmény egyéb elsajátítási delictumoknál is előfordúl: ezekkel szemben itt a lopáshoz megkivántató elvétel tüzetesebb körülirása szükséges. Ez kétféle irányban eszközölhető: ugyanis egyfelől a végből, hogy a lopás a rablástól és zsarolástól s másfelől azért, hogy ugyanaz a sikkasztástól s a jogt. elsajátítás némely eseteitől elkülönittessék. Utóbbi tekintetben

*) Lásd e tárgyról *Vargha Ferencz* értekezését, melyben helyteleníti a kir. tábla azon kijelentését, hogy a luczerna, mint marhák tápszeréül szolgáló takarmány, a kh. btk. 126. §-a értelmében élelmi czikknek tekintendő (Btj. T. XI. 350. l.).

**) Ezzel a kir. Curia korábbi kijelentése, mely szerint élő háziállat élelmi czikknek nem tekinthető (Btj. T. V. 83. l.), meghaladottnak veendő.

a 333. §. azon rendelkezése, hogy az idegen ingó dolog „másnak birtokából vagy birlalatából" vétessék el, kellően megjelöli a határt, mely a lopást az emlitett rokondelictumoktól elválasztja; s minthogy a tényálladék ezen ismérve a következő jegyzetben ki fog fejtetni; ezúttal csupán felemlítésére kelle szorítkoznunk Másként áll a dolog a lopás és rablás elhatárolása tekintetében. Azon btk.-ek, melyek e két büntett között létező különbséget már a lopás fogalom-meghatározásában ki akarták emelni, mint pl. az 1843. évi m. javasl., s a zürichi btk., a dolog elvételének egyik kellékéül azt is felvették a definitióba, hogy az „személy elleni erőszak vagy fenyegetés nélkül" vitessék véghez; a jelen törvény azonban mellőzte ezen körülirást, mert a kérdéses kellék a rablásnál positiv alakban kifejezve lévén: ebből önkényt következik, hogy midőn a dolog elvétele személy elleni erőszak vagy fenyegetés nélkül eszközöltetett, az ily elvétel által a 333. §-ban meghatározott ismérvek hozzájárulása mellett, lopás követtetik el. A személy elleni erőszak léte vagy nemléte azonban nem mindig evidens, s különösen oly esetben, midőn az közvetlenül a dolog elvételére irányúl, a személyt pedig csak közvetve érinti, kétessé válhatik, vajjon az elvétel személy ellen irányzott erőszakkal, vagy a nélkül történt-e meg. Igy pl. egy esetben, midőn vádlottak a csizmájuk ellopása miatt gyanuba vett két nő fejéről ezek kendőit letépték s magukkal vitték, a kir. tábla által lopás, — a kir. Curia által azonban rablás miatt itéltettek el: mert bebizonyítottnak vétetett, hogy a két nőt a kocsiról lerántották, s ezt azért tették, hogy ruháikat letéphessék (Btj. T. VII. 260. l.); ellenben a kir. Curia is lopást állapitott meg: *a*) midőn vádl. a káros nyakán függő aranypénzt a zsinór leszakítása által vette el (III. 276. l.), — és *b*) midőn vádl. egy leány nyakáról az ékszert erőszakosan letépte s azzal elfutott (V. 118. l.), mert az erőkifejtés mindkét esetben csak a dolog birtokba vételére volt irányozva. Ha a személy elleni erőszak egyéb ok miatt alkalmaztatott: a dolog utólagos elvétele szintén lopást képez; igy pl. azon vádl., ki erőszakos nemi közösülés kisérlete s e közben véghez vitt emberölés kisérlete után az áldozat ingóságait elvitte: az utóbbi cselekményért lopás miatt itéltetett el (VI. 301. l.). A kétnemű erőszak között létező elvi különbség egyébként közelebbről a rablás fogalmánál fog kifejtetni. — Az elvétel közvetett is lehet, igy pl. ha valaki betanított állat vagy büntetőjogi beszámitás alá még nem vonható gyermek által véteti el az idegen ingó dolgot, — mihez képest egy esetben vádl., ki az ő jelenlétében 9 éves leánya által lopott keztyűket ettől átvette, lopás tettese gyanánt, s nem orgazdaság miatt, itéltetett el (Btj. T. IV. 70. l.), s ép igy azon vádl. is, ki 11 éves fia által gazdájától pénzt lopatott (II. 66. l.).

6. Az elvétel *„másnak birtokából vagy birlalatából"* (M. i. 3.), képezi azon ismérvet, mely a lopás tényálladékának speciális külalakját megjelöli s azt a sikkasztástól és egyéb rokon-delictumoktól elkülöníti. A birtok és birlalat magánjogi fogalmak lévén, azokat a bünt. törvény szintén csak azon értelemben használhatja, a melyet nékik a fennálló magánjog szabályai tulajdonitanak. Ezek szerint a

birtoklás általában a személy akaraturalmának a dologra vonatkozó tényleges megtestesülését jelenti, — s ezen tényleges viszony, melyben a dolog valakinek birtoklási uralmában előfordul, különböző alapon nyugodhatik. Legteljesebb birtoklási czím a tulajdon, mely nemcsak a jogszerűséget, hanem azon akaratot is föltételezi, hogy az illető a dolgot saját nevében kivánja birni; kevésbbé teljes annak jogczime, a ki a dolgot szintén jogosan birtokolja ugyan, de nem a saját, hanem a tulajdonos nevében, mint pl. a bérlő, letéteményes vagy zálogbirtokos; végre teljesen nélkülözi a birtoklás jogczímét az, a ki a dolgot a tulajdonos akarata ellen uralja, mint pl. a ki lopott vagy talált dolgot bír. Mindezen különbségek azonban e helyütt nem birnak jelentőséggel; mert a törvény azon rendelkezése által, hogy a dolog másnak birtokából „vagy" birlalatából vétessék el, mindazon alakzatok kimeríttetvén, melyekben a dolog valakinek tényleges uralmában előfordulhat, ezzel szemben concret esetben a kérdés csak az lehet, hogy a dolog az elvételkor idegen birtoklásban volt-e; s ha ez megállapítható: úgy a lopás tényálladéka szempontjából már közömbös az, hogy a birtokostól vagy a birlalótól, s vajjon a jogszerű vagy jogszerűtlen birtokostól (pl. a tolvajtól) vétetett-e el a dolog.

De habár e szerint a lopás fogalma a birtok és birlalat magánjogi fogalmától s az azok közt létező különbségtől független: a magánjog idevonatkozó megállapításai büntetőjogilag még sem egészen irrelevánsok, mert csak azok segélyével jelölhetjük meg helyesen a határvonalat, mely a lopást a sikkasztástól s a talált dolog jogtalán elsajátításától elkülöníti. Alapelvül azon tételt kell elfogadnunk, hogy a birtok (possessio) és birlalat (detentio) egyiránt a dolog fölötti kizárólagos phisicai uralmat jelenti, s a kettő közt csak az a különbség, hogy míg a birtokos ezen hatalmat a dolgon, mint sajátján, gyakorolja: addig a detentor a dolgot, mint mását, birtokolja.

A birtokos és birlaló tényleges uralmának kiterjedése tehát egyenlő lévén: ebből mindenekelőtt azon eredményre jutunk, hogy a lopás végbatárának kijelölésénél a birtok és birlalat között különbséget nem tehetünk, hanem mindkettővel szemben azon kérdést kell megoldanunk, vajjon a dolog az elvételkor másnak kizárólagos phisicai uralma alatt állott-e vagy nem? A válasz nem lehet kétes ott, a hol tényleges uralom gyakorlása a dologgal való közvetlen érintkezéssel, vagy legalább ennek közvetlen lehetőségével áll kapcsolatban, így pl. midőn valaki a dolgot kezében tartja, vagy ugyanazon helyen tartózkodik, a hol a dolog tényleg elhelyezve van, mert ez esetben az elvétel másnak birtokából vagy birlalatából evidens; vitássá válhatik azonban a kérdés különösen két esetben: ugyanis *a*) midőn a birtokos vagy birlaló időlegesen kiesik a dologgal való phisicai érintkezésből, a nélkül, hogy azt más személyre ruházná át. — és *b*) midőn a dologgal való phisicai érintkezést ideiglenesen más gyakorolja. Az első esetben úgy tünhetik fel a dolog, mintha azt e birtokos vagy birlaló elvesztette, az ő helyébe lépő személy pedig találta volna, míg az utóbbi esetben az, kinek kezére a dolog ideiglenesen bizatott, a birlalóéhoz hasonló uralmat gyakorol, és így a kérdéses dolog elsajátítása által látszólag sikkasztást követ el. Mindkét esetben az vizsgálandó, vajjon a dolog elvételekor fennállott-e még a birtok vagy birlalat, illetve az idegen birt. vagy birl., — a megfejtés azonban a két eset mindegyikével szemben eltérő alapon eszközlendő.

Ad a). A birtokos vagy birlaló többféle módon kieshetik a dolog tényleges uralmából, a nélkül, hogy azt ideiglenesen más személyre ruházná, — így pl. az által, ha a dolgot elejti, valahol leteszi, vagy egyébként elhelyezi, illetve valahová elrejti, vagy ha a dolog a tulajdonos hatásköréhez tartozó valamely helyiségben elhányódik stb. Ily esetekben az a kérdés, vajjon találta, vagy másnak birtokából vette-e el azt a tettes? — S erre akként válaszolhatunk, hogy míg a birtokos vagy birlaló a körülmények által végleg ki nem helyeztetett a dolog tényleges uralmából, a míg tehát fönnáll azon lehetőség, hogy a dologgal való phisicai érintkezést, mely ideiglenesen megszakadt, bármikor megujíthatja: mindaddig fönnállónak tekintendő az ő birtoklása; ha azonban az illető az által, hogy a dolog az ő hatásköréből végleg kiesett, annak tényleges uralmából, illetve ezen uralom gyakorlatának lehetőségéből teljesen ki lett zárva: ekkor a dolog elveszett, és így az, a ki azt birtokba veszi, ez által nem sérti meg az idegen birtoklást, mely idő közben már az ő ténykedése előtt megszünt. Ezen elvet követi a kir. Curia is, — s ehhez képest lopást állapitott meg: *a*) midőn vádl. a társa által tulajdonosától elvett s dulakodás közben földre ejtett tárczát fölvette és elvitte: mert a tulajdonos a tárcza földre esése folytán ismét birtokban lévőnek tekintetett (Btj. T. I. 295. l.); *b*) midőn vádl. a tulajdonos által földre ejtett tárczát annak jelenlétében észrevétlenül fölvette és elsajátította: mert a pénz közvetlenül a tulajdonos mellett esvén le, ennek hatásképessége arra nézve mindaddig nem szünt meg, míg u. a. helyen jelen volt (II. 12. és IV. 390. l.); *c*) midőn vádl. a tolvaj által a romok közé rejtett értékpapirokat onnan elvette: mert ki a dolgot valamely általa ismert helyen elrejti, nem veszti el a birtoklást (V. 409. l.); *d*) midőn vádl. az utczára kifutott sertéseket elhajtotta (VI. 414. l.); *e*) midőn vádl. a szemétdombon talált ezüstkanalat eltulajdonitotta: mert a kanál az által, hogy a gazda házához tartozó szemétdombra került, nem szünt meg annak birtokában lenni (VIII. 361. l.); *f*) midőn vádl. egy hurczolkodás alkalmával a folyosón elhányódott szivarszipkát eltulajdonitotta (IX. 287. l.); *g*) midőn vádlottak egy alvó ember párnája alól leesett s az udvarban heverő pénzes tárczát elvitték. X. 387. l.). Ezekhez hasonló azon eset, midőn valaki oly helyen felejti a dolgot, a hol az távozása után az illető hely tulajdonosának, illetve birtokosának rendelkezése alá kerül; mely esetben kétségessé válhatik ugyan, hogy a dolog vagy a hely tulajdonosának birtokából, illetve birlalatából lett-e a dolog elvéve, de ez mit sem változtat azon, hogy a cselekmény lopást képez. Igy pl. az utas által a bajón felejtett tárgy jogt. elvétele lopásnak minősittetett (III. 266. l.).

Ad b). Még nehezebb a kérdés azon esetben, midőn *a dolog a birtokos vagy birlaló által másnak átadatik* s vitássá válik, vajjon az átvevő a dolog birlalatába jutott-e vagy nem. Ez bizonyos szerződési viszonyoknál szokott előfordulni, melyek a dolog birtokosán vagy birlalóján kivül másnak is megnyitják a lehetőséget, hogy a dolog fölött tényleges uralmat gyakoroljon, — igy pl. midőn a gazda cselédjének vagy a fuvarosnak, az utas a teherhordónak, a kereskedő a segédnek stb. kezére bizza a dolgot. A törvény indokolása detentornak nevezi a dolog ilyetén átvevőjét, s akként oldja meg a kérdést, hogy a birlalat lényegéhez nem csupán a dologra való phisicai behatás lehetősége, hanem a behatás mindenkori ismétlésére irányzott akarat is tartozván: ehhez képest az átadó nem veszti el a birlalatot, ha akarata arra volt irányozva, hogy saját részéről a phisicai behatásnak mindenkori gyakorlatát föntartsa, s ha phisicai helyzete az átadás után is olyan, hogy a behatást tettleg is gyakorolhassa vagy ismételhesse" (M. i. 3.). Lényegileg egyetértünk ezen megoldással, — azt azonban nem fogadhatjuk el, hogy ily esetben a dolog átvevője birlalónak tekintessék, mert a fönnebbiek szerint a birtok és birlalat egyiránt a dologra vonatkozó phisicai uralom s az ezzel kapcsolatos akarat kizárólagosságát jelentvén: ebből kifolyólag egy és ugyanazon dologra nézve csupán az egyik személy, az átadó vagy az átvevő, tekinthető birtokosnak, illetve birlalónak; s ha elismernők azt, hogy az átvevő detentor lesz: ekkor az utóbbinál a dolog fölötti uralom kizárólagosságát s az átadó eddigi uralmának megszünését kellene föltételeznünk, mi által a fönnebbi érvelés tarthatatlanná válnék. A helyes kiindulási pont tehát az leend, hogy midőn az átadó birtoklása a dologra való mindenkori behatás lehetősége, s az ennek gyakorlatára irányzott akarat által föntartatott: ily esetben az átvevő viszonya a dologhoz nem birlalat, hanem ennél kevesebb, t. i. egyszerű s minden jogi jelentőséget nélkülöző testi érintkezés; s ebből kifolyólag a gyakorlati megoldás szabályául azt állíthatjuk föl, hogy midőn valamely concret esetben kétessé válik, hogy két személy közül melyik volt a dolog birtokában, illetve birlalatában: a kérdés mindenkor az átadó javára döntendő el, mert azon esetek, a melyekben ez a birlalattal teljesen fölhagyott, rendszerint világosan fölismerhetők lévén, kétely csak akkor szokott fölmerülni, midőn az egyik személy a birtoklás lehetőségét és akaratát föntartotta, a másik pedig a dologgal való testi érintkezés folytán az a fölötti uralmat időlegesen gyakorolja. Az itt kifejtett elv gyakorlati alkalmazását a következő esetekben szemlélhetjük: *a*) a gazda és cseléd közötti viszonynál fogva lopás állapíttatott meg: midőn egy kocsis gazdája részére lisztet szállitott s ebből útközben eladott (Btj. T. VIII. 267. l.), midőn vádl. a gazdája által fuvarozás végett reábizott kukoricza egy részét útközben elsajátitotta (X 188. l.). — s midőn vádlottak a gazdájuk által elvetés végett nekik átadott búza egy részét eltulajdonitották (X. 344. l.): mert az emlitett tárgyak az által, hogy szállitás, illetve elvetés végett a cselédeknek átadattak, nem szüntek meg a gazda

birtokában lenni; ellenben helytelenül lett sikkasztás megállapitva egy tó-csősz ellen, ki az őrizetére bizott halastóból halat lopott, holott u. e. esetben azon idegenek, kik a csősz beleegyezésével vittek el halat, lopás miatt itéltettek el (II. 294. l.), — mig azon kocsis, ki gazdája által kocsival és lovakkal elküldetvén, útközben a lovak részére kapott kukoriczát eladta, helyesen itéltetett el sikkasztás miatt: mert a kukoricza a lovak részére leendő fölhasználás végett adatván át neki, ez által a gazda annak birtokáról teljesen lemondott (III. 163. l.); *b*) hasonló viszony létezik a kereskedő és segéde közt, mihez képest egy kereskedősegéd, ki az általa eladott árukért befolyt pénzt eltulajdonitotta, szintén lopás miatt itéltetetett el (IV. 137. l.); *c*) a fuvarozási viszonyból kifolyólag lopás miatt itéltettek el azon vádlottak, kik a reájuk bizott zárt hordókból, ezek megfurásával szeszt, illetve bort tulajdonitottak el (IV. 136. és XIII. 282. l.), — továbbá azok, kik az általuk fuvarozott fatalpakból több darabot eltulajdonitottak (XI. 286. l.): mert az utóbbi esetben káros az által, hogy a tulajdonát képező talpakat vádlottak által az erdőből hazaszállittatta, nem esett ki azok birtokából, — az előbbi esetben pedig különösen azon okból, mert az elzárt tartály átadásával a tartalom még nincs átadva;*) *d*) hasonló szempont alá esik azon eset, midőn káros egy bezárt bőröndöt azon utasitással adván egy bérkocsisnak, hogy ez a jelentkező hordárnak adja azt át, kinek a bőröndöt a kaszárnyába kellett volna vinnie, de ez azt útközben feltörte s tartalmát eltulajdonitotta (XII. 211. l.), mely esetben a kir. Curia sikkasztást állapitott meg, holott a jelzett okból itt is lopás lett volna kimondandó;**) s u. a. okból a postaszolga vagy postahivatalnok is, ki a kézbesités, illetve továbbszállitás végett kezére bizott pénzes levelet föltöri s pénztartalmát eltulajdonitja, lopás miatt volna elitélendő, a mennyiben a pénz föladója a levél elzárása által a birtokot itt is fönn akarta tartani a maga, illetve a czimzett részére, — s e szerint nem helyeselhető a kir. Curia eljárása, mely szerint vádlottak ily esetekben sikkasztás miatt itéltettek el (IX. 249., X. 356. és XIII. 359. l.);***) *e*) a tárgyak ideigl. őrizete mellett is lopás miatt itél-

*) Lásd erre nézve *dr. F. F.* „A lopás és sikkasztás közötti elválasztóvonal megállapitása" czimű értekezését (Btj. T. IV. 133. l.). Értekező szerint azon esetben, ha a fuvarosok a hordókkal együtt tulajdonitották volna el azok tartalmát, sikkasztás forogna fenn. — Ugyan e tárgyról ért. *a*-tól (IV. 241. l.).

**) Ugyanezen nézetet vallja *Vargha Ferencz* „Adalék a lopás és sikkasztás közti különbséghez" czimű beható értekezéseiben (Btj. T. XII. 209., 321. és XIII. 33. l.), helyesen jegyezvén meg, hogy a vagyon elleni büntetteknél mérvadó az, hogy mi képezte az eltulajdonitás tárgyát, s mi volt annak szükségképeni eszköze; s ha az előbbinek érdekében egy más dolog is elvétetett: az ez által megsértett joguralom satisfactiót talál a büntetés kiszabásánál. Igy a felhozott példában sikkasztás léteznék, ha vádl. szándéka a rábizott bőröndöt eltulajdonitása lett volna, — miután azonban ez csak eszköz volt, mert szándéka a tartalom eltulajdonitására irányult, ezt a szándékát pedig csak a tulajdonos által fentartott birtok megsértésével (a zár feltörésével) érhette el: ennélfogva itt a főcselekmény lopás volt, mely az egyidejüleg elk. sikkasztást consummálta. A kir. Curia álláspontját Vargha F. ellenében *Polgár József* védi (u. o. XII. 289., 401. és XIII. 118. l.).

***) Lásd *Vargha Ferencz* e tárgyu értekezését (Btj. IX. 246. l.).

tetett el vádl., ki akként jutott 2 csomag birtokába, hogy az azok vitelével megbizott egyént s ennek társát álürügy alatt egy házba beküldötte, s ez alatt a csomagok ideiglenesen nála hagyattak: mert a kérdéses dolgok az említett tény által nem estek ki a szállitással megbizott egyén birlalatából (II. 203. l.). Nagyobb vitára nyujtottak alkalmat *f*) azon esetek, melyekben vádlottak a nékik használatul adott ruhával megszöktek. Ilyen különösen a rabruhával való megszökés, melyre nézve a kir. Curia a 34. döntvényben azon helyes álláspontot foglalta el, hogy miután valamely személy és dolog közötti testi viszony még nem állapitja meg a birtokot vagy birlalatot, hanem ehhez szükséges, hogy a dolog előbbi birtokosa vagy birlalója az e fölötti uralomról nyiltan vagy hallgatólag lemondott, illetve a dolognak vagy létezése helyének emléke elméjéből eltünt legyen, s hogy reá nézve a dologra való phisicai hatás lehetősége megszünt, másfelől pedig, hogy az ekként üresen maradt birtoklási helyzetbe más egyén megfeleló akarattal és tettleg belépett legyen, — s minthogy az állam a rabruhát csak idoiglenes használat végett adja át a foglyoknak, ellenben a birtokot a maga részére föntartja az által, hogy a ruha az azt viselővel együtt az állami közeg által őrzött épületben tartatik, s ezen közeg jogositva és képesitve van a rabruha ilyetén használatát bármikor megszüntetni s azt vagy egyes darabjat kicserélni, elvenni vagy elzárni: ezek szerint a rabruhával megszökött fogoly kétségkivül az állam birtokából viszi el ezen ruházatot, és igy ez által a mennyiben az eltulajdonitás dolosus volta fönforog, lopást követ el; tekintve azonban, hogy a fogoly szökése által első sorban szabadságát akarja visszaszerezni, s e mellett gondolata rendszerint nem irányul az általa viselt rabruhára. és igy rendszerint nem forog fönn az eset, hogy a rabruhának, saját tulajdonába vétele eltulajdonitást czélzó akaratának eredménye legyen: ennélfogva a lopási szándék bizonyitására itt különös gond forditandó, mire nézve a döntv. kiemeli azon esetet, midőn a szökevény rosszabb állapotban lévő ruházatát közvetlenül megszökése előtt másnak jobb minőségü ruhájával azért cserélte ki, hogy az általa használtaknál jobbakat és értékesebbeket keritsen hatalmába és vigyen magával (Btj. T. VIII. 240 l.). Ehhez képest több esetben a rabruhával megszökött vádlottak helyesen mentettek föl a lopás vádja alól: mert az eltulajdonitási szándék bebizonyitható nem volt (VII. 139., XI. 12. és 346. l.);*) ellenben következetlenül járt el a kir. Curia, midőn egy más esetben vádlottat, ki a rabsegélyző egylet menedékházából az ideiglenes használat végett kapott ruhával megszökött, sikkasztás miatt itélte el (XIII. 280. l.), — mert habár a menedékházba fölvett egyén onnan bármikor eltávozhatik, ennyiben tehát a fogolytól különbözik: ebből nem következik az, hogy ő birlalatában lett volna a ruhának, melyet ideiglenes használatul kapott, s a mely mindaddig az intézet birtokában maradt, mig vádl. azzal meg nem szökött.**) Ide tartozik

*) Lásd e tárgyra nézve *Tomcsányi Mór* és *dr. Baumgarten Izidor* értekezéseit (Btj. T. VII. 139. l. és XI. 345. l.).

**) Ugyanezen nézetet osztja *dr. Heil Fausztin* (Btj. T. XIII. 279. l.).

azon eset is, midőn vádl. a szegényházból a neki használat végett átadott ruhákkal megszökött, mely cselekményéért lopás miatt itéltetett el (VII. 51. l.); mig egy más esetben vádl., ki a gazdájától bér fejében kapott ruhával a szolgálati idő letelte előtt megszökött, helyesen mentetett föl a vád alól: mert a kérdéses ruha annak átadása és átvételekor a szolga tulajdonába ment át (VIII. 173. l.), — egy hasonló esetben pedig azért mentetett föl a szolga, mert a körülményeknél fogva azon tévedésben lehetett, hogy a ruhát gazdájától ajándékba kapta (XII. 184. l.).*) Végre itt emlitendő: *g*) azon eset, midőn valaki az általa megvenni szándékolt dologgal testi érintkezésbe jön, de mielőtt a vétel perfectté válnék, a dolgot elviszi, — mely esetben szintén lopás állapitandó meg: mert a dolog mindaddig az eladó birtokában marad, mig az adásvételi ügylet meg nem köttetett; mihez képest egy esetben vádl., ki a vásárban 2 ökör megvételét kialkudván, azokat a vételár kifizetése előtt, mig a tulajdonos a marhás levelekkel távozott, elhajtotta. lopás miatt itéltetett el: mert az ökrök ára kifizetve, s e szerint a vásár bevégezve nem lévén, azok káros birtokából tulajdonittattak el (XII. 299. l.)

7. A lopás külcselekményének további kelléke, hogy az a birtokos vagy birlaló *„beleegyezése nélkül“* létesittessék (M. i. 5.). A törvény eredeti szövege, mint az indokolásból is kitünik, ezen eszmét azzal fejezte ki, hogy „a jogosultnak beleegyezése nélkül“ kifejezést használta, — a képvh. ig. bizottság azonban kihagyta a „jogosult“ felemlitését, s a beleegyezés hiányát közvetlenül a birtokosra vagy birlalóra vonatkoztatta: mert „a lopás első rendben azon phisicai viszonyt zavarja meg, mely a birtokos vagy birlaló személy és a birtokolt vagy birlalt dolog közt létezik, — és igy a birlalás vagy birtoklás jogszerüsége, jó- vagy rosszhiszemüsége itt kérdésbe nem jő, ha csak a lopás büntethetőségét a birtok jogszerüségének előkérdésétől függővé tenni nem akarnók.“ (Anyaggy. II. 636. l.). Ezen érvelés azonban nem egészen találó; mert a javaslat szövege szerint sem tétetett függővé a lopás büntethetősége a birtok jogszerüségének előkérdésétől, s ezen kifejezéssel: „a jogosult beleegyezése nélkül“ — csak azt akarták a törvény tervezói kimondani, hogy oly esetben, midőn a dolog tulajdonosa és birlalója két különböző személy, mint pl. a letéteményben vagy zálogban lévő dolognál: ekkor a dolog elvétele már az által is lopássá válik, ha az pl. a tulajdonos (a jogosult) beleegyezése nélkül, habár a birlaló beleegyezésével követtetett el; mig megforditva, ha t. i. a tulajdonos beleegyezett a dolog elvételébe, lopás akkor sem létesül, ha a birlaló abba bele nem egyezett.**) Ezt bizonyitja a törvény indokolása is, mely szerint lopást képezne azon eset, midőn valaki a

*) Lásd *dr. Balogh Jenő* e tárgyra vonatkozó megjegyzéseit (Btj. T. XII. 183. l.).

**) A szász btk. a lopás fogalom meghatározásához, mely a következő kifejezéssel él: „ohne Einwilligung des Inhabers“, még ezen toldalékot csatolta: „Sind Inhaber und Eigenthümer verschiedene Personen, so schliesst schon die Einwilligung des Einen von Beiden den Begriff des Diebstahls aus“.

tulajdonos által piaczra küldött gabonából az őrizettel megbízott személy beleegyezésével bizonyos mennyiséget eltulajdonit: mert a javaslatban nem mondatván az, hogy a birlaló beleegyezése nélkül eszközölt elvétel képezi a lopást, — ha az illető erre nem volt feljogositva, s az elvétel mégis az ő beleegyezésével történt: akkor a jogosultnak beleegyezése nem forog fenn, — s ha az, a ki birtokába vette a dolgot, tudta, hogy a birlaló ez iránti beleegyezésre nem bír jogosultsággal: ez esetben tudva a jogosult beleegyezése nélkül vette el azt, és így lopást követett el (Anyaggy. II. 629. l.). A törvény jelen szerkezete mellett nem lehet e kérdést a beleegyezés léte vagy nemléte, s annak jogosult vagy jogosulatlan volta szempontjából megoldani; mert habár igaz, hogy ily esetben „a detentor (jogosan) nem egyezhetett bele a reábizott dolog eltulajdonításába" s hogy „az ily beleegyezés (a jog szempontjából) csak látszólagos és így hatálytalan" (M. i. 5.): ebből mindazonáltal csak az következik, hogy a beleegyező detentor maga is bűnös módon járt el, de nem következik az, hogy bűntársa a dolgot tényleg a birlaló valódi beleegyezése nélkül (mi a lopás feltétele) tulajdonitotta el. A kérdés tehát azon fordul meg, hogy birlaló volt-e a dolog őrizetével, illetve kezelésével megbízott egyén, vagy nem? Ha igen: úgy ő az által, hogy a birlalatában lévő idegen ingó dolog elvételébe beleegyezett, azt bűntársával, illetve ennek részére jogellenesen elsajátitotta, vagyis elsikkasztotta, — ha pedig az illető nem volt birlaló: ez esetben ő és bűntársa idegen birtokban lévő dolgot, a birtokos beleegyezése nélkül tulajdonitottak el, tehát lopásban váltak bűnösökké. Ebből egyszersmind kitűnik, hogy a beleegyezés színleges volta, mely a lopást ki nem zárja, csak akkor forog fenn, mikor a dolog a valódi birtokostól vagy birlalótól oly körülmények közt vétetett el, mintha ő az elvételbe beleegyezett volna, holott a valóságban ez nem történt meg, — mire nézve a törvény indokolásában felhozott példák (az atya, ki gyermeke ijesztése végett kinyujtja pénzes erszényét az ablakon, — s a kötelesmester, ki meglopatásakor lesben állt) elégséges felvilágositást nyujtanak (M. i. 5.). Látszólagos, tehát hatálytalan a beleegyezés akkor is, midőn a tettes tévedésbe ejti a dolog birlalóját az iránt, mintha ő jogositva volna a dolgot átvenni, s ennek folytán a birlaló átadja azt néki, — mihez képest egy esetben vádl., ki egy óra találójától azon ürügy alatt vette azt el, hogy ő az óra tulajdonosa, lopás miatt lett elitélve: mert ezen tárgyat a jóhiszemü birlalótól, ennek valódi beleegyezése nélkül vette el (Btj. T. XI. 317. l.)*) A beleegyezés hiánya természetesen mindenkor fenforog, ha a dolog birtokosa vagy birlalója nyiltan vagy concludens cselekedetek által ki nem jelenté beleegyezését, — s e szerint pl. a távollévő vagy a tettes által megölt egyén dolgai a birtokos vagy birlaló (utóbbi esetben az örökösök) beleegyezése nélkül vétetnek el.

*) Ettől eltérőleg *Bodor László* „Talált dolog jogtalan elvétele" czimű értekezésében a fenforgó esetet csalásnak tartja, a mennyiben a megtévesztett és károsult személy itt annálfogva ugyanaz, mert a magánjog elvei szerint a találó, ki a nem igazolt tulajdonosnak adta át a dolgot, a valódi tulajonos irányában kártérítéssel tartozik (Btj. T. XII. 3. l.).

A dolog egyszerű kézbeadása (pl. megtekintés végett), vagy az elvétel meg nem akadályozása, magukban véve még nem jelentik azt, hogy a birtokos vagy birlaló beleegyezett a dolog elvételébe. A beleegyezésnek mindenkor kétségtelennek s a dolog átengedésére irányzottnak kell lennie, s ezért annak szükséges előfeltételét első sorban az képezi, hogy a birtokos vagy birlaló akaratának tényleges nyilvánitására képes legyen, — s a hol ezen képesség fenn nem forog, mint pl. öntudatlan állapotban lévő, teljesen ittas vagy elmebeteg egyéneknél: ott a dolog elvétele akkor is a birtokos vagy birlaló beleegyezése nélkül történik, ha az illető maga adta azt át a tettesnek.

8. Végre megkivántatik az elvétel tényéhez, a tettes részéről azon czélzat, hogy az idegen ingó dolgot *„jogtalanul eltulajdonitsa"*. Eme czélzat, mint látjuk, két alkotó elemből van összetéve, melyek egyike a dolog eltulajdonitására irányzott akarat, másika ezen akarat, vagyis az eltulajdonitási szándék jogtalansága.

a) Az eltulajdonitási czélzat a tettes azon szándékát jelenti, mely szerint a mástól elvett dolgot a sértett vagyonából végleg elvonni, s azon a tulajdonost megillető összes jogositványokat vagy azok valamelyikét gyakorolni, tehát az idegen dolgot saját uralmának oly módon alárendelni akarja, mintha azon dolog az ő tulajdona volna. Ehhez képest az eltulajdonitási czélzathoz a tulajdonjogot kimerítő összes jogok, úgy mint a jus possidendi, utendi-fruendi és disponendi gyakorlatára irányuló szándék nem szükséges, hanem elég, ha a tettes ezek egyikét czélozza, — kivéve a dolog állagát nem érintő ideiglenes használatot, mely a tulajdonjog legenyhébb megsértését képezi.*) A törvény világos rendeleténél fogva, mely szerint lopást az követ el, a ki idegen ingó dolgot „azon czélból vesz el, hogy azt eltulajdonitsa," kétségtelen, hogy az eltulajdonitási czélzatnak már a dolog elvételekor létezni kell, — s e szerint oly esetben, midőn az csak később keletkezett, vagy midőn az nincs közvetlen összefüggésben a dolog elvételével, lopás nem forog fenn. Ezekből kifolyólag nem záratik ki a lopás fogalma, ha a tettes az általa elvett dolgot közvetlenül az elvétel után másnak adja át: mert ez esetben az idegen ingó dolgot azért vette el, hogy azon a tulajdonost megillető egyik jogositványt (a kizárólagos rendelkezés jogát) gyakorolja, s eme czélzat itt az elvétellel közvetlen kapcsolatban állott s azt megelőzte, — ellenben nem tekinthető lopásnak az oly cselekmény, melylyel valaki azt eszközli, hogy az idegen dolog másnak birtokából vagy birlalatából közvetlenül egy harmadik személy kezére jut, így pl., ha valaki a másnak birtokában lévő idegen dolgot, mint sajátját eladja, s a vevőre bizza, hogy azt az

*) Lásd dr. Heil Fausztin „A jogtalan eltulajdonitás mint a lopás tényálladékának eleme" czimű értekezését (M. Igazságügy XXVII. 20. s köv. l.), melyből idézzük a következő tételt: „valahányszor az elvétel azon czélból történt, hogy a tulajdonjog tartalmát képező más jog gyakoroltassék a dolog fölött, mint az ideiglenes s a dolog állagát nem érintő használat: az elvétel azon czélból történt, hogy a dolog eltulajdonittassék" (22. l.)

eddigi birtokostól elvegye: mert az ily módon cselekvő egyén sem az idegen dolgot el nem vette, sem arra vonatkozólag közvetlen eltulajdonítási czélzattal nem bírt. Vajjon létezik-e eltulajdonítási szándék az itt kifejtett értelemben, ez a concret esetben lényegileg ténykérdést képez, melynek megoldásánál azonban, mint láttuk, jogi szempontok is szerepelnek. Különös gyakorlati jelentőséggel bír ezen kérdés a következő esetekben: α) a *használat* nem lévén eltulajdonítás, mert a rendelkezés nem a dolog állagával történik: ennélfogva a dolog ideiglenes használatára irányzott czélzat nem tekinthető eltulajdonítási szándéknak, és pedig rendszerint akkor sem, ha a használat által előreláthatólag a dolog értékének bizonyos mérvű csökkenése következik be, mint pl. a ruhák használatánál, — mert a kh. btk. 127. §-a szerint ezen eset kihágást is csak akkor képez, ha a tettes a dolgot „megrongálja vagy értékében csökkenti," — mihez képest egy lapát jogtalan használója teljesen felmentetett: mert a lapátot eltulajdonitani nem akarta, használata által pedig kárt nem okozott (Btj. T. XIII. 223. l.); a használattól azonban különbözik az *elhasználás*, mely a dolog állagát érintvén, az eltulajdonítás fogalma alá esik, — s ezért az elhasználható dolgok elvétele, kivált ha az elhasználás egyszeri használat által végbe megy, rendszerint eltulajdonítási szándékkal eszközöltetik: míg az elhasználatlan dolgoknál ezen czélzat csak kivételesen, s jelesül csak akkor állapítható meg, ha a használat végett elvett dolog állaga is végleg elvonatik a tulajdonos uralmából; így pl. a ló vagy ruha használata még nem válik lopássá az által, hogy ezek valamelyike véletlenül már az egyszeri használattal tönkre tétetik, — de ha valaki menekülés végett elvisz egy csolnakot, s azt használat után elsülyeszti, vagy midőn a szökevény fegyencz a végből, hogy bilincseit leverje, egy eke csoroszlyavasát felhasználja s azt a közeli erdőben járatlan helyen elveti: ez esetekben a dolog állagával rendelkezett a tettes, tehát lopást követett el, — valamint lopás állapítandó meg akkor is, midőn valaki egy takarékpénztári könyvecskét azért vesz el, hogy a betét egy részét felvegye s azután a könyvet visszaadja: mert a takarékpénztári könyv önmagában is értéket képez s e mellett ez esetben is nem használatról, hanem a jus disponendi bitorlásáról van szó, ez pedig az eltulajdonítási szándékot megállapítja; β) midőn csak zálogul vétetik el a dolog: az eltulajdonítási szándék nem forog fenn, — s ehhez képest felmentetett a lopás alól azon vádlott, ki adósától több darab deszkát azért vitt el, hogy azokat kézi zálogul megtartsa (Btj. T. VII. 132. l.); ha azonban az illető a zálogba vett tárgyat később eladja, s a vételárt vagy annak egy részét megtartja: ekkor a szerint, a mint az eladást már a dolog elvételekor, vagy csak később határozta el, lopás vagy sikkasztás lesz megállapítandó;*) γ) ezen esetnek ellentétét képezi a dolog elvétele azon czélból, hogy az *elzálogosittassék*, mi három-

*) Tévedésen alapul némelyek azon nézete, hogy a zálogba vett tárgy eladása csak akkor bizonyítja az eltulajdonítási szándékot, ha a tettes követelése kielégítésén felül fenmaradó összeget is megtartja, mert a zálogbirtokos szükség esetén jogosítva van a zálogtárgyat eladni s a vételárból magát

féle módon fordulhat elő: ugyanis akként, hogy a tettes az elvett dolgot a kiváltás és visszaadás szándéka nélkül, — vagy akként, hogy a kiváltás és visszaadás szándékával zálogosítja el, — s végre oly módon, hogy a tettes a dolgot elzálogosítván, erről a tulajdonost a zálogjegy megküldése mellett azon czélból értesíti, hogy az dolgát kiválthassa; mely esetek elsejében kétségkívül lopás forog fenn, mert itt az elzálogosítás az eltulajdonított dologgal való rendelkezés jellegével bír; a második esetben csak akkor állapítható meg lopás, ha a tettes az elzálogosítást a kiváltás biztos kilátása nélkül eszközölte, — ha azonban a tettes a körülmények által igazolt azon meggyőződésben volt, hogy a szándékba vett kiváltást eszközölhetni fogja: ez esetben szándéka még eventualiter sem irányulván a dolog végleges elvonására, az ily módon tett elzálogítás a dolog állagát nem érintő használat fogalma alá vonható, végre a harmadik esetben mindenkor lopás forog fenn, s ezzel szemben a kérdés csak az lehet, vajjon az elvett dolog értéke, vagy a dologra felvett zálogösszeg tekintessék-e a minősítés alapjaul, — mely kérdés a 334. §. kapcsán fog tárgyaltatni;*) δ) a dolog *megsemmisitésére* irányzott szándék lényegesen különbözik az eltulajdonítási czélzattól, — mert a míg az utóbbinak positiv tartalmát az képezi, hogy a tettes az idegen dolgot magának vagy esetleg másnak megszerezze: addig a megsemmisítés szándékából ez teljesen ki van zárva, mert itt az akarat csak arra irányul, hogy a birtokos vagy birlaló a dologtól megfosztassék, a mi az eltulajdonítási szándéktól fogalmilag különbözik; minélfogva a megsemmisítésre irányzott szándék akkor sem változik át eltulajdonítási szándékká, ha a tettes előbb elveszi s csak azután semmisíti meg a dolgot**), — s törvényünk szerint a tettes ily esetben is nem lopás, hanem idegen vagyon szándékos megrongálása, vagy esetleg okirat megsemmisítése miatt a 418., illetve 406. §§. alapján lesz büntetendő; ε) kizártnak tekintendő végre az eltulajdonítási szándék, ha a tettes azért veszi el a dolgot, hogy azt a *tulajdonos érdekében használja fel*, — így pl. midőn a szolga gazdájától azon czélból lop takarmányt, hogy azt a gazda lovaival etesse meg; mely eset (az u. n. Futterdiebstahl) a német btk. 370. §-ának 6. pontja szerint kihágást képez. Az eltulajdonítási szándék sohasem vélelmezhető, hanem mindenkor bizonyítandó, — minélfogva egy esetben, midőn vádl. egy tűz alkalmával több

kielégíteni. A dolog önhatalmu elvétele által ugyanis jogilag nem állapíttatik meg zálogjog, s az eladás által a dolog állagáról a tulajdonos kizárásával tétetik intézkedés (Olshausen: Kommnt. 854. l.). Lásd még dr. Heil F. id. h. 30—32 l.

*) Bővebben lásd dr. Heil F. id. h. 32-38. és 90. l.

**) Ellenkező nézetben van Olshausen, midőn ezeket mondja: „Bei einer beabsichtigten Zerstörung der Sache wird meist schon die Erlangung des Gewahrsams nicht vorliegen; sollte dieselbe aber zu bejahen sein, so wird man auch die Zueignungsabsicht auf Seiten des Thäters annehmen müssen, da der Fall alsdann mit demjenigen gleichliegt, wo der Thäter die Gewahrsam erwirbt, um die Sache demnächst einem Dritten zuzuwenden." (id. h. 854. l.); találóan mondja azonban Merkel, hogy e szerint, a ki egy díszedényt botjával eltör, vagyonrogálást követ el, ellenben tolvajként büntetendő, ha a díszedényt kezébe veszi s úgy vágja a földhöz.

ruhát szedett össze s azokat elvitte, a felmentés azzal indokoltatott, hogy az eltulajdonítási szándék meg nem állapítható akkor, mikor a cselekményből épugy lehet más szándékot következtetni (Btj. T. IV. 60. l.).

b) Az eltulajdonításnak, melynek czéljából az elvétel eszközöltetik, törvényünk kifejezett rendelkezése szerint *jogtalannak* kell lennie. Az eredeti tervezetben ezen kellék, mint a lopás delictuosus természetéből önként következő, nem volt felemlítve, — a képvh. ig. bizotts. azonban felvette azt a törvény szövegébe: mert „a ki a dologra, melyet hatalmába kerít, joggal bír, illetéktelenül járhat el, tilos önsegélylyel élhet, de lopásban nem válik bűnössé" (Anyaggy. II. 637. l.). E szerint az önsegély azon esete szándékoltatott a lopás fogalma alól kivétetni, midőn a tettes ugyanazon dolgot veszi el, a melyre jogos igénye van, pl. az általa megvett s már ki is fizetett, de az eddigi tulajdonos által visszatartott lovat. A jogtalanság felemlítése azonban ezen czélból is felesleges és czéltalan. Mert ha ily esetben jogos az elvétel: ekkor a tettes jogát gyakorolja és így jogsértést egyáltalában nem, tehát lopást sem követ el; ha pedig a jog szempontjából az önsegély ezen esete is sérelmes (mit alább kifejtünk): ez esetben a törvénybe felvett jogtalan jelző daczára is büntetendő lesz annak tettese. Egyelőre tehát eltekintve ezen esettől, általánosságban kell meghatároznunk, hogy a lopás szempontjából mikor jogtalan az eltulajdonítás. Mindenekelőtt kiemelendő, hogy a jogtalanságnak magára az eltulajdonításra, s nem a dolog elvételének módjára kell vonatkoznia, mert megtörténhetik, hogy valaki a dolog eltulajdonítására jogot nyer, de a birtokba vételt meg nem engedett módon, tehát jogtalanul eszközli; így pl. ha valaki bizonyos dolgot megvesz, s az eladó által feljogosíttatik annak elvitelére: ez esetben ő azt a birtokbavétel ténye által jogosan tulajdonítja el, — de ha a kérdéses dolog elvitele végett az eddigi tulajdonos távollétében ennek lakásába betör: az elvétel ezen módja kétségtelenül jogtalan. Ennek daczára itt lopás nem létesül, mert maga az eltulajdonítás jogos volt. A lopás szempontjából tehát mindenkor az eltulajdonítás jogtalanságát kell megállapítani, vagyis azon kérdésre kell felelni, vajjon a tettes az elvételnél oly dologra irányozta-e eltulajdonítási czélzatát, a melynek eltulajdonítására nem volt feljogosítva? Erre a kérdésre pedig objectiv és subjectiv irányban lehet válaszolni; mert egyfelől szükséges, hogy a tettesnek a dolog eltulajdonítására tárgyilag joga ne legyen (objectiv jogtalanság), — s másfelől az eltulajdonítás jogtalansága a lopás egyik lényeges ismérvét képezvén: ennek a tettes szándékában is vissza kell tükröződnie (subjectiv jogtalanság); s valamint azon esetben, ha az eltulajdonítás magában véve jogos, akkor sem létesül lopás, ha a tettes azt tévesen jogtalannak hiszi: úgy viszont az objective jogtalan eltulajdonítás sem elég a lopás fogalmához, ha a tettes azt a körülmények által igazolt tévedés folytán jogosnak tarthatta és tartotta. Ezek szem előtt tartása mellett kizárja az eltulajdonítás jogtalanságát: α) *a tulajdonos beleegyezése,* akár bír a tettes erről tudomással, akár nem, mert az eltulajdonítás ez esetben objective

nem jogtalan, — s viszont a hiányzó beleegyezés daczára is kizárva lehet a lopás, ha a tettes a beleegyezést alapos okokból feltételezhette; β) *a tulajdonjog vitás volta,* mert a hol a tulajdonjog felett támadt kétségnek komoly alapja van, ott a jogtalanság tudata, tehát az eltulajdonítás subjectiv jogtalansága, s ezzel a lopás feltétlenül kizáratik; mihez képest a kir. Curia nem állapította meg a lopást: midőn vádl. az általa eladott házból elvitte a kályhát, melyre nézve közte és panaszos közt a tulajdonjog kérdésessé vált (Btj. T. I. 167. l.), — midőn vádl. 80 frt értékü árpát elvitt egy osztatlan hagyatékot képező földről, melynek használati joga közte és panaszos közt vitás volt (V. 149. l.), — s midőn vádl. oly köveket hordatott el, melyekre tulajdoni igényt támasztott (XIV. 58. l.): mert a tulajdonjog eldöntése mindezen esetekben polgári perre tartozván, az eltulajdonítás jogtalansága bűnvádilag megállapítható nem volt; továbbá felmentetett azon vádl. is, ki egy birtokot, melyből egy hold haszonbérbe volt adva, megvett és nevére iratott, s azután a haszonbérlő által vetett termést learatta és betakarította: mert a haszonbéri szerződés bekebelezve nem lévén, vádl. a vétel által a termésnek is tulajdonosává lett, és így azt mástól jogtalanul el nem tulajdoníthatta (XI. 94. l.). Ellenben rendszerint jogtalan leend az eltulajdonítás az *önsegély* eseteiben, melyek két csoportra oszthatók, a szerint, a mint az elvett tárgy azon dologgal, a melyre a tettesnek jogos igénye van, azonos, így pl., ha valaki az általa megvett, de az eladó által visszatartott lovat önhatalmulag elveszi, — vagy nem azonos, mint pl. azon esetben, midőn a hitelező adósától valamely dolgot vagy készpénzt vesz el, hogy magát kielégítse. Az önsegély ezen esetek egyikében sem zárja ki az eltulajdonítás objectiv jogtalanságát; mert ha valaki egyedileg meghatározott dologra (pl. a megvett lóra) bír is igénynyel: ezen „jus ad rem" folytán az igényre jogosult még nem válik tulajdonossá; s minthogy az ingóságokra vonatkozó tulajdonjog nem szerződés, hanem a dolog átadása által szereztetik meg,*) az önhatalmu elvétel pedig sohasem jogszerü módja az igény érvényesítésének: ennélfogva az önhatalmu elvétel által eszközölt eltulajdonítás objective akkor is jogtalan, ha valaki ugyanazon dolgot veszi el, a melyre igénye van. Csak látszólagos kivételt képez ez alól az u. n. constitutum possessorium esete, midőn a vevő az általa megvett s átadás által tulajdonába átment dolgot bizonyos ideig (pl. haszonkölcsönként) még az eladónál hagyja, s ezen idő letelte után önhatalmulag elveszi: mert ez esetben a tettes saját dolgát vette el, s e szerint itt a lopás fogalma az „idegen dolog" hiánya miatt már „a priori" ki van zárva, — míg az előbb említett esetben a tettes idegen dolgot vesz el másnak birtokából. Annyival inkább jogtalan az eltulajdonítás akkor, ha valaki csak követelése kielégítése végett veszi el az adósnak valamely ingó dolgát vagy pénzét: mert ez esetben a tettesnek a kérdéses dologra még igénye sincs, és így itt az eltulajdonítás objectiv jogtalansága még sokkal szembetűnőbb, mint az első esetben. Miután tehát az

*) „Dominia rerum non pactis, sed traditionibus transferuntur."

önsegély útján eszközölt eltulajdonítás objective mindig jogtalan: az ily cselekmény mindenkor lopást képez, midőn a tettes egyszersmind tudatával is bír ezen jogtalanságnak (subjectiv jogtalanság); minthogy pedig ezen tudat rendszerint mindenkinél feltételezhető, mert rendezett államban az önhatalom gyakorlása általában tiltva van: ennélfogva a tettes kivételesen legfeljebb akkor volna kimenthető, ha bebizonyítaná, hogy cselekményének objectiv jogtalansága iránt a körülmények által igazolt tévedésben volt.*) A gyakorlatban lopás állapíttatott meg az önsegély eseteiben: α) midőn vádl. 10 frtnyi követelését oly módon elégítette ki, hogy az adóstól, midőn ennek valaki fizetést teljesített, 10 frtot elvett (Btj. T. II. 330. l.), — és β) midőn vádl. az általa eladott dudát a vevőtől, ki a vételár egy részét nem fizette ki, önhatalmulag visszavette és eladta (II. 335. l.): mert a valódi követelés kielégítése a lopás fenforgását nem zárja ki, midőn a cselekmény annak tényelemeit magában foglalja.**) De habár ezek szerint az önsegély magában véve a lopást ki nem zárja, — miután mégis ily esetekben a tettes rendszerint az anyagi igazságot igyekszik érvényre juttatni, és sok esetben csak veszélyeztetett jogát akarja megvédeni: ezen szempontból itt a subjectiv jogtalanság megállapítására különös gond fordítandó, sőt a cselekmény esetleg jogos védelem czímén is kimenthető. Az utóbbi különösen akkor történhetik meg, ha valakinek egy specialis dolog birtokba vételéhez van joga, s azt a rosszhiszemű birtokos intézkedései ellen csak gyors fellépéssel, minőre a biróság nincs képesítve, mentheti meg: mert ily esetben a biróság segélyének bevárása a dolog elvesztésére vezetne, s ennek fejében a jogosult csupán kártérítési igénynyel kényteleníttetnék beérni, mire pedig jogosan nem kötelezhető. Helyesen mondja e tekintetben dr. Heil Fausztin, hogy „az állam eltilthatja a jognak önsegély általi érvényesítését, de csak akkor és addig, a mikor s a meddig ő azt megvédeni képes; s mihelyt a társadalmi védelem elégtelen, jogaiba lép az önvédelem.“ (M. Ig. ügy XXVII. 102. l.)

9. Az előadottak után a lopáshoz megkivántató *szándék* csak kevés megjegyzést igényel. A törvény indokolása szerint a lopásnál is, mint más büntetendő cselekménynél, a tettes „szellemi tevékenységének át kell foglalnia a büntett lényeges ismérveit képező valamennyi anyagi elemet“ (M. i. 6.), — s miután a lopás egyfelől az idegen birtoklást, s másfelől a tulajdont sérti: ennélfogva a szándékhoz itt kettős jogsértésre irányuló tudat és akarat szükséges, melyek egyike az idegen dolog jogtalan eltulajdonítására, másika a dolognak idegen birtokból való jogtalan elvételére vonatkozik. Ehhez képest kizárja a lopást a tettes igazolt tévedése: *a*) midőn a dolgot nem idegennek, hanem sajátjának tartja (2. j. ad d.), — *b*) midőn azt hiszi, hogy a birtokos vagy birlaló beleegyezésével veszi azt el (7. j.), — és *c*) midőn azon tudatban cselekszik, hogy a dolgot jogosan tulajdonítja el (8. j.), mert mindezen esetekben sem az idegen birtok, sem a tulajdon megsértésének tudata és akarata nem forog fenn. Ellenben nem zárja ki a lopást a tettes abbeli tévedése, hogy az általa másnak birtokából, s jogtalan eltulajdonítási czélzattal elvett dolog nem ingó, a mennyiben ő azt a magánjog szempontjából itélvén meg, mint az ingatlan tartozékát, szintén ingatlannak tartotta: mert habár a dolog ingó minősége a lopás lényeges anyagi ismérvei közé tartozik, mindazonáltal azon jogi kérdés, hogy mi tekintendő a büntető törvény szempontjából ingónak, semmi összefüggésben sincs a tettes bünösségével és jogsértő szándékával, és így e tekintetben már azon tény, hogy ő a dolgot helyéről elmozdítja és ingó módjára elveszi, a dolus teljességéhez elegendő. A szándéknak a tulajdon megsértésére vonatkozó irányzatára nézve még megjegyzendő, hogy miután a lopás formalis büntettet képez, a mennyiben ennek tényálladékához a dolog valóságos eltulajdonítása (tehát az eredmény) nem szükséges, hanem elég az eltulajdonítási czélból eszközölt elvétel: ennyiben a szándéknak itt a delictum befejezésén túlmenő kiterjedése van; mert ha ezt nem így fognánk fel, s ha a tettes dolusához nem kivánnánk meg azon akaratot, hogy ő a dolgot valósággal eltulajdonítsa (tehát nem csupán eltulajdonítási czélból elvegye): ekkor oly esetben, midőn az elvételen felül az eltulajdonítás (tehát az eredmény) is bekövetkezik, ez által egy uj delictum létesülne, — a mit pedig képtelenség nélkül senki sem állíthat. A lopási szándékhoz az előadottakon felül más nem szükséges, s ezért közömbös az, hogy a tettes minő *indokból*, s az eltulajdonítási czélzat mellett minő czélból veszi el az idegen ingó dolgot, — s jelesül nem kivántatik meg az sem, hogy szándéka *jogtalan nyerészkedésre* (animus lucri faciendi) legyen irányozva. Eme czél ugyan rendszerint fenforog, s a lopásra általában az aljasság bélyegét süti, — de azért a lopás lopás marad akkor is, ha nemesebb indító okokból származik, így pl. ha valaki azért lopja el egy dúsgazdag zsugori pénzét, hogy azzal a szegények nyomorát enyhitse.*) — A dolus mindenkor bebizonyitandó lévén, kétes esetben a lopás meg nem állapítható, — mihez képest egy esetben vádlott, ki egy boltban három 1 frtos bélyeget vásárolt, s azok kifizetése előtt távozott, azért mentetett fel a lopás vádja alól, mert nem bizonyult be, hogy a fizetést jogtalan eltulajdonítási szándékkal mulasztotta el. (Btj. T. IX. 110. l.)

*) Az ellenkező nézetet a positiv törvény szempontjából behatóan elemzi és czáfolja *dr. Heil F.* (id. h. 95—107. l.).

**) Lásd még dr. Heil Fausztin „A lopás fogalmához“ czimű értekezését (Btj. T. III. 145. l.); továbbá „Az önsegély kérdéséhez“ czimű értekezést dr. Kenedi Gézától (Jogt. Közl. 1887. 338.).

*) A nyerészkedési czélzat önkényes magyarázatának tartjuk *Schnierer* felfogását, mely szerint az egyértelmű az elsajátítás szándékával, s e szerint „bármely érdeknek, vágynak, aspirationak vagy tervnek megvalósításában állhat“ (id. m. 482. l.). Törvényünk éppen azért fogadta el a lopás tényező elemül az eltulajdonítási czélzatot az animus lucri helyett, mert ennek természetes értelme egészen más, mint az előbbié. A közfelfogást fejezi ki Berner a következő szavakkal: „Auf die Befriedigung einer Sucht nach Gewinn kommt es so wenig an, dass mit Recht von Anderen bemerkt worden ist, es sei ein Diebstahl gewesen, wenn der heilige Krispin den Reichen das Leder stahl, um es den Armen zu schenken“.

10. A lopás *bevégzése* tekintetében háromféle elmélet létezik: u. m. a contrectatio elmélete, mely szerint a lopás a tárgyhoz való hozzányulással végeztetik be, — az apprehensio elmélete, mely szerint a dolog elvétele, — s végre az ablatio vagy amotio elmélete, mely szerint a birtokbavételen felül a dolog elvitele, sőt biztonságba helyezése is szükséges a bevégzéshez. A tudomány mai állása, s a m. btk. szerint is az apprehensio elmélete tekinthető elfogadottnak.*) Ezen elmélet szoros összefüggésben áll azzal, hogy a lopás fogalmának sulypontja ma már nem a dolog elvitelére vagy eltulajdonítására, hanem eltulajdonítási czélból történt elvételére (lásd fenn 5. j.) helyeztetik, — s ehhez képest a lopás azon phisicai actussal végeztetik be, melylyel a tettes a dolgot másnak birtokából vagy birlalatából „elveszi", s onnan saját birtokába helyezi át. Mikor történik meg ezen értelemben a birtokbavétel: ez ténykérdés, melynek eldöntésénél egyfelől figyelembe veendő, vajjon az eddigi birtokos vagy birlaló a tettes cselekménye által már kihelyeztetett-e a dolog birtoklásából (lásd fenn 6. j.), — s másfelől nyomatékosak lehetnek az ellopott tárgy minősége és nagysága, valamint a lopás helye és egyéb körülményei. Így pl. egy pénzes tárcza vagy zsebóra birtokbavétele egészen másnemű, mint egy lóé, vagy mint a zsákba helyezendő gabonáé. Legtöbb nehézség merül fel akkor, midőn a tettes még nem távozott el azon helyről, hol a dolog az eddigi birtokos uralmának alávetve volt, vagy midőn az illető a dolog elvételekor tetten kapatott: mert ily esetekben gyakran kétessé válik, vajjon megtörtént-e már a dolog elvétele oly módon, hogy az a birtokbavétellel egyenlőnek tekinthető? Általános szabályul csak azt állíthatjuk fel, hogy az apprehensio elmélete szerint nem szükséges, miszerint a tettes az elvett dolgot a maga részére teljesen biztosítsa, s jelesül, hogy azt valamely biztos helyen elrejtse, valamely segédnek átadja vagy a meglopott helyiségéből elvigye, — és így bevégzett lopást követ el pl. a vevő, ki a kezébe adott áruczikkek közül a boltban nehány darabot zsebébe csusztat, vagy pl. a cseléd, ki szolgálatadójának ékszerét lopási szándékkal elveszi s azután a gazdahelyiségeiben valamely szokatlan helyen (pl. a szemétkosárban) elrejti stb. Ehhez képest a *lopás kisérlete* azon cselekményekre szorítkozik, melyek a birtokbavételt megelőzik, s másfelől mégis a véghezvitel valóságos megkezdését foglalják magukban; mely elv az egyszerű lopásnál nagyon szük körre korlátozza a kisérletet, ellenben a minősített lopás azon eseteinél, melyek betöréssel, feltöréssel, bemászással, s lopott vagy álkulcscsal követtetnek el, a kisérlet kezdetét azon pontig terjeszti ki, midőn a jelzett minősítő cselekmények valamelyike az idegen ingó dolog elvétele czéljából megkezdetett. A gyakorlatban *bevégzett* lopás állapíttatott meg: *a*) midőn vádlott

*) Der frühere Streit über Contrectations-, Oblations- und Apprehensionstheorie — mondja Hälschner — darf als erledigt angesehen werden; auch die neueren Gesetzbücher, welche besondere Bestimmungen über die Vollendung des Diebstahls haben (Bayern 1813. Würtemberg, Sachsen), entscheiden sich obwohl nicht immer in ganz geeigneten Ausdrücken für die Apprehensionstheorie".

borozás közben társa zsebéből egy pénzes tárczát kivett, de rajtakapatván, dulakodás közben azt földre ejtette (Btj. T. I. 295. l.); *b*) midőn vádlott az ólból kivett tyukokat leöldösve zsákjába tette, s ezzel távozni akart, de e közben tetten éretett: mert ez esetben nemcsak az elvétel történt meg, hanem vádlott a dologgal mint sajátjával is rendelkezett (II. 201. l.); *c*) midőn vádlottak kukoriczával megtöltötték zsákjaikat, de eltávozás előtt felfedeztetvén, a kukoricza tőlük elvétetett: mert az elvett dolog visszavétele nem a lopás bevégzését akadályozza, hanem az ellopott dolognak a tolvajtól való visszaszerzését képezi (II. 230. l.); *d*) midőn vádlott a templomban nehány értékes tárgyat összeszedett s azokkal, nehogy felfedeztessék, a pad alá rejtőzött, hol azonban megtalálták (III. 187. l.); *e*) midőn vádlottak az általuk feltört kamarában zsákjukba 2 kg. lisztet töltöttek, de azt a tulajdonos közbelépése miatt el nem vihették (V. 232. l.); *f*) midőn vádlott gazdája raktárából egy pár uj csizmát elvett s azt a szárító kemencze fütőlyukába rejtette, hol azonban a gazda megtalálta: mert vádlott saját hatalmi körébe helyezte a csizmákat az által, hogy azokat szokatlan helyen elrejtette (V. 351. l.); *g*) midőn vádlott a szegényház ablakán bemászva, ott egy lepedőbe több ruhadarabot becsomagolt, de e közben rajtéretett: mert a ruhák, becsomagolása által a lopást tettleg már elkövette (VII. 51. l.); *h*) midőn vádlott a ketreczből két ludat kivett, de tetten éretvén, azokat visszaeresztette (VII. 211. l.); *i*) midőn vádlott a pénzes fiókot kihuzta, és abból pénzt vett ki, de rajtakapatván, azt vissza, illetőleg eldobta (IX. 233. l.); *j*) midőn vádlott az általa feltört padláson egy zsákot buzával félik megtöltve, azt a padlás másik részébe vitte: de rajtakapatván, ott hagyta (XIII. 57. l.)*); — ellenben *kisérlet* állapíttatott meg: *k*) midőn vádlott egy általa felnyitott ládából a tárgyakat kiszedte s az ablakba rakta (I. 55. l.); *l*) midőn vádlott lopás czéljából éjjel egy ház kapujára felmászván, azt kinyitotta s az udvarba bement, de felfedeztetvén, megfutamodott (I. 210. l.); *m*) midőn vádlott burgonya-lopás czéljából egy verem ajtaját felfeszíteni megkisérelte (VI. 29. l.); *n*) midőn vádlott éjjel egy tyúkól mellett éretett, honnan állítólag lopni akart, a hová azonban nem betörés vagy bemászás utján jutott (VI. 259. l.); *o*) midőn vádlott egy általa feltört kamarában több ládából ruhanemüket szedett ki, de tetten éretvén, azokat ott hagyta: mert eme tárgyak a tulajdonos házában hagyatván, ennek birtokából még el nem vétettek (VI. 306. l.); *p*) midőn vádlottak egy bányában aranyat lopni szándékozván, dinamittal robbanást eszközöltek, de tettük folytatásában megakadályoztattak (IX. 47. l.); *r*) midőn vádlott magát egy templomba fortélyosan bezáratta s ott lopásra irányzott előkészületet tett (XI. 190. l.)**); *s*) midőn vádlottak egy szekrény fiókjának kulcsát fel-

*) A lopás bevégzéséről általában s a külföldi, judicatura ismertetését e tárgyban lásd *dr. Heil Fausztin* idevágó ért. (Btj. T. VIII. 145—149. l.).

**) Ezen eset megbeszélését lásd *dr. Alföldi Dávidtól* ki itt helyesen nem kisérletet, hanem csak előkészületet lát (Btj. T. XI. 313. l.).

keresvén, azzal azt kinyitották, de pénzt nem találván, eltávoztak: mert távozásuk oka csak ez lévén, ez önkéntes elállásnak nem tekinthető (XII. 375. l). Ezen elintézések következetesség tekintetében kevés kivánnivalót hagynak fenn, — de azért teljes egyöntetüség még sincs azokban. Így pl. az egyszerü lopásra nézve helyesen állapittatott meg bevégzés az *a*, *b*, *c*, *h* és *i* alatti esetekben, — ezekkel szemben azonban következetlenség volt a *k* és *o* alatti esetekben csupán kisérletet megállapitani; s ha elfogadható volna az utóbbi elintézés azon indoka, hogy a lopás tárgyai a tulajdonos házában hagyatván, ennek birtokából még el nem vétettek: úgy a lopás mindazon eseteiben, midőn a tettes az általa már elvett tárgyakat felfedeztetése folytán a helyszinén hagyja, kisérlet volna megállapitandó. A minősitett esetekben *l* és *m* alatt helyesen vétetett a kisérlet kezdőpontjául azon cselekmény, mely a lopást büntetté minősiti (a betörés vagy bemászás), — de ezen elv folytán már nem lett volna kisérlet megállapitható az *n* és *r* alatti esetekben, melyeknél sem betörés vagy bemászás stb. bebizonyitva nem lévén, a lopás megkezdéséül csak a tárgyhoz való hozzányulás tekintethetett volna. Ehhez képest helyesen itélt a kir. Curia egy más esetben, midőn az idegen udvarba lopási szándékkal belopódzott, de felfedeztetése folytán megugrott, vádlottat azért mentette fel a lopás kisérlete alól, mert nem bizonyult be, hogy bemászás által jutott az udvarba (Btj. T. VI. 388. l.); mig más esetekben a bemászás által idegen helyiségbe jutott vádlott is felmentetett a lopás kisérlete alól: mert a lopás szándéka és megkezdése igazolható nem volt (I. 328. és II. 59. l.). Kérdésessé válhatik a lopás kisérletének léte, illetve büntethetősége, azon esetben is, midőn a tettes az általa ellopni szándékolt tárgyat nem találja fel azon helyen, a hol azt kereste, s ennek folytán üres kézzel távozik. Véleményünk szerint ez esetben, ha a tettes a lopást a 336. §. 3. vagy 4. pontjában körülirt valamely módon már megkezdette, lopás kisérlete állapitandó meg: mert itt sem azt nem lehet állitani, hogy a cselekmény nem létező tárgy ellen követtetett el, sem az önkéntes elállást a 67. §. 1. pontja értelmében vitatni nem lehet. A tárgy ugyanis, melyet a tettes ellopni akart, tényleg létezik s csak a tett szinhelyén nem volt feltalálható, — önkéntes elállásról pedig csak akkor lehetne szó, ha a tettes nem csupán bizonyos tárgyak ellopását mulasztja el, hanem lopási szándékával egyáltalában felhágy, a mi nem történik meg akkor, midőn csak azért nem lop, mert a keresett tárgyat fel nem találta, más tárgyat pedig lopni nem akar.*) Ezen álláspontnak megfelel a kir. Curia egy itélete, mely szerint a 336. §. 3. pontja szerint minősülő kisérletet állapitott meg vádlott ellen, ki szomszédja házába a padlás deszkáinak felfeszitésével azért mászott be, hogy a nevezett által eladott tehén árát ellopja, de a pénz ekkor már ott nem lévén, üres kézzel távozott: mert a pénz elvétele csak is a concret eset körülményei folytán vált lehetetlenné (Btj. T. VIII. 79. l.); ellenben helytelennek kell

*) Lásd e tekintetben *dr. H. F.* alapos értekezését (Btj. T. VI. 105. l.).

tartanunk a felmentést a következő esetekben: *a*) midőn vádlott egy borházba azon czélból tört be, hogy dohányt lopjon, s miután ott csak üres hordókat talált, visszatért a nélkül, hogy valamit lopott volna (VI. 106. l.); *b*) midőn vádlott az általa lopás czéljából feltört helyiségben a keresett pénzt fel nem találván, eltávozott (VI. 107. l.); *c*) midőn vádlott egy koresmáros mérőhelyiségének ablakát öklével betörvén, az ablakdeszkán tartani szokott pénz ellopása végett benyult, de semmitsem találván, czélt nem érhetett; s midőn u. a. vádlott egy másik ablakot öklével betörvén, s azon lopás végett benyulván, onnan egy 20 krost kivett, de azt, mert lyukas volt, ismét visszadobta (XI. 370. l.). A kisérlet ezen esetekben is megtörtént, mert az idegen tulajdon mindannyiszor nemcsak megtámadva, hanem tényleg veszélyeztetve is lett, a sérelem pedig nem a lopás tárgyának teljes hiánya, sem a tettes önkéntes visszalépése, hanem ezektől független ok miatt maradt el. A lopás tárgyának hiánya legfeljebb ott zárja ki a kisérlet létrejöttét, a hol lopásra alkalmas tárgy egyáltalában nem szokott tartatni (mint pl. egy elhagyott régi magtárban): mert ez esetben a tulajdon veszélyeztetése elő nem fordul.*)

11. *A részesség* tekintetében a lopásnál legvitásabb a társtettes és bünsegéd tevékenységének megkülönböztetése.**) Általános szabályul elfogadhatjuk, hogy a ki a lopásban azon szándékkal vesz részt, hogy azt mint sajátját, illetve mint saját és társai büntettét kövesse el, s a ki e mellett a lopás tényálladékához tartozó valamely cselekménynyel (u. n. elkövetési cselekedettel) közre is működik a tett kivitelénél: az a lopásban társtettes leend, — a ki pedig csak mások lopását akarja, habár elkövetési cselekedettel támogatni, vagy a ki a társaival közösen elhatározott lopás kiviteléhez elkövetési cselekedettel nem járult: az bünsegéd gyanánt büntetendő. Ehhez képest az egyszerü lopásnál az, ki a dolog elvételének physicai tényében közvetlenül közre nem működik, mindenkor csak segédnek tekintendő, — ellenben a minősitett lopás több eseténél az elvételt megelőző némely cselekmények is (mint pl. a betörés, bemászás vagy a zár feltörése, illetve felnyitása) a tényálladékhoz tartozó cselekedetek lévén: azok elkövetői, a megfelelő szándék feltevése mellett, akkor is társtettesek, ha az elvétel tényében közvetlenül közre nem működtek. Némi

*) Lásd *dr. Baumgarten Izidor* e tárgyra vonatkozó megjegyzéseit (Btj. T. XI. 369. l.).

**) E tárgyban a m. btk. és judicatura szempontjából a Btj. T. hasábjain nagyszabású vita fejlődött ki, melyben *dr. Wlassics Gyula* „Tettestárs és segéd“ czimű értekezéseiben (IV. 65. és 97. s köv. l.) a subjectiv álláspontot, mig *Csemegi Károly* u. a. czim alatt (IV. 81., 144., 163. és 193. s köv. l.) az objectiv felfogást védte, s felállitá azon elvet, hogy társtettes csak az lehet, kinek közreműködése a büntetendő cselekmény tényálladéka szempontjából *elkövetési cselekedetet* foglal magában. Hozzászólottak még a tárgyhoz u. a. czim alatt N. J. (IV. 129. és 210. l.) és „A tettestárs és bünsegéd kérdéséhez“ czim alatt X. X. (IV. 177. l.); továbbá ugyancsak a Btj. T.-ban T. G. „Tettestárs és segéd“ czim alatt (V. 330. l.), védve a kir. Curia álláspontját a „Jogt. Közl.“ 1883. évi 6. számában „Adalék a tettestárs és bünsegéd controversiájához“ czim alatt közölt czikk ellen, mely szerint tettestársnak tekintendő az is, ki a lopás elkövetésénél csak mint őrt álló volt elfoglalva.

ingadozás után u. ezen elv jutott érvényre a kir. Curia gyakorlatában is, s jelesül *társtettesség* állapíttatott meg: *a*) midőn vádl. egy nő ruháját letaposta, mialatt társa ennek zsebéből a tárczát kivette (Btj. T. I. 52. l.), mely elintézés még bizonytalanságot árul el: mert a ruha letaposója a később megszilárdult gyakorlat szerint csak segéd volna; *b*) midőn vádl. a kamara ablakát társával kiemelte, s az utóbbi által a kamarából kiadogatott dolgokat átvette (V. 144. l.); *c*) midőn vádl. a káros zsebéből társa által kiragadott s hozzá dobott pénzt átvette: mert a pénz elvételét vádlottak együttes cselekménye okozta (VI. 58. l.); *d*) midőn vádl. egy öl magas kerítésen bemászott a lopás szinhelyére s ott a társa által ellopott dolgokat átvette (VIII. 220. l.); *e*) midőn vádl. társának az ellopott malaczot megfogni és megkötözni segitett (IX. 329. l.); *f*) midőn vádl. a zsákot tartotta, melybe társai a padlásról a kukoriczát behajigálták (XI. 251. l.); ellenben *bünsegéd* gyanánt itéltetett el: *g*) vádlott, ki a lopás elkövetésénél őrt állott vagy mint kocsis közreműködött (I. 84., II. 312., III. 235., V. 12. 114., VIII. 333. és XIII. 127. l.); *h*) vádlott, ki a lopás elkövetése alkalmából társaitól az ezek által elvett dolgokat átvette s elvinni segitette (III. 235., IV. 139., 156., V. 233. 291., VI. 9. és IX. 89. l.), mely esetek közül különösebb figyelmet érdemel az, midőn vádl. egy vásári sátorban vele egyetértő társaitól az ez által kezébe csusztatott lopott vásznat elfogadta: mert a *c*) alatti eset mintájára itt is társtettesség lett volna megállapitható; *i*) vádlott, ki a lopás elkövetéséhez szükséges eszközöket (álkulcs, zsák, kötél stb.) szolgáltatta, de a dolog elvételében részt nem vett (V. 133., VII. 20. és IX. 329. l.); *j*) vádlott, ki előleges egyetértés folytán a lopott tárgyakat utólag átvette, illetve azoknak helyt adott (VII. 20., X. 167. l.): *k*) vádlott, ki látta, midőn a tettes a földön heverő pénzes tárczát felvette s azután a pénzt elrejteni segitett (X. 397. l.), mely eset az orgazdasággal, illetve bűnpártolással határos; *l*) vádlott, ki a tolvajjal egyetértve, a betörés zajára felébredt gazdáját azzal nyugtatta meg, hogy a zajt a borju bőgése okozta (V. 335. l.); *m*) vádlott éjjeli őrök, kik megtudván a tettesek lopási szándékát, ezek kérelmére őket a lopásban meg nem akadályozták s utólag a lopott halból is részt kaptak (VI. 9. l.); *n*) vádlott, ki társát a lopás elkövetésére biztatta, s a lopott dologból részesült (XI. 39. l.). Figyelmet érdemel még azon eset, midőn 1. r. vádl. borozó társa zsebéből egy pénzes tárczát kivett, de észrevétetvén, dulakodás közben azt földre ejtette; 2. r. vádl. pedig a földre esett tárczát felvette s azzal elillant: mert ez esetben az előleges egyetértés hiánya folytán mindkét vádlott a lopás önálló tettese gyanánt itéltetett el, tehát egy és ugyanazon dologra nézve ugyanazon alkalommal elkövetett két külön lopás állapíttatott meg. (I. 295. l.)*)

12. *A bünhalmazat* s különösen a különnemü és egynemü anyagi halmazat, vagyis a bünismétlés a lopásnál gyakran előfordul, habár az utóbbinak területe a 335. §. intézkedése s a cselekmény-

*) E tárgy megbeszélését lásd u. o. *dr. F. F.*-től.

ben sokszor nyilvánuló folytatólagosság által tetemesen megszorittatik. A gyakorlatban: *a*) *különnemü anyagi bünhalmazat* állapíttatott meg — lopás, hatóság elleni erőszak, zsarolás és megvesztegetés közt (Btj. T. I. 210. l.), lopás, rablás és szándékos emberölés kisérlete közt (I. 300. l.), többrendbeli lopás és orgazdaság közt (II. 168. l.), lopás, halált okozó testi sértés és hatóság elleni erőszak közt (II. 230. l.), lopás és közokirat-hamisitás közt, midőn vádlott a lopott lóra hamis járlatot készitett (IV. 300. és X. 157. l.), lopás és ezt megelőző emberölés közt (VII. 257., IX. 137. és XIII. 28. l.); ellenben a halmazat mellőzésével itéltettek el vádlottak, kik egy görög kel. templomban elkövetett lopás alkalmából az anyakönyveket is magukkal vitték és megsemmisitették (III. 250. l.), holott ez esetben az okirat megsemmisitésére vonatkozó 406. §. is alkalmazható lett volna; *b*) *bünismétlés*, tehát szintén anyagi halmazat mondatott ki: midőn vádlott gazdájától három külön alkalommal összesen 41 zsákot lopott, a negyedik lopásnál pedig egy zsákot tarbonyával megtöltött (IV. 105. l.), midőn vádlottak egy hónap lefolyása alatt ugyanazon hamis kulcs segélyével s ugyanazon boltból 6 izben loptak különbözó portékát (IV. 361. l.), midőn vádlott egy idegen pinczéből először egy üveg pálinkát, azután egy másikkal több izben összesen egy zsák burgonyát, s végre ismét egyedül egy hordó bort lopott, mely esetben a burgonya lopás folytatólagos bűntettnek tekintetvén, három külön lopás állapíttatott meg (VI. 336. l.), midőn vádlott gazdája padlásáról két izben gabonát lopott (VII. 20. l.), midőn vádlott gazdája részére két izben lisztet szállitott s mindegyik alkalommal egy-egy zsákkal eladott (VIII. 267. l.), midőn egy iskolaszolga az intézet kárára egymásután 15 lopást követett el: mert cselekményeit nemcsak különböző időben és tárgyakon, hanem külön elhatározások folytán is követte el (X. 74. l.), midőn vádlottak az elvetés végett nékik átadott buzából két nap egymásután loptak (X. 344. l.), midőn vádlott szállásadójának szekrényét két egymás után következő napon felnyitotta s abból különböző ékszereket lopott (XI. 167. l.); ellenben *folytatólagos* (tehát egy) *lopás* állapíttatott meg: midőn vádlott vasuti őr a pályaudvarba helyezett boroshordókat többször megfurta s azokból ismételt hozzányulásokkal bort lopott (VI. 370 l.), midőn vádlott egy sirbolt ajtaját a templom kulcsával ismételve felnyitván, onnan különböző tárgyakat (kalapács, csákány, vasrud stb.) lopott (VII. 12. l.), midőn vádlottak egy veremből többszöri hozzányulással nagyobb mennyiségü burgonyát loptak: mert a burgonyát élelmi szükségletükhöz mért időszakokban s e szerint a lopási szándék szakadatlan fenlétében, hordták (XI. 281. l.)*);

*) Lásd még *dr. Balogh Jenő* „A bünfolytatás kérdése lopás büntette esetén" czimü értekezését, melyben a gyakorlat ingadozását kimutatja, s helyteleníti a kir. Curia egyik itéletét, mely szerint vádlott, ki egy izr. imaházból 10 alkalommal összesen 12 drb gyertyatartót lopott, azért itéltetett el 10 külön lopás miatt, mert tettét „két hónapon át különböző alkalommal, tehát mindannyiszor különálló elhatározás következtében tiz izben követte el", holott értekező szerint abból, hogy különböző alkalommal követtetett el a

c) eszmei halmazat mondatott ki: α) lopásban való részesség és orgazdaság közt (III. 235. l.), holott ez esetben csak egy delictum létezik, mert a lopás a lopott dolog elsajátítására vonatkozó szándékot magában foglalván (l. fenn 9. j.): ugyanazon lopásra vonatkozólag a részes ép oly kevéssé válhatik orgazdává, mint a tettes*), β) lopásban való részesség és hivatali bűntett (471. §.) közt, midőn vádl. éjjeli őrök a felfedezett tolvajokat lopni engedték s azután velük osztozkodtak (VI. 9. l.), γ) lopás és magánokirat-hamisítás közt, midőn vádlott egy idegen postautalványt ellopott s arra a czimzett nevét hamisan írva, a pénzt felvette (VII. 365. és X. 328. l.), δ) lopás és zsarolás között, midőn vádlott egy fiut fához kötözéssel arra kényszerített, hogy neki pénzt lopjon (IX. 283. l.), ε) lopás és szándékos vagyonrongálás közt, midőn vádlott egy idegen istállóban két ló farkát a csontig levágta s a szőrt eltulajdonítván, eladta (X. 135. l.). A különnemü anyagi halmazat felhozott esetei további megjegyzést nem igényelnek; az ismételt és folytatólagos lopás *b*) alatti eseteire nézve azonban ki kell emelnünk, hogy azok elintézésében egy átható alapelv, melynek segélyével a bűnfolytatás az ismétléstől következetesen elkülönithető volna, még fel nem található: mert a kétnemü elintézés tényálladékai több esetben annyira azonosak, hogy azokat bátran felcserélhetnők. Egyébként még a tudománynak sem sikerült az elválasztó határvonalat biztosan megállapitani; a többség azonban egyetért abban, hogy folytatólagos bűntett nem jöhet létre egységes elhatározás nélkül, de ha ez valóban, s nem csupán látszólag fenforog, s ha abhoz a többi kellékek is, u. m. a sértett jogszabály azonossága s a cselekmény continuitása hozzájárulnak: ekkor egy — folytatólagos — bűntett létesül**). Hogy mikor forognak fenn ezen feltételek: ezt esetről-esetre a biró van hivatva meghatározni. Az eszmei halmazat fogalma alá vont fennebbi esetek szintén az alapelv tisztázatlan voltát mutatják. Az α) alatti eset, mint látjuk, egységet képez; a β) alatti esetben anyagi halmazat létezik: mert az éjjeli őrök részesülése a lopott dologból teljesen elkülönithető azon hivatali mulasztásuktól, melylyel a lopást elkövetni engedték; a γ) alatti eset szintén anyagi halmazatot képez, ha az utalványt értékkel biró dolognak s e szerint elvételét lopásnaktekintjük, ha azonban az utalványban csak értéktelen papirdarabot látunk, mely csupán a kitöltés által válik értékessé: ekkor az eset egységet (okirathamisítás) képez; a δ) alatti esetben is anyagi halmazat és pedig a személyes szabadság megsértésének s a lopásnak halmazata lett volna megállapitandó (lásd 323. §. 6. j.); végre a ε) alatti esetben

lopás, nem következik, hogy az mindannyiszor különálló elhatározásból származott, s ha ezt elfogadnánk: úgy a folytatólagos bűncselekmény létezését tagadnánk, mert ahhoz szükségkép a cselekménynek különböző alkalommal történt elkövetése tartozik. (Btj. T. IX. 56 l.)

*) Az ellenkező nézetet vitatja Heimbacher Nándor, ki ily esetben a lopásban való részesség s az orgazdaság anyagi halmazatát kivánná megállapittatni (Btj. T. V. 44. l.)

**) Lásd *dr. Balogh Jenő* „A folytatólagos bűntettről" czimű monografiáját.

helyesen lett eszmei halmazat megállapitva: mert a lovak farkainak levágása idegen ingó dolog elvételének tényét s az idegen vagyon megrongálását egyiránt magában foglalván, e szerint a két tényálladék itt egymást metsző két körhöz hasonlít, tehát részben összeolvad.*) A halmazat szempontjából figyelmet érdemel még azon eset, midőn valaki *ugyanazon alkalommal különböző egyének dolgait lopja el.* Szorosan véve ez bűnhalmazat volna, mert tekintve a károsok és a lopott tárgyak többségét, itt kétségtelenül meg lehetne különböztetni több lopás tényálladékát; minthogy azonban a lopás büntethetőségének alapját nem annyira az egyesek, mint a birtok és tulajdon biztonságának általános sérelme képezi: ezen szempontból a közfelfogás helyes érzékkel mindenütt csupán egy lopást lát az ily esetekben. A kir. Curia ugyan anyagi halmazatot állapitott meg egy esetben, midőn vádlott ugyanazon időben és helyen három különböző egyén kárára követett el lopást (Btj. T. IV. 284. l.), később azonban csak egy lopás miatt itélte el vádlottat, ki egy szekrényből három egyén ingóságait ellopta (VII. 81. l.), s egy más esetben azon tolvajt, ki egy udvarból ugyanazon alkalommal két tulajdonos libáit lopta el, mi által itt a lopás vétséggé minősült, holott külön-külön mindegyik kihágás lett volna. (XI. 126. l.)

13. *Judicatura a szaklapokban.*

A) A „Magy. Igazságügy" Döntv. Tárában: a 29. sz. döntv., mely szerint a föld termékének jogtalan elválasztása és elvitele 5 frton alul is lopást képez (I. 117. l.); a 34. sz. döntv., mely szerint a rabruhával megszökő fogoly lopást követ el (119. l.); a lopás bevégeztetik a dolog elvétele által (193. l.); 12 éven aluli gyermek felhasználása lopásra (184. l.); a lopott dolog átvevője, stb. részes, ha a tolvajjal előzőleg egyetértett (201. l.); — lopás kisérlete, midőn a tettes a keresett pénzt meg nem találja (II. k. 67.); — a ki a vaspályatesthez tartozó befásitott helyről fát vág ki és visz el, nem erdei kihágást, hanem lopást követ el (III. k. 11. l.); váltó ellopása s hamis engedménynyel való átruházása lopás és magánokirathamisítás (87. l.).

B) A „Jogt. Közl."-ben és pedig: *a*) a *Döntv. Tárban*: kősó elvétele a sóbányából nem jövedéki kihágás, hanem lopás (uj. f. I. k. 1. l.); — 12 éven aluli tettes által ellopott dolog átvétele a lopásnál jelen volt egyén által, nem orgazdaság, hanem lopás (II. k. 64. l.); ki több izben ugyanazon helyről, de külön elhatározások folytán bár egynemű tárgyakat lop, több lopásban válik bűnössé (102. l.); a kereskedősegéd az üzletben kezére befolyt pénz eltulajdonítása által lopást követ el (131. l.); az elzárt tartályban lévő dolog eltulajdonítása az által, kire a tartály bizatik, nem sikkasztást, hanem lopást képez (132. l.); a ki a lopás elkövetésénél előzetes megállapodás szerint őrt áll, nem társtettes, hanem segéd (164. l.); ki a tettes által a kerítésen átadott buzát átveszi, bünsegéd (256. l.); ki a tulajdonosa által elejtett dolgot annak jelenlétében észrevétlenül fölveszi, lopást követ el (III. k. 88. l.); ki a lopás elkövetésébe be nem foly, s csak a házbeliek figyelmét elvonja,

*) Lásd „A bünhalmazat" czimű értekezésemet (Btj. T. XIV. 2—5. sz.), továbbá „Törvényhalmazat és bünhalmazat" czimű czikkeimet. (u. o. 13. és 14. sz.)

segéd (148. l.); az emberi táplálékra megfőzés vagy átalakítás által alkalmassá vált czikkek szintén az élelmi czikkek közzé tartozván, 2 frtnál kisebb értékben történt ellopásuk a K. B. T. K. 126. §-a alá esik (238. l.); osztatlan közös tulajdonban lévő dolgon a tulajdonosok egyike elkövetheti a lopást (309. l.); *b*) *a mellékleten:* a lopás be van végezve, ha a tolvaj a dolgot a tulajdonos lakásán elrejti (1883: 65. l.); a nő, ki férje lefoglalt ingóságait eladja, lopást követ el (66. l.); ki a lopott dolgot a tolvajtól akként szerzi meg, hogy azt ellopja, nem orgazdaságot, hanem lopást követ el (82. l.); a tulajdonos által elrejtett dologra nézve az illetőnek birtoklása nem szűnvén meg, az ily dolog elvétele lopást képez (u. o.); a megkezdéstől való elállás lopásnál (138. l.); a tyúk élelmi czikk (144. l.); hivatali visszaélés s lopásban való bünrészesség halmazata (154. l.); lopás a haszonbérbe vett földön a haszonbér letelte után (167. l.); a pénz kivétele a lepecsételt levélből lopást képez (215. l.); ki egy idegen ház padlóit felszakgatja s elviszi, nem követ el a lopáson kivül vagyonrongálást is (243. l.); lopási szándék bebizonyításának hiánya (260. l.); ki a lopandó gabona elhozása végett zsákot ád a tolvajnak, segéd a lopásban s nem orgazda (260. l.); több dolog elvétele által elkövetett lopás (275. l.); elvétel jogtalan eltulajdonítási szándék nélkül (314. l.) szekrényben lévő tárgy ellopása a szekrénynyel (323. l.); lopás kisérlete az által, hogy valaki másnak zsebébe nyul (324. l.); a lopás bevégzésének határvonala (340. l.); — idegen ingó dolog elvétele az adóstól a követelés biztosítása végett [önsegély] (1884: 31. l.); lopás bevégzése gabonalopásnál (78. l.); értéktelen dolog elvétele (u. o.); 29. sz. döntv. a földtől elválasztott termék ellopásáról (84. l.); lopás bevégzése (188. l.); 34. sz. döntv., mely szerint a rabruhával megszökő rab lopást követ el (195. l.); lopás tettese az, ki a dolgot tettleg elveszi (197. l.); a gazdától kapott ruhával megszökő cseléd nem követ el lopást (213. l.); társulati tag által a társulatra bizott idegen ingó dolog eltulajdonítása (285. l.); ismeretlen egyénen elkövetett lopás (302. l.); lopásban való bünösség kimondása a lopott dolog birtoka alapján (339. l.); az elvételbe való beleegyezés vélelme (350. l.); — a lopás bevégeztetik az által, hogy a tettes a dolgot magához veszi (1885: 14. l.); zsarolás és lopás eszmei halmazata (18. l.); közös tulajdont képező sátorból közös dolog elvitele (107. l.); 2 frton aluli élvezeti czikk eltulajdonítása a tartálylyal lopást képez (136. l.); a lopás bevégzése az által, hogy a tettes az idegen hordóból saját edényébe ereszti a bort (138. l.); a káros által felismert lopott tárgyak külön ismérveik szerint megjelölendők (266. l.); megvett ingatlanok termésének mások jogára nézve sérelmes felhasználása (298. l.); ki a lopás elkövetése után u. a. helyen más tárgyat is talál, s azt is ellopja, több lopást követ el (337. l.); — lopás kisérlete, midőn a pénztartály üres (1886. 35. l.); folytatólagos lopás, midőn vádl. gazdája szekrényéből ismételve pénzt lopott (65. l.); lopás bevégzése az által, hogy vádl. egy zsákot buzával megtöltött (124. l.); lopás és sikkasztás elhatárolása (191. l.); folytatólagos lopás, midőn vádl. két egymásután haladó kocsiról különböző gazdák kárára lopott (238. l.); a dolog erőszakos kiragadása a birtokos kezéből (262. l.); az erdőből már kihozott fa ellopása nem kihágás, hanem lopás (311. l.); lopás bevégzése az által, hogy a tettes a dolgot magához veszi (374. l.); — az ölbe rakott

fa eltulajdonítása lopást képez (1887. 63. l.); a hitelbe eladott dolog visszavétele a vételár biztosítása végett nem képez lopást (183. l.); a papir, melyre a szerződés irva van, érték nem lévén, annak eltulajdonítása nem lopás (277. l.); lopás bizonyítása, midőn a lopott dolog vádl. kezén találtatik (303. l.); a lopást nem zárja ki az, hogy a tettesnek a meglopott ellen követelése van (369. l.).

C) A „Jog" mellékletén: lopott dolog birtoka egyéb gyanus körülmények mellett megállapítja a bünösséget (1885. 78. l.); az üzlettárs a czég közös tulajdonán elkövetheti a lopást (95. l.); az elhagyva nem lévő, habár birtoklásán kivüli dolog tárgya lehet a lopásnak (179. l.); — az önsegély, melyhez gazdagodási szándék nem járul, a vagyon elleni büntetendő cselekmények egyikét sem állapítja meg (1887. 19. l.); idegen ingó dolog elvétele használat czéljából (22. l.); a hitelbe eladott dolog visszavétele, a mennyiben nem eltulajdonítás, hanem a vételár biztosítása végett történik, nem képez lopást (103. l.); önbiráskodás mint lopás (108. l.); a tulajdonos által elejtett tárgy felvétele és elsajátítása lopást képez (120. l.).

D) A „Btj. T." XV. és XVI. kötetéből: *) saját, de más által eladott dolog visszavétele a jóhiszemü vevőtől, nem büntethető (XV. k. 171. l.); egy lapát és egy sarokvas elvitele a cseléd által visszatartott bére fejében (önsegély) lopásnak minősíttetett (209. l.); juhász a gazda által reábizott juhokat ellopja s nem sikkasztja el (220. l.); orgazdaság és segély a lopásban (323. l.); folytatott lopás jogi természete (327. l.); lopások sorozata nem állapít meg magában véve halmazatot (XVI. 57. l.); vádl., kinek jegyese ingóságai fölött szabad rendelkezést adott, nem követett el lopást az által, hogy annak ékszereit elzálogosítá (123. l.); ravasz fondorlattal elk. lopás (188. l.); kisérlet forog fenn, ha a tolvaj a pénzhez csak hozzányúl (250. l.); per alatt álló ingatlan termésének learatása a peres felek egyike által nem képez lopást (259. l.).

3. Az egyszerü lopás minősítése.

334. §.

Ha a lopott dolog értéke nem nagyobb ötven forintnál: a lopás vétséget, ellenkező esetben pedig büntettet képez.

A lopott dolog értékének az veendő, melylyel az a lopás idején birt.

M. i. A jogsértés nagysága, a beszámítás megtisztult tanai szerint, egyik föltételét képezi a büntett fokozásának, és igy egyik elemét a büntetés igazságos evaluatiójának. Nem maradhat el e quantitativ mérlegezés különösen a test épsége és a vagyon elleni büntettek és vétségek beszámításánál.

A lopást illetőleg, hazai törvényeink s joggyakorlatunk szakadatlanul elismerte ezen tétel helyességét.

A különböztetés tehát, az érték nagysága szerint, nálunk his-

*) Az előző kötetekben foglalt esetek a jegyzetekben felhasználtattak.

tóriai; s mert igazságos és helyes elven alapul: nincs okunk jogtörténelmünk ezen megszakítlan fonalát széttépni.

A mi az általunk elfogadott rendszer elleni érveket illeti, az. hogy e mellett többnyire egy fillér határozna a büntetés súlya fölött: döntő már azért sem lehet, mert eltekintve attól, hogy ezen ellenvetés szó szerinti értelemben épen nem vehető, minthogy alig fordul elő eset, melyben az utolsó krajczár elválasztó vonalára lenne helyezve a kérdés — ettől eltekintve, a legtöbb büntetendő cselekmény mutat föl oly fokozatokat, melyekre nézve egy mozzanat itt vagy egy vonal amott, képezi az elhatározó tényezőt.

Még kevésbbé nyomatékos azon ellenvetés, hogy a lopott érték szerinti megkülönböztetés az érték meghatározására szolgáló különféle becslési alapok folytán, casuisticára vezet. Ez csak az esetben történhetnék meg, ha a törvény nem állapítaná meg az érték kiszámításánál alkalmazandó szabályt. De minthogy ez iránt valamennyi ujabb büntető törvénykönyv intézkedik, s a jelen törvény 334. §-ának második alineája is határozott utasítást tartalmaz: ez okból ezen ellenvetést sem fogadhatnók el irányadónak.

Magában véve, s elvi szempontból igen fontos, de a konkrét kérdés állását tekintve, nyomatékát veszti azon harmadik ellenvetés, hogy a lopott tárgy nagyobb értéke, illetőleg összege szerinti súlyosítása a büntetésnek, csak az esetben lehet igazságos, ha a tettes ezen nagyobb értékről tudomással birt, a minek bebizonyítása azonban, sok esetben csaknem lehetetlen. Mi sem tartjuk büntetendőnek a tettest a bűntett azon körülményei, s azon viszonyok miatt, melyekről nem birt tudomással, s a törvény 334. §-ának első bekezdése, épen oly kevéssé isolált az általános résztől, mint annak bármelyik más intézkedése. A törvény 82. §-a úgy mint más esetekben, a mennyiben a különös rész ellenkezőt nem rendel, itt is alkalmazandó. Természetes egyébiránt, hogy minden mesét, melyet a bűntettes phantasiája kigondol, hogy a súlyosabb büntetés alól meneküljön: e bűntettnél sem fog hinni a biró, s a viszonyok és körülmények, melyek rendesen környezik a bűntettet, s gyakran világot vetnek a tettes lelkére, a legtöbb esetben földerítik az ennek lelkében lefolyt tevékenységet. Egyébiránt a „causalitas“ helyes értelmében, itt úgy, mint más bűntetteknél, meg fogja adni az igazságos itélet elemeit; meg fogja ezt adni akkor is, ha az 50 frtnál nagyobb értéket eltulajdonító tolvaj azt állítaná, hogy ő csak 15 frtot akart lopni; vagy pedig, ha azt állítaná, hogy ő nem tudta, miszerint az általa ellopott dolog 50 frtnál többet ér. A mi az élet közönséges szabályainak megfelel: azt ismertnek, tudottnak fogja venni a biró; a mi pedig az élet közönséges szabályainak nem felel meg: ennek megitélésénél a tettes személyisége, tulajdonságai, s a specialis körülmények képezendik a megállapítás tényezőjét ezen bűntettnél úgy, mint minden másiknál. A ki egy nagy csomó bankjegyet lop el, hasztalanul fogja mondani, hogy ő azt hitte, miszerint a csomóban csak 20 frt tartalmaztatik, vagy hogy ő azt gondolta, hogy a csomó volumenje csak azért oly nagy, mert a felső bankjegyek alatt papirszeletek vannak. Ily badar

hazugság nem számíthat hitelre; mert a közönséges viszonyok, a mindennapi tapasztalatok, az élet rendszerinti szabályai megczáfolják azt. Nincs kizárva egyébiránt annak lehetősége, hogy a tolvaj csakugyan hihesse, miszerint a bankjegyek közé papirszeletek is kevervék. Ily esetben azon különös körülmények lesznek az elhatározók, melyek valószinűvé teszik, hogy e kivételes esetek következtében a tolvaj alaposan lehetett e hitben. Ha ez kidertül, a beszámitás a törvény 82. §-a szerint lesz módositandó. (Anyaggy. II. 639., 642. l.).

Jegyzetek. 1. Egyszerü lopás az, mely a 336—338. §§-ban meghatározott körülmények valamelyike által minősitetté nem válik. Bármily körülmények között követtetett el tehát a lopás, a mennyiben az idézett §§. eseteinek valamelyike fenn nem forog, az mindenkor csak a lopott dolog értéke alapján minősül bűntetté, illetőleg vétséggé; ha azonban a lopás, tekintet nélkül a dolog értékére, a törvény különös rendeleténél fogva már önmagában is bűntettet képez, s e mellett a lopott dolognak 50 frtot meghaladó értéke által is bűntetté minősül: ez esetben a minősités alapját mindezen körülmények együttesen képezik, — s e szerint a 334. §. akkor is alkalmazandó, ha a lopás különben is (pl. betöréses minősége folytán) bűntetté minősül (Btj. T. V. 133. l.).

2. A 334. §. intézkedése folytán törvényünk szerint a lopás tényálladékához szükségkép megkivántatván, hogy az *vagyoni értékkel biró tárgyon* követtessék el (333. §. 2. j. ad b.): ehhez képest kizáratnak a lopás köréből az oly dolgok, melyek pénzben kifejezhető értékkel nem birnak. Vajjon ilyenek-e, és mennyiben az okiratok: ez több tekintetben vitás. A felmutatóra s azon névre szóló értékpapirokra nézve, melyek a közforgalom tárgyát képezik s értékűket magukban viselik, mint pl. a takarékpénztári könyvek, általános az egyetértés az iránt, hogy azok önmagukban vagyoni értékkel bírnak, és igy eltulajdonitásuk lopást képezhet, — minélfogva a kir. Curia is lopást állapitott meg egy esetben, midőn vádl. gazdájától 131 frt értékü közmunka-napszámbárczákat lopott el s azokat 2 frtért eladta: mert a bárczák értékűket magukban viselték, s az bármely előmutatónak kifizettetett (Btj. T. XI. 329. l.). Ellenben vitás a kérdés azon okiratokra nézve, melyek csak jogok vagy jogi jelentőségü tények bizonyitékai gyanánt szerepelnek, a minők pl. a közönséges adóslevelek, s az igazoló okmányok stb. A kir. Curia az utóbbiak elcsenésének minősitése tekintetében még nem jutott megállapodásra, — mert a míg pl. lopást állapitott meg: *a*) midőn vádl. egy orvosnövendék egyetemi igazoló okiratait ellopta, s azok felmutatásával magát az okmányok által igazolt személynek adván ki, ez uton pénz-kölcsönhöz jutott: mert ezen okmányok habár csekély, de némi értékkel mégis birtak (XI. 330. l.); *b*) midőn vádl. egy idegen postautalványt, mely a czimzett által még aláirva nem volt, ellopott (VII. 365. l., X. 328. l.): addig más esetekben egészen ellentétes állást foglalt el, — jelesül: *c*) a kh. btk. 71. §-a alapján itélte el vádlottat, ki egy cselédkönyvet és katonai igazol-

ványt lopott s az előbbit sajátja gyanánt használta: mert ezen okmányok közforgalom tárgyát képező s pénzértéket képviselő dolgoknak nem tekinthetők (VI. 59. l.); *d*) magánokirat-hamisítás és csalás állapíttatott meg, midőn vádl. egy 86 frtos posta-utalványt eltulajdonított s a czímzett aláírásával ellátva, arra a pénzt felvette: mert a kérdéses utalvány az annak hátán levő nyugta aláírása nélkül semmi értékkel sem bírt (XI. 338. l.); *e*) teljesen felmentetett vádl., ki egy őt terhelő 500 frtos kötelezvényt a hitelező ládájából ellopott s azt a föld barázdájába elásta: mert az elvétel tárgyát csak azon darab papir képezvén, melyre a kötelezvény iratott, ez pedig értéktelen lévén, ekként a lopás, tekintettel a 334. §-ra, létre nem jöhetett (XIII. 149. l.).*) Nézetünk szerint a megoldás nem lehet kétes ott, a hol az okirat elvétele a jelen törvény 406., vagy a kh. btk. 71. §-ában meghatározott valamely czélból, t. i. az okirat megsemmisítése, megrongálása vagy eltitkolása, illetve annak igazolásul stb. leendő felhasználása végett történt: mert a törvény ez esetekben speciális rendelkezést tartalmazván, a cselekmény még akkor is a szerint minősítendő, ha a tettes a mondott czélból eltulajdonítani akarta is az okmányt (mint pl. a cselédkönyv ellopásánál) s habár az pénzben kifejezhető értékkel bírna is; mihez képest a *c*) alatti elintézést helyeselnünk kell, — ellenben nem érthetünk egyet az *a*) és *e*) alatti itéletekkel: mert az előbbi esetben vádl. személyazonosságának hamis igazolására, tehát a kh. btk. 71. §-ában megjelölt egyik czélra használta fel, s csakis ezen czélból, nem pedig a dolog vagyoni értéke miatt, tulajdonította el barátja egyetemi indexét s egyéb igazoló okiratait, — az utóbbi esetben pedig azért lopta el vádl. az őt terhelő 500 frtos kötelezvényt, hogy a hitelezőt ezen követelésére vonatkozó bizonyítási eszközétől megfossza, mi által a 406. §. vétsége létesült. Kétesebb a dolog a *b*) és *d*) alatti esetekben, mert a tettes czélja itt vagyoni érték eltulajdonítására irányul, — másfelől pedig igazat kell adnunk a kir. Curiának abban, hogy a czímzett birtokából elvett posta-utalvány az annak hátán lévő nyugta aláírása nélkül (vagyis maga ezen utalvány anyaga) semmi értékkel sem bír; s miután az elvételkor látszólag csak ezen értéktelen papirdarab tulajdoníttatik el: ebből az következnék, hogy itt lopás vagy más büntetendő cselekmény nem forog fenn. Ez azonban csak látszat, mert a tettes szándéka ez esetben nem az utalvány anyagának, hanem az általa képviselt és benne rejlő pénzértéknek eltulajdonítására lévén irányozva: a cselekmény csak ezen szempontból itélhető meg, — ebből kiindulva pedig nem lehet azt állítani, hogy vádl. egy értéktelen dolgot vett el másnak birtokából. A postán érkezett s a czímzettnek kézbesített postautalvány ugyanis tényleg azon pénzértéket helyettesíti, melyet arra a postahivatal

*) Eme birói elintézések alkalmából a Btj. T. érdekes fejtegetéseket közölt dr. T. G., dr. Balogh Jenő és Orosdy Lajos tollából (VI. 59., XI. 325., XIII. 147. és 184. l.), kik közül különösen a két előbbi oda concludál, hogy minden okirat tárgya lehet a lopásnak, mert még oly esetben is, midőn az okmány forgalmi vagy pénzértékkel egyáltalában nem bír, hanem csak bizonyitékul vagy igazolásul szolgál: az anyag, melyre az irva van (tehát a papiros) mindenesetre bír valami, habár nagyon csekély értékkel.

bizonyos feltétel mellett (t. i. az azon lévő nyugta aláírása esetén) bárkinek akadálytalanul kifizet, ki az ily nyugtát beváltás végett előmutatja, — és igy azt a névre szóló, de önmagukban értékkel bíró, papirok közé sorolhatjuk épugy, mint pl. a közmunka-bárczát; s ha már most e szerint kétségtelen, hogy a czímzett által rendesen aláirt utalvány ellopása lopást képez: úgy nem lehet ez kétes akkor sem, ha a czímzett aláirását hamisan irja valaki (a tettes vagy más személy) a nyugtára, — mert habár az aláirás hozzátartozik az utalvány pénzértékéhez: az mindazonáltal nem tesz e tekintetben különbséget, vajjon igaz, vagy hamis volt-e az aláirás. Ha ezen különbségtől tétetnék függővé az, hogy forog-e fenn lopás: úgy azon egyén, ki a hamis aláirással kitöltött utalványt lopja el, e miatt nem volna tolvajként elitélhető, holott kétségtelen, hogy ez esetben oly utalványt lopott, a mely önmagában pénzértékkel bír; de ha ily esetben elismerjük a lopást: úgy el kell azt fogadnunk akkor is, ha maga a tolvaj az elvétel után irja alá hamisan a nyugtát, mert ez esetben is magában az utalványban rejlik a pénzérték, s az aláirás csak a forgalombahozás feltételét képezi. A különbség a két eset között csak az, hogy míg az elsőben csak lopás létesül, a mennyiben a pénz felvétele itt a lopási szándék realizálását képezi, tehát a lopás tényálladékában foglaltatik: addig az utóbbi esetben a lopás mellett magánokirat-hamisítás is követtetik el. Ezek szerint az alapelv, melyet ezen és hasonló esetekben szem előtt kell tartanunk, abban áll, hogy miután az okirat anyaga magában véve rendszerint értéktelen, de kívül is esik a tettes eltulajdonítási szándékán: ennélfogva az okiratok csak annyiban képezhetik lopás tárgyát, a mennyiben mint ilyenek önmagukban vagyoni értékkel bírnak, s a mennyiben elvételök nem a jelen törvény 406. vagy a kh. btk. 71. §-ában meghatározott valamelyik czélból történt.

3. A lopott dolog értékének megállapításánál, figyelemmel a 334. §. 2. bekezdésére, a következő elvek szolgálnak zsinórmértékül: *a*) a lopott dolog értékének rendszerint azon közönséges érték tekintendő, melylyel a dolog a lopás elkövetésekor az elkövetés helyén bírt, — s e szerint a közforgalom tárgyát képező dolgoknál azon ár veendő az érték alapjául, melyen a dolog a közforgalomban elkel: *b*) ha a dolog a kárositottra nézve bizonyos körülménynél fogva a közönséges értéknél nagyobb becsesel bír, pl. mert a lopott dolog egy részét képezi valamely dologösszeségnek vagy gyüjteménynek, mely a lopás által értékében csökkent: ezen többlet csak a kártérítés megállapításánál s a büntetés mérlegelésénél jöhet figyelembe, s nem egyszersmind a lopás minősítésénél; *c*) u. ezen elvnél fogva, hogy t. i. az érték megállapításánál csak maga az ellopott dolog jöhet figyelembe, nem vétethetik számításba azon kár sem, melyet a tulajdonos az által szenved, hogy a dolog elvételének módja valamely más, azzal összefüggésben levő dolog értékét csökkenti, — mihez képest egy esetben vádl., a ki 16 ló farkát levágván, az 50 frtnál kisebb értékű lószőrt ellopta, lopás vétsége miatt itéltetett el, habár a tulajdonos a lovak értékének csökkenése által 300 frt kárt szenvedett (Btj. T. II. 311. l.); *d*) a közönséges érték

megállapitásánál a dolog azon állapotban veendő becslés alá, a melyben az a tett elkövetésekor volt, minélfogva az érték utólagos gyarapodása vagy csökkenése figyelmen kivül hagyandó; *e)* a menynyiben a lopott dolog értékét biróilag megállapitani nem lehet: a legkisebb érték veendő a minősités alapjául, — igy pl. egy esetben vádl., ki apródonként kukoriczát lopott, melynek értéke azonban meghatározható nem volt, a legcsekélyebb érték felvétele mellett kihágás miatt itéltetett el (Btj. T. II. 357. l.); *f)* ha valaki egy értékesebb dolgot azért lop el, hogy azt csekélyebb érték erejéig elzálogositsa, s ezután a zálogbárczát a dolog kiválthatása végett a tulajdonosnak átadja, ez esetben az érték megállapitásának alapjául csupán az utóbbi csekélyebb érték veendő: mert a tettes csak ennyi vagyoni értéket lopott el, s a tulajdonos is csak ennyi kárt szenvedett. — minélfogva nem helyeselhetjük a kir. Curia egyik itéletét, mely szerint lopás bűntettét állapitotta meg vádl. ellen, ki egy 50 frtnál értékesebb tárgyat ellopván, azt 26 frtért elzálogositotta, s a zálogczédulát a károsnak megküldötte (Btj. T. II. 203. l.);*) *g)* okiratlopás esetén különbség teendő azon papirok között, melyek közforgalmi értékkel birnak, és azok között, melyeknek forgalmi értékük nincs, — s a mig az előbbieknél a közönséges érték veendő a minősités alapjául: addig az utóbbiaknál, az u. n. rectapapiroknál, a minők pl. a nyugták, a névre szóló adóslevelek, a rectaváltók stb., melyek csak bizonyos személy által s csak bizonyos kötelezett ellen érvényesithetők, nem mindig az okiratban föltüntetett egész összeg képezi a minősités alapját, hanem csupán azon effectiv érték vehető tekintetbe, melylyel azok a jogositottra nézve birnak, — s e szerint ily esetben az érték megállapitásánál mindazon körülmények, melyek a kérdéses okirat tényleges értékére befolyással vannak, igy pl. az adós által már teljesitett részletfizetés vagy az illetőnek fizetésképtelensége, figyelembe veendők;**) *h)* a mennyiben a tettes az ellopott dolgot annak valódi értékénél kisebb értékünek tartotta, s a fönforgó viszonyok között alaposan ilyennek tarthatta: a minősités alapját csak ezen csekélyebb érték képezendi (lásd fönn M. i.).

4. A lopott dolog értéke alapján az 50 frtnál nagyobb értékű lopás *bűntettnek*, a csekélyebb értékű *vétségnek* minősitendő, — kivéve a 2 frtnál kisebb értékű élelmi vagy élvezeti czikk ellopását, s a 30 frt értéket meg nem haladó erdei lopást, mely esetekben a kb. btk. 126. §-a, illetve az erdőtörvény értelmében *kihágást* képez a cselekmény (333. §. 3. j.). A lopás bűntette részint egyszerű, részint minősitett lopás lehet, a szerint a mint a cselekmény csupán a lopott dolog 50 frtot meghaladó értéke vagy valamely minősitő körülmény folytán válik bűntetté, — ellenben a lopás vét-

*) Lásd *dr. Heil Fausztin*-nak a lopásról irt értekezését (M. Ig. ügy XXVII. 2. sz.), melyben meggyőzően bizonyitja, hogy ily esetben ellopottnak csak a zálogösszegnek megfelelő érték tekinthető, mert a 334. §. is nem az „elvett", hanem a „lopott" dolog értékéről szól, ily értelemben pedig az elvett tárgy csak azon érték erejéig lopott dolog, melyet a tettes eltulajdonított (90. l.).

**) Lásd Schnierer id. m. 487. l.

sége és kihágása mindenkor csak egyszerű lopás lehet, mert a 336—338. §-ban meghatározott körülmények valamelyikének hozzájárulása a cselekményt, habár a lopott dolog értéke legcsekélyebb volt is, mindig bűntetté minősiti.

4. Több lopás vétségénél a lopott dolgok értékének egybefoglalása.

335. §.

Annak meghatározása végett, vajjon bűntettet, vagy vétséget képez-e a lopás: mindazon dolgok értéke egybefoglalandó, melyeket ugyanazon tettes, bár több külön lopás alkalmával ellopott, vagy ellopni megkisérlett, vagy melyeknek ellopásában részes volt.

M. i. 1. Ezen szakasz kivételt képez a tárgyi bűnhalmazatra nézve megállapitott szabálytól, nevezetesen a 97. §. rendelkezésétől. A 335. §. oly cselekményekről intézkedik, *melyek mindegyike külön-külön vétséget képez*, melyekre nézve tehát, ha e helyütt külön határozvány nem hozatnék: a több vétség találkozásáról szóló 97. §. lenne alkalmazandó.

A lopás vétségét illetőleg eltér a törvény ezen szabálytól, és azt rendeli, hogy az esetben, *ha ugyanazon tettes, több lopás vétségét követte el*, s az ezen lopások összessége által eltulajdonitott érték összege az 50 frtot fölülhaladja, e cselekmények *nem mint több külön vétségek*, a több vétség találkozására nézve megállapitott általános törvény szerint, hanem a különösen ezen esetről szóló dispositió szerint bűntetté minősittetnek, és mint ilyen büntettetnek. Ez tehát határozott eltérést képez a concursus tárgyában elfogadott rendelkezésektől, s a mennyiben az eltérés a 335. §-ban nyiltan ki van fejezve: annyiban nem alkalmazandók az általános rész VIII. fejezetének intézkedései. Magától értetik egyébiránt, hogy a bűnhalmazatnak 335. §. által érintetlenül hagyott megállapitásai, ezen szakasz eseteiben is változatlanul fenmaradnak. Nem szenvednek tehát változást a 335. §-ban megjelölt esetben sem, a tárgyi bűnhalmazatnak a 96. §-ban és a 104. §. 1. és 2. pontjaiban meghatározott ismérvei; valamint ebből kifolyólag, az ugyanazon tettes által elkövetett lopásokkal eltulajdonitott értékek összeadásánál nem lesznek számithatók azon értékek, melyek ellopásáért a tettes vagy részes már bűnhődött, vagy büntetése elengedtetett. De igenis befoglalandók lesznek azok, melyek ugyanazon tettes vagy részes büntetésének kiállása alatt, habár elitéltetése után jönnek a biróság tudomására (104. §.).

Az, hogy a bűnhődés, illetőleg a kegyelmezés által büntetendővé lenni megszűnt lopások értéke nem veendő be a számitásba: a 338. §-nak a 335. §-sal való összehasonlitásából is kitünik.

A visszaesést más szempont alá veszi a törvény, mint az ismétlést. Az előbbivel más következmények vannak összekötve, mint az utóbbival, a kettő tehát nem vegyithető össze.

2. Hátra van a kérdés: vajjon igazolható-e a belső igazság szempontjából a 335. §. rendelkezése? Mi azon nézetben vagyunk, hogy igen; sőt ezt, a 334. §. egyenes, és szükségszerű folyományának tartjuk. Ha a törvény, a lopott érték nagyságától teszi függővé a súlyosabb vagy enyhébb minősítést; ha nagyobb büntetést szab az elsőre, mint az utóbbira: akkor nem csupán logikai hiba, hanem valóságos igazságtalanság lenne, a sulyosító minősítés tekintetében kivételt állapitani meg azon esetre, ha a nagyob érték eltulajdonítása nem egy, hanem több lopás által eszközöltetett. A lopások többsége: enyhítő körülménynek nem vétethetik; már pedig határozottan az volna, ha a több önálló lopás által eltulajdonított 100 frtnyi vagy nagyobb érték nem állapitaná meg a bűntettet, ellenben 51 frtnak egy lopás általi eltulajdonítása, bűntettnek volna minősitendő. Vegyük az esetet, hogy 10—20 lopás forog fenn, s képezi egy itélet tárgyát, melyek közül egyikben sem emelkedik az eltulajdonitott érték 40—45 frton fölül. Az összes lopásokkal eltulajdonitott értékek összege fölülhaladja a 400 frtot; s ennek daczára nem lenne jogositva a biró bűntettnek minősiteni a tettet, hanem mindenik lopást vétségnek kellene minősitenie, s a büntetést a több vétség halmazáról szóló rendelkezés szerint megállapitania. Hogy mily visszásság, mily inconvenientia, a közérzületnek, s a jogtudatnak mily megsértése támadna ebből, az megmérhető könnyen, ha ezen esetekkel szemközt állittatik azon másik eset, melyben azon tettes, a ki egyetlen egyszer lopott, de a lopott tárgy értéke 51 frtot tesz ki: bűntettben mondatik ki bűnösnek, s börtönre itéltetik. Ezen két eset között létező belső igazságtalanságot, semmiféle argumentatio sem szüntetheti meg, de hogy ez be ne következhessék, e végett hozatott javaslatba a 335. §. (Anyaggy. II. 645—646. l.)

Jegyzetek. 1. A 335. §. alkotásánál abból indulván ki a törvényhozó, hogy „a lopások többsége enyhítő körülménynek nem vétethetik, — már pedig határozottan az volna, ha a több önálló lopás által eltulajdonitott 100 frtnyi vagy nagyobb érték nem állapitaná meg a büntettet, ellenben 51 frtnak egy lopás általi eltulajdonítása büntettnek volna minősitendő“ (M. i. 2.): ehhez képest mindenkor alkalmazandó ezen szakasz, midőn mellőzése a jelzett anomáliára vezetne, — ellenben a törvény ratiójába ütköznék alkalmazása akkor, midőn azt az igazságos megtorlás elve nem igényli. E mellett figyelembe veendő, hogy a 335. §. — éppen az emlitett anomália megszüntetése czéljából — kivételes intézkedést tartalmaz, s ennélfogva az kiterjesztőleg sohasem magyarázandó. Ezek szem előtt tartásával pedig e szakasz alkalmazhatóságának főszabályául állithatjuk fel, hogy miután a lopott dolgok értékének egybefoglalása csak annak meghatározása végett történhetik meg, vajjon büntettet vagy vétséget képez-e a lopás: ennek folytán a szakasz csak ott, de ez esetben mindenkor, alkalmazandó, *a hol u. a. személy több lopás vétségét követte el*, melyeknél a lopott dolgok értéke az 50 frtot meghaladja.*) Ezen szabály részletes alkalmazása,

*) Lásd *dr. Balogh Jenő* „Adalékok a btk. 335. §-ának magyarázatához“ czimű értekezését (Btj. T. X. 193. s köv. l.), melyben egyebek közt bizonyitja,

a gyakorlatban előforduló különböző esetekre, a következő pontban foglaltatik, — s itt csak általánosságban jegyezzük még meg, hogy az értékek egybefoglalásának a mondott czélból, a 104. §. értelmében, akkor is helye van, midőn vádlott ellen büntetésének végrehajtása alatt derül ki, hogy ő már elitéltetése előtt oly lopási vétséget követett el, melynek értéke az utóbbival együtt 50 frtot meghalad (M. i. 1.); ez esetben azonban összbüntetés, és pedig börtön szabandó ki, melynél meghatározandó az is, hogy abba az eddig kiállott fogházbüntetés, mily mértékben számitandó be, — ellenben oly esetben, midőn a 335. §. alapján büntetté minősülő vétségek egyidejüleg kerülnek elitéltetés alá, az ezekre megállapitandó börtön nem összbüntetésként szabandó ki. Hogy az értékek egybefoglalásánál nem jöhetnek tekintetbe azon lopások, melyek miatt az illető már büntetve volt, vagy a melyek elévülés és kegyelmezés által megszüntek büntethetők lenni: ez ép úgy a dolog természetéből következik, a mint kétségtelen az is, hogy az érték egybefoglalása az egyik vagy másik vétségre kiszabott szabadságvesztés-büntetés kiállása után már meg nem történhetik.

2. A 335. §. — czélja és rendeltetése folytán — a *következő esetekben alkalmazandó*: *a*) midőn vádlott több lopás vétségével terheltetik, melyek egyenkint 50 frtnál kisebb értékűek, együttvéve azonban az 50 frtot meghaladják, — mely esetben egy lopás büntette állapitandó meg; *b*) midőn az 50 frtnál kisebb értékü egyszerü lopások összefoglalt értéke az 50 frtot többszörösen meghaladja, így pl. 100 vagy 200 frtot tesz ki, — mely esetben a legis ratio szempontjából annyi lopás büntette lenne megállapitandó, a hányszor a lopott dolgok értéke az 50 frtot meghaladja: mert igazságtalanság volna egyenlő mérték szerint büntetni pl. azt, a ki két lopást követett el egyenkint 26 frt értékü dolgon, s azon tettest, a ki pl. tiz egyenkint 45 frt értékü lopási vétségben vált bünössé,*) — a kir. Curia azonban a 44. sz. döntvényben kimondotta, hogy ily esetben is csak egy büntett állapitható meg: mert a 335. §. intézkedése kizárja azon értelmezést, hogy a vétségek az 50 frtot meghaladó érték csoportositása alapján több büntett, vagy ezek mellett esetleg vétség halmazatává alakittassanak (Btj. T. IX. 387. l.), mihez képest egy esetben vádlott, ki 4 rendbeli lopási vétséget követett el, melyeknek együttes értéke az 50 frtot többszörösen meghaladta, csupán egy lopás büntette miatt itéltetett el (X. 74. l.); *c*) midőn valamely minősitett vagy a 334. §. szerint büntettet képező egy vagy több lopás mellett több rendbeli lopás vétsége is fenforog, — mely utóbbiak együttes értéke az 50 frtot meghaladja: mert a 44. sz. döntv. szerint több külön lopás vétségeinek büntetté alakitására nézve a 335. §. alkalmazandó, tekintet nélkül arra, vajjon azok tettese vagy részese ellen már önmagában is büntettet képező lopás forog-e

hogy a 335. §. esete nem képez delictum collectivumot oly értelemben, a mint ez Heffter nyomán a doctrinában elfogadtatott, s e tekintetben czáfolja a jelen mű I. kötetében (267. l.) általam felállitott meghatározást.

*) Lásd dr. Balogh Jenő id. h. 197. l.

fenn (IX. 387. l.)*). — minélfogva helytelen volt a kir. Curia egy korábbi itélete, mely szerint vádlott, ki 1 betöréses és 9 kisebb, de együttvéve 50 frt értéket meghaladó lopást követett el, 1 lopás büntette és 9 vétség miatt lett elitélve (IX. 270. l.), ellenben megegyezik a helyes felfogással egy későbbi itélete, mely szerint vádlott, ki egy betöréses és egy 50 frtot meghaladó lopás mellett négy más lopást is követett el, melyeknek összesitett értéke az 50 frtot szintén meghaladta, a 336. §. 3. pontja s a 334. és 335. §§. alapján 3 külön lopás büntette miatt itéltetett el. (X. 74. l.)

3. Ellenben *nem alkalmazható a 335.* §. a következő esetekben: *a*) midőn több lopás vétségének összefoglalt értéke sem haladja meg az 50 frtot, mely esetben vétségek halmazata létesül s a büntetés a 97. §. alapján szabandó ki, így pl. egy esetben vádl., a ki két egyszerű lopást, összesen 46 frt értékben, követett el, két lopás vétsége miatt lett elitélve (Btj T. X. 74. l.); *b*) midőn a lopások akár értékűknél, akár a 336—338. §§. rendelkezéseinél fogva már magukban véve is büntettet képeznek: mert ez esetben a 335. §. czélja, hogy t. i. az értékűknél fogva vétséget képező lopások büntetté minősittessenek, különben is el van érve, — minélfogva ezen §. mellőzésével bünhalmazat állapittatott meg, és pedig: egy büntett és egy vétség, midőn vádl. az istálló zárjának feltörésével egy 26 frt értékű borjut, egy másik helyről pedig egy 45 frt értékű tehenet lopott (III. 73. l.), — egy büntett és két vétség, midőn vádl. gazdájától 104 frt készpénzt, két más helyen pedig 8, illetve 26 frt értékű tárgyakat lopott (III. 134. l.), — s végre a 336. §. 7. pontja alapján 15 büntett, midőn vádl. iskola-szolga az intézet kárára 15 kisebb lopást követett el (X. 74. l.); *c*) midőn a lopások tárgyát 2 frtot meg nem haladó élelmi vagy élvezeti czikk vagy 30 frt értéket meg nem haladó erdei fa képezi: mert a 335. §. kifejezetten csak a lopás büntetti vagy vétségi minőségének meghatározása végett lévén alkalmazható, annak kiterjesztése a kihágásokra helyt nem nyerhet — s e szerint ily esetben vádl. mindenkor csak a kh. btk. 29. és 30. §-ai alapján (tulajdon-biztonság elleni, illetve erdei kihágások halmazata miatt) lesz elitélhető, habár az eltulajdonitott dolgok értéke együttvéve az 50 frtot meghaladja is; *d*) midőn a vádbeli lopások egy folytatólagos büntettet, illetve vétséget képeznek (333. §§. 12. j. *b*): mert ez esetben az egyes lopások, tehát maguk a delictumok egységgé folyván össze, ez által az értékek összefoglalása feleslegessé válik, s a mennyiben az egy delictummá egyesitett lopások által elvont dolgok értéke 50 frtot nem halad meg, a folytatólagos lopás vétséget, ellenkező esetben pedig büntettet képez.

4. A 335. §. az előbbi pontok alatt megjelölt határok között nemcsak a bevégzett, hanem a *megkisérelt lopások* tettesére s nem-

*) Korábban nyilvánított eltérő nézetem (I. 267. l.) a 335. §. téves felfogásán alapult; valamint tévesnek kell tartanunk *dr. Kéri Miklós* és *dr. Barna Ignácz* abbeli nézetét is, hogy a 335. §. más lopási büntettek egyidejüleges fenforgása esetén nem alkalmazható (Jogt. Közl. 1885. évi 18. sz.), holott a kérdéses §. ily megszorítást egyáltalában nem tartalmaz.

csak a tettesre, hanem a *részesekre* is alkalmazandó. Kisérlet esetében, midőn azon dolgok értékét kell összefoglalni, melyeket „ugyanazon tettes ellopni megkisérlett“, az értékek összeszámitása gyakran nehézséget okozhat, mert sokszor alig lehet meghatározni, hogy mily értékűek az ellopni megkisérlett dolgok; s ha ez a tettes beismerése vagy a tett elkövetésének helye, ideje és módozatai alapján kielégitő eredménynyel nem eszközölhető: úgy a legcsekélyebb érték veendő számitásba. A bünrészessel szemben szintén egybefoglalandók lévén azon dolgok értékei: „melyeknek ellopásában részes volt“, — ennek folytán megtörténhetik, hogy a bünsegéd a 336. §. alapján lopás büntette, a tettes pedig vétség miatt lesz elmarasztalandó, ha t. i. az illető több oly lopásnál volt bünsegéd, melyeknek értéke együttvéve az 50 frtot meghaladja, míg a tettes azok közül csak egyiket követte el.

5. *Judicatura a szaklapokban.*

A) A „Magy. Ig. ügy“ Döntv. Tárában: 44. sz. döntv., mely szerint több lopás vétsége a 335. §. alapján akkor is büntetté alakitandó, ha ugyanazon tettes ellen önmagában büntettet képező lopás is forog fenn (I. k. 205. l.); az 50. sz. döntv., mely a 335. §. alkalmazhatóságának feltételeit az orgazdaságra nézve megállapitja (II. k. 4. l.).

B) A „Jogt. Közl.“-ben, és pedig: *a*) a *Döntv. Tárban:* a dolog értékénél fogva már büntettet képező lopásból származó kár az összefoglalás tárgyát nem képezi (uj. f. III. k. 289.); *b*) *a mellékleten* a 44. sz. döntv. (1885. 82. l.); az 50. sz. döntv. (1886. 25. l.).

5. Minősített lopás.

a) A 336. §. esetei.

336. §.

Tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntettet képez a lopás, ha:

1. valamely az állam által elismert vallás szertartásaira rendelt helyiségben, a vallás szertartásaihoz tartozó, vagy kegyes vagy jótékony czélra szánt tárgy;

2. temetőben a holtak emlékére rendelt vagy holttesten levő tárgy lopatik el;

3. épületben, bekerített helyen, vagy hajón követtetik el, hová a tolvaj betörés vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás czéljából a zár vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készület föltöretett;

4. a felnyitásra hamis vagy ellopott kulcs használtatik;

5. csata, tűzvész, vizáradás, vagy más közveszély szinhelyén vagy közelében követtetik el;

6. elkövetésénél rabló vagy tolvajszövetségnek két vagy több tagja működött közre;

7. szolgálatban álló személy azon, kinek szolgálatában áll vagy annak házához tartozó személyen követi el;

8. a tolvajjal házközösségben vagy közös háztartásban élő személy ellen követtetik el;

9. a lopást közhivatalnok, közhivatalnoki jellegének fölhasználásával követi el;

10. a tolvaj, vagy ha többen volnának, ezek egyike a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbizást szinlel.

M. i. 1. A 336—338. §§. a minősitett lopás azon eseteit határozzák meg, melyekben a sulyosbítás tényezőjét nem a lopott dolog értéke képezi. Bármily csekély legyen az ellopott érték, ha az ezen szakaszokban megjelölt körülmények valamelyike fenforog: a cselekmény e körülménynél fogva minősitett lopást képez, s nem a 334. §., hanem a minősitett lopásról rendelkező külön szakaszok szerint itélendő meg és büntetendő.

Azon tekintetben, hogy bizonyos esetei a lopásnak, az érték számbavétele nélkül, egyéb objectiv ismérveiknél, vagy a tettes bizonyos subjectiv viszonyainál fogva, a törvény különös, az átalánosnál sulyosabb intézkedéseinek tárgyát képezi: valamennyi törvényhozás megegyez.

Különösen azon időtől fogva, a melyben az egyszerű és kisebb jelentőségű lopások büntetése enyhült: éreztetett annak szüksége, hogy ezen esetek más szempont szerint biráltassanak, és másképen büntettessenek meg, mint azok, melyeknek tettesei, a lopás elkövetésénél vagy különös vakmerőséget tanusitottak, vagy nagyobb mérvü veszélyt és felháborodást okoztak, vagy melyek csak különös kötelesség megszegésével hajtattak végre.

Ezen felfogásra, s mintegy kiindulási pontra nézve nincs is különbség a törvénykönyvekben: az eltérések csak az esetek meghatározásában, a kivételes intézkedések számában, s a büntetési tételekben nyilvánulnak.

Több részről jegyeztetett meg, hogy a kivételek száma, különösen néhány német büntetőtörvényben oly nagy, hogy ezek mellett maga az átalános szabály válik kivételessé.

Talán nem tévedünk, ha e fölötte sok kivétel legfőbb okát abban keressük, hogy az egyszerü lopás kivétel nélkül vétségnek minősittetik; vagy hogy bizonyos, már magában is sulyosabbnak tekintett esetek csak is a lopott tárgy valamely értékének föltétele alatt soroztatnak a bűntettek közé.

Mi mértéket tarthattunk a qualificált esetek meghatározása és száma tekintetében; mert törvényünk 334. és 340. §§-ai biztositanak arról, hogy azért, mert valamely lopás különösen nem soroltatik elő a kivételes esetek közt, az ezen oknál fogva még nem lesz minden körülmények közt vétség, s nem fog a vétségnek a concret esetben talán túlenyhe büntetésével büntettetni.

Igy például mi nem láttuk szükségesnek az uton elkövetett lopást, melyet a német birodalmi büntetőtörvénykönyv a 243. §. 4. pontjában elősorol: a külön qualificált esetek közé felvenni. Az uton követtetik el a lopás azon esetben is, ha egy a csárda előtt őrizetlenül álló kocsiról valaki egy pálinka-üveget, egy kulacsot, vagy egy csomag szénát lop el. De az uton vagy „a nyilvános uton“, mint a német birodalmi büntetőtörvénykönyv mondja, követtetik el a lopás az esetben is, ha az utitárs utitársának bundájából, vagy kézi táskájából lop el valamely igen csekély értékü tárgyat, például egy kendőt, egy pipát vagy néhány szivart. Ezen és hasonló esetekben nem forognak fenn oly különös körülmények, melyek már egymagukban is indokolják a tett sulyosságát, és sulyosabbá tennék azt, mint lenne akkor, ha a szobában, vagy a nyitott boltban követtetett volna el. De igen is megfigyelendő körülmény, ha valakinek egész podgyásza ellopatik az uton, ha ez idegen helyen a legnagyobb zavarnak tétetik ki, ha megfosztatván minden pénzétől, útját abbanhagyni, egy sürgős vállalatról lemondani kénytelen. Ezen eset rendszerint súlyosabb lesz, de e súlyosabb és veszélyesebb minőségében csaknem mindig találkozni fog azon körülménynyel, mely azt, törvényünk 334. §-a szerint büntetté minősíti.

Ha az angol rendszert akarnók meghonositani: a magyar büntetőtörvénykönyvben azon lopásokat, a qualificált lopás esetei közé kellene sorozni, és szigorubb büntetések alá venni, *melyek által a földmivelés és termelés érdekei megsértetnek,* vagy melyek által a földmives termelési munkájában akadályoztathatik. A jelen törvény készitői nem engedtek a közel álló felhivásnak. Átalában igen bajos oly nagy különbséget, minő a qualificált vagy az egyszerü büntetendő cselekményben kifejezésre jut, megállapitani egy kapának eltolvajlása közt, ha a kapa az udvaron, vagy a boltban, vagy a kertben van: és ha az a tanyán vagy a szántóföldön, illetőleg a réten hever. Nem lehet criminalisticailag igazolni az emlitett különböztetést, a buza eltolvajlását illetőleg sem, ha a buza a kamrából lopatik el, föltéve, hogy feltörés vagy betörés nem forog fenn, a mi természetesen egészen más szempont alá kerül, vagy ha az ellopott buza a majorban létezett, s vetőmagnak volt szánva. A tolvaj czélja ez utóbbi esetben sem az, hogy a földmivelés érdekeit sértse meg, hogy a productiot akadályozza; a bűntett végbezvitelének módozataiban, az erre használt eszközökben, vagy a tettes személyes viszonyaiban sem lévén feltalálható a különös sulyositó elem: ez okból sem az intentionalis, sem a realis elemek nem nyujtanak a qualificálásra elegendő alapot. Ha pedig átalánosan súlyosabbá akarjuk minősíteni a lopást, azon, eshetőleg nagyobb kár szempontjából, mely a tettből a tettes akarata nélkül származhatik: ezen tétellel egyenesen belépünk a culposus lopás ingoványába, s büntető szempontból az elhatározó sulyt nem arra fogjuk fektetni, hogy mit akart ellopni, és mit lopott el a tolvaj, hanem arra, hogy miért mulasztotta el előbb behatóan megvizsgálni: mi vala rendeltetése azon dolognak, melyet ellopott? (Anyaggy. II. 648—653.)

2. A mondottak után igazoltnak véljük tekinthetni, hogy a minősités esetei körül mértéket tartottunk. Négy elemét fogadtuk el a különös minősitésnek:

1. a lopott dolog miségét;
2. az eszközt, mely a lopás elkövetésére használtatott,
3. az időt, melyben a lopás elkövettetett; és végre

4. a tolvaj személyes viszonyait.

Kérdés lehetne, hogy a lopás elkövetésének helye miért nem képezi a minősités elemét? A 336. §. 1., 2. és 3. pontjai világosan a lopás helyére utalnak: mindazonáltal az illető pontok figyelmes átolvasása megmutatja, hogy a minősités indokát nem annyira a hely, mint a lopás objectumainak minősége, a 3. pont eseteiben pedig a lopás véghezvitelére használt eszközök képezik. Mindazonáltal concurrálni kell a helynek is, de önállólag nem állapitja meg a sulyositásnak e szakasznál megkivántató tényezőjét.

Különösen az 1. pontban meghatározott esetet illetőleg megjegyzendő, hogy nem arról van szó, a mit a canonjog sacrilegium locale nevezet alatt ismer; de másrészről nem is a tulajdonképeni sacrilegium reale képezi a minősités alapját; hanem a „res sacrae in loco sacro servatae" együttvéve minősitik sulyossá a lopást. A hely szentsége tehát magában, valamint a tárgy szentsége egymagában, ha t. i. nem a vallási szertartásra rendelt helyen tartatik: nem állapitja meg a 336. §. 1. pontjának esetét. A hely minőségére akkor esnék a sulypont, ha a vallási szertartáshoz nem tartozó tárgynak a vallási szertartásra rendelt helyiségből való ellopása is fölvétetett volna a kérdéses szakasz esetei közé. Ez azonban nem történt. Nem látszott ugyanis polgári szempontból szükségesnek sulyosabb büntetést szabni arra, a ki a templomban mellette ülő szomszédjától lopja el ennek óráját, mintha e cselekményt máshol követné el.

A gyakorlatban felmerülhet szüksége annak, hogy meghatároztassék az, mi képez vallási szertartásra rendelt dolgot? s mi tekintendő vallási szertartásra rendelt helyiségnek? Az első kérdésre nem jár nehézséggel a felelet. A consecrált dolgok azok, melyek a vallási szertartásra szánvák. A második kérdést illetőleg, talán nehézséget képezhetne annak megoldása: vajjon a sekrestye vallási szertartásra rendelt helyiséget képez-e? A kérdés igenlőleg lesz megoldandó; mert bizonyos vallási szertartások, rendesen a sekrestyében szoktak végeztetni, s a canonjog, mely e tekintetben alapul szolgál, a sacrilegium locale alatt a sekrestyében elkövetett bizonyos büntettet is értett, a mint az „immunitas loci" kiterjedt a sekrestyékre is.

A többi pontok különös indokolását azért véljük elhallgathatónak, mert alig lesz azok közt egy is, melynek súlyos volta nem igazolná a súlyosabb esetek közé fölvételét (u. o. 653—654. l.).

Jegyzetek. 1. A lopás minősitett eseteinek kijelölésénél törvényünk általában abból indulván ki, hogy a lopás bizonyos körülmények között már önmagában is annyira súlyos beszámitásu, miszerint az, *„tekintet nélkül a lopott dolog értékére,"* büntetté minősitendő: ezen — a 336—338. §§-ban különösen kiemelt — körülmény folytán némelyek azt vélték, hogy a szóban forgó esetekben közömbös az, vajjon a lopott dolog egyáltalában vagyoni értékkel bír-e vagy nem.*) Ezt a nézetet azonban a törvény ratiója és szer-

*) Igy pl. *dr. Balogh Jenő* szerint egy esetben, midőn „az okirat jogtalan elvétele hamis kulcs használata mellett történt", már azon okból is lopás lett volna megállapitandó, mert „a 336. §. 4. pontja világosan kijelenti, hogy

kezete egyiránt megczáfolja. Első tekintetben kétségtelen, hogy a mi a 333. §. értelmében lopást nem képez, — már pedig fennebb kimutattuk, hogy lopást csak vagyoni értékkel biró tárgyon lehet elkövetni (333. §. 2. j. *ad b.*): az egy esetleges körülmény hozzájárulása által lopássá nem válhatik; az utóbbi tekintetben pedig szembetünő az összefüggés, mely a 334. §. s a 336—338. §§. bekezdő szavai közt létezik. Az előbbi §-ban ugyanis kimondatván, hogy az egyszerü lopás 50 frt értéken felül büntettet, azon alul pedig vétséget képez: ezzel szemben a 336—338. §§-ban ki kellett mondani, hogy bizonyos körülmények hozzájárulása esetén a lopás „tekintet nélkül a dolog értékére", már önmagában, tehát akkor is büntettet képez, ha a lopott dolog értéke kisebb mint 50 frt. Hogy a törvény csak ennyit akart mondani s hogy a minősitett lopásnál nem akarta a tényálladékból a vagyoni elemet kiküszöbölni, ezt a szóban forgó szakaszok indokolása is bizonyitja, mert ennek következő szavai: „bármily csekély legyen az ellopott érték, ha az ezen szakaszokban megjelölt körülmények valamelyike fenforog, a cselekmény minősitett lopást képez" (M. i. 1.) — kétségtelenné teszik, hogy itt is oly dolgok eltulajdonitásáról van szó, a melyek bizonyos, habár esetleg csekély, vagyoni értékkel bírnak.

2. *A minősitett lopás eseteinek csoportositása*, a törvény indokaiban kiemelt négy szempontnak megfelelően, következőleg eszközöltetett: *a*) a lopott dolog minősége folytán a 336. §. 1. és 2. pontjai alatt kiemeltettek a vallás szertartásaihoz tartozó s kegyes vagy jótékony czélra szánt, valamint a holtak emlékére rendelt tárgyak ellopása, — mindkét esetben különös suly helyeztetvén a helyre is, honnan a kérdéses dolgok ellopatnak (M. i. 2.); *b*) a lopás elkövetésére használt eszköz szempontjából u. a. §. 3. és 4. pontjaiban a betörés, feltörés és bemászás, s a hamis vagy lopott kulcs segélyével elkövetett lopások vétettek fel a minősitett esetek közé; *c*) a lopás elkövetésének ideje volt elhatározó u. a. §. 5. pontjának felvételénél; végre *d*) a tolvaj személyes viszonyai folytán u. a. §. 6—10. pontjai szerint a rabló- vagy tolvajszövetség tagjai, s a szolgálatban álló személy által, továbbá a tolvajjal közös háztartásban lévő személyen, valamint a közbivatalnoki jelleg felhasználásával, illetve szinlelésével elkövetett lopások vétettek fel a minősitett esetek közé, — mig a 337. §-ban meghatározott fegyveres lopás a cselekmény különös veszélyességénél fogva a 338. §. szerint minősitő visszaesésben elkövetett lopás pedig a tettes megrögzött bünözési hajlamának ellensulyozásául soroztattak ide.

3. *A 336. §. első esete* az u. n. szentségtörő vagy egyházi lopás (sacrilegium), mely a vallási kegyelet megsértése miatt vonatik súlyosabb beszámitás alá. Ennek tényálladékához három körülmény szükséges: u. is *a*) az állam által elismert valamely vallás szertartására rendelt helyiség; *b*) a vallás szertartásaihoz tartozó,

tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntettet képez a lopás, ha a dolog megőrzésére szolgáló készülék felnyitására hamis vagy ellopott kulcs használtatik" (Btj. T. XIII. 148. l.). Ezen nézetet alaposan czáfolja *Orosdy Lajos* (u. o. 184. l.).

vagy kegyes vagy jótékony czélra szánt tárgy; *c*) az ily tárgy ellopása, illetve ellopásának megkisérlése, a mondott helyről. Ha tehát szent helyről másnemű tárgy, vagy szentelt, illetve kegyes vagy jótékony czélú dolog nem a vallási szertartásra rendelt helyiségből lopatik el: ezen pont nem alkalmazható (M. i. 2.). „Állam által elismert vallás" az, melynek szertartásai az állam felügyelete mellett nyilvánosan gyakorolhatók, melynek nyilvános templomai vagy imaházai vannak s lelkészei az állam által hitelesnek elismert anyakönyveket vezethetnek, érvényes házasságokat köthetnek stb.; a „szertartás minden egyházi functiót magában foglal, mely az illető vallás lithurgicus jellegével bir (190. §. 5. j.), s ehhez képest „a vallás szertartásaira rendelt helyiség" oly helyet jelent, mely a mondott czélra állandóan vagy időlegesen használtatik. Ide tartoznak tehát nemcsak a szoros értelemben vett isteni tiszteletre állandóan használt templomok és imaházak, hanem minden e czélra, habár csak koronkinti használat végett berendezett helyiségek is, mint pl. a kápolnák, kalváriai statiók, valamint körmenetek alkalmával az utczán felállított oltárok, alkalmi imahelyek stb. (191. §. 2. j.). „A vallás szertartásaihoz tartozó" tárgyak alatt azon testi dolgok értetnek, melyek az illető vallás hit- és szertartástana szerint a vallási szertartások alkalmával használtatni szoktak, a minők pl. az oltárok s ezek felszerelései, a szentségtartók, kelyhek s a zsidóknál a frigyszekrény stb., — ellenben nem sorozhatók ide azon tárgyak, melyek csupán a közönség kényelmére, vagy a hitközség vagyonának gyarapitására, illetve egyes szertartási tárgyak őrzésére szolgálnak, mint pl. a templomban lévő padok, szőnyegek, szekrények stb. (Schnierer id. m. 490. l.). A kir. Curia által ezen pont alapján itéltetett el vádl., ki egy kath. templom oltáráról egy szál viaszgyertyát lopott: mert az isteni tisztelet alkalmával meggyujtandó gyertya a vallási szertartáshoz tartozó tárgyat képez (Btj. T. V. 395. l.). A „kegyes és jótékony czélra szánt" tárgyak eltolvajlása a vallási szertartásra rendelt helyiségből a képvh. ig. bizotts. által vétetett fel a lopás minősitett esetei közé: „mert mind a tárgy, mind a hely minősége a szigorubb megfenyitést igazolják" (Anyaggy. II. 654. l.), — hogy azonban ilyennek tekintendő-e a kérdéses helyiségből ellopott valamely tárgy: ezt esetről-esetre a biró van hivatva meghatározni; így pl. egy esetben vádl., ki egy gör. kath. templomból a templomhoz tartozó pénzszekrényt s annak pénztartalmát ellopta, ezen pont alapján itéltetett el (Btj. T. XIII. 93. l.).

4. *A második eset* büntetté minősítése ugyanazon alapon nyugszik, mint az elsőé. Tényálladékának alkotó elemei: *a*) temető, hol a lopást elkövetni kell, és *b*) a holtak emlékére rendelt vagy holttesten lévő tárgy, melyen a lopás végrehajtandó. Az első kellék hiánya folytán vétség miatt itéltetett el vádl., ki az általa megölt egyén holttestéről a ruhát ellopta: mert a 336. §. 2. pontjának alkalmazhatóságához az elkövetés helyének kivételes volta is megkivántatik (Btj. T. IX. 287. l.); míg a második kellék hiánya miatt szintén csak vétség állapittatott meg, midőn vádl. α) egy sirról 4 cserépbe ültetett virágot, β) siremlékekről 4 koszorut ellopott, és

γ) egy sírról leszedte a virágokat, hogy azokból koszorut kössön: mert a siron elhelyezett virágok s azok rövid idei feldiszitésére szolgáló tárgyak nem foglalhatók a holtak emlékére, s állandóul a kegyelet tanusitására rendelt tárgy elnevezése alá (II. 292., IV. 255. és VII. 167. l.), — ellenben minősitett lopás miatt, s ezen pont alapján itéltetett el vádl., ki egy régi eltörött sirkő darabját, mely az új sirkő mellé ennek megerősitésétül volt a földbe ásva, ellopta: mert a régi kődarab az által, hogy az új sirkő megerősitésére felhasználtatott, a holtak emlékére rendelt tárgyak közé jutott (XII. 73. l.). A kisérlet az 1. és 2. pont eseteiben, a mennyiben a 3. és 4. pontok alatt kiemelt körülmények valamelyike hozzá nem járult, u. oly szempont alá esik, mint az egyszerű lopás kisérlete (333. §. 10. j.).

5. *A harmadik pont* két esetet foglal magában: t. i. *a*) a betörés vagy bemászás, — és *b*) a feltörés által elkövetett lopást. Mindkét eset közös characteristicona abban áll, hogy általuk a biztositott birtok támadtatik meg,*) s e szerint elkövetésük az idegen birtoklási jog nagyobb sérelmével, a tettes vakmerőségénél fogva pedig egyszersmind nagyobb veszélylyel is jár; ellenben különbözik a két eset abban, hogy míg az előbbit csak épületben, vagy más bekeritett, illetve zárt helyiségben lehet elkövetni: addig az utóbbinál a minősités lényegét kizárólag az elzárt tartály feltörése képezvén, e mellett közömbös az, hogy a cselekmény épületben, vagy azon kivül, bezárt vagy nyilt helyen vitetik véghez.

Ad a). *A betörés vagy bemászás által elk. lopás* feltételei: *a*) hogy az épületben, bekeritett helyen vagy hajón, — és *b*) betörés vagy bemászás által követtessék el. A törvény eredeti tervezetében az „éjjeli idő" is a minősités feltételei között szerepelt (Anyaggy. II. 647. l.), — nyilván azért, mert a szóban forgó lopás főleg akkor ölt veszélyes jelleget, ha elkövetésére az éjjeli idő használtatik fel; a későbbi tervezetekből azonban, s a törvényből is kimaradt ezen feltétel, mely egyebek közt az éjjel és nappal közötti határvonal megállapitása miatt is nehézséget okozott volna, — és igy a törvény jelen szövege szerint az „éjjeli lopás" a minősitett esetek között egyáltalában elő nem fordul; természetes azonban, hogy az a jelzett körülménynél fogva mindenkor súlyosabb beszámitás alá esik, mint u. a. cselekmény nappal elkövetve.

„*Épület*" alatt a földdel összefüggő vagy azon nyugvó oly épitményt kell értenünk, mely onnan a maga egészében el nem mozditható, s rendeltetésénél fogva emberek, állatok vagy dolgok védelmére szolgál. Az épület fogalmához tehát nem szükséges, hogy az épitmény a földdel szorosan összefüggő legyen, s e szerint pl. a föld felületére helyezett faépitmény is, ha az súlyánál fogva elmozdithatlan, az épület fogalma alá esik, — ellenben a könnyen mozditható, vagy keréken eltolható vásári bódék, avagy nagyobb kocsik, melyek esetleg utazó komédiások lakhelyéül is szolgálnak,

*) „Bei dem einfachen Diebstahl wird der gewöhnliche, bei dem schweren Diebstahl der geschützte Gewahrsam verletzt." (Schwarze.)

nem tekinthetők épületnek. Az sem kivántatik meg az épület fogalmához, hogy az emberek lakhelyétül szolgáljon, vagy hogy abban rendszerint, vagy csak kivételesen is, emberek lakjanak, — minélfogva pl. a kukoricza-górék s más hasonló gazdasági építmények is ide tartoznak. Vajjon födöttnek kell-e lenni az építménynek: ez vita tárgyát képezi; s a míg pl. Olshausen szerint az épület által nyujtandó védelem czéljából önkényt következik, hogy annak tetővel kell bírnia, minélfogva szerinte az uj építmény is csak akkor tekinthető épületnek, ha az már be van tetőzve (id. m. 866. l.): addig Schwarze ezen körülményt jelentőség nélkülinek tartja. A gyakorlatban épületnek vétettek pl. — a kukoricza-góré, melynek vesszőfonásu oldala volt (Btj. T. VII 309. l.), — a kukoricza-kas, melynek nyilásai ganajjal voltak betapasztva (IX. 12. l.), — a kunyhó mely bezárt ajtóval volt ellátva (XI. 198. l.), — s a burgonyaverem, mely nemcsak földdel és csepüvel, hanem fatetőzettel is befedve volt (XI. 281. l.).

A „bekerített hely“ általában a földterületnek külsőleg elrekesztett egy részét jelenti. A mennyiben az ily terület oly módon van a szomszédos földtelektől elkülönítve, hogy arra csak az elrekesztésére szánt készülék, mint pl. ajtó, kapu, vagy korlát erőszakos eltávolítása vagy a kerítés átmászása által lehet bejutni: ez esetben a kérdéses terület mindenkivel szemben bekerített hely leend, s a tolvaj, ki oda lopás végett bemegy s onnan valamit ellop, mindenkor bekerített helyről lopta el a dolgot; ha azonban valamely terület oly módon van körülkerítve, hogy annak egy része, pl. a kapu helye nyitva áll: ekkor a terület csak viszonylag, bizonyos körülmények között s bizonyos személyekre nézve tekinthető bekerítettnek. Igy pl. ha valaki nem bír tudomással a bekerített hely nyilt bejárásáról, vagy ha tudomása volt is erről, de adott esetben azt nem használhatta, mert ott valaki őrt állott, vagy mert az ut egy népes ház mellett vezetett volna el, és igy a tettes könnyen felfedezhető lett volna: az ily személyre nézve s ily viszonyok közt a kérdéses hely bekerítettnek tekintendő, — míg azon esetben, ha a tolvaj ismeri a nyilt bejárást, s a mondott akadályok sem forognak fenn: reá nézve az ily terület nem esik a bekerített hely fogalma alá. Ebből kitűnik, hogy a bekerített hely a lopásnál sem teljesen egyértelmü a körülkerített helylyel, mert bizonyos esetekben az egészen körül nem kerített terület is bekerített hely lehet; mindenkor megkivántatik azonban a területnek oly módon való bekerítése, hogy az a behatolásnak komoly akadályát képezze, — minélfogva pl. alacsony sövénynyel vagy átléphető kerítéssel körülhatárolt térség bekerített helynek nem tekinthető (lásd alább a bemászásnál). A kir. Curia szerint a közönség részére nyitva álló hely, ha különben bekerítve s éjjel bezárva van is, a lopás szempontjából nem képez bekerített helyet, — mihez képest egy esetben vádl., ki egy temetőbe lopás végett bemászott, vétség miatt itéltetett el (Btj. T. VII. 167. l.), mely felfogás azonban törvényes alappal nem bír.

Végre a szóban forgó lopás szinhelye valamely *„hajó“* is lehet. A törvény eredeti tervezete szerint csak a „lakásul szolgáló“ hajó

tekintetett olyannak, mely a betörés vagy bemászás által véghezvitt lopás szinhelye lehet, — a képvh. ig. bizotts. azonban, minthogy a jelen szakasz 3. pontja az u. n. vakmerő tolvajságról (furtum violentum audax) intézkedik, azon körülményt, vajjon a hajó, melyen az történik, lakásul szolgál-e vagy sem, irrelevansnak vélte, s azért e szavakat: „lakásul szolgáló“ — a törvény szövegéből kihagyta (Anyaggy. II. 654. l.); természetes azonban, hogy a kisebb csolnakok, melyekre sem betörni nem lehet, sem bemászni nem kell, ennek daczára kizárvák itt a hajó fogalmából, — s a halászbárkákból történt lopás is csak annyiban tartozik a 3. p. intézkedése alá, a mennyiben az lakattal elzárva volt, s ezen elzárási készülék „feltöretett“.

A bűncselekmény különös ismérvét képezi, hogy a tettes a lopás szinhelyéül szolgált épületbe, bekerített helyre vagy hajóra, a lopás elkövetése végett betörés vagy bemászás által „jutott“. Ha tehát a tolvaj másként jutott a kérdéses helyiségbe, pl. oda belopódzott s bezáratta magát, és csak a lopás elkövetése után feszítette fel valamely épület kapuját, vagy menekülés végett mászott át a kerítésen: ez esetben a lopás sem betörés, sem bemászás által véghezvittnek nem tekinthető, — mert a törvény a bejutás veszélyesebb módjához s nem a távozáskor választott út minőségéhez köti a lopás súlyosabb büntetését. (Btj. T. V. 423., VIII. 94. l.)

A bejutás első módozata: a *betörés*, mely lényegileg abban áll, hogy az épület, bekerített hely vagy hajó biztositására szolgáló elzárási készülék összefüggése (vagyis annak elzárt minősége) erőszakosan megszüntettetik. A betörés előfeltétele tehát az elzárt helyiség, főismérve pedig a physicai erőszak, vagyis a testi erő jelentékeny mérvü kifejtése a végből, hogy a tettes az elzárási készülék, pl. ajtó, kapu, falak, ablakvasak, korlátok stb. ellenálló képességét megsemmisitse, — minélfogva oly esetben, midőn ez physicai erőszak nélkül megtörténhetik, betörés annál kevésbbé forog fenn, mert az oly helyiség, a melybe minden erőkifejtés nélkül be lehet jutni, elzártnak nem tekinthető. Ezen szempontból nem állapittatott meg a betörés: *a*) midőn vádl. egy szénraktárból akként lopott, hogy az ajtó mellett talált nyiláson benyult (Btj. T. II. 126. l.); *b*) midőn vádl. egy fareteszszel elzárt pitvarból ludat lopott (IV. 380. l.); *c*) midőn vádl. az ajtót összetartó s elszakadt láncz összekötésére alkalmazott madzagot elszakitotta, s ily módon ment be a házba (IV. 390. l.); *d*) midőn vádl. egy udvarból, melynek ajtaja madzaggal volt bekötve, bárányt lopott (IV. 391. l.); *e*) midőn vádl. a belső tolózár eltörése által jutott a helyiségbe (V. 233. l.); *f*) midőn vádl. a fával betámasztott kiskapun jutott az udvarba, honnan lopott (XII. 204. l.); *g*) midőn vádlottak a kapun lévő kötél felhuzásával a kaput kinyitották s a sertésól ajtóreteszét eltolták (XIII. 127. l.); — ellenben megállapittatott a betörés: *h*) midőn vádl. egy kukoriczagóréból, a vesszőfonás kifeszítésével, kukoriczát lopott: mert a góré, habár oldala csak vesszővel van befonva, zárt hely (VII. 309. l.); *i*) midőn vádl. egy kukoricza-kas ganajjal betapasztott nyilását áttörve, abból kukoriczát lopott (IX. 12. l.); *j*) midőn vádl. egy

kunyhóból, az ajtó feltöresével lopott (XI. 198. l.); *k*) midőn vádlottak egy veremből a fatetőzet erőszakos feltörésével, burgonyát loptak (XI. 281. l.), — mely esetek egybevetéséből kitűnik, hogy a kir. Curia az elkülönítés ismérvétül nem annyira az alkalmazandó physicai erőszak nagyságát, mint azon körülményt vette fel, hogy zártnak tekinthető-e a helyiség, honnan a lopás történt: mert az első szempontból pl. a *h*) és *i*) alatti esetekben, s különösen az utóbbinál, hol csak ganajjal betapasztott nyilás töretett át, a betörés alig lett volna megállapítható. Az elzárási készülék megsemmisítése vagy megrongálása rendszerint nem szükséges a betörés fogalmához, hanem elégséges, ha azon mechanicai összefüggés, mely az elzárásnál létezett, erőszakosan megszüntettetett, — így pl. ha az ajtó vagy kapu sarkaiból kiemeltetik, ha az ablakvas elhajlíttatik stb., habár ez által a zár, illetve az elzárási készülék állaga sértetlen marad is. Az sem szükséges a betöréshez, hogy a tettes egész testtel behatoljon azon helyiségbe, a honnan lop, hanem elégséges, ha a betörés után kezével vagy valamely eszköz segélyével veszi ki abból az ellopni szándékolt tárgyakat, — így pl. a feltört tyúkólból a tyukokat, vagy a kamrából, melynek ablakvasai kifeszíttettek, az élelmiszert.

A bejutás második módozata: a *bemászás*, mely abban áll, hogy a tettes az épületbe, bekerített helyre vagy hajóra rendkívüli módon s bizonyos nehézség legyőzése után, így különösen valamely kerítés, palánk vagy fal áthágásával, vagy a bejárásra rendszerint nem használt nyiláson át hatol be. A bemászásnak tehát két feltétele van: t. i. egyfelől a bemenetelre választott út szokatlan és rendkívüli volta, s másfelől bizonyos akadály, melyet a tettesnek ezen út használhatása végett leküzdenie kell, a nélkül, hogy ez által valamely elzárási készüléket sértene. Az előbbi szempontból nem állapíttatott meg a bemászás, midőn vádl. egy padlásra lopás végett az oda támasztott létrán ment fel s abba a nyitott ajtón behatolt: mert a bejárásra rendesen használni szokott uton s egy el nem zárt nyiláson jutott a padlásra (Btj. T. VI. 292. és X. 236. l.); míg a második szempontból különös fontossággal bír az áthágott kerítés minősége és magassága. E tekintetben a kir. Curia azon elvnél fogva, hogy a 336. §. 3. pontja az oly lopások ellen irányul, melyeknél a tolvaj elszántsága nagyobb akadályok legyőzésében mutatkozik (Btj. T. V. 100. l.), az alacsony kerítésen történt bemenetelt általában kizárja a bemászás fogalmából, — s ehhez képest csupán vétséget állapított meg: *a*) derékig érő kerítés átlépésénél (V. 100. l.); *b*) midőn vádlottak egy tövisgyepün s kisebb kerítésen áthatolva, követték el a lopást (V. 291. l.); *c*) midőn vádl. egy alacsony töltvénynyel kerített udvarból lopott (V. 291. l.); *d*) midőn vádlottak 2 láb magas kerítéssel ellátott kertből méhet loptak (VIII. 333. l.); *e*) midőn vádl. 1 mt. magas kerítésen át jutott a kertbe, honnan cseresnyét lopott (XII. 315. l.). Egyébként azt, vajjon a kerítés ily értelemben alacsony volt-e, esetről esetre a bíróságnak kell megállapítania, s ezért a vizsgálatnál annak minősége és nagysága mindenkor kipuhatolandó; minélfogva egy esetben a kir. Curia azért

oldotta fel az eljárást, mert a vizsgálatból a káros udvara kerítésének minősége és magassága nem tűnt ki (VI. 76. l.). Nem elég azonban, hogy az átmászott kerítés magas legyen, hanem szükséges még az is, hogy a tettes más uton, mint ezen, vagy mint a kapu stb. betörése által nem is juthatott be a kérdéses helyre, — mert ha pl. egy magas kerítés mellett nyitott bejárás kinálkozott, s ezen a tettes akadálytalanul bemehetett volna (lásd fenn „a bekerített hely“ magyarázatát): ez esetben a kerítésen történt bejutás daczára sem állapítható meg a bemászás (IX. 139. l.). Másfelől pedig, ha a bemenés valamely nyiláson történt, nem feltétlenül szükséges, hogy az oly helyen legyen, hová a tettesnek felmásznia kell, — hanem elégséges, ha az rendszerint nem használtatik bejárásra, s e mellett bizonyos tekintetben akadályozza is a bejuthatást; mely feltételek alatt a bemászás pl. négykézláb vagy hason történt becsuszás által is elkövethető. Azon körülmény, hogy a kérdéses nyilást kivételesen a tulajdonos is használja bejáratul, nem változtatja meg ennek abbeli minőségét, hogy az nincs bejárásra rendelve. A bemászás némelyek szerint csak akkor tekinthető megtörténtnek, ha a tettes legalább részben bejutott, pl. egyik lábával belépett vagy felsőtestével behatolt azon helyre, hová bemászni akart, — mert a míg a tettes (habár felmászás által) csak a nyilásig vagy a kerítés felső részéig jutott, s onnan az ellopni szándékolt dologért benyult: addig bemászás, e szó grammaticai értelmében fenn nem forog. *(Olshausen* id. m. 869. l.) Ezzel ellentétben a kir. Curia egy esetben bemászás által elk. lopást állapított meg vádl. ellen, ki egy kamara magasan lévő ablakához létrán felmászván, az ablaknyiláson át szénahuzóhoroggal disznóhust vett ki: mert a lopás elkövethetése végett létrára kellett másznia s csak így nyúlhatott be az ablakon (Btj. T. XI. 262. l.).*)

Ad b). *Feltöréses lopás* törvényünk szerint akkor létesül: „ha a lopás czéljából a zár, vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készület feltöretett“. Első pillanatra feltűnik, hogy a lopás elkövetésének ezen módja sok esetben azonos a betöréses lopással; mert ha pl. valaki lopás végett egy ház kapujának zárját feltöri, s ily módon jut az ellopni szándékolt dologhoz: ekkor a fennebbi értelemben „betörés“ létesült, egyszersmind azonban elkövettetett a „feltörés“ is, a menynyiben kétségtelen, hogy itt lopás czéljából „a zár feltöretett“. Ily esetekben azonban a feltörés a betörés által consummáltatik, és így az előbbinek fogalma ott kezdődik, a hol az utóbbié véget ér; minthogy pedig a betöréses lopás mindenkor magában foglalja a feltörést, midőn a zár vagy megőrzésre szolgáló egyéb készület feltörése a végből eszközöltetett, hogy a tettes ez által valamely épületbe vagy bekerített helyre jusson: ennélfogva a feltöréses lopás önálló lételének első feltétele az, hogy oly helyiség vagy tartály zárja vagy egyéb megőrzési készüléke töressék fel, a mely nem

*) U. e. nézetet vitatja *dr. Heil* Fausztin (Btj. T. VIII. 163—164. l.). A bemászással elk. lopás btjogi jellegéről lásd még X. X. értekezését (Btj. T. III. 358. s köv. l.).

esik az épület, bekerített hely vagy hajó fogalma alá. Ilyenek mindenekelőtt az önálló ingó dolgok gyanánt jelentkező tartályok, melyek bizonyos tárgyak felvételére, s elzárható minőségüknél fogva, azok megőrzésére alkalmasak; de ide tartoznak az épülettel stb. összefüggő egyes elzárt részek is, mert az ilyenek feltörése oly esetben, midőn a tolvaj nem betörés által jutott az épületbe, már nem esik a betöréses lopás fogalma alá. Hogy az ingó tartály bárhol, tehát egészen nyilt helyen is lehet, a nélkül, hogy ez által a feltöréses lopás kizáratnék: az előadottakból önként következik. A zár vagy megőrzési készülék feltörése épugy pyhsicai erőszak alkalmazását teszi szükségessé, mint a betörés véghezvitele; az erőszak azonban nemcsak valamely eszközzel, pl. feszítő vassal, késsel stb., hanem puszta kézzel is elkövethető, — de ha a zár felnyitására kulcs vagy pl. szeg használtatott: ekkor feltörés nem forog fenn. A tartály minőségénél s a feltörés helyénél fogva gyakran kétessé válhatik, hogy elkövettetett-e a feltöréses lopás vagy nem, — jelesül: *a*) midőn oly dolog lopatik el, melyet szükségkép tartályban kell tartani, mint pl. folyadék, — mert ez esetben a tartály czélja első sorban az, hogy megakadályozza a folyadék szétömlését, s e mellett csak bizonyos intézkedés folytán válik rendeltetésévé az is, hogy tartalmát a tolvaj ellen megvédje; mely különbséghez képest a felmerülő kételyt akként oldhatjuk meg, hogy a mennyiben a tartály czélja csak a tartalmát képező dolog összetartása, mint pl. a bedugaszolt borospalaczknál, vagy a búzával töltött zsáknál: ez esetben, habár a dugón lévő pecsét feltörésével, vagy a zsák felvágásával követtetett el a lopás, feltörés nem forog fenn, — ha azonban a tartály egyidejüleg mind a két czélnak szolgál, mint pl. a szállítás végett feladott boroshordóknál: ekkor az ily tartályból elk. lopás feltöréses leend; minélfogva nem csatlakozhatunk a kir. Curia felfogásához, mely szerint két esetben vétséget állapitott meg, midőn vádl. a vasútra feladott, illetve az őrizetére bizott boroshordók megfurásával azokból bort lopott (Btj. T. VI. 370. és VIII. 105. l.), — ellenben helyesen itéltettek el feltöréses lopás miatt azon fuvarosok, kik az általuk szállitott boroshordókból hasonló módon loptak bort (XIII. 283. l.); *b*) midőn a megőrzési készület oly gyönge, hogy az minden erőkifejtés nélkül könnyen szétrombolható, mint pl. a papirborítékba helyezett csomagnál, vagy a lepecsételt pénzes leveleknél, — mert ily esetben a lopás elkövetésénél hiányozván az erőszak, a cselekmény a szó grammaticai értelmében feltörést képez ugyan, a lopás minősitése szempontjából azonban mégsem tekinthető feltörésnek; s e szerint helytelenül terjesztetett ki ezen fogalom, midőn feltöréses lopás állapittatott meg vádl. ellen, ki egy lepecsételt pénzeslevélből, illetve egy lepecsételt csomagból lopott: mert azok tartalmához csak a pecsét feltörése által juthatott (Btj. T. XIII. 272. és 273. l.), — mig ujabban hasonló esetekben helyesen mellőztetett a szóban forgó minősités azon indokolással, hogy a levél borítékának felbontása nem képezi valamely physicai akadálynak oly erőművi legyőzését, minőt a 336. §. 3. pontja feltételez (XIII. 275. és 277. l.); *c*) midőn a bezárt tartály a lopás

helyéről elvitetik, s annak feltörése csak utólag és más helyen eszközöltetik, — mely esetben némelyek csak egyszerü lopást látnak, mert a bezárt tartály elvitele által a lopás már bevégezve lévén, az egy későbbi körülmény hozzájárulása által utólag nem minősülhet bűntetté: mig mások a törvény ratiójából kiindulva, lényegesnek csak azt tartják, hogy a zár lopás czéljából töressék fel, s miután a tartályban levő dolgok közvetlen elvétele csak a zár feltörése után eszközöltetik, ennélfogva közömbösnek tekintik azt, vajjon a tolvaj a tartály elvétele előtt, vagy csak ezután eszközölte-e a feltörést. Az utóbbi (kétségkivül helyesebb) felfogáshoz képest a kir. Curia is feltöréses lopást állapitott meg: *α*) midőn vádlottak egy vásáros csizmadia kocsijáról 2 bezárt ládát elvittek s azokat a közeli berekben feltörték (Btj. T. VIII. 42. l.); *β*) midőn vádl. egy bezárt pénztartály ellopása után abból a pénzt feltörés által vette ki (VIII. 381. l.); *γ*) midőn vádl. egy idegen bőröndöt lakására vitetvén, ott annak zárját késsel felfeszitette, s tartalmát eltulajdonitotta (XIII. 318. l.), — ellenben az első nézetnek megfelelően elmellőztetett a minősités: *δ*) midőn vádl. egy fadobozt a benne lévő értékekkel ellopván, azt utólag feltörte: mert a dobozt akkor törte fel, mikor azt már megszerezte (X. 202. l.);*) *ε*) midőn vádlottak egy kézikocsiról egy bezárt bőröndöt elloptak, s annak zárát utólag feltörték (XIII. 280. l.).

A betörés, bemászás vagy *feltörés* a szóban forgó minősitett lopások tényálladékának szükséges alkatelemei lévén, ebből két dolog következik: ugyanis *a*) hogy ezen minősitő körülmény mindenkor kétségtelenül bebizonyitandó, mire nézve a kir. Curia ismételve kimondotta, hogy e tekintetben sem azon körülmény, miszerint a tolvaj egy bezárt helyen találtatott, hová valószinüen bemászás útján jutott, sem a káros hit alatt tett vallomása magukban véve elégséges bizonyitékot nem képeznek (Btj. T. III. 171., VI. 259., VIII. 267. és XII. 204. l.), és *b*) hogy a mennyiben a betörés, bemászás vagy feltörés már megkezdetett, ez a szóban forgó minősitett lopás kisérletét képezi (lásd a 333. §. 10. j.).**)

6. *A negyedik pont* esete akkor létesül, ha „a felnyitásra hamis vagy ellopott kulcs használtatik". A minősités itt is ugyanazon elven alapúl, mint a 3-ik p. esetében, hogy t. i. a tulajdon fokozottabb védelme a tolvajjal szemben elégtelennek bizonyult; csakhogy a mig a betöréses és feltöréses lopásnál az erőszakos behatolás, illetve a zár vagy egyéb megőrzési készület erőszakos feltörése képezi a tényálladék sulypontját: addig itt az erőszak helyét az alattomosság és ravaszság foglalja el, — s a mig a betöréses és feltöréses lopás egymástól elkülönittettek a szerint, a mint a lopás épületbe bekeritett helyre vagy hajóra történt behatolással,

*) Ezen itélet birálatát lásd u. o. *Szepesdy*-től (201. l.).

**) A 333. §. 3. pontjának magyarázatáról lásd még *dr. Heil Fausztin* értekezését (Btj. T. VIII. 149—153. és 162. s köv l.), továbbá *dr. Balogh Jenőtől* „Adalék a betörés vagy bemászás fogalmához" (Jogt. közl. 1884. év 388. l.); és *Kecskeméti Lajostól* a „Pénzes levél feltörésé"-hez (u. o. 1886. é. f. 407. l.)

vagy ily behatolás nélkül, valamely elzárt hely avagy tartály feltörésével követtetett el: addig a hamis vagy lopott kulcs segélyével véghezvitt lopás mindezen esetekre egyaránt kiterjed, tehát a betöréses és feltöréses lopás helyét is elfoglalja, ha a bejutás valamely épületbe stb., vagy a dolog biztosítására rendelt zár felnyitása hamis vagy lopott kulcs segélyével történt. Ebből egyszersmind kitűnik, hogy nem szükséges, miszerint éppen azon zár nyittassék fel hamis vagy ellopott kulcscsal, mely közvetlenül az ellopni szándékolt tárgyakhoz vezet, hanem fenforog a minősítés mindenkor, ha általában a lopás elkövetése végett történt ily felnyitás. Ellenben szükséges alkotó elemei a minősítésnek, hogy lopás czéljából: *a*) valamely kulcs, — és pedig *b*) hamis, — vagy *c*) ellopott kulcs használtassék.

Ad a). *„Kulcs“* alatt e helyütt nem csupán azon eszköz értetik, melyet alakjánál fogva rendesen kulcsnak szoktak nevezni, hanem ide tartozik minden s bármily anyagból készült eszköz, mely zár felnyitására van rendelve, vagy arra szolgál, a minő pl. egy egyszerü vas- vagy fadarab is lehet. Ehhez képest egy esetben vádl., ki egy kalibába akként jutott be, hogy az ajtó rekeszét, mely különben csak ahhoz alkalmazott kulcscsal volt kinyitható, egy fával félretolta, álkulcscsal elkövetett lopás miatt ítéltetett el (Btj. T. IX. 126. l.), — vagyis ez esetben a fadarab kulcsnak vétetett.

Ad b). *„Hamis kulcs“* az, melyet nem a jogosult rendelt valamely zár felnyitására, — vagyis: a mennyiben valódi kulcs az, a mely bizonyos zár felnyitására a jogosult által állandóan rendelve van: ennek ellentétül a kulcs mindenkor hamis, midőn az ily rendeltetéssel nem bír. E szerint a kulcs kétféle okból lehet hamis: ugyanis vagy azért, mert az a kérdéses zárra nézve már eredetileg nem volt valódi, — vagy azért, mert a valódi kulcs ebbeli minősége, valamely körülmény közbejötte folytán, időközben megszünt. Az első szempont alá tartoznak az u. n. generalis kulcsok, melyek különböző zár kinyitására alkalmasak, — továbbá a tolvaj által valamely zár kinyitása végett készített vagy készittetett, — s végre az oly kulcsok, melyek állandónl bizonyos zár kinyitására rendelvék, de véletlenül más zárba is illenek s a tolvaj által ennek kinyitására használtatnak; mely szempontból hamis kulcs használatával elk. lopás állapittatott meg: *a*) midőn vádl. a társával közösen használt szekrény felső fiókjából, melynek zárjába az általa használt alsó fiók kulcsa egészen beleillett, ezen kulcs segélyével lopott (Btj. T. IV. 239. l.); *b*) midőn vádl. az előszoba kulcsával nyitotta ki a lakószobát, a honnan lopott (IV. 382. l.); *c*) midőn vádl. kapitányságí szolga a kezelése alatt levő kulcsok egyikével a kapitány iróasztalát kinyitván, abból lopott (VII. 24. l.); *d*) midőn vádl. egy talált kulcscsal, mely véletlenül egy kamara kinyitására alkalmas volt, ennek zárját lopás czéljából felnyitotta (VII. 143. l.); *e*) midőn vádl. egy bolt ajtaját a község házának nála mint kisbirónál és éjjeli őrnél állaui szokott kulcsával nyitotta fel (VIII. 202. l.): mert a kulcs mindezen esetekben idegen, tehát hamis volt

azon zárra nézve, mely általa kinyittatott. A második szempontból hamisak a jogosult által elvesztett vagy szándékosan használaton kivül helyezett kulcsok, mert ezek rendeltetése többé nem az, hogy a kérdéses zár felnyitására szolgáljanak, melyre eredetileg rendelve voltak. Az elveszett kulcs megtalálója tehát, habár azzal éppen azon zárt nyitja is ki, melyhez az eredetileg tartozott, hamis kulcs használatával követi el a lopást, s e szerint helytelenül vétetett fel „ellopott kulcs“ egy esetben, midőn vádl. egy ajtó elveszett kulcsát megtalálta, s azzal később u. a. ajtót lopás czéljából kinyitotta (Btj. T. XII. 92. l.).*) Azon körülmény, hogy valaki egy idegen kulcsot rendszeresen saját zárjának felnyitására használ, nem változtatja azt át eme zár valódi kulcsává, s e szerint egy harmadik, ki a kérdéses kulcscsal lopás czéljából u. ezen zárt felnyitja, hamis kulcscsal nyitotta ki a zárt. Az sem szolgálhat a tolvaj javára, ha a tulajdonos kivételesen más kulcsot használ bizonyos zár felnyitására, mint a mely arra rendelve van (pl. az előszoba kulcsával nyitja ki néha lakószobáját): mert az ily kulcs ez által az illető zárra nézve nem szűnik meg idegen lenni, és igy a tolvaj kezében hamis kulcs leend.

Ad c). Az *„ellopott kulcs“* a törvény eredeti tervezetében elő nem fordult, hanem a 3-ik pontban volt felemlítve, a zár felnyitása „oly eszközzel, mely a tulajdonos által nem azon czélra rendelte tett“, a 4-ik p. pedig csak a „hamis kulcs“ használatával elkövetett lopást foglalta magában; a képvb. ig. bizotts. azonban kihagyta a 3-ik pontból az idézett szavakat: mert mellőzvén, hogy azon intézkedés, helyesebben a 4-ik p. alá lett volna sorozandó, ez utóbbi pontnak az „ellopott kulcs“ megemlítésével kiegészített szövege, az e tekintetben elérni óhajtott czélnak teljesen megfelel (Anyaggy. II. 654. l.). A törvényhozó tehát a 4-ik p. ilyetén kiegészítése által a minősítés körét kiterjeszteni, s ez által a tulajdon védelmét fokozni akarta; a helytelenül választott kifejezés azonban, ha az a szó grammatikai értelmében vétetnék, csaknem teljesen megsemmisítené ezen intentiót. „Ellopott“ kulcs u. is szoros értelemben csak az lévén, melyet valaki másnak birtokából vagy birlalatából azon czélból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa: ebből az következnék, hogy midőn a tolvaj a kulcsot csak a lopásnál leendő felhasználás végett veszi el, de eltulajdonítani nem akarja, az ily lopás nem tekintethetnék minősítettnek; minthogy pedig oly eset alig fordul elő, melyben a tettes magát a kulcsot is eltulajdonítani szándékoznék; ennélfogva a törvény ily értelmezése mellett a lopott kulcscsal elk. minősitett lopás úgyszólván sohasem volna megállapitható. Ennek daczára némelyek mégis ily értelmet tulajdonitanak a törvénynek,**) s a

*) Lásd *dr. Heil Faustin* birálatát, melyben kimutatja, hogy ez esetben lopott kulcsról már azért sem szólhatni, mert az elveszett kulcs nem vétetik el másnak birtokából vagy birlalatából, — a találó kezében azonban s a kérdéses zárra nézve hamisnak tekintendő az ily kulcs (Btj. T. XII. 161. l.)

**) Igy pl. *Fekete Gábor*, ki helyeselni látszik a 4-ik p. kérdéses kiegészítését (Btj. T. I. 187. l.) és *dr. Jeszenszky Sándor*, ki a törvény ezen intézkedését helytelennek, de szorosan magyarázandónak tartja (u. o. 367. és 410. l.), — mig *Bodor László* azt vitatja, hogy a lopott kulcs fogalmához nem szükséges a megtartási szándék (u. o. 409. l.).

kir. Curia is mellőzte a 4-ik p. szerinti minősítést: *a*) midőn vádl. a korcsmárosné által elrejtett kulcsot megkeresve, azzal a szekrényt, melyből lopott, kinyitotta, s azután a kulcsot előbbi helyére visszatette (Btj. T. I. 367. l.); *b*) midőn vádlottak egy bezárt láda kulcsát előkeresvén, azt lopás végett történt használat után előbbi helyére visszatették (II. 235. l.); *c*) midőn vádl. a szekrényt, melyből lopott, a mellékfiókban talált kulcscsal nyitotta fel (III. 134. l.); *d*) midőn vádl. szállásadójának zárt szekrényét a konyhában nyilt helyen talált kulcscsal nyitotta fel (XI. 167. l.); *e*) midőn vádl. a kulcsot u. a. ajtó alatt találta, melyet lopás végett azzal felnyitott (XIII. 333. l.); — ellenben lopott kulcs használatával elk. lopás állapíttatott meg: *f*) midőn vádl. az alvó káros zsebéből ládája kulcsát kivette, s azt azzal felnyitotta (IV. 284. l.); *g*) midőn vádl. az istállóba, honnan lopott, csak úgy juthatott be, ha az elrejtett s általa felkeresett kulcscsal a ház kapuját kinyitotta (V. 48 l.); *h*) midőn vádl. volt gazdája házába lopás végett akként jutott be, hogy a kapu kulcsát az általa ismert helyről elvette, s azzal a kaput kinyitotta (VII. 81. l.); *i*) midőn vádl. a pinczekulcsot, mely a háznál eltévedt, a konyha lépcsőjén megtalálta, s annak segélyével a pinczében lopást követett el (XI. 167. l.); *j*) midőn vádl. a ház kulcsát, honnan lopott, azon helyről kereste elő, hová a tulajdonos azt elrejtette: mert az ellopott kulcs fogalma nem szorítkozik azon esetre, midőn a tettes szándéka magának a kulcsnak jogt. eltulajdonítására irányúl, hanem fenforog ott is, hol a tettes jogt. használat (a szándékolt lopás véghezvitele) czéljából veszi el a tulajdonos által használni szokott kulcsot annak birtokából (XIV. 246. l.). Elvileg s a törvény ratiója alapján az utóbbi álláspontot kell elfogadnunk, — a miből azonban nem következik az, hogy a kulcs szerintünk mindannyiszor lopott, valahányszor a tolvaj azt nem találta a zárban, hanem más helyről vette el; csakhogy a megkülönböztetés alapját nem az képezi, vajjon a tettes eltulajdonítási szándékkal vagy a nélkül vette-e magához a kulcsot, hanem az, vajjon élt-e a tulajdonos a kulcs megőrzése vagy idegen kézbe jutásának megakadályozása érdekében kellő gondossággal. Ha ugyanis valaki a kulcsot pl. a bezárt ajtó mellett egy szegre felakasztja: ez esetben a tulajdon védelme semmivel sem fokozottabb, mint a minő akkor volna, ha a kulcs a zárban s az ajtó nyitva hagyatik, — ha azonban a tulajdonos oly helyre tette a kulcsot, a hol azt jól eltettnek vélhette: ekkor a maga részéről oly óvatossággal járt el, hogy azzal szemben a tolvajnak különös ügyességet és alattomosságot kellett kifejtenie a kulcs elvétele érdekében, és igy a tolvaj cselekménye ez esetben megfelel annak, a mit a német „entwenden" kifejezéssel jelöl meg, s a mit törvényünk az ellopott kulcs fogalma alatt ért. Hogy mikor tekinthető ily értelemben a kulcs ellopottnak: ezt a concret körülmények figyelembe vételével mindenkor csak a biró állapíthatja meg, s a fennebbi esetek közül pl. a *d)* alattiban helyesen mellőztetett a minősítés azon indokolással, hogy a kulcs, melyet valaki nyilt helyről csak azért vesz el, hogy azt a lopásnál felhasználja, lopottnak nem tekinthető, — ellenben

az *a*), *b*), *c*) és *e*) alatti esetekben ellopott kulcscsal követtetett el a lopás: mert a tolvajnak mindannyiszor rejtekhelyéről előkeresnie, tehát az általunk felvett értelemben ellopnia, kellett a kulcsot.*)

A *4-ik pont alkalmazásáról általában* még a következőket jegyezzük meg: *a*) valamint a feltöréses lopásnál közömbös az, vajjon a zár a helyszinén, vagy a tartály elvitele után más helyen lett-e feltörve (lásd fenn 5. j. *ad b*): úgy a hamis vagy ellopott kulcs használata szintén megállapítja a minősítést akkor is, ha a zár felnyitása utólag történt, — minélfogva a kir. Curia helytelenül mellőzte a minősítést egy esetben, midőn vádlottak velük együtt lakó társuk bezárt ládáját ellopták, s azután, tartalmának eltulajdonítása végett, hamis kulcscsal kinyitották (Btj. T. XIII. 271. l.); **) *b*) ha a tolvaj egy kerített helynek bekerítetlen nyilásán is akadálytalanul bemehetne, s a bejutás czéljából mégis hamis vagy lopott kulcscsal nyit fel valamely zárt: ez esetben minősítés nem forog fenn (lásd az 5. j. *ad a*) pontja alatt a „bemászás" magyarázatát); *c*) a hamis kulcs elkészítése vagy beszerzése, vagy a valódi kulcs elvétele lopás czéljából magában véve csak előkészületi cselekmény, tehát kisérletet még nem képez (lásd a 333. §. 10. j.); *d*) a 4-ik pont szerinti minősítés arra is kiterjed, a ki tudja, hogy társa a lopás elkövetésénél hamis vagy ellopott kulcsot használt, — igy pl. egy esetben ezen pont alapján itéltettek el vádlottak, kik tudták, hogy társuk jogtalanul használta gazdája kulcsát azon pincze kinyitásához, melyből bort loptak (Btj. T. XIII. 76. l.)

7. Az *ötödik pont* minősítése egyfelől a tettes nagyobb elvetemültségén, s másfelől azon körülményen alapul, hogy a közveszély alkalmával védtelen állapotba jutott tárgyak a törvény fokozottabb védelmére szorulnak. A „közveszély" általános felemlitésén kivül különösen kiemeltettek még a „csata, tűzvész és vizáradás", mi által a törvény közelebbről akarta megjelölni az itt szóban forgó közveszély minőségét. A mennyiben tehát a lopás nem ezen külön kiemelt közveszélyek valamelyike alkalmával követtetett el: az 5-ik p. szerinti minősítés csak akkor állapítható meg, ha a kérdéses közveszély a csata, tűzvész, avagy vizáradás veszélyével egy vonalba helyezhető; s e szerint egy esetben, midőn vádlottak egy zsidóellenes tüntetés és tömeges csoportosulás alkalmával a boltban volt tárgyak közül többet elloptak, helyesen mellőztetett a minősítés azon indokolással, hogy a kérdéses csoportosulás a jelen §. 5. pontja értelmében nem tekintetett közveszélynek (Btj. T. XI. 246. l.). A minősítés másik feltétele az, hogy a lopás a közveszély „szinhelyén vagy közelében" követtessék el, — minélfogva a közveszély alkalmával, de nem annak szinhelyén vagy közelében, elk. lopás ide nem tartozik.

8. A *hatodik pont* esete: a rabló- vagy tolvajszövetség két

*) Lásd e tekintetben, valamint a 4-ik pontról általában *dr. Heil Fausztin* értekezését (Btj. T. IX. 49. l.), melyben a hamis kulcs jogi fogalmát az itt szóban forgó ellopott kulcsra is kiterjeszti (52. l.).

**) Lásd *dr. Heil Fausztin* birálatát (u. o. 269. l.).

vagy több tagja által elkövetett lopás. A „szövetség“ (complot) büntetőjogi értelmében rendszerint két vagy több személynek bizonyos büntetendő cselekmény együttes elkövetésére irányzott közös elhatározását, illetve megegyezését jelenti; s e szerint a jelen pont értelmében akkor válnék minősítetté a lopás, midőn két vagy több személy bizonyos rablás vagy lopás elkövetését közös egyetértéssel elhatározta (132. §.), s ennek folytán a szövetség tagjai által a kérdéses büntetendő cselekmény (ez esetben a lopás) el is követtetik. A törvény ily értelmezése azonban oda vezetne, hogy a legjelentéktelenebb lopás is, mihelyt két egyén által követtetik el, már ennélfogva súlyos büntetté minősülne, — ez pedig a törvényhozó intentiójával nyilván ellenkeznék, s már azért sem állhat meg, mert a törvény itt a „rablószövetség“ tagjai által elk. lopásra is kiterjeszti intézkedését, a mi csak azt jelentheti, hogy itt oly egyének szövetségéről van szó, a kik határozatlan számu lopás, illetve rablás elkövetése végett alakult társaságot, u. n. bűnbandát képeznek. Ezen felfogást juttatta érvényre a kir. Curia állandó gyakorlata is, mely szerint következetesen mellóztetett a jelen pont szerinti minősítés oly esetekben, midőn valamely lopás csupán az annak elkövetésére szövetkezett két vagy több egyén által követtetett el (Btj. T. I. 413., 415., II. 20., 235. és 342. l.), s ennek indokolásául egy esetben kimondatott, hogy „a tolvajszövetség több oly egyén szövetkezését tételezi fel, kik vagy már azelőtt együtt vagy másokkal számos lopást véghezvittek és igy szokásos tolvajoknak tekintendők, vagy legalább nem egy, hanem határozatlan számu lopás elkövetésére állottak össze“ (II. 20. l.). Ennek megfelelően egy esetben vádlottak, kik több vásári lopást együtt követtek el, a jelen pont alapján lettek elitélve: mert több lopást, melyek előre meghatározva nem voltak, közös haszon szerzése végett követtek el (X. 245. l.). *)

9. A *hetedik pont* esetének tárgya: a szolgálati viszonyban elkövetett lopás. **) A minősítésnek ez esetben kettős alapja van: t. i. a köteles szolgálati hűség megszegése, s a szolgálati viszonyból eredt állandó együttlét folytán a nehezebb magánvédelem, — mely szempontok a minősítés kiterjedésének meghatározásánál, a mennyiben a törvény rendelkezése ezt ki nem zárja, döntő nyomatékkal birnak. A szolgálati viszonyban elk. lopás tényálladékának különös ismérvei:

a) szolgálatban álló személy, mint cselekvő alany, és

b) szolgálatadó vagy ennek házához tartozó személy, mint ezen büntett passiv alanyai.

Ad a). A cselekvő alany törvényünk szerint: *„szolgálatban álló személy“* lévén, miután a btk. ezen személyek körét, s az itt szóban forgó szolgálati viszony kiterjedését és mibenlétét közelebbről sehol sem határozza meg: e tekintetben a különböző törvények vonatkozó intézkedései s a gyakorlati élet közönséges tapasztalatai, valamint a juris ratio veendők alapul. Ezek szem előtt tartása mellett mindenekelőtt kétségtelennek látszik, hogy a törvény a „szolgálatban álló személy“ megjelöléssel a cseléd és gazda közötti viszonynál tágabb fogalmat akart kifejezni: mert egyfelől a cselédi minőség és a szolgálati viszonyban állás fogalmai egymást nem fedik, az utóbbi tágabb lévén az előbbinél, s másfelől ugyanazon tekintetek, melyek a cselédlopás szigorubb megbüntetését követelik, mindenkor fenforognak, midőn a szolgálati viszony a gazda, illetve munkaadó s a szolgálatban álló személy között szorosabb és állandó összeköttetést létesít. Egyes törvények (mint pl. a cseléd-, kereskedelmi és ipartörvény) részletesen szabályozzák ezen összeköttetést, s az állandó szolgálati viszony folyományaként bizonyos kedvezményekben részesitik a szolgálatban álló személyt a gazda, munkaadó, illetve főnök s ezek családja irányában, más esetekben pedig hasonló szorosabb viszony a szolgálat természetéből következik; az állandóság azonban mindegyik esetben szükséges feltételét képezi az ilynemü viszonynak, s ez abban nyer kifejezést, hogy a szolgálatban álló személy havi (esetleg heti) vagy évi fizetéssel s valamely tartós munkára van alkalmazva. Ehhez képest szolgálati viszonyban álló személyeknek tekintendők: az 1876. évi XIII. t.-cz. alapján a cselédek, az 1875. évi kereskedelmi s az 1884. évi ipartörvény alapján, valamint a kir. Curia 53. sz. döntvénye szerint (Btj. T. XII. 97. l.) az iparos- és kereskedősegédek, továbbá a gazdatisztek és hasonló alkalmazottak, ellenben a napszámosként fizetett, bár hosszabb és megszakitlan időn át ugyanazon munkaadónál munkában álló személy, az előadottak folytán s a 62. sz. döntvény nyilt kijelentése szerint (XIV. 1. l.) nem tartozik a szolgálatban álló személyek közé. A judicatura ez ideig a határ megvonásában felette ingadozó volt; igy pl. mellőztetett a jelen pont szerinti minősités: *a*) midőn vádl., ki butorok szállitása végett fuvarosként felfogadtatván, ezen működése közben egy órát lopott (Btj. T. III. 171. l.); *b*) midőn a nyomtatásra felfogadott személyek ezen minőségükben loptak (IV. 8. l.); *c*) midőn vádl., mint napszámos, a munkaadótól szalonnát lopott (IV. 157. l.); *d*) midőn egy takarítónő a szobabérlő kárára lopást követett el (IV. 382. l.); *e*) midőn egy kovácslegény a vele egy mesternél alkalmazott legénytársától egy pipát lopott (V. 86. l.); *f*) midőn a postakocsis a m. kir. postakincstár kárára lopott (V. 133. l.); ellenben szolgálati viszonyban elk. lopás állapittatott meg: *g*) midőn egy vasuti őr a szállitás alatt lévő boroshordókból bort lopott (VI. 370. l.); *h*) midőn egy vasuti kalauz a szállitás alatt levő ingóságokból lopott (VI. 402. l.); *i*) midőn egy kapitányságí szolga a kapitány iróasztalából 10 frtot lopott (VII. 24. l.); *j*) midőn a bányatársaság által szegődtetett bánya munkások a bányában aranyat akartak lopni (IX. 47. l.); *k*) midőn egy vasuti munkás s a társaság által alkalmazott éji őr szolgálati minőségében lopást követett el (IX. 216. l.); *l*) midőn egy községi kondás az őrizetére bizott sertések közül

*) Lásd még *Csorba Károly* és *Szabó Lajos* e tárgyra vonatkozó értekezéseit (Btj. T. I. 413. és II. 18. l.).

**) Ezen minősitett lopást behatóan tárgyalja *dr. Heil Faustin* (Btj. T. XI. 4. és 5. sz.), ki azt cselédlopás (famulatus) névvel jelöli meg.

lopott: mert a községi elöljáróság a kondás felfogadásánál az egyes községi lakosok megbizottjaként járt el (IX. 329. l.); *m*) midőn az ügyvédsegéd főnöke asztaláról pénzt lopott (X. 328. l.). Igaz, hogy az *a—d*) alatti esetekben helyesen mellőztetett a jelen pont szerinti minősítés, de ez mindenütt azon indokolással történt, hogy az illető személyek az 1876. XIII. t.-cz értelmében nem tekinthetők cselédeknek, sőt a *d*) alatti eset indokolásánál egyenesen kimondatott, hogy „a 336. §. 7. pontjának azon kifejezése: szolgálatban álló személy — egyedül az 1876. XIII. t.-cz. alapján értelmezendő" (IV. 383. l.), de ha ez állana, a minősítés a többi esetekben sem lett volna alkalmazható; e szerint az itélkezés teljesen nélkülözte az elvi alapot, midőn egyfelől a szolgálati viszony kizárólag a cselédi minőséghez köttetett, s másfelől mégis oly gyakorlat fejlődött ki, a mely másnemü szolgálatban álló személyekre is kiterjesztette a minősítést. Az utóbbi — kétségkivül helyesebb — irány végre az 53. és 62. sz. döntvényekben nyert megállapodást, s ezek szerint most már a „szolgálatban álló személy" fogalma tágabb kiterjesztést és határozott körvonalozást nyervén: ehhez képest a fennebbi esetek közül az *e*) és *f*) alattiakban is megállapitandó lett volna a *g—m*) pontok alatt pedig helyesen állapittatott meg a minősités.

Ad b). Szenvedő alany gyanánt csak a *szolgálatadó s az ennek házához tartozó személyek* szerepelhetnek. Ez természetesen akként értendő, hogy ezen személyek valamelyikének birtokából vagy birlalatából kell a dolognak elvétetnie, ellenben nem szükséges, hogy u. a. személy, t. i. a meglopott, egyszersmind káros is legyen; a miből az is következik, hogy a mennyiben a szolgálatban álló személy a szolgálatadó kárára oly módon követi el a lopást, hogy a dolgot másnak birlalatából veszi el: ez esetben a szolgálatadó nem lévén meglopott, a meglopott pedig nem lévén szolgálatadó személy, az ily lopás nem esik a jelen pont minősítése alá. A szolgálatadó személy fogalma egyébiránt ép oly kiterjedésü lévén, mint a szolgálatban álló személyek köre: az előbbi pont alatt e tekintetben előadottak itt is alkalmazandók. A szolgálatadó „házához tartozó" személyek azok, a kik az illetőnek, habár csak ideiglenesen háztartásához vagy háznépéhez tartoznak, így pl. a cselédek vagy a szolgálatadó házánál levő vendégek stb. A „házához tartozó" kifejezés nem egyértelmü a „hozzátartozók" fogalmával, s e szerint tévesnek tartjuk azon felfogást, hogy itt csak azokról van szó, a kiket „akár a btk. 78. §-a, akár más polgári törvények hozzátartozóknak minősítenek" (dr. Heil F. id. h. 65. l.), mely esetben természetesen pl. a vendég nem tekintethetnék a szolgálatadó házához tartozó személynek. A gyakorlatban minősített lopás állapitatott meg: *a*) midőn vádl. oly egyéntől lopott, ki az ő gazdájának háztartásában volt (Btj. T. VIII. 381. l.); *b*) midőn egy cseléd gazdája vendégétől lopott: mert a vendég a gazda házához tartozónak tekintetett (X. 201. l.); *c*) midőn vádl. a vele együtt szolgáló szakácsnét meglopta (XI. 216. l.).

A szolgálatadón vagy ennek házához tartozó személyen elkövetett lopás, miután a törvény további megszorítást nem tartalmaz,

az elkövetés helyére való tekintet nélkül mindenkor büntettet képez, tehát pl. akkor is, ha az a szolgálatadó házán vagy gazdaságán kivül eső helyen követtetett el; s u. a. okból az sem szükséges kelléke a minősítésnek, hogy a lopás a szolgálat által nyujtott alkalom felhasználásával vitessék véghez, és így fenforog a minősités, habár a szolgálati viszony nem is képezte a büntett véghezvitelének eszközét s habár a tett oly módon követtetett is el, a mint az bármely más idegen ember is elkövethette volna. Az utóbbi körülmény azonban a részességnél, mely itt külön kifejtést igényel, figyelembe veendő.

A *részesség* tekintetében akkor merülhetnek fel kételyek, midőn a szolgálati viszonyban elk. lopásnál idegen személy is közreműködött, a mi háromféle módon történhetik meg: u. is *1.* akként, hogy a szolgálatban álló és az idegen személy társtettesek, vagy *2.* az előbbi a tettes, az utóbbi pedig felbujtó vagy bünsegéd, s végre *3.* akként, hogy az idegen személy a tettes, a szolgálatban álló pedig felbujtója vagy segéde, — mindhárom esetben feltételezve, hogy a részesek valamennyien tudomással birnak egyik vagy másik társuk szolgálati minőségéről. Némelyek a két első eset között különbséget tesznek, azt mondván, hogy míg a szolgálatban álló személy felbujtója, vagy bünsegéde minősített lopásban válnak bünösökké: addig az idegen társtettes cselekménye nem minősül a 7. p. alapján büntetté, — mert a felbujtó és bünsegéd tevékenysége accessorius természetü lévén, ezekre a tettes szolgálati minősége kihat, ellenben a tettes cselekménye önálló, és így neki csak az számítható be, a mit ő maga elkövetni akart, s ha az illető pl. nem volt cseléd, természetes, hogy nem is akarhatta gazdáját meglopni.*) Ez a nézet azonban oda vezetne, hogy u. a. körülmények között a bünsegéd súlyosabban volna büntetendő, mint a tettes, — s másfelől szem elől téveszti, hogy a 7. p. minősítésének alapja első sorban nem a büntevő személyes tulajdonsága, hanem a gazda s a szolgálatban álló személy közt fenforgó viszony, mely oly esetben, midőn a büntett elkövetése éppen ezáltal vált lehetővé, illetve könnyebbé, magának a büntettnek lényegéhez tartozik, tehát valamennyi részesre kiható jelentőséggel bír. Ez lévén szerintünk a 7. p. minősítésének főalapja, ehhez képest a fenforgó kérdést akként kell megoldanunk, hogy a mennyiben a szolgálati viszony a lopás elkövetésének eszközét képezte, vagy arra befolyást gyakorolt: a tett valamennyi résztvevőre nézve, kik arról tudomással birtak, büntetté minősül, — mig ellenkező esetben csak a szolgálatban álló személy cselekménye tartozik a 7. p. alá.**) Ezen elv szempontjából nem helyeselhetjük a kir. Curia következő itéleteit: *a*) midőn 1. r. vádl., ki 2. r. vádlottal az utóbbi gazdájának boltjából több izben lopott, a 7. p. minősítésének mellőzésével itéltetett el (Btj. T. IV. 361. l.), holott ez esetben 1. r. vádl. nemcsak társtettes, hanem a büntett szellemi szerzője is volt: *b*) midőn egy cseléd, ki a gazdája kárára elk. lopásnál, mint segéd

*) *Dr. Balogh Jenő* is ezt a nézetet vitatja (Btj. T. XI. 155. l.).
**) Lásd *dr. Heil Fausztin* hivatk. értekezését (id. h. 69. l.)

közreműködött, vétség miatt itéltetett el: mert a büntetendő törvénysértés miségét a tettes cselekménye határozza el (IX. 379. l.); *c*) midőn 2. r. vádl., ki társával ennek gazdájától néhány frt értékü lószőrt lopott, vétség miatt itéltetett el (XI. 157. l.); *d*) midőn 2. és 3. r. vádlottak, kik társtettesek gyanánt vettek részt egy lopásban, melyet 1. r. vádl. gazdája ellen követett el, a 7. p. mellőzésével lettek elitélve (XIII. 76. l.); ellenben helyesen állapittatott meg a 7. p. szerinti minősités: *e*) azon cseléd ellenében, ki a gazdája kárára elk. lopásnál a tettessel egyetértett s azt abban segélyezte (V. 335. l.); *f*) azon vádlottak ellen, kik egy községi kondással az őrizetére bizott sertésekből történt lopásnál, mint társtettes, illetve bűnsegéd, közreműködtek: mert mindketten tudták, hogy társuk a lopást az őrizetére bizott sertés eltulajdonitásával követte el, s mert „a btk. 74. §-ának megszorítása csak a tisztán személyes tulajdonságokra és körülményekre terjed ki, de nem a tettes és sértett fél között fenforgó és már a törvénysértés tényálladékának tárgyi oldalához tartozó viszonyra" (IX. 329. l.). Ugyanezen elv kifolyásaként tekinthetjük a 47. sz. döntvényt is, mely szerint „a cseléd részessége gazdája ellenében ennek nem-cselédje által elkövetett vagy megkisérlett lopás esetében a 336. §. 7. pontja alapján itélendő meg" (X. 149. l.), melynek kiegészitésül fennebbi alapelvünkből még az is következik, hogy ily esetben a 7. p. alapján leendő minősités a cseléd által segélyezett idegen tettesre is kiterjesztendő, — feltéve, hogy a cseléd ebbeli minősége, tehát maga a szolgálati viszony, befolyással volt a bűntett elkövethetésére.

10. A *nyolcadik pont* esete a *„házközösségben vagy közös háztartásban"* lévő személyek által egymás irányában elkövetett lopás. Ezen eset sokszor összeesik a szolgálati viszonyban elk. lopással, mert a szolgálatban álló személy legtöbbször közös háztartásban van a szolgálatadóval vagy az ennek házához tartozó személyekkel; miután azonban oly egyének is lehetnek házközösségben vagy közös háztartásban, a kik között szolgálati viszony egyáltalában nem létezik, s miután a tulajdon megvédésének nehézsége az ily személyek között is fenforog: ez okból a 7. pontot mintegy kiegészitő 8. pontban azon esetre is kiterjesztetett a sulyosabb beszámitás, midőn a lopás — eltekintve a szolgálati viszonytól — „a tolvajjal házközösségben vagy közös háztartásban élő személy ellen követtetik el". A 8. p. tehát akkor alkalmazandó, mikor a 7. p. szerinti minősités feltételei hiányoznak, a mi annyiban gyakorlati fontossággal is bir, hogy az utóbbi eset a szolgálati hűség megszegése folytán, rendszerint sulyosabb beszámitás alá vonandó, mint azon eset, midőn a tolvaj és a meglopott csupán a házközösség vagy közös háztartás viszonyában állanak; minélfogva nem helyes a kir. Curia egyik itélete, mely szerint vádl. iparossegéd, ki szállásadó mestere kárára lopást követett el, a 8. p. alapján lett elitélve (Btj. T. XI. 200. l.), holott az iparossegéd a mester szolgálatában álló személyek közé tartozik (lásd az előbbi jegyz. *ad a*). A jelen pont szerint minősülő lopás activ és passiv alanyai azok, a kik egymással házközösségben vagy közös háztartásban élnek. A házközösség az együttlakást, a közös háztartás pedig inkább az élelmezés közösségét jelenti, s ezen két állapot elkülönitve vagy együtt fordulhat elő. A gyakorlatban a 8. p. alapján minősittetett a lopás: *a*) midőn vádl. a vele egy szobában lakó ágybérlőktől pénzt lopott (II. 76. l.); *b*) midőn egy urasági kocsis neje a vele egy szobában lakó kocsis nejétől 110 frtot lopott (V. 394. l.); *c*) midőn egy kiskoru fiu atyjától buzát lopott: mert az 1877. évi XX. t.-cz. 10. §-a a maga eltartásáról még nem gondoskodó s atyjokkal élő kiskoruak viszonyát határozottan házi közösségnek nevezi (IX. 89. l.); — ellenben mellőztetett a minősités: *d*) midőn egy hónapos szoba bérlője a bérbeadó szobájából 7 frtot lopott: mert vádl. az utóbbival házközösségben lévőnek nem tekintetett (II. 169. l.); *e*) midőn egy rendőr társát a rendőrszobában meglopta: mert a rendőr-szobában a szolgálati idő alatt való együtt tartózkodás házközösségnek nem tekinthető (VII. 70. l.); *f*) midőn egy kórházi ápoló az általa ápolt beteg pénzét és ruháit ellopta: mert közte és az ápolt közt házközösség nem létezett (XIII. 224. l.).

11. A *kilenczedik pont* esete: a *közhivatalnoki jelleg felhasználásával* elkövetett lopás. A minősités alapját a hivatali kötelesség megszegése, s jelesül a közhivatali állásnak lopás czéljából történt felhasználása képezi. Ezen büntett alanya tehát csak közhivatalnok, vagyis a 461. §.-ban meghatározott valamely személy lehet, míg a magánhivatalnok, mint ilyen, rendszerint a szolgálatban álló személy fogalma alá tartozik. A közhivatalnok által elk. lopás is azonban csak akkor minősül büntetté a jelen pont alapján, ha azt a közhivatalnok ebbeli minőségének (jellegének) felhasználásával követi el, s ekkor is csak annyiban, a mennyiben cselekménye nem oly dolognak (pl. pénznek) eltulajdonitására vonatkozik, mely közvetlenül az ő kezelése alatt van. Az utóbbi esetben u. is a 462. s köv. §§. szerint minősülő hivatali sikkasztás létesül (Btj. T. XIII. 278. l.), ellenben a közhivatalnoki jelleg felhasználásával elk. lopás forog fenn pl. akkor, midőn valaki a hivatalnok-társa által kezelt pénzt, melyhez ő hivatali állásánál fogva könnyen hozzájuthat, ezen helyzet felhasználásával ellopja.

12. A *tizedik pont* esete: a *közhivatalnoki jelleg vagy hatósági megbizás szinlelésével* elk. lopás. Ezen eset az előbbivel, a beszámitás sulya tekintetében, egy vonalba helyezhető; mert habár itt a hivatali kötelesség megsértése, mint a nagyobb büntethetőség alapja, hiányzik: másfelől azonban a hivatalnoki jelleg vagy hatósági megbizás szinlelése a közhivatali és hatósági tekintély sulyos megsértését, s a cselekmény ravaszsága és a védelem nehézségénél fogva a tulajdonbiztonság nagyobb veszélyeztetését foglalja magában. Alanya ezen bűntettnek akárki lehet, a közhivatalnok azonban csak annyiban, a mennyiben más közhivatalnok jellegét ölti fel, vagy oly hatósági megbizást szinlel, mely részére ki nem adatott. A cselekmény végbezvitelének módja ez esetben a törvény világos rendeleténél fogva valamennyi részesre kihat, habár közülök csak egyik szinlelte is a közhivatali jelleget vagy hatósági megbizást;

minélfogva valamennyi részes, ki a szinlésről tudomásssal bir, ezen pont alapján itélendő el, mig a 9-dik p. esetében a nem-hivatalnok bünrészes tevékenysége a 74. §-nál kifejtett elvek szerint minősitendő. A jelen pont alkalmaztatott egy esetben, midőn vádl. egy dohánycsempésző asszonynyal találkozván, magát pénzügyőrnek adta ki, s azután az asszony által eldobott s részben tőle elvett tárgyakat elvitte: mert csakis a jelzett módon sikerült neki a megfélemlitett káros ingóságait, ennek ellenállása nélkül, hatalmába keriteni (Btj. T. XIII. 231. l.).

13. *Judicatura a szaklapokban.*

A) A „Magy. Ig. ügy" Döntv. Tárában: 47. sz. döntvény, mely szerint a cseléd részessége a gazdája ellen nem cseléd által elkövetett lopásban a 336. §. 7. pontja alá esik (I. k. 225. l.); a 336. §. 7. pontja nem csak a tulajdonképeni cselédre, hanem a szolgálatban álló s külön törvény alá nem eső többi személyekre, és így az iparos segédekre is kiterjed (II. k. 33. l.); 53. sz. döntvény, mely szerint iparos- és kereskedő-segéd által főnöke vagy hozzátartozója ellen elkövetett lopás szolgálatban lévő személy által véghez vitt lopást képez (44. l.); a 336. §. 7. pontja szerint minősülő lopás büntette, ha a román királyság területén követtetett el, a román btk. 323. czikke, mint enyhébb alapján itélendő el (75. l.); holttestről elk. lopás egyéb minősitő körülmény hiányában csak akkor képez büntettet, ha a holttest a lopás véghezvitelekor a temetőben volt (III. k. 26. l.); 62. sz. döntv., mely szerint napszámosra a teendője körében elk. lopás miatt a 336. §. 7. pontja nem alkalmazható (28. l.).

B) A „Jogt. Közl."-ben és pedig *a*) a *Döntv. Tárban*: siremlék feldiszitésére szolgáló koszorú elvétele nem minős. lopás (uj f. II. k. 259 l.); — a takaritónő nem szolgálatban álló személy a 7. pont értelmében (III. k. 62. l.); fareteszszel elzárt ajtón való behatolás nem képez betörést (64. l.); az ajtó reteszén lévő láncz elszakitásával történt bemenetel nem betörés (87. l.); segédek nem állanak a munkaadó szolgálatában (91. l.); az elrejtett kulcs fölkeresése lopás czéljából a 4-ik pont alá esik (177. l.); *b*) *a mellékleten*: ki a nyilt padlásajtóhoz támasztott létrán fölmegy, nem követ el a 3-ik pont értelmében bemászást (1883. é. f. 235. l.); az ugyanazon rendőri szobában tartózkodó rendőrök nincsenek egymással házközösségben (304. l.); ki az általa ismert helyre tett kulcsot elveszi, s azzal a zárt felnyitja, lopott kulcscsal követi el tettét (305. l.); a kulcs, mely nincs bizonyos zár felnyitására rendelve, erre nézve hamis kulcs (348. l.); — a betöréses lopás fogalmához (1884. 14. és 70. l.) deszkakerítésen át történt bemászás (164. l.); a betörési nyiláson át később történt bemenetel nem betöréses lopás (189. l.); az idegen kulcs hamis kulcs (207. l.); két sírkereszt elvitele a temetőből, minősitett lopás (236. l.); az elvesztett kulcs eredeti zárjára nézve is hamis kulcs (379. l.); — nyilt helyről elvett kulcs nem lopott kulcs (1885. é. f. 8. l.); talált kulcs hamis kulcs (59. l.); a községi kondás által a reá bizott sertéseken elk. lopás a 7-ik pont alá esik (138. l.); behatolás a gabonát tartalmazó csűr tetején a betöréses lopás kisérletét képezi (161. l.); a cseléd, ki a gazda által elhelyezett kulcs segélyével lopást követ el, a

4-ik és 7-ik pont minősitése alá esik (161. l.); 47. sz. döntv., a cseléd részességéről gazdája ellen nem cseléd által elk. lopásban (177. l.); hamis kulcs minden mesterséges eszköz, mely a zár felnyitására alkalmas, tehát pl. a pipaszurkáló is (323. l.); — a 7-ik pont nem szoritkozik csupán a cselédtörvény értelmében vett cselédekre (1886. 58. l.); 53. sz. döntv., mely szerint az iparos- vagy kereskedősegéd szolgálatban álló személynek tekintendő (140. l.); ha az elzárt lakat nyelve nem volt benn a mélyedésben, a lopás nem minősitett (142. l.); a szobatakarítás végett felfogadott személy nem cseléd (188. l.); a 6-ik pontban érintett szövetséghez az előzetes összebeszélés bizonyos lopásra nem elég (287. l.); betörés nem forog fenn, ha a zár minden mechanicai készülék nélkül kinyitható (348. l.); a tulajdonos által elrejtett kulcs felkutatása és használata lopott kulcs használatát képezi (373. l.); — különbség a között, ha az asztal zárja feltöretett, vagy felső táblája az azt lefoglaló csavar kisrófolása által felemeltetett (1887. 6. l.); az ajtó alatt talált kulcs felhasználása nem esik a 4. pont alá (51. l.); a holttestről elk. lopás csak akkor minősül a 2-ik pont alapján büntetté, ha a holttest a temetőben volt (70 l.); 62. sz. döntv.. mely szerint a napszámos a 7-ik pont értelmében nem szolgálatban álló személy (91. l.); adalék a lopott kulcs fogalmához (271. l.); ki a lopott dologgal kitörés vagy kimászás mellett távozik, nem esik a 3-ik pont minősitése alá (294. l.).

C) A „Jog" mellékletén: társtettes és segéd közötti különbség a 3. pont esetében (1885. 39. l.); elrejtett kulcs felkeresése és használata a 4. p. alá esik (63. l.); a 47. sz. döntvény a cseléd részességéről nem cseléd lopásában (76. l.); iparostanoncz a 7. pont értelmében nem szolgálatban álló személy (139. l.).

D) A „Btj. T." XV. és XVI. kötetében: megöltnél lévő pénz eltulajdonitása nem esik a 2. p. alá (XV. k. 131. l.); lopás kisérlete, midőn vádl. idegen helyen találtatik s ottlétét igazolni nem képes (141. l.); tolvajszövetséget képez az is, ha a tettesek ugyanazon káros ismételt meglopására szövetkeznek (264. l.); csak a temetőben levő holttesten elk. lopás minősül a 2. p. alapján (280. l.); felirás nélküli fejfa ellopása a sírról, nem esik a 2. p. alá (u. o.); hordó megfurása által elk. lopás a 3. p. alá esik (327. l.); — nem cseléd közreműködése a cseléd által elk. lopásnál nem minősül a 7. p. szerint (XVI. 232. l.); imaköpeny és imaszíj ellopása nem esik az 1. p. alá (297. l.); kukoriczakas egyik léczfájának benyomása a 3. p. alá esik (328. l.).

b) A fegyveres lopás.

337. §.

Tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, büntett miatt büntetendő a tolvaj: ha a lopás elkövetésekor fegyvert viselt, habár azt se nem használta, se nem mutatta.

Ugyanazon büntetés éri azon tetteseket és részeseket is, a kik ezen körülményről a cselekmény megkezdése előtt tudomással birtak.

Jegyzetek. 1. A fegyveres lopás az u. n. „veszélyes tolvajságok“ egyik esetét képezi. A Carolina szerint a tettes alanyi veszélyessége vétetvén a minősités alapjául, ehhez képest a fegyveres lopás is akkor vált minősitetté, ha a tolvaj éppen a lopás elkövetése végett volt felfegyverkezve, ha tehát „fegyverrel felkészülve“ követte el a lopást. A német btk.-ek nagy része s a 43. évi m. javasl. is csatlakoztak ezen felfogáshoz, — a porosz és német b. btk.-ek azonban a code penal nyomán, a cselekmény objectiv veszélyességére helyezték a sulyt, s a fegyveres lopáshoz nem a czélzatos felfegyverkezést, hanem csak azt kivánták meg, hogy a tolvaj a lopás elkövetésekor felfegyverezve legyen. Ezen álláspontot foglalta el, a 337. §. világos szövegezése szerint, törvényünk is, — s ez helyesen történt. Mert ha minden esetben bizonyitani kellene, hogy a tolvaj éppen a lopás elkövetése végett fegyverezte fel magát: ez a legnagyobb gyakorlati nehézségekkel járna; e mellett pedig feleslegessé is teszi ezt azon tárgyilagos veszély, hogy a tolvaj, ha tetten kapatik, legnagyobb valószinüséggel a nála levő fegyver használatára ragadtatja magát, — s másfelől, hogy a dolog birtokosa legtöbb esetben visszariad a tulajdon jogos védelmétől, ha a tolvajnál fegyvert lát. Ezen két objectiv szempont az, mely a 337. §. minősitésének alapját képezi, s a mely ugyanezért a kétes esetek eldöntésénél irányadónl szolgál.

2. A fegyveres lopás akkor létesül, ha a tolvaj *„a lopás elkövetésekor fegyvert viselt“*. *a)* Fegyver mindaz, a mi rendeltetésénél fogva a személyek erőszakos megtámadására vagy testi sértés okozására eszközül szolgál, s e szerint másnemü eszközök, melyeknek közönséges rendeltetése nem a támadás vagy sértés, minő pl. a bot, kődarab. vagy kés, habár esetleg szintén felhasználhatók támadásra, a fegyver technikai értelemben vett fogalma alá nem tartoznak. Eme szűkebb értelmezést azon körülmény indokolja, hogy a fegyvéres lopás minősitésének alapja nem a fegyver tényleges használata, hanem csupán a tolvaj felfegyverzett volta, s az ezzel együtt járó objectiv veszély, — ez pedig főleg akkor forog fenn, ha a bűntevő a szó közönséges értelmében fel van fegyverezve. A bot vagy hasonló eszköz jelenléte rendszerint nem jár oly veszélylyel, mint a tulajdonképi fegyveré, s a mennyiben az esetleg' mégis felbasználtatik támadásra, tehát fegyver gyanánt szerepel: ekkor a cselekmény rablássá minősül, s e szerint a 337. §. alkalmazása szintén feleslegessé válik. Egyébként a határvonalat nem mindig könnyü megvonni a fegyver gyanánt használható eszköz s a valódi fegyver közt, — s ha amaz ép oly veszélyes jellegü, mint az utóbbi: a biróság a körülményekhez képest arra is kiterjesztheti a fegyver fogalmát; igy pl. egy esetben fegyveres lopás miatt itéltetett el vádl., kinél egy sertés-lopás megkisérlése alkalmával fejsze volt: mert a fejsze is, mint az élet kioltására alkalmas eszköz, fegyvernek tekintendő (Btj. T. X. 107. l.); mely indokolás azonban a fegyver meghatározásának általános szabályául alig volna elfogadható, mert különben pl. az is fegyveres lopást követne el, kinek zsebében vagy csizmaszárában a lopás elkövetésekor kés van, — ez is alkalmas eszköz lévén az élet kioltására. *b)* „Fegyvert visel“ az, a ki hivatásánál fogva fegyverrel van ellátva, vagy bizonyos alkalomból azért vesz magához fegyvert, hogy azt valamely czélra, pl. önvédelemre vagy vadászatra használja. Lehet ezen czél a lopás végbezvitelénél leendő esetleges használat is, — de ez, mint láttuk, nem szükséges kelléke a fegyveres lopásnak; annyi azonban a törvény eme kitételéből: „fegyvert visel“ — önként következik, hogy ez alatt nem értendő kivétel nélkül minden eset, midőn a tolvajnál a lopás elkövetésekor fegyver volt. A megszoritást a czélzatos (habár nem éppen lopás czéljából történt) felfegyverzésben véljük feltalálni, s e szerint nem visel fegyvert a lopás elkövetésekor pl. azon cseléd, ki urának kardját a kardkészitőhöz, vagy a postaszolga, ki a postán érkezett pisztolyt a czimzetthez viszi, habár az illetők útközben loptak is. Azon körülmény, hogy valaki hivatásánál fogva állandóan fegyverrel van ellátva, mint pl. a csősz, az erdőkerülő vagy rendőr, nem zárja ki a fegyveres lopás fogalmát, mert ily esetben a tettes kétségtelenül fegyvert visel, s a súlyosabb minősités alkalmazásának annyival inkább helye van, mert az illetők a személy- és vagyonbiztonság megóvása érdekében lévén felfegyverezve, ezen hivatásukkal is visszaélnek akkor, midőn ők támadják meg, és pedig az általuk ügyesen kezelt fegyver birtokában, a magántulajdont.*) *c)* „A lopás elkövetésekor“: ez azt jelenti, hogy a fegyverviselésnek a lopással idő és hely tekintetében összefüggésben kell lennie, hogy tehát a tolvajnak vagy valamely részesének éppen akkor kell felfegyverezve lennie, mikor a lopás elkövettetik, s e mellett szükséges, hogy az illető ugyanakkor a lopás szinhelyén vagy annak közvetlen közelében jelen legyen. Hogy az utóbbi kelléknek is fenn kell forognia: ez alig lehet kétséges, mert a felfegyverzett állapot csak akkor foglal magában veszélyt, ha fenforog annak lehetősége, hogy a fegyver viselője azt a lopás alkalmával a tulajdonos vagy más személy ellen használni fogja, illetőleg, hogy ezek a fegyver által megfélemlitve, a védelmet meg sem kisérlik, — ez pedig csak akkor fordulhat elő, ha a fegyverrel ellátott egyén a lopás szinhelyén jelen van, vagy ott azonnal megjelenhetik, mihelyt valaki a lopást megakadályozni akarja. Ez okból nem érthettünk egyet a kir. Curia felfogásával, mely szerint fegyveres lopást állapitott meg egy esetben, midőn vádlottak közül nehányan, kik mint csősznek fel voltak fegyverezve, fegyvertelen társukat a falu széléig kisérték s ott bevárták, míg az a faluban egy lúdlopást elkövetett (Btj. T. XI. 126. l.). A mennyiben a tettesek vagy részesek valamelyike a lopás elkövetésekor, az itt kifejtett értelemben, fegyverrel volt ellátva: a lopás akkor is fegyveres leend, ha a fegyver az illetőnél el volt rejtve, mert a minősités a törvény világos rendelete szerint ily esetben mindenkor fenforog, habár a tolvaj a fegyvert „se nem használta, se nem mutatta“.

*) E tárgy megbeszélését lásd *Babó Iván* és *dr. Járosi Károlytól* (Btj. T. VIII. 245. 337. és IX. 39. l.), kik közül az előbbi inkább a subjectiv, míg az utóbbi az általunk is helyesnek vallott objectiv álláspontot védi.

3. Hogy a tettesek vagy részesek közül csak azokat éri a fegyveres lopás súlyosabb büntetése, a kik ezen körülményről a cselekmény megkezdése előtt tudomással bírtak: ez már a részességre vonatkozó általános szabályokból is következik; ennek határozott kijelentése tehát a jelen szakaszban nyilván azért történt, mert a törvény oly szövegezése, a minőt pl. a német b. btk. használ: „Wenn der Dieb oder einer der Theilnehmer am Diebstahle bei Begehung der That Waffen bei sich führt“ (243. §. 5. p.) — esetleg azon magyarázatra vezethetne, hogy a fegyveres lopás objectiv veszélyessége miatt, a résztvevők mindenkor ezen minősített lopásban válnának bűnösökké. Ha valamelyik tettes vagy részes csak a lopás megkezdése után ragad fegyvert, mi különösen akként történhetik meg, hogy a lopás alkalmával fegyver is elvétetik: ily esetben a 337. §. szerinti minősítés egyáltalában nem forog fenn.

4. *Judicatura a szaklapokban.*

A) A „Magy. Ig.-ügy“ Döntv. Tárában: a 337. §. akkor is alkalmazandó, ha a segédkező részeseknél fegyver volt, s a tettes erről tudomással bírt (I. 257. l.).

B) A „Jogt. Közl.“ mellékletén: mennyiben tekinthető fegyvernek a vasvilla? (1883. 323. l.); — a lopás fegyveres, habár a pisztoly töltve nem volt s vádl. azt a tett elkövetésekor nem is mutatta (1885. 58. lap).

C) A „Btj T.“-ban: szúró, vágó és robbanó eszköz fegyvert képez (XV. k. 346. l.); — fegyver használata előtt eltávozó tolvaj nem a 345. §., hanem a 337. §. alapján büntetendő (XVI. 92. l.).

c) A visszaesésben elkövetett lopás.

338. §.

Tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, büntettet képez a lopás, ha azt olyan egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két izben meg volt büntetve.

Nem alkalmazandó azonban ezen szabály, ha az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta tíz év már eltelt.

Jegyzetek. 1 A minősítés alapját ezen szakaszban a *visszaesés* képezi. Visszaesés (relapsus) tágabb értelemben mindenkor létezik, midőn valaki büntetendő cselekmény miatt már megbüntetve volt s azután ujabban büntörvényszegést követ el, — ettől azonban különbözik a visszaesés szor. ért. (recidiva in specie), mely abban áll, hogy valaki u. a. büntettet vagy vétséget, melyért büntetve volt, vagy ahhoz hasonnemüt követ el ismetelve, a midőn tehát az ujabban elk. s a korábbi büntett között legalább az indokok és az objectum hasonlatossága fenforog (lásd a 90. §. 3. j.). „A visszaesés jogalapja — mondják a törvény indokai — a tettes akaratának makacs megátalkodottságában vagyis abban található, hogy az egyszeri büntetésnek elég hatálylyal kellett volna birni, hogy őt azon cselekmény másodszori elkövetésétől visszatartsa, s ő mégis másodszor is megvetve a törvényt, ugyanazon cselekményt, mely miatt annak elkövetése után már megbüntettetett, ismételve is elkövette“. (Anyaggy. I. 72. l.) Ebből az következnék, hogy a ki u. a. vagy hasonnemü büntettet, mely miatt egyszer már megbüntetve volt, ismét elköveti, már ennélfogva visszaeső gyanánt volna büntetendő, — a törvényhozások azonban tovább mennek a specialis visszaesés korlátozásában, s rendszerint csak akkor fogadják azt el a minősítés alapjául, ha a büntevő előzőleg már legalább két izben meg volt büntetve, s ha az utolsó büntetés kiállása óta bizonyos idő még el nem telt. Ugyanezen rendszert követte törvényünk is, melynek rendelkezése szerint a specialis visszaesés szintén csak a következő feltételek mellett képezi a súlyosabb minősítés alapját: ugyanis *a)* ha a büntetés tárgyát képező cselekmény azonos vagy hasonnemü azzal, mely miatt a büntevő már büntetve volt; *b)* ha az illető ily büntetendő cselekmény miatt előzőleg már két izben meg volt büntetve*); és *c)* ha az utolsó büntetés kiállása óta bizonyos idő még el nem telt.

2. *Az előző cselekmény azonossága vagy hasonnemüsége* szempontjából a lopás akkor minősül a 338. §. alapján büntetté, ha a tolvaj előzőleg „rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt“ már büntetve volt. Az orgazdaság a törvény indokolása szerint azért említtetett fel a bünpártolás nélkül: mert ez utóbbi nem alapul szükségszerüleg a lopással közös rugón; ha pedig a rugó közös: az eset rendszerint átmegy az orgazdaságba“ (Anyaggy. II. 654. l.). A felsorolt büntetendő cselekmények mindegyikének legalább vétségnek kell lennie, s e tekintetben a visszaesés léte vagy nem léte két esetben válhatik kétessé: ugyanis *a*) midőn valaki a régibb gyakorlat szerint lopás kihágása czimén oly cselekmény miatt itéltetett el, mely a jelen törvény alapján vétségnek lett volna minősítendő, — mely eset megitélése tekintetében különböző nézetek merültek fel,**) a kir. Curia azonban egyik itéletével kimondotta, hogy ily esetben a 338. §. nem alkalmazható (Btj. T. I. 294. l.); *b*) midőn valaki lopás vétsége miatt itéltetett ugyan el, a 85. §. alapján azonban csak rendőri büntetéssel büntettetett, — mely esetben a visszaesés megállapitandó: mert a 85. §. alkalmazása nem változtatja át a vétséget kihágássá (lásd u. o. 2. j.), s e szerint helyesen itéltetett el a 338. §. alapján vádl., ki a 85. §. alkalmazása mellett előzőleg két izben volt rendőri büntetéssel megbüntetve (XI. 59. l.).

3. A visszaesés második feltétele akkor létesül, ha a tolvaj rablás stb. miatt „már *két izben meg volt büntetve*“. A törvény ere-

*) E tekintetben azonban kivételt képez a rablási visszaesés (349. §. 1. p.)

**) Lásd *dr. L. L.* és *dr F. F.* értekezéseit (Btj. T. I. 239. és 268. l.), kik közül az előbbi a visszaesést ily esetben is megállapitandónak véli: mert szerinte nem a cselekmény megnevezése, hanem annak lényege veendő figyelembe, — míg az utóbbi szerint a kihágás miatt történt korábbi elitéltetés és megbüntetés figyelembe vételét a btk. 1. és 2. §-ai egyiránt kizárják.

deti tervezetében eme kifejezés helyett: „meg volt büntetve“ — ezen szó alott: „elitéltetett;“ a képvh. ig. bizotts. azonban az előbbi kifejezést alkalmazta: mert nem az elitéltetés, hanem az előző ismételt megbüntetés, illetve ennek hatálytalan volta, képezi a sulyosabb minősités alapját (Anyaggy. II. 655. l.). E szerint a törvény ezen szavai: „meg volt büntetve“ — azt jelentik, hogy az illető a reá kiszabott büntetést tényleg kiállotta: mihez képest nem forog fenn visszaesés, ha a tolvaj rablás stb. miatt előzőleg el volt ugyan itélve, de büntetését még ki nem töltötte, — és pedig vagy azért, mert annak megkezdése előtt haladékot nyert, vagy azért, mert az neki elengedtetett, vagy végre azért, mert a büntetés kiállásának tartama alatt megszökött. Nem helyesen itélt tehát a kir. Curia egy esetben, midőn vádl., ki lopásért már két izben elitélve volt, de második büntetésének kiállása közben megszökött, s ujabban lopást követett el: e miatt a 338. §. alapján lett elitélve (Btj. T. IV. 387. l.);*) — ellenben helyesen mellőztetett a 338. §. szerinti minősités: *a)* midőn vádl. lopás miatt már két izben volt elitélve, de második büntetését még ki nem állotta: mert az itélet tárgyát képező, s a már kiszabott, de még ki nem állott büntetés összbüntetésbe lévén egybefoglalandók (104. §.), ezzel szemben a 338. §. alkalmazása kétszeres minősitést képezne (IV. 373. és X. 215. l.); *b)* midőn vádl. második büntetésének kitöltése alatt megszökött s ujabb lopást követett el: mert ezen lopás elkövetésekor második büntetését még ki nem töltötte (XI. 12. l.). A mennyiben vádl. a 338. §-ban felsorolt büntetendő cselekmények valamelyike miatt előzőleg már két izben meg volt büntetve: a jelen szakasz szerinti minősités szempontjából közömbös az, vajjon a büntetés bevégzett vagy megkisérelt rablás stb. miatt szabatott vagy szabandó-e ki, s vajjon az illető mint tettes vagy részes lett-e elitélve és megbüntetve, illetve tettes vagy részes gyanánt lesz-e elitélendő. Elismerte ezt a kir. Curia is, midőn a 43. sz. döntvényben kimondotta, hogy a 338. §. egyiránt alkalmazandó: „ha az abban meghatározott cselekmények miatti előző büntetések bevégzett, vagy ha azok megkisérlett büntettettek, illetőleg vétségek miatt állapittattak meg“, — s ebből kifolyólag alkalmazandó ezen §. akkor is: „ha az utóbb elkövetett, és az elitélés tárgyát képező cselekmény a kisérletnél tovább nem jutott“ (Btj. T. IX. 386. l.). Ehhez képest egy esetben vádl. ki egy zsebtolvajlást kisérelt meg s előzőleg már többször büntetve volt, visszaesőként itéltetett el (XII. 297. l.); egy más esetben pedig az ellen alkalmaztatott a 338. §. ki lopás miatt egyszer mint tettes, másodszor mint részes, büntetve volt: mert a 338. §. a lopás stb. tettese és részese közt különbséget nem tesz (X. 277. l.). Vajjon a tolvaj bel- vagy külföldön volt-e két izben megbüntetve: a visszaesés szempontjából közömbös, mert a 13. és 15. §§. rendelkezései folytán a kül- és belföldön kiállott büntetés egyenlő hatályunak tekintendő (90. §. 3. j.).

*) Ezen felfogást helyesli *Fekete Gábor* (Btj. T. IV. 369. l.), — mig az ellenkező nézetet alaposan kifejti egy névtelen értekezés (u. o. 385. l.).

4. A harmadik feltétel abban áll, hogy a megitélés tárgyát képező lopás és a korábban kiállott utolsó büntetés között *bizonyos idő még el ne telt legyen.* Ezen szempontból törvényünk szerint nem forog fenn visszaesés: „ha az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta tiz év már eltelt“. A törvény világos rendelkezése alig hágy fenn kétséget az iránt, hogy a visszaesés alapján leendő minősités szóban forgó feltétele már az által megvalósultnak veendő, ha az elitélés tárgyát képező lopás s az ezt közvetlenül megelőző rablás stb. miatt kiszabott büntetés kiállása között tiz év még el nem telt, — ellenben azon időköz, mely az utolsó büntetés alapjául szolgált elitéltetés és az azt megelőző büntetés kiállása között lefolyt, a visszaesés megállapitása tekintetében közömbösnek tünik fel. Ha tehát oly egyén itélendő el lopás miatt, ki pl. 5 év előtt töltötte ki utolsó büntetését, ezt megelőzőleg azonban 15 év előtt ugyancsak lopás vagy rablás stb. miatt büntetve volt: az illető a 338. §. alapján lesz elitélendő, mert egyfelől bizonyos az, hogy lopás miatt már két izben volt büntetve, s másfelől kétségtelen az is, hogy utolsó büntetésének kiállása óta 10 év még el nem telt. A kérdéses 10 év az elévülési idő természetével bir, s e szerint a büntetés kiállását követő napon veszi kezdetét, és mindaddig szakadatlanul folyik, mig az illető ujabb lopást nem követ el; ha pedig a 10 év utolsó napja is letelik, a nélkül, hogy a kérdéses egyén a bünbe visszaesnék: ez esetben a korábban kiállott büntetések minősitő hatása elévül. A mennyiben az utolsó büntetés összbüntetésként szabatott ki több büntetendő cselekményre, melyek közt pl. lopás vagy rablás is volt: ekkor a visszaesési 10 év az összbüntetés kiállását követő napon veszi kezdetét, mert a büntetés ez esetben is egységes lévén, abból a lopásra vagy rablásra eső részt kiválasztani nem lehet. Feltételes szabadonbocsátás esetén szintén a biróilag megállapitott büntetés letelte után, s nem a szabadulást követő napon kezd folyni a 10 év tartama: mert a feltételesen szabadon bocsátott egyén is csak a büntetési idő letelte után nyeri vissza teljesen szabadságát, s a mig ez meg nem történik, büntetés alatt áll az illető, csakhogy — bizonyos korlátozás mellett — szabadon tölti idejét.

5. Ha valaki *visszaesésben több kisebb lopást* követett el, melyek önmagukban csak egy-egy vétséget képeznének: ez esetben a 338. §. alkalmazása mellett azok mindegyike bűntetté minősül, s e szerint ily esetben büntetés gyanánt a 96. és köv. §§. alapján összbüntetés szabandó ki. A kir. Curia ellenkező gyakorlatot követ, — s jelesül a 338. §. alapján, s a bünhalmazat mellőzésével csupán egy büntettet állapitott meg: *a)* midőn vádl. visszaesésben 3 kisebb lopást követett el (Btj. T. II. 183. l.); *b)* midőn vádl., ki lopás miatt már két izben büntetve volt, ujabban két lopás alkalmával egy 4 frt értékü kabátot s egy csekély értékü széket lopott (VI. 371 l.); *c)* midőn vádl. visszaesésben egy nő zsebéből egy üres pénzes tárczát, egy más egyén zsebéből pedig egy 6 frt értékü zseb-

órát lopott (IX. 269. l.).*) A kik a kir. Curia gyakorlatát helyeslik, ezt azzal indokolják, hogy az eltérő felfogás szerint „ugyanazon egy körülmény a sulyosítás háromszoros elemévé tétetnék, — a mennyiben *a*) mindenik vétség büntetté qualificáltatnék, — *b*) a mennyiben a tolvaj e miatt fegyházzal fenyittetnék, — és *c*) a mennyiben végül a büntetés bünhalmazat miatt egészen 10 évigleni tartamban volna kiszabható“ (*Schnierer* id. m. 493. l.). Ezen érvelés azonban teljességgel nem fejti meg azt, hogy több önálló büntetendő cselekmény, melyek sem folytatólagos, sem collectiv büntettet nem képeznek, sem a 335. §. szabálya alá nem vonhatók, miként válhatik egy büntetté, — e mellett pedig azt sem lehet belátni, hogy minő veszély vagy igazságtalanság van abban, ha a visszaeső, u. n. szokásos tolvajok, a társadalom ezen megrögzött és javíthatatlan rémei, fegyházra s a bünhalmazat szabályai szerint itéltetnek el akkor, midőn visszaesésben több külön lopást követnek el.**) De következetlenség is van a 338. §. ilyetén alkalmazásában, mert a visszaeső tolvaj a büntetés és minősités tekintetében u. a. szempont alá esik, mint pl. azok, kik mint tolvajszövetség tagjai követik el a lopást; már pedig ezekre nézve még senkinek sem jutott eszébe azt állitani, hogy az általuk elk. kisebb lopások a 336. §. 6. p. alapján egy büntetté egyesittessenek, — holott ez esetben is azt lehetne mondani, hogy a kérdéses körülmény a minősités háromszoros elemévé tétetik, a mennyiben itt is áll az, hogy *a*) a vétségek büntetté minősittetnek, *b*) büntetésül fegyház alkalmazandó, és *c*) ennek legmagasabb tartama a 99. §. alapján 10 évig kiterjeszthető. Ezen érv tehát nem lehet specialis indoka annak, hogy a 338. §. alkalmazása mellett több önálló vétség egy büntetté egyesittessék, — s miután egyéb indokot felhozni alig lehet: ebből önként következik, hogy a kir. Curia felfogása teljesen tarthatatlan, s a mennyiben a fenti érvelés elfogadtatnék, azt a többi minősitett lopásokra is ki kellene terjeszteni.***)

6. *Judicatura a szaklapokban.* *A*) A „Magy. Ig. ügy.“ Döntv. Tárában: 43. sz. döntv., mely szerint a 338. §. akkor is alkalmazandó, ha az elk., ill. az előző lopások csak kisérletet képeztek (I. k. 204. l.); a 338. §. alá esik az is, ki előző lopások miatt a 85. §. alapján csak rendőri büntetéssel volt megbüntetve (260. l.).

*) Ezen felfogás tarthatatlanságát: „Bünhalmazatot vagy egy büntettet képeznek-e a visszaesésben elkövetett kisebb lopások?“ — czimü értekezésemben igyekeztem kimutatni (Btj. T. II. 321. l.). Nézetemet a kir. Curia későbbi gyakorlatával szemben teljesen magáévá tette *dr. Balogh Jenő* is, kiemelvén, hogy a „büntetés kiszabásának rendes elvei szerint a Curia fenti itéleteit megmagyarázni nem lehet“ (u. o. IX. 266. l.).

**) Helyesen mondja *Prius Adolf*: „A visszaesésre vonatkozó positiv intézkedések teljesen elégtelenek, s a gyakorlati szükségnek és realis viszonyoknak éppen nem megfelelők“, továbbá „hogy igazságszolgáltatásunk a visszaesők iránt tulságosan kegyelmes és a kezdő büntettesek iránt tulságosan szigoru“ (*dr. Lukács Adolf* „A büntett elleni küzdelem“ czimü közleményében: Jog, 1887. évi 34. sz.).

***) A visszaesésről általában s különösen a 338. §-ról l. még *dr. Balogh Jenő* és *Csorba Károly* értekezéseit (Magy. Ig. ügy. XXVI. k. 17. és 99. l. és Jogt. Közl. 1881. 217. l.).

B) A „Jogt. Közl.“ mellékletén: a 43. sz. döntv. (1885. évf. 81.); visszaeső az is, ki lopás vétsége miatt a 85. §. 4. pontja alapján csak rendőri büntetéssel volt büntetve (218. l.); ki visszaesésben több kisebb lopást követett el: csak egy lopás miatt büntetendő (305. l.); a 338. §. minősitő körülménye nem képezhet sulyosító körülményt is (1887. 70. l.).

C) A „Jog“ mellékletén: a 43. sz. döntv. (1885. 27. és 28. l.).

6. A lopás büntetése.

339. §.

A lopás vétsége egy évig terjedhető fogházzal büntettetik.
A kisérlet büntetendő.

340. §.

A lopás büntette öt évig terjedhető börtönnel, a 336. §. 3., 4., 5., 6. pontjaiban meghatározott esetekben azonban, valamint a 338. §. esetében öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

341. §.

Lopás miatt, a szabadság-vesztés büntetéssel a hivatalvesztés, és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is egybekötendő.

M. i. (a 340. §-hoz). A lopás büntettének büntetését illetőleg a törvény határozványait, szemközt az ujabbkori törvényekkel: az enyheség jellemzi. Mi nem mentünk fel a minősitett lopás esetében sem 10 évig terjedhető fegyházbüntetésig; mert meg voltunk győződve, hogy ezen maximum fölötte magas; de azonfelül erős meggyőződésünk az is, hogy e maximum hasztalanul iktattatnék be a törvénybe, mert a biró csupán lopás miatt, bármily sulyosító körülmények között követtessék az el, ha a cselekmény rablásba nem megy át, vagy másnemű súlyosabb büntettel való halmazat nem forog fenn: 10 évi fegyházat soha sem fog megállapitani.

Az olasz törvényjavaslatnak a franczia code után elfogadott elmés rendszere szerint a minősitett lopás 5 évig s ha két minősitő körülmény forog fenn: 3 évtől 5 évig terjedhető börtönnel büntetendő. Csak az esetben emelkedik a büntetés 5 évtől 10 évig terjedhető fegyházra: ha három, vagy több a törvényben megjelölt minősitő körülmény találkozik együtt.

Azon tény egymagában, hogy a lopás a lopott dolog természeténél, értékénél, a lopás helyénél, idejénél, a végbezvitelre használt eszközöknél, vagy a tolvaj személyes viszonyainál fogva képez minősitett lopást, ha egy vagy két ily körülmény forog fenn: ez még nem jogositja a birót fegyházbüntetésnek, annál kevésbbé bármely ily minősitő körülmény esetére 10 évig terjedhető fegyházbüntetésnek megállapitására.

Az olasz büntető törvénykönyvre és javaslatra nézve senki sem mondhatja, hogy az felette enyhe; sőt ellenkezőleg, a szakférfiak átalános véleménye szerint, annak büntetéseit kiváló szigor jellemzi; mindazonáltal a lopásra nézve e büntetések igazságosabbak,

arányosabbak és enyhébbek, mint más törvényeknek büntetési tételei. Ez főleg az által vált lehetővé, mert az olasz javaslat a büntettre átalában két külön nemét állapítja meg a szabadságbüntetéseknek; valamint az által, hogy nem egy büntetési tétellel intézi el e minősített lopások valamennyi büntetéseit, hanem lehetőleg individualizálva a súlyosító momentumot, az eset minősége szerint, külön-külön fokozza a büntetéseket.

A mi törvényünk általános büntetési rendszere: a bűntettre megállapított kétféle szabadságbüntetések, lehetővé tették az olasz javaslat helyes eszméjének követését a lopás bűntettének büntetései megállapításánál. Mi sem valánk kénytelenek rögtön a fegyházzal előállani, mihelyt valamely cselekményt elég súlyosnak itéltünk arra, hogy azt bűntettnek minősítsük. Mi is azon kedvezőbb helyzetben valánk, hogy büntetési rendszerünk lehetővé tette a 336., 337. és 338. §§-ban meghatározott criteriumok mindegyikének külön-külön gondos mérlegezését és sulyosságának megbirálását: és e szerint külön-külön mondhattuk ki mindegyikére nézve a megfelelőnek tartott, igazságosan súlyos, de nem kegyetlen büntetést.

Ezen mérlegezés eredményét képezik a 340. §-nak határozmányai. (Anyaggy. II. 660—661. l.).

Jegyzetek. 1. A lopás büntetései egymást kiegészítő, s magukban elzárt rendszert képeznek, mely 24 órai fogháztól öt évi fegyházig terjed. Ezen korláton belől a lopás vétségének, s a középfaju és legsulyosabb beszámitásu lopások büntetései 3 fokozatot tüntetnek fel: ugyanis *a*) 1 évig terjedhető fogház, mely lopás vétségére, — *b*) 6 hónaptól 5 évig terjedhető börtön, mely a 336. §. 1., 2., 7., 8., 9. és 10. pontjai s a 337. §. szerint minősülő, — s végre *c*) 2 évtől 5 évig terjedhető fegyház, mely a 336. §. 3., 4., 5. és 6. pontjai s a 338. §. alá eső lopás bűntettére alkalmazandó. Ezen büntetési tételek, mint látjuk, egymásba kapcsolódnak, a mennyiben az *a*) alatti fogház maximuma magasabb, mint a *b*) alatti börtön minimuma, s az utóbbinak maximuma szintén jóval meghaladja a *c*) alatti büntetés minimumát; mely körülmény a birónak alkalmat nyujt arra, hogy az alsóbb foku minősités alá eső lopást esetleg hosszabb tartamu szabadságvesztéssel büntesse, mint a súlyosabb minősités alá eső, de aránylag enyhébb beszámitásu lopás elkövetőjét. Az utóbbi esetben egyébiránt a 92. §. alapján az alsó foku büntetési nemre is átmehet a biró, sőt ha ehhez a 66. vagy 72. §. is hozzájárul: ezek együttes alkalmazása mellett a büntetés kétszeres enyhítésének is helye lehet. Ily kétszeres enyhítés már a Curia korábbi gyakorlatában is elő fordult (Btj. T. VI. 29. l.), ujabban pedig egy betöréses lopás kisérleténél a bűnsegéd, kinek büntetése a 66. és 72. §§. alkalmazása mellett 6 havi börtönnél kisebb nem lehetne, a 92. §. alapján rövidebb tartamu fogházra itéltetett (XII. 175. l.).*)

*) A büntetés kiszabásával kapcsolatos kérdést tárgyal *Gyurkovich László* „sulyosító körülmény-e a kártérítési képtelenség?“ cz. értekezésében (Jog., 1887. 136. és 145. l.).

2. A *lopás vétségének büntetése* egy évig terjedhető fogház (339. §.), a kir. jbiróság azonban, mely az 1880: XXXVII. t. cz. 40. §-ának 4. pontja szerint a lopás vétsége felett itélni hivatva van, csupán hat hónapig terjedhető fogházat alkalmazhat. A mennyiben tehát az illető jbiróság, melynél az eljárás folyamatba teendő, a vizsgálatból, vagy — a mi ezzel egyértelmü — az ügy letárgyalásából arról győződnék meg, hogy hat hónapnál hosszabb tartamu fogház kiszabása mutatkozik szükségesnek: ez esetben — u. a. §. utolsó bekezdésének rendeletéhez képest — az iratokat további eljárás végett az illetékes kir. törvényszékhez köteles beterjeszteni. Az ügynek ilyetén előzetes megbirálása a kir. jbiróság hatásköréhez tartozván, a kir. törvényszék annak kikerülésével még akkor sincs jogositva a biráskodást közvetlenül magához ragadni, ha a feljelentés hozzá adatott be, s ha ebből vagy a vizsgálat adataiból azon véleményt meritené is, hogy a kérdéses esetben hat hónapot meghaladó fogház lesz alkalmazandó. — Lopás vétsége miatt 20 éven aluli egyéneknél fogház helyett a jelen törvény 42. §-a alapján javító intézetben leendő elzárás is elrendelhető; igy pl. egy esetben egy 16 éven aluli vádl. lopás vétsége miatt javító intézetben töltendő 6 havi elzárásra itéltetett (Btj. T. I. 52. l.).

3. *Lopás büntette esetében* a körülményekhez képest börtön vagy fegyház alkalmazandó (340. §.); s a mennyiben u. a. lopás több minősitő körülmény folytán válik bűntetté; a bűnösség mindegyik minősitő körülmény kiemelésével állapitandó meg, a büntetés azonban nem a bűnhalmazat szabályai szerint, hanem csak egy lopás miatt szabandó ki, — és pedig azon esetben, ha a cselekmény a 336. §. 3—6. pontjai, vagy a 338. §. alapján is bűntetté minősül: fegyház, — különben pedig börtön alkalmazandó, s a többszörös minősités a büntetés kiszabásánál súlyosító körülmény gyanánt veendő figyelembe.

4. *Bűnhalmazat esetében* a 339. és 340. §§-ban megállapitott büntetések legmagasabb mértéke, a mennyiben a 335. §. kivételes alkalmazásának helye nincs, a 97—99. §§-ban meghatározott tartamig felemelhető. Lopás vétsége s pénzbüntetéssel büntetendő kihágás halmazata esetén, a pénzbüntetés nem elzárással, hanem fogházzal helyettesitendő (Btj. T. VI. 58. l.)

5. *Mellékbüntetés* gyanánt a lopás vétségére is, tekintet nélkül a lopott dolog értékére, hivatalvesztés s a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése alkalmazandó (341. §.), — ha azonban, a biró által megállapitott büntetés hat havi fogházat nem halad túl: a mellékbüntetés kimondása nem kötelező (54. §.). Egyébként a mellékbüntetés hivatalból, tehát akkor is kimondandó, ha azt a kir. ügyész nem indítványozná (Btj T. IV. 317. l.)

6. A jelen törvénynek a lopásra vonatkozó büntetései általában enyhébbek lévén, mint az ausztriai s a katonai btk. rendelkezései, — oly esetben, midőn a lopás az utóbbiak uralma alatt Erdélyben vagy a volt határőrvidéken követtetett el, de a jelen törvény életbelépte után kerül elitélés alá: a 2. §-hoz képest ezen törvény akalmazandó. Ehhez képest egy esetben kimondatott, hogy

a betöréses és álkulcscsal elk. lopás büntetése a m. btkben enyhébb, mint a volt katonai btk. szerint (Btj. T. II. 283. l.), — egy más esetben pedig vádl., ki az ausztriai btk. uralma alatt gazdájától 100 frtot lopott, a jelen törvény 336. §-ának 7. pontja alapján itéltetett el: mert ez enyhébb a hivatk. törvény 178. §-ánál (II. 389. l.).

7. Indítványozási jog a családi és házi lopás eseteiben.

342. §.

Ha a lopás házastársak, fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, testvérek, vagy közös háztartásban élő rokonok között követtetik el, ugyszintén, ha azt, a gyámolt gyámja, a gondnokolt gondnoka, vagy a növendék nevelője ellen követi el: a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg.

343. §.

A ki az ellen, kinek szolgálatában vagy fizetésében áll, vagy háztartásában él, vagy az utóbbival közös háztartásban élő hozzátartozók ellen (78. §.) követ el lopást, csak a szolgálatadó, a ház feje, vagy pedig a sértett fél indítványára vonathatik bünvádi eljárás alá.

M. i. A családtagok és háznéphez tartozó személyek által a családtag, illetőleg a háznépéhez tartozó személyek vagy a házfő ellen elkövetett lopásokat, csak a sértett fél indítványára rendeli büntettetni a törvény.

A család tagja által elkövetett lopásra nézve csaknem mindenütt, a római jog óta, kivételes intézkedések vannak hatályban. Sokkal undokabbnak tartatott ugyanis a család szentélyébe s annak viszonyaiba behatolni, s ezen viszonyokat nyilvános vizsgálat és tárgyalások tárgyává tenni, mint maga a büntett. A későbbi törvények, valamint a legújabb codexek szintén más szempont alá veszik ezen, mint más lopásokat, s vagy egyátalán kizárják a büntethetőséget; vagy bizonyos korlátozó feltételekhez kötik a bünvádi eljárás megindítását.

Több törvénykönyv mindazonáltal megkülönbözteti a lopás e két faját; sőt a családtag által, családtag ellen elkövetett lopás körvonalain belül is, találunk megkülönböztetést: a rokonság legközelebbi vagy távolabbi foka szerint, melyben a lopást elkövető azzal áll, a ki ellen e cselekményt elkövette. A franczia code 370. czikke, az ott meghatározott rokonságban levőkre nézve egyszerűen és föltétlenül kizárja a bünvádi eljárást; a családi lopások enyhébb eseteire nézve azonban az általános szabályt változatlanul tartja fönn. Ezt követi a belga büntető törvénykönyv 462. czikke is; mindazonáltal a franczia code szövegének egyszerűsitésével. A német büntető törvénykönyv 247. §-a külön intézkedéseket tartalmaz egyrészről a család bizonyos tagjai által, másrészről a család más tagjai, s a

háznépe által elkövetett az ugynevezett házi lopás közt. E törvény szerint nem büntettetnek: a házastárs házastársa, a felmenő ágbeli rokonok — a lemenő ágbeliek, s ezek — amazok elleni lopás miatt; másrészről más családtagoknak vagy a házhoz tartozóknak a törvényben megjelölt személyek elleni lopásai miatt, csak az illetőnek indítványára indíttathatik meg a bünvádi eljárás.

A családhoz nem tartozó részeseket illetőleg: a német büntető törvénykönyv is a belga büntető törvénykönyvek határozmányát fogadja el.

Nem egyeznek meg a fenn kiemelt törvényekkel az 1868. évi és az 1870-dik évi ausztriai javaslatok 266., illetőleg 234. §§-ai, melyekben az említett faju lopások üldözhetése, kivétel nélkül a sértett családtag, vagy a házfő indítványától tétetik függővé, s a részesekre vonatkozólag az átalános szabályoktól eltérés nem állapíttatik meg.

Törvényünk az említett faju lopások egyikére nézve sem állapitott meg föltétlen büntetlenséget, hanem elfogadta az 1843-dik évi törvényjavaslat 306. §-ának, helyes és igazolt alapeszméjét. Azon indok, mely itt irányadó lehet, nem egyéb, mint a *családi viszony kimélete*. Ez igenis indokolttá teszi, hogy az állam önmagától ne avatkozzék be a család tagjai közt felmerült vagyoni viszonyok, és ezekre vonatkozó cselekmények kutatásába; de nem indokolja, hogy peremtorie és föltétlenül megtagadja a büntetőtörvény által másoknak nyujtott oltalmat az esetre, ha a jogsérelem valamelyik családi tag által a család tagja ellen követtetett el. Megengedjük, hogy szomoru látvány lehet, az atyát gyermeke, ezt pedig atyja vagy anyja ellen, a férjt neje ellen vagyoni sérelem miatt, a büntető biróság előtt versengve látni; elismerjük, hogy ha ily eset bekövetkeznék, s ha — a mi szintén megtörténhetik — ennek nyomában a családi élet belső eseményei hurczoltatnak a biróság elé: e látmánytól undorral fordul el a nemesebb érzület, de végre is, mindez előfordulhat más esetekben is.

A törvény azt tette, a mire helyesen utalta előde az 1843-ki törvényjavaslat, t. i. a család tagjaira bizta a családi viszonyok kiméletét; de ezzel e kérdésre nézve, eljutott a kiméletnek, az igazság és a jog által vont határáig, mert a családi tekintetek nem igazolhatják azt, hogy a törvény alkalmazhatása absolute kizárassék. Ha lehetnek oly esetek, melyekben föllázad a közérzület a vádló rokon ellen; de lehetnek olyanok is, melyek tetteseinek megbüntetésében jogos és helyes elégtételt talál a leggyengédebb emberiségi felfogás is (Anyaggy. II. k. 662. l.).

Jegyzetek. 1. *Családi lopás* az, mely a szorosabb viszonyban álló vagy házközösségben lévő családtagok között vagy a családfőt helyettesitő személyek, mint pl. a gyám, gondnok és nevelő irányában elkövettetik; a *házi lopás* pedig azon lopást jelenti, melyet a szolgálatban álló vagy másnak háztartásában élő személy a szolgálatadó vagy a ház feje, illetve ezek hozzátartozói ellen elkövet. Az előbbiről a 342., az utóbbiról a 343. §. intézkedik, — mind-

két szakaszban kimondatván, hogy azon esetekben a bűnvádi eljárásnak csak a magánfél indítványára van helye. A családi lopásnál ezen intézkedést a családi viszonyok kimélete igényli (M. i.), s ezért annak megbüntetése minden időben a sértett fél indítványától tétetett függővé, — az u. n. házi lopás ilyetén kedvezményezése azonban újabb keletü. Indokúl a házközösséget s a munkaadó érdekét szokták felhozni, — de ezen körülmények egyike sem igazolja a szóban forgó intézkedést. A házközösség ugyanis csak sulyosbítja a tettes beszámítását, s legkevésbbé sem indokolja azt, hogy annak megbüntetése elé akadály gördíttessék; a sértett fél érdeke pedig szintén nem igényli, hogy itt az eljárás megindítása az ő akaratától tétessék függővé: mert alig képzelhető oly eset, midőn a munkaadónak, vagy a ház fejének szégyenére válnék, ha őt vagy hozzátartozóját a szolgálatában vagy fizetésében álló személy meglopja,*) — sőt a tapasztalat azt mutatja, hogy a gazda legtöbb esetben csak azért nem jelenti fel tolvaj cselédjét, mert ennek folytán ő, a bűnvádi indítvány ura, ismételt megidéztetésnek és zaklatásnak van kitéve, a nélkül, hogy ezért valami kárpótlást nyerne, — ellenben arra alig van eset, hogy a gazda továbbra is szolgálatában tartsa a tolvaj-cselédet. Rendszerint az történik tehát, hogy a cseléd elbocsáttatik, a bűnvádi üldözés pedig ennek daczára abbanhagyatik, a miből természetesen a házi lopások elszaporodásának kell bekövetkeznie. Miután ezek szerint a 343. §. elvi alapját helytelennek tartjuk: ebből kifolyólag annak legszorosabb magyarázata válik szükségessé; de indokolttá teszi ezt mindkét §-ra nézve azon körülmény is, hogy btk-ünk rendszerében a hivatalból való üldözés képezvén a szabályt, s ezzel szemben a bűnvádi eljárás megindításának a sértett fél akaratától való függővé tétele csak kivétel lévén: az utóbbi csak akkor tekinthető létezőnek, ha ez a törvény szigoruan magyarázatából feltétlenül következik.

2. A családi és házi lopás bűnvádi üldözésénél a kérdés sarkpontját az képezi, hogy kit illet meg az indítványozás joga; ez azonban összefüggésben állván egy másik kérdéssel, azzal t. i., hogy kik azon személyek, a kiknek lopásai csak a sértett fél indítványára vonhatók bűnvádi eljárás alá: ehhez képest a törvény helyes értelmének felfejtése mindkét lopás tekintetében szükségessé teszi, hogy azok tényálladékát, a cselekmény activ és passiv alanya szempontjából elemzés tárgyává tegyük.

3. A családi lopás (342. §.) cselekvő alanyai részint olyanok, a kik esetleg szenvedő alanyai is lehetnek ugyanoly lopásnak, — részint olyanok, a kik e helyütt csak mint a lopás elkövetői és nem mint meglopottak szerepelhetnek. Az első cathegoriába tartoznak: *a)* a házastársak, — *b)* a fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, — *c)* a testvérek, ideszámítva az édes és mostoha s az egész- és féltestvéreket, — és *d)* a közös háztartásban élő rokonok, és pedig tekintet nélkül a rokonság fokára. Mindezen személyek között kölcsönösség

*) Lásd *dr. Balogh Jenő* „A sértett fél jogköre a büntetőjogban" czimü művét (505. l.).

létezik a tekintetben, hogy egymás irányában elk. lopásaik, tehát pl. a fiúnak apja s az apának fia ellen elk. lopása is, u. a. szempont alá esnek, — tehát u. a. személy az egyik esetben tolvaj, a másikban meglopott, illetve sértett fél lehet; mindazonáltal különböznek egymástól az *a—c)* alatti, s másfelől a *d)* alatti esetek annyiban, hogy mig az előbbi pontok alatt felsorolt személyek között előforduló lopások feltétlenül a családi lopás kedvezményében részesülnek: addig a *d)* alatt említett többi rokonokra nézve ez csak akkor áll, ha az illetők közös háztartásban élnek. A közös háztartásban élés azonban nem egyértelmű az egy házban való lakással, — minélfogva egy esetben vádl., ki vele egy házban lakó nagybátyjától pénzt lopott, s ezzel később közös háztartásban is élt, a panasz visszavonása daczára elitéltetett: mert habár a lopás elkövetésekor egy házban laktak, de közös háztartásban nem éltek. (Btj. T. II. 393. l.). A második cathegoriába tartozó lopások cselekvő alanyai a gyámolt, gondnokolt és növendék, kikkel szemben meglopottak gyanánt a gyám, gondnok és nevelő szerepelnek, — az utóbbi alatt azon személy értetvén, kire a tettes rendszeres kiképzés végett reábizatott, mely fogalom alá tehát a tanító nem tartozik. Ezen személyek között a lopás tekintetében nem forog fenn a viszonosság, mert csak a gyámi, gondnoki vagy nevelői hatalomnak alávetett személyek által, gyámjuk stb. ellen elk. lopások tartoznak a magánfél indítványára üldözendő lopások közé, — ellenben a gyám, gondnok, vagy nevelő által, a nekik alárendelt személyek ellen elk. lopások hivatalból üldözendők.

4. A házi lopás (343. §.) cselekvő alanyai csak azok lehetnek, a kik *a)* valakinek szolgálatában vagy fizetésében állanak, — vagy *b)* másnak háztartásában élnek; s ezekkel szemben sértettek gyanánt szerepelnek: *a)* a szolgálatadó, — *b)* a ház feje, — és *c)* az ezekkel közös háztartásban élő hozzátartozók (78. §.). A házi lopás körülbelül megegyezik a 336. §. 7. és 8. pontjai szerint minősülő lopásokkal, — ezektől mindazonáltal több pontban különbözik. Igy pl. mig az idézett §. 7. pontja szerint a lopás activ alanya csak „szolgálatban álló" személy lehet: addig a 343. §-ban a „fizetésben álló" egyének is felemlíttetnek; a mig továbbá szolgálati viszonyban elk. lopás passiv alanyai a szolgálatadó vagy „annak házához tartozó" személyek lehetnek: addig a házi lopásnál a szolgálatban vagy fizetésben álló tettessel szemben a szolgálatadó, s az ezzel „közös háztartásban élő hozzátartozók (78. §.)" jelöltettek meg sértett felek gyanánt. De a 336. §. 8. pontja szerint minősülő lopás sem azonos a házi lopással: mert az előbbi az egymással „házközösségben vagy közös háztartásban" élő személyek között követtetik el, kik e tekintetben a kölcsönösség viszonyában állanak, — ellenben az utóbbinál azon esetben, midőn annak activ alanya másnak „háztartásában" élő személy, sérelmezett gyanánt csupán a ház feje, s az ezzel „közös háztartásban élő hozzátartozók (78. §.)" szerepelnek. Ebből következik, hogy a 336. §. 7. és 8. pontjai szerint minősülő lopások nem minden esetben, hanem csak akkor tartoznak a sértett fél indítványára büntetendő lopások közé, midőn a cselekvő alany s a

sértett fél tekintetében a 343. §-sal megegyeznek. Megegyezés létezik pl. a tekintetben, hogy a *szolgálatban álló személy* mindkét helyen u. a. minőségben, t. i. a lopás cselekvő alanya gyanánt említtetik fel, és így ezen személyek körének meghatározása itt is csak ugyanaz lehet, mint a 336. §. 7. pontjánál (lásd u. o. 9. j. *ad a)*. Külön meghatározást tehát ezúttal csak a *„fizetésben álló“* személy fogalma igényel; s ez könnyű volna, ha szolgálatban álló személyek alatt csak a cselédeket értenők, — miután azonban a 336. §. 7. pontjánál kimutattuk, hogy ezen fogalom tágabb körű, s jelesül mindazokat átfoglalja, a kik valakinél állandó (évi, havi vagy heti) fizetés mellett, rendszeres és tartós szolgálatban állanak: ehhez képest a jelzett fogalom a fizetésben álló személyek legnagyobb részét is absorbeálja, s annak körén kívül alig maradnak mások, mint a napszámosok. E szerint legfeljebb az utóbbiakat lehetne a fizetésben álló személyek speciális fogalma alá sorolni; ezt azonban kizárja nemcsak a törvény ratioja, hanem azon körülmény is, hogy a napszámos és munkaadó közt lévő ideiglenes, s naponkint felbontható viszony még fizetésben állásnak sem tekinthető, — és így azon következtetésre kell jutnunk, hogy a fizetésben és szolgálatban álló személyek köre azonos, s oly értelemben veendő, mint ezt a 336. §. 7. pontjánál kifejtettük. A házi lopás activ alanya még az lehet, a ki másnak *háztartásában él*. Ez alatt azon személyek értetnek, a kik valakinél állandóan lakást és élelmezést nyernek, s ennek folytán az illető ház fejével együtt élnek. Ilyenek rendszerint a szolgálatban és fizetésben álló személyek is, — de miután valaki ezen kívül is élhet másnak háztartásában: ez okból az ily személyek külön kiemelése szükségessé vált. Valakinek háztartásában élni azonban nem egyértelmű az u. a. házban való vagy az együttlakással, mely utóbbi viszony a 336. §. 8. pontjában „házközösség“ névvel jelöltetik meg; és így az utóbbi pont szerint minősülő lopás csak akkor válik magánindítványú bűntetté, ha azt a tolvaj az ellen követi el, kinek háztartásában él. Egy esetben a vendég, ki több hétig tartózkodott egy családnál, az illető család háztartásában élőnek tekintetett (Btj. T. I. 187. l.), — ez azonban alig fogadható el: mert a 343. §. a tolvaj és a ház feje között állandó viszonyt feltételez, melyben amaz az utóbbinak alárendelt helyzetben van, ily viszony pedig a vendég és a ház feje közt nem létesül, és így az nem „él“ ennek háztartásában, hanem csak ideiglenesen nála tartózkodik.*)

5. A *házi lopásnál* külön kifejtést igényel a *sértett fél* fogalma. Eltekintve egyelőre attól, vajjon sértett fél alatt a meglopott vagy a tulajdonában megkárosított egyén értendő-e (lásd a köv. jegyz.): ezúttal csak azt a kérdést vetjük fel, hogy kik azon személyek, a kik a 343. §. szerint (akár mint meglopottak, akár mint károsítottak) az indítványozás jogával felruháztattak. A *„szolgálatadó“* és a *„házfeje“* elnevezésekkel megjelölt személyek köre kétséges nem lehet; vita tárgyát képezheti azonban, hogy mit jelentenek a tör-

*) Hasonló értelemben nyilatkozott *Fekete Gábor* is (Btj. T. I. 188. l.).

vény eme szavai: „az utóbbival közös háztartásban élő hozzátartozók (78. §.)“. Ezen szavak: „az utóbbival“ közös háztartásban élő hozzátartozók — arra utalnak, hogy itt a ház feje és ennek hozzátartozóiról van szó; s e szerint a szolgálatadó személy hozzátartozói itt csak annyiban szerepelnek, a mennyiben a szolgálatadó a tolvajjal szemben egyszersmind a ház feje is. Ha tehát a szolgálatban álló személy nem él a szolgálatadó háztartásában: ekkor csak a szolgálatadó ellen elk. lopása tartozik a 343. § alá, ellenben az utóbbinak hozzátartozói ellen a szolgálatában álló személy által elkövetett lopás ily esetben hivatalból üldözendő. Kétesebb az, hogy kik értetnek itt „hozzátartozók“ alatt; a törvény keletkezési története és szövege azonban s jelesül a 78. §-ra történt utalás, e tekintetben is eligazítanak. A törvény eredeti tervezetében a 343. §-nak megfelelő 332. §. így kezdődött: „A ki az ellen vagy annak hozzátartozói ellen követ el lopást, a kinek szolgálatában vagy fizetésében áll, vagy a kinek háztartásában él“ stb., — s ezt a képviselőház ig. bizottsága a törvény jelen szövegével a következő indokolás mellett cserélte fel: „Az előbbi §. tartalmának megfelelőleg a „hozzátartozók“ elé tétetett — az „utóbbival közös háztartásban élő“, mert csakis a ház feje azon rokonaira nézve, kik azzal közös ház tartásban élnek, tartja a bizottság indokolhatónak a törvény dispositióját, mely szerint csak a sértett fél vagy a házfő indítványára van helye a bűnvádi eljárásnak“ (Anyaggy. II. 665. l.). Ezzel tehát két irányban szorittatott meg az eredeti javaslatban minden megszoritás nélkül használt, hozzátartozók fogalma: u. is először az által, hogy csak a ház fejével, tehát magával a tolvajjal is, közös háztartásban élő személyekre, — és 2-szor az által, hogy csupán a ház fejével rokonsági vagy ehhez hasonló viszonyban álló személyekre szoríttatott az Hogy a törvényhozó az utóbbi tekintetben is korlátozni akarta és tényleg korlátozta is a hozzátartozók fogalmát: ez kitűnik egyfelől az idézett bizottsági jelentésből, mely szerint a törvény dispositiója „csakis a ház feje azon rokonaira nézve, kik azzal közös háztartásban élnek“ tartatott fenn, — s másfelől azon körülményből, hogy ennek megfelelően a hozzátartozók kifejezés magyarázatául záró jel között a 78. §-ra tétetett utalás. Ebből kétségtelen, hogy itt hozzátartozók alatt csupán a 78. §-ban felsorolt személyek értendők, — s e szerint pl. a cseléd a 343. §. szempontjából nem tartozik a ház fejének hozzátartozói közé. Ha tehát pl. a cseléd ellen követi el a lopást oly egyén, ki a ház fejének háztartásában, s a meglopott cseléddel is közös háztartásban él: ily esetben a 343. §. mellőzésével a cselekmény hivatalból üldözendő. E szerint teljesen elhibázottnak kell tartanunk a kir. Curia 24. sz. döntvényét, melylyel kimondatott, hogy az u. a. gazda szolgálatában és közös háztartásában lévő egyik cselédnek a másik cseléd ellen elk. lopása miatt a bűnvádi eljárás csak a gazda vagy a meglopott cseléd indítványára indítható meg (Btj. T. VII. 169. l.);*) s habár igaza van e döntvény indokolásának abban, hogy a cseléd az 1876.

*) Ezen döntvény birálatát lásd *N. J.*-től (Btj. T. VII. 217. l.).

XIII. t.-cz. 2. §-a szerint a gazda háznépéhez tartozik, s hogy ennek „más értelme nem lehet, mint az, hogy az ily egyén a gazda, illetőleg ennek családja hozzátartozója“, — valamint igaz az is, hogy a hozzátartozóknak „a btk. 78. §-ában felvett megjelölése által nincs kizárva a polgári és más törvényeknek azon hatálya, hogy az ezek által hozzátartozóknak minősített személyek a btk. szempontjából is ilyeneknek vétessenek“: az utóbbi állítás mindazonáltal csak akkor érvényesülhet, midőn a btk. a hozzátartozókat közelebbi megjelölés nélkül említi fel, — ellenben oly esetben, midőn a 78. §-ra tétetik hivatkozás, a fogalom köre ezen §. határaihoz van kötve. A 24. sz. döntvény tehát önkényesen kitágítja a 343. §. értelmét, s ezt az előadottakon kivül azért sem fogadhatjuk el, mert a kérdéses §. a fennebbiekhez képest (1. j.) inkább megszoritólag, mint kiterjesztőleg magyarázandó. Ezek szerint helyesen itélt a kir. Curia, midőn egy urasági inas, ki a vele együtt szolgáló cselédet meglopta, ez utóbbinak elállása daczára is megbüntettetett (Btj. T. V. 395. l.),*) — ellenben a 24. sz. döntvény hibás álláspontja jutott érvényre egy más alkalommal, midőn egy vendéglős kocsisa u. annak 15 éves inasát meglopván, az utóbbinak panaszára megindított bűnvádi eljárás megszüntettetett: mert a 15 éves fiu indítványt még nem tehetett, a vendéglős pedig, kinek háznépéhez a kocsis tartozott, panaszt nem emelt (XII. 264. l.)**)

6. Hátra van még a kérdés, hogy *kit illet meg az indítványozás joga* a 342. és 343. §§. eseteiben: azt-e, kinek birlalatából a dolog ellopatott (meglopott), vagy azt, ki a dolog tulajdonosa volt (káros). A mennyiben a meglopott maga a dolog tulajdonosa: alig lehet kétséges, hogy az indítványozás joga csak ezt vagy törvényes képviselőjét (113. §.) illeti meg, — s e szerint pl. azon esetben, midőn a családfő hozzátartozója a 343. §-ban jelzett körülmények között lopatik meg: az indítványozásra csak ez vagy törvényes képviselője, nem pedig a ház feje, mint ilyen, van jogosítva. Ehhez alig fér kétség; s a kir. Curia a 24. sz. döntvényben és az annak alapján hozott itéletben mégis az ellenkező felfogást látszik helyeselni, — kimondván, hogy a közös háztartásban lévő cselédek közt elk. lopás esetében a bünvádi eljárás „a gazda vagy a meglopott cseléd indítványára“ indítandó meg, holott a gazda itt sem meglopott, sem káros, sem a netalán kiskoru cseléd törvényes képviselője gyanánt nem szerepel. Eltekintve tehát a 24. sz. döntvény elvi tarthatatlanságától (lásd az ö. jegyzetet): azt az indítványra jogosult személyek megjelölése tekintetében sem helyeselhetjük, mert abból az következnék, hogy a ház fejével közös háztartásban élő hozzátartozók (78. §.) meglopása esetében is a ház fejét illetné meg az indítványozási jog, habár az nem törvényes képviselője a meglopottnak. Vitásabbá válik a kérdés akkor, ha a meglopott és a káros két különböző személy, s ezek közül csak az egyik vagy a másik áll a tolvajhoz a 342. és 343. §§-ban meghatározott valamely viszonyban. Némelyek ez esetben a tulajdonost és birtokost egyenlően jogosultaknak tartják, — míg mások, mint pl. Schwarze és Oppenhoff, az előbbit csak akkor ruházzák fel az indítványozás jogával, ha az a tulajdonos irányában kártérítéssel tartozik, annyiban tehát maga is károsított. Véleményünk szerint azonban helyesebb azok nézete, kik a lopást első sorban és közvetlenül a tulajdon ellen irányzott büntettnek tartván, ebből kifolyólag mindig és csakis az *ellopott dolog tulajdonosát* tartják az indítványozásra jogosultnak.*) Ha tehát valamely dolog nem a tulajdonostól, hanem a birlalótól lopatik el, így pl. a haszonélvezőtől vagy meghatalmazottól: az utóbbi személy, habár közvetve kárt szenvedett is, indítványt még sem tehet, hanem csak a tulajdonos, kinek rendelkezési joga az indítványozásra alapul szolgáló módon megsértetett. Ennélfogva oly esetben, midőn a közös háztartásban élő rokon vagy hozzátartozó a tőle ellopott dolognak nem tulajdonosa, hanem a tulajdon egy idegen, és a tettessel a 342. vagy 343. §§-ban megjelölt viszonyban nem álló egyént illet: ekkor a lopás hivatalból üldözendő, — ha azonban az ellopott dolog a 342. és 343. §§-ban megjelölt személyek valamelyikének tulajdonát képezi: ez esetben a lopás akkor is csak a sértett fél indítványára üldözhető, ha a dolog oly egyéntől lopatik el, kivel a tettes a szóban forgó viszonyok valamelyikében nem áll. Végre előfordulhat az is, hogy a lopás oly tárgyon követtetik el, mely részben valamely hozzátartozó, más részben pedig egy idegen egyén tulajdonát képezi; mely esetben a cselekmény természete s az indítványozási jog szempontjából az a kérdés, vajjon a dolog osztatlan vagy megosztott állapotban képezte-e az illető egyének tulajdonát. Az előbbi esetben a lopás a 111. § hoz képest hivatalból lévén üldözendő: ezzel szemben a sértett fél indítványa alárendelt jelentőségűvé válik; ha azonban a tulajdon meg volt osztva, s a tettes azon részt lopta el, melynek tulajdona a 342. és 343. §§-ban megjelölt személyek valamelyikét illette: ekkor a cselekmény családi vagy házi lopás leend s a sértett tulajdonos indítványára üldözendő.**)

7. A 342. és 343. §§. eseteiben a lopás *feltétlenül*, tehát akkor is csak *a sértett fél indítványára üldözhető*, ha a 336—338. §§-ban felsorolt minősítő körülmények között követtetett el. Ama személyes viszonynak azonban, mely a lopást indítványi bűncselekménynyé teszi, éppen a *tett elkövetése idejében kell fennállania*: minél-

*) Ezen itélet közlése alkalmából helyesen jegyezte meg a Btj. T., hogy a 343. §. a közös háztartásban élő személyek által egymás ellen elk. lopások közül „csak azokra illik, melyeknél a meglopott fél maga a háztartás feje, vagy ennek oly hozzátartozója (78. §.), ki vele közös háztartásban él“ (V. 394. l.).

**) Egy esetben a jegyes ellen elk. lopás miatt indított bűnvádi eljárás is meg lett szüntetve a 343. és 78. §§. alapján, — ennek helytelenségét azonban kimutatta *Vargha Ferencz*, helyesen jegyezvén meg, hogy azon viszony, melyben a 78. §.-ban meghatározott személyek egymással állanak, a lopást egymagában indítványi bűncselekménynyé még nem teszi (Jogt. Közl. 1886. évf. 340. lap).

*) Ezt a nézetet osztja pl. *Merkel* s hazai iróink közül *dr. Balogh Jenő* (id. m. 508. l.)

**) *Dr. Balogh Jenő* id. m. 502. l.

fogva az azt megelőző vagy követő viszony mitsem változtat azon, hogy a lopás hivatalból üldözendő maradjon.

8. Ha a családi vagy házi lopás tettesei vagy részesei közt oly egyének is vannak, kik a károsulttal a 342. és 343. §§-ban körülirt viszonyban nem állanak: ezek megbüntetése nem függ a sértett fél indítványától, hanem irányukban hivatalból indítandó meg és folytatandó a bűnvádi eljárás. Ezen egyszerü szabály alkalmazásánál azonban szintén különböző helyzetek és kérdések merülhetnek fel a szerint, a mint a sértett fél indítványát előterjesztette s azt utólag esetleg visszavonta, vagy egyáltalában fel sem lépett. *a*) Az indítvány oszthatatlan lévén, ha azt a sértett fél igénybe veszi, s a tettesek vagy részesek egyike vagy másika ellen fellép: ekkor a bűnvádi eljárás a 115. §. 1. bek. értelmében valamennyi közreműködő ellen kiterjesztendő, — s ez még akkor is áll, ha a sértett csakis a hivatalból üldözendő tettes vagy részes ellen emelt volna panaszt: mert e tekintetben összhangzásban van a törvénynyel a min. ind. kijelentése, hogy „nem engedtetik válogatás azok közt, a kiket a sértett fél boszúja áldozatául kiszemel, és azok közt, a kiknek bűnét a rokoni kapcsolat, vagy más, talán nem a legtisztább forrásu érdek, fedezni jónak lát" (Anyaggy. II. 664. lap). Ehhez képest egy esetben, midőn vádlottak rávették egy szatócs 13 éves leányát, hogy ez nekik atyja boltjából pénzt és élelmi szereket lopjon, s midőn a káros csak leánya felbujtói ellen emelt panaszt: a kir. Curia ezekre nézve is csupán azért szüntette meg a bűnvádi eljárást, mert a cselekmény a btk. életbelépte előtt követtetvén el, a korábbi enyhébb gyakorlat szerint a leányra a bűnvádi eljárás kiterjeszthető nem volt, a részesek pedig a jelen törvény szerint joggal birtak arra, hogy csak az esetre itéltessenek el, ha a bűnvádi eljárás valamennyi tettes és részes ellen kiterjesztetik (Btj. T. II. 370. l.). *b*) Ha a sértett fél egyáltalában nem él: indítványozási jogával: ez esetben azok, a kik vele a 342. és 343. §§-ban körülirt viszonyban vannak, büntetlenül maradnak, mert ezek ellen magánindítvány teljes hiányában nem indítható meg a bűnvádi eljárás, — a hivatalból üldözendő tettesek vagy részesek azonban ily esetben is büntetendők lesznek: mert a 115. §. 2. bek. világosan kimondja, hogy „a magánindítvány elmulasztása, a bűnvádi eljárásnak ez utóbbiak ellen megindítását nem akadályozza". Itt tehát már nem áll a min. ind. fennebbi kijelentése, s az ezzel összefüggésben felállitott szabály, hogy „vagy bűnhődik mind, a ki a tettet elkövette, vagy abban részes volt, vagy nem bűnhődik egyik sem" (u. o.). *c*) Midőn a bűnvádi eljárás a sértett fél indítványa folytán, tehát valamennyi tettes és részes ellen, megindittatott, az indítvány visszavonása csak azokra nézve bir hatálylyal, kik a sértett féllel családi vagy hozzátartozói viszonyban állanak, — ellenben a hivatalból üldözendő közreműködők ez esetben is büntetendők lesznek. Az e részben felmerült kételyeket és vitát a kir. Curia 14. sz. döntvénye oldotta meg, kimondván, hogy „a btk. 343. §-a esetében a magánfél részéről emelt indítvány visszavonása a hivatalból üldözendő közreműködőkre nem terjed ki (Btj. T. V. 397. l.). Habár ezen döntés csak a 343. §. esetére vonatkozik, az abban kimondott elvet mégis a 116. §. általános magyarázatául kell elfogadnunk: mert indokolása éppen ezen s a 115. §. összefüggő rendelkezéseiből vonja le a hivatalból üldözendő közreműködők tekintetében a következtetést, hogy valamint a bűnvádi eljárás megindításához a magánfél indítványa nem szükséges, úgy az utóbbinak visszavonása is érintetlenül hagyja a hivatalból már megindított, habár esetleg a sértett panasza folytán kezdeményezett bűnvádi eljárást. A mennyiben tehát a 115. §. 2. bek. a 342. §-ra nézve is érvényes: ép igy kiterjesztendő erre azon szabály is, melyet a 14. sz. döntvény a 343. §. esetére nézve felállitott.

9. Judicatura a szaklapokban: *A*) A „Magy. Ig. Ügy." Döntv. Tárában: 14. sz. döntv., mely szerint a magánfél által emelt indítvány visszavonása a hivatalból üldözendő közreműködőkre nem terjed ki (I. k. 37. l.); 24. sz. döntv., mely szerint a közös gazdánál lévő és közös háztartásban élő cselédek közt elk. lopás csak a gazda, vagy a meglopott cseléd indítványára üldözhető (103. l.).

B) A „Jogt. Közl." mellékletén: ugyanazon gazda közös háztartásában élő több cseléd közt a 343. §-ban meghatározott viszony áll fenn (1884. 71. lap); a büntetéstől való elállás az indítvány visszavonásával egyértelmü (u. o.); ha a jegyes jegyese ellen lopást követ el, a 343. §. alkalmazandó (1886. 301. l.).

C) A „Btj. T." XVI. kötetében: ideiglenes, de hosszabb tartózkodás is megállapítja a háztartásban való élést (340. l.); együttlakók csupán ezért nincsenek még közös háztartásban (362. l.).

XXVII. FEJEZET.

A rablás és zsarolás.

1. Bevezetés.

I. A vagyon elleni büntetendő cselekmények között kivételes helyet foglalnak el *a rablás és zsarolás*, melyeknek közös ismérvét a személy ellen alkalmazott erőszak vagy fenyegetés s az ez által eszközölt kényszerités valaminek eltürésére vagy megtevésére képezi. A véghezvitel eme sajátszerüsége egyfelől teljesen elkülöniti a rablást és zsarolást a vagyon ellen irányzott többi büntettektől és vétségektől, s másfelől oly közeli rokonságba hozza azokat egymással, hogy határaik az érintkezési pontokon sok esetben csak nehezen különböztethetők meg. Eme szorosabb viszony azonban, mely a két büntett törvényhozási szabályozásánál is mindenütt érvé-

nyesül, a hol a zsarolást is vagyoni bűntettnek tekintik, csak az újabb jogfejlés eredményét képezi, — míg a régibb jogrendszerekben a rablás úgy, mint a zsarolás, eltérő utakon haladtak, s a büntetendő cselekmények sorozatában egészen más összeköttetéseket tüntettek föl.

A római jogban a *rablás* általában furtumnak tekintetett, s habár később az „actio vi bonorum raptorum" által a „rapina" önálló fogalma elismertetett: az mindazonáltal ép úgy magánvétség maradt, mint a furtum. Csak a lex Julia de vi óta lehetett a rablást, mely fegyveresen vagy tűzvész alkalmával követtetett el, mint a „crimen vis" egyik esetét, bűnvádilag üldözni; a későbbi császárok pedig különösen kiemelték az útonállást, s ezt, valamint a fegyveres rablást halállal büntetendőnek rendelték. A canoni jog szigorú fenyíték alá vette a rablást, — ellenben a germán népjogokban a rablót, nyilt fellépése miatt, kevésbbé büntetendőnek tartották, mint az alattomos és gyáva tolvajt. Ennek daczára már a régi birod. törvények és jogkönyvek szerint halálbüntetés várt a rablóra, s ezt a büntetést a Carolina is fentartotta, a nélkül azonban, hogy a rablás fogalmát közelebbről meghatározta volna, — minélfogva a német közös jogban a rablás felfogása és elhelyezése iránt bizonytalanság létezett (Berner id. m. 510. l.).

Hazai törvényeink a rablás fogalmát meg nem határozták, hogy azonban önálló létezését „praedocinium, obsessio viarum és grassatio" elnevezések alatt már régebben ismerték s a lopástól elkülönített bűntettnek tekintették: ezt bizonyítják a Hk. I. 15. czíme, mely szerint a tolvajok felakasztással, a rablók pedig karózással, vagy keréktöréssel büntetendők.*) valamint későbbi törvényeink is, melyek szerint a rablók és pártolóik szintén halállal büntettetni rendeltettek, míg a rablott javak megvétele vagy letartóztatása birsággal fenyíttetett (Pauler id. m. 485. §.). Ujabban még 1831-ben alkalmaztatott rablás miatt a halálbüntetés (Palugyay: Megyerendsz. IV. 155. l.); azóta azonban csak a rögtönbirósági eljárásnál büntettetik az halállal.

Az újabb törvényhozásokban a rablás meghatározása és elhelyezése tekintetében kétféle irányzattal találkozunk, a szerint, a mint a vagyonbiztonság vagy a személyes szabadság megsértésére helyezik a sulyt. A code pénal s annak nyomán az olasz és belga btk.-ek személy elleni erőszakkal elk. lopásnak (vol. commis á l'aide

*) „Fures scilicet patibulo, praedones vero palo vel rota . . . sunt feriendi atque puniendi."

de violence, furto violento) tekintik a rablást, — ellenben pl. a szász és ausztriai btk.-ek s az 1863. és 67. évi ausztr. javaslatok a személyes szabadság ellen irányzott bűntettek közé sorolják, s ehhez képest már az erőszak vagy fenyegetés alkalmazása által a dolog elvétele nélkül is, bevégzettnek tekintik azt. Az utóbbi törvénykönyvek azonban az eszközt a czél fölé helyezik, s az alakot a lényeg rovására előtérbe tolják, — míg a code pénal rendszere ignorálni látszik, hogy a személy elleni erőszak annyira kiváló és lényeges ismérvét képezi a rablásnak, hogy azt ennélfogva úgy a fogalom, mint a büntetések tekintetében a lopástól különválasztani feltétlenül szükséges, — s hogy eme különválasztás azért sem mellőzhető, mert a rablást a kiemelt momentum szoros összeköttetésbe hozza a zsarolással, a melynek pedig a lopással, a vagyoni jogsértést kivéve, semminemű közös ismérvei nincsenek. Ezért az újabb btk.-ek tekintélyesebb része, élükön a német b. btk.-vel, szakitott a két szélsőséggel, s kiindulva abból, hogy a rablás sem személy elleni erőszakkal elk. lopásnak, sem lopási czélzat által minősített szabadságsértésnek nem tekinthető: ehhez képest a személyes szabadság és a vagyonbiztonság együttes megsértését magában foglaló önálló bűntett gyanánt, czélzatának megfelelően, a vagyoni bűntettek között helyezték azt el, — s itt, azon szoros összefüggésnél fogva, mely közte és a zsarolás között létezik, ezzel egy fejezetben egyesítették.

II. A *zsarolás* csak az újabb btk.-ekben öltött határozott alakot. A jogtörténelmi fejlődés kiindulási pontjait a római jog szolgáltatta, a *concussio*ról alkotott szabályai által. Ennek lényege abban állott, hogy valaki mást, valóságos vagy szinlelt hivatali állásának felhasználásával, fenyegetett a végből, hogy az illetőtől valami vagyoni hasznot csikarjon ki. Ámde ezen fogalom nem volt alkalmas a további kifejlésre; mert az által, hogy a concussio alanya csak hivatalos vagy hivatali jelleget szinlelő egyén lehetett, alkalmat nyujtott ugyan arra, hogy az alanyok különbségéhez képest a concussio publica és privata egymástól elkülönittessenek, de sokáig akadályozta ezen utóbbi fogalom valódi kifejlődését. Ez csak az újabb időben történhetett meg, midőn a doctrina a hivatalos hatalom felhasználásával elk. zsarolást a hivatali visszaélések közé sorozva, ettől a magánzsarolást oly módon különítette el, hogy ezt, mint az akaratszabadság ellen, bizonyos előnyök kierőszakolása végett, bárki által elkövethető jogsértést, önálló jelleggel ruházta fel.

Egyelőre azonban ez sem vezetett a kivánt eredményre, mert a magánzsarolás egyes ismérvei tekintetében még sokáig haboztak

a törvényhozások. A büntett lényegét és elhelyezését illetőleg zavarólag hatott a római jognak a concussioról alkotott fogalma; mert sokan, azon jelenséget tartva szem előtt, hogy a kierőszakolás eszközéül gyakran az igazság elferditése használtatott fel, így pl. mikor valaki hivatalos hatalmat szinlelt: ehhez képest a magánzsarolást a tágabb értelemben vett crimen falsi fogalma alá vonták. Azon kelléket, hogy a concussio vagyoni jogsértésre irányuljon, némelyek elfogadták, mások elmellőzték. A régiek a római jog nyomán általában ragaszkodtak ahhoz, — míg az újabbak közül többen, így pl. a porosz btk., mint helytelen megszorítást, elvetették azt; a legújabb btk.-ek azonban, így pl. a német b. btk., ismét a régi álláspontra tértek vissza.

A kényszerítés tárgyát is majd tágabb, majd szűkebb körre szorították; így pl. a míg a code pénal csak valamely kötelezettséget vagy rendelkezést tartalmazó irat vagy ügydarab aláirásának vagy kiadásának, az 1843. évi m. jav. pedig valamely okmány aláirásának stb. vagy a vagyont illető más káros rendelkezés megtételének, tehát a megtámadott valamely positiv cselekményének kierőszakolására szorították: addig pl. a porosz btk., a részletes felsorolás mellőzésével, általában a fenyegetettnek valamely cselekvésére vagy mulasztására irányzott jogtalan kényszerítésben állapitotta meg a zsarolás fogalmát. A kényszerítés eszközére nézve sem volt egyetértés; mert míg a régiek a római jog nyomán csak a „fenyegetést" tekintették a zsarolás eszközéül, s a míg némelyek még ezt is megszorították az által, hogy csak a szóbeli vagy irásbeli, s a büntett vagy vétség elkövetésével való fenyegetésre korlátozták annak fogalmát: ezzel szemben az újabb törvényhozások az „erőszak" által eszközölt kényszerítést is felvették a zsarolás eszközei közé, s ez által azt a rablással közelebbi összefüggésbe hozták.

Ezen sokféle eltéréseket némileg kiegyenlitette s a zsarolás fogalmát biztosabb megállapodásra juttatta a legujabb fejlemény, melynek nyomán, mint általában helyesnek elismert elveket, a következőket emelhetjük ki:

1. A köz- és magánzsarolás egymástól elkülönittetvén, az előbbi a hivatali büntettek sorozatába veendő fel;

2. a magánzsarolás vagyon ellen irányzott büntetendő cselekmény lévén, csak akkor létesül, ha a tettes czélzata jogtalan vagyoni haszon kierőszakolására irányul;

3. a kényszerítés eszközéül a fenyegetés mellett az erőszak is felveendő a zsarolás fogalmába, s az előbbi minden megszorítás nélkül eszköze lehet a kényszerítésnek;

4. a kényszerítés tárgyainak részletes felsorolása helyett — csak az kivántatik meg, hogy a tettes jogtalan czélzatának elérése végett, a megtámadottat valaminek cselekvésére, eltürésére vagy elhagyására kényszeritse;

5. a 2. és 3. pontok alatt kiemelt ismérvek folytán a zsarolás szorosabb viszonyba jutván a rabláshoz, ezzel egy fejezetben egyesítendő.

Hazai törvényeinkben a zsarolás meghatározása elő nem fordul. Az 1492: 23., 1554: 5., továbbá az 1545: 28., és az 1567: 36. t.-czikkek ugyan intézkednek a táborozó katonaság vagy a harminczadosok és vámszedők által elkövetett zsarolások megbüntetéséről, sőt az 1567: 36. t.-cz. 1. §-ának ezen szavai — „indebitae tricesimae et teloria extorquentur" — a jogosulatlan kierőszakolás fogalmának kiemelése által már közelről érintik a concussio lényegét: mindezen törvények azonban csak az akkori viszonyok sajátszerüségeinek kifolyásai lévén, a további jogfejlésre alapul nem szolgálhattak. Törvénykezési gyakorlatunk sem mutat fel számba vehető anyagot, és igy a jelen törvény a zsarolás meghatározása és elhelyezése tekintetében csak az 1843. évi javaslatra s a tudomány fentebb kiemelt megállapodásaira támaszkodhatott.

III. Törvényünk szerint a zsarolás is a vagyonjogot sértő büntetendő cselekmények közé soroztatván s a kényszerítés eszköze gyanánt a phisicai erőszak is felvétetvén: ezen két momentum folytán a rablással közös fejezetben történt annak szabályozása. Eme fejezet mindazonáltal csak egyetlen §-t tartalmaz, mely a rablásról és zsarolásról együttesen intézkedik, — s ez a mellékbüntetésre vonatkozó 354. §.; míg a többi szakaszai közül a 344—349. §§. kizárólag a rablásra, a 350—353. §§. pedig kizárólag a zsarolásra vonatkoznak.

A rablás szorosan körülirt fogalma a 344. §-ban határoztatik meg, s lényegileg abban áll, hogy az idegen ingó dolog másnak birtokából vagy birlalatából, személy ellen alkalmazott erőszakkal vagy fenyegetéssel elvétetik. Eme fogalom azonban nem meriti ki mindazon eseteket, melyekben az idegen ingó dolog elvétele czéljából, illetve azzal kapcsolatban, személy elleni erőszak vagy erőszakkal való fenyegetés használtatik. Megtörténhetik ugyanis, hogy valaki lopás közben vagy közvetlenül a lopás bevégzése után tetten éretik, s ekkor a megkezdett lopás véghezvitele vagy a lopott tárgy megtartása czéljából erőszakot vagy fenyegetést alkalmaz az ellen, ki őt feltartóztatni vagy a ki tőle a lopott dolgot elvenni akarja. Ezen esetek egyike sem tartozik a szorosan vett rablás

fogalma alá, mert a tettes mindegyik esetben nem rabolni, hanem lopni akar, csak véletlenül jut azon helyzetbe, hogy czélja elérése végett személy elleni erőszakot vagy fenyegetést kell alkalmaznia; minthogy azonban a személy közvetlen megtámadása itt is összefügg a dolog elvételével, s minthogy az oly tolvaj, ki tetten éretésekor sem riad vissza gonosz tettétől, sőt a személy megtámadása által egy ujabbal tetézi azt, vakmerőség és veszélyesség tekintetében a rablóval egy vonalba helyezhető: ennélfogva a btk-ek többsége s a jelen törvény is, rablásként büntetik az ily lopást, s ennyiben a rablás közönséges fogalmát egy oly esetre is kiterjesztik, a mely különben a lopás és személyelleni erőszak két külön tényálladékát állapitaná meg. Ezen esetre vonatkozik törvényünk 345. §-a.

Törvényünk azonban még egy más esetre is kiterjesztette a rablás fogalmát, arra t. i., midőn valaki lopás czéljából öntudatlan vagy védelmére tehetetlen állapotba helyeztetik. E cselekmény a phisicai erőszak vagy fenyegetés hiányánál fogva nem volna rablásnak tekinthető; de mivel az öntudatlan vagy védelemre tehetetlen állapot előidézése azon czélból, hogy az illető ingó vagyonától megfosztassék, ép úgy lenyügözi a megtámadott személy szabad akaratát, mint a phisicai erőszak, s minthogy e szerint a cselekmény ily esetben is ép úgy, a vagyon és személybiztonság ellen irányul, mint a rablásnál: ez okból azt a közönséges lopásnál mindenütt sulyosabban büntetik, sőt a törvényhozások egy része, így pl. a zürichi btk. 160. §-a, rablássá minősítik. Az utóbbi felfogáshoz csatlakozott a jelen törvény is, midőn a szóban forgó esetről rablásnak tekintendő lopás gyanánt a 346. §-ban intézkedett.

A 347. §. a rablásnál s a rablásnak tekintendő lopásnál (345. §.) előforduló fenyegetés minőségét határozza meg, — mig a 348. és 349. §§-ban a rablás büntetései vannak megállapitva, különös tekintettel azon esetekre, midőn a rablást visszaeső követi el, vagy midőn a rablás sulyos testi sértéssel vagy szándékos emberöléssel, illetve ennek kisérletével párosul.

A zsarolás meghatározása a 350. §-ban foglaltatik, — ennek kiegészitéseül azonban a 351. §-ban különösen kiemeltetett azon eset, midőn a zsarolás az által követtetik el, hogy a tettes valakit „rágalmazó vagy becsületsértő állitásnak nyomtatvány által való közzétételével fenyeget". Egyébként ezen eset is ép úgy, mint a közönséges zsarolás, vétséget képez s fogházzal büntetendő.

A 352. §. kimondja, hogy a zsarolás vétségének kisérlete büntetendő; a 353. §-ban pedig felsoroltatnak a minősitett esetek, melyekben a zsarolás büntettet képez és fegyházzal büntetendő.

Végre a 354. §-ban a rablás és zsarolás mellékbüntetései vannak megállapitva.

IV. A rablás és zsarolás elsőfoku birói elintézése a kir. törvényszékek rendes hatásköréhez tartozik (1880:37. t.-cz. 39. §.).

2. A rablás fogalma.

344. §.

A ki idegen ingó dolgot, annak birtokosától vagy birlalójától, — ez vagy más jelenlévő ellen alkalmazott erőszakkal, vagy fenyegetéssel (347. §.), azon czélból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonitsa: a rablás büntettét követi el.

M. i. 1. Ezen szakasz, csak is a személy elleni erőszak vagy fenyegetés mozzanata által különbözik a lopásnak, a 333. §-ban körülirt fogalommeghatározásától. Csupán az elkövetés eszközében, illetőleg módjában nyilvánul tehát ezen bűntettnek speciális eleme, s megkülönböztető jellege. Az eszköz vagy végbeviteli mód lehet egyébiránt ép ugy vis psychika, mint vis physica, és az sem szükséges, hogy az erő azon személy ellen alkalmaztassék, a kitől a dolog elvétetni, vagy a kinek passiv magatartása kierőszakoltatni czéloztatik. Rablás fog fenforogni azon esetben is, ha az erő egy másik, de minden esetre a tett szinhelyén, vagy annak közvetlen közelében levő, a rabló által tüstént elérhető személy ellen használtatik. A pisztolynak a mellékszobában levő gyermekre irányozása azon czélból, hogy a gyermeke életeért remegő anya, az ezt fenyegető veszély kikerülése végett, a nála létező pénz, vagy érték-tárgyak átadására kényszeriittessék, épen ugy megállapitja a rablást, mintha a rabló egyenesen az anyának szegezné töltött fegyverét, s ez által kényszeritené ezt, hogy a nála, vagy körülte levő ékszereket s értéktárgyakat, a saját életét közvetlenül fenyegető veszély elhárítása végett, ellentállás nélkül engedje elraboltatni. (Anyaggy. II. 669. lap.)

2. A 344. §. a személy elleni erőszakot és fenyegetést állapitja meg a rablás egyik anyagi constitutiv eleméül. Az erőszakot nem definiálja a törvény, a fenyegetést illetőleg azonban a 347. §-ban tartalmaztatik némi utmutatás.

a) Erőszakot csakis fizikai erő által lehet gyakorolni, s ennek következtében a ravaszság ki van zárva az erőszak fogalmából. Ha tehát az idegen ingó dolog elvételénél, a létező ellentállás megtörése, vagy a félt ellentállás megakadályozása végett nem használtatott személy elleni erőszak, hanem a ravaszság: ez esetben rablás nem is követtethetett el. Ámde közelebbről betekintve a körbe, melyet e tétel átfoglal: az eseteknek különböző alakulásai mutatkoznak, melyekben kétségessé válik, vajjon erőszak forog-e fenn vagy ravaszság? A kérdés ez: Nem képez-e erőszakot azon

eset, melyben a ravaszság eszközül használtatik a végett, hogy valakinek személyes szabadsága elvonassék, s ez fizikailag oly állapotba helyeztessék, melyben minden ellentállásra képtelenné válván, a tettes önkényének van alárendelve? — Ide tartozik az eset, ha a tolvaj azt, a kit meglopni akar, előbb opiaticus szerekkel megbódítja, s vagyonát ezután viszi el; továbbá ha a tolvaj az alvó tulajdonost a nélkül, hogy ez fölébredne, megkötözi, s ez által már előzetesen ellentállásra képtelenné teszi. Ide tartozik azon eset is, ha a tulajdonos, vagy a cseléd vagy őr szobájában bezáratik, a honnan a lopás véghezvitele alatt ki nem szabadulhat.*)

Az erőszakot illetőleg, két esetet gyakorlati fontosságánál fogva különösen kiemelendőnek tartunk. Nem képez rablást, ha a tettes, habár erőszakkal, de oly gyorsasággal vette el az idegen ingó dolgot, hogy a birtokos vagy birlaló nem volt képes ellentállást kifejteni. Ha ugyanis a tolvaj, másnak fejéről, lekapja ennek kalapját és azzal megfutamodik; vagy ha kikapja másnak zsebéből az órát, kezéből a pálczát, s megszökik: ez nem képez rablást, mert ellenállási erő nem nyilvánulván, erőszak nem gyakoroltatott.

Nem képez rablást az sem, ha a tettes habár dolose, de a lopási vagy rablási szándék nélkül, valakit védetlen állapotba helyez, például leüt, s miután a sérült tehetetlenné vált, felhasználva az alkalmat, ingóságaitól megfosztja. Erőszak ez esetben fenforog; de ez nem irányul az idegen ingó dolog elvételére. Az elvétel, eltulajdonítás későbbi cselekmény, s a később keletkezett önálló dolus megvalósitása. Épen az ilynemü esetekben mutatkozik gyakorlati jelentősége annak, hogy a rablás nem képez complex bűntettet, s hogy a dolusnak nem csupán az idegen dolog elvételére, hanem egyszersmind annak erőszak vagy fenyegetés általi elvételére kell irányulnia. A felhozott esetben az erőszakoskodás, verekedés dolusa önálló; a bűntett motivuma lehet bosszu, gyülölet vagy más ok, a nélkül, hogy a tettes a verekedés, illetőleg a testi sértés elkövetésekor, a kifosztásra gondolt volna; a kifosztás — a lopás dolusa szintén önálló; mert az erőszak már el volt követve, az ezzel véghezvitt bűntett már be volt végezve, midőn a lopási szándék keletkezett, és végre is hajtatott.

Ezen különbség kiváló figyelmet érdemel különösen azért, mert a rablás rögtönbiráskodás esetében e kivételes biróság elé tartozik, s a tévedés a minősitésben irtózatos következményüvé válhatik.

b) A fenyegetést (347. §) illetőleg nem szükséges bővebben kifejtenünk, hogy az csakis személy ellen alkalmazható. Egyébiránt a 344. §. világosan mondja: „birtokosától vagy birlalójától, ez vagy más jelenlévő ellen alkalmazott erőszakkal vagy fenyegetéssel vesz el“, — a mi kétségtelenné teszi, hogy az erőszaknak, valamint a fenyegetésnek, a birtokos vagy birlaló, vagy más jelenlevő ellen kell használtatnia.

A fenyegetett cselekmény vonatkozhatik ugyan valamely vagyoni

*) Ezen esetekről a 346. §. különösen intézkedik.

veszélyre is; de ennek közvetlenül bekövetkezhetőnek és súlyosnak kell lennie, különben nem állapittatik meg általa a rablás. Ha a rabló, a tulajdonos házában, ettől a pénztár kulcsát azon fenyegetéssel követeli, hogy megtagadás, vagy vonakodás esetében, rögtön felgyujtja a házat: ez kétségtelenül a tulajdonos személye elleni fenyegetést képez, ámbár az nem a tettes személyére, hanem vagyonára vonatkozik. Hasonlóul, ha a szobában remek festmények, szobrok léteznek, s a rabló azok felgyujtásával, elpusztitásával fenyegetőzik: ez is vagyoni kár okozásával való fenyegetést képez. Megállapitja-e a vagyoni kárra vonatkozó veszélylyel való fenyegetés a rablás ismérvét? E tekintetben eltérünk a német büntető törvénykönyv 249. §-tól, mely csakis az életre vagy testi épségre vonatkozó fenyegetésre szoritja a rablást megállapító fenyegetést, a mit azonban már Köstlin is szűknek s helytelennek nyilvánit. Ha a fenyegetés mint correlat eszköz helyet foglal az erőszak mellett: ennek nem lehet egyéb oka, mint azon felismerés, hogy a fenyegetés által épen oly kényszer gyakorolható az akaratra, mint az erőszak által. De ezen helyzet nem csupán akkor áll elő, ha a tettes másnak életét vagy testi épségét veszélyeztető cselekménynyel fenyeget: hanem kényszer állhat elő akkor is, ha a fenyegetés tárgyát a tulajdonos vagyona képezi. A korlátozás abban van, hogy a kár, mely kilátásba helyeztetik, súlyos, és a veszély rögtöni, azonnal bekövetkezhető legyen. Ezen körvonalok közt előidézhető a valódi kényszerállapot testi veszélylyel való fenyegetés által ép úgy, mint a súlyos vagyoni veszélynek rögtöni előidézésével való fenyegetés által: következetes, tehát indokolt, hogy ez utóbbi is bevétessék a rablás ismérvei közé. (Anyaggy. II. 675—677. l.)

Jegyzetek. 1. A rablás fogalma a 344. és 347. §§-ban együttesen határoztatik meg, a mennyiben az utóbbi §. mondja ki, hogy mit kell a 344. §. esetében fenyegetés alatt érteni. Ezen szakasz tehát szorosan a rablás fogalmához tartozván, annak magyarázata az alábbiakkal kapcsolatban szintén e helyütt fog eszközöltetni. Egyébként a fenyegetés ugyanoly értelemben, a 345. §-ban meghatározott erőszakos lopásnál is előfordulván, ehhez képest a 347. §. mindkét esetre együttesen vonatkozik, és igy annak alábbi magyarázata a 345. §-nál is figyelembe veendő lesz.

2. A rablás fogalommeghatározása magában foglalja a lopás tényálladékát is. A 333. §. ezen szavai: „a ki idegen ingó dolgot másnak birtokából vagy birlalatából azon czélból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa“, szószerint ismétlődnek a 344. §-ban, — s a különbség a két §. között csak abban áll, hogy az idézett meghatározásból kihagyott tétel: „annak beleegyezése nélkül“, a rablásnál egy positiv momentum, t. i a birtokos vagy birlaló vagy más jelenlévő ellen alkalmazott erőszak vagy fenyegetés által helyettesittetik. A rablás tehát egyfelől a tulajdont és birtokot, s másfelől a személyes szabadságot sérti, — de azért ép oly kevéssé tekinthető az személy elleni erőszak vagy fenyegetés által minősített lopásnak, mint lopási czélzat által súlyosbitott személy elleni erőszaknak, hanem

egészen önálló büntett jellegével bír, mely sem az erőszak vagy fenyegetés által, a dolog elvétele nélkül, sem a dolog elvétele által, személy elleni erőszakoskodás nélkül, habár ez szándékoltatott is, létre nem jön, hanem mindkét elem együttes találkozását és okozatos összefüggését feltételezi. Ezen önállóság mindenekelőtt azt hozza magával, hogy a lopásra vonatkozó speciális intézkedések, a mennyiben a rablásnál nem ismételtetnek, a minők pl. a 342. és 343. §§., az utóbbinál nem alkalmazhatók. De más tekintetben is jelentőséggel bír ezen körülmény a rablás tényálladékának kifejtésénél s határainak megjelölésénél, mint ez a következőkből ki fog tűnni.

3. A rablás tényálladékának vagyoni része, mely szerint az idegen ingó dolog, annak birtokosától vagy birlalójától, jogtalan eltulajdonítás czéljából elvétetik, teljesen azonos lévén a lopás tényálladékával, e tekintetben a 333. §. magyarázatául előadottak itt is alkalmazandók; a rablás önálló lénye mindazonáltal még a következő megjegyzéseket teszi szükségessé:

a) a rablás tárgya tekintetében a törvény nem tulajdonit jelentőséget a dolog értékének, — miután azonban a rablás is vagyon elleni büntettet képez, s tényálladéka e részben szorosan a lopáshoz simul: ebből kétségtelenül következik, hogy ennek tárgya szintén csak oly dolog lehet, a mely pénzben kifejezhető vagyoni értékkel bír, s hogy ennélfogva a 333. §. kapcsán (2. j. ad b.), s az okiratlopásra vonatkozólag a 334. §. magyarázatául (2. j.) előadottak itt is állanak; másfelől azonban a rablás szempontjából teljesen közömbös lévén az, hogy minő vagyoni értékkel vagy más minőséggel bír az idegen ingó dolog: ehhez képest az oly dolgok is, a melyek bizonyos értéken alul ki vannak zárva a tulajdonképi lopás fogalmából (333. §. 3. j.), feltétlenül és minden megszorítás nélkül a rablás tárgyai közé sorozandók;

b) a külcselekményt a rablásnál is a dolog „elvétele" képezi, csakhogy itt e szó nem a legszorosabb materiális értelemben veendő, hanem kiterjed azon esetre is, midőn a kényszerítés folytán maga a megtámadott adja át a dolgot a rablónak. A német btk. szempontjából az elvételt a rablásnál is legszorosabban magyarázzák,*) de ez hátrány nélkül történhetik meg, mert azon btk. szerint a zsarolás egyik esete, az u. n. rablási zsarolás (räuberische Erpressung), u. a. büntetéssel lévén büntetendő, mint a rablás: előforduló esetben közömbös, vajjon a cselekmény az egyik vagy a másik fogalom alá vonatik-e. Törvényünk azonban nem ismeri a rablási zsarolást, és így nálunk nem csak igazságtalan, hanem veszélyes eljárás is volna a „kényszerített átadást" kizárni a rablás fogalmából, s ez által a rabló tetszésére bízni, hogy cselekménye az enyhébb beszámítású zsarolás büntetésével toroltassék meg, holott tán éppen azért alkalmazta a kényszer nagyobb fokát, hogy a megtámadottat a dolog

*) Igy pl. Olshausen szerint: „die Wegnahme setzt volle Passivität des zu Beraubenden voraus, derartig, dass die Uebergabe der Sache durch den bisherigen Inhaber ebenso den Begriff des Raubes, wie den des Diebstahls, ausschliesst" (id. m. 918. l.)

önkénytes átadására szorítsa. Ámde az elvétel ilyetén szorosabb értelmezését sem az elmélet nem igényli, sem a gyakorlat el nem fogadta. Elméleti szempontból a kényszerrel történt elvétel s a kierőszakolt átadás egy és ugyanazon dolog; mert valamint pl. a büntetendő cselekmény elkövetésére történt kényszerítés esetében jogilag nem a kényszerített, hanem a kényszerítő cselekszik, s ezért az előbbinek törvényünk 77. §-a szerint nem is számítható be az ily cselekmény: ép úgy a rabló által vagyona átadására kényszerített egyén csupán akarat nélküli eszköz annak kezében, és igy voltaképen ily esetben is nem ő adja át, hanem maga a rabló veszi el tőle a dolgot. Ha pedig a kényszerített átadást annálfogva, mert ez esetben a megtámadott „valaminek cselekvésére" kényszeríttetett, zsarolásnak minősítenénk: ekkor zsarolás volna azon eset is, midőn a tettes maga veszi ki a megtámadott zsebéből ennek pénzes tárczáját, — mert itt meg azt lehetne mondani, hogy az illető „valaminek eltürésére" kényszeríttetett. Miután tehát a két eset megkülönböztetése utóvégre a rablás fogalmának megszüntetésére vezetne, s e mellett büntetőjogilag is teljesen indokolatlan volna, mert az egyik ép úgy sérti a jogrendet, mint a másik: ennélfogva törvényünk szempontjából a dolog elvétele a rablásnál oly értelemben veendő, hogy az, a mennyiben a többi feltételek fenforognak, a kényszerített átadást is magában foglalja.*) Igy értelmezi a törvényt a kir. Curia is, minélfogva rablást állapított meg: α) midőn vádlottak egy koresmárost agyonlövéssel való fenyegetéssel egy liter bor díjtalan kiadására kényszerítettek (Btj. T. I. 136. l.); β) midőn vádl. forgópisztolylyal kényszerített egy egyént, hogy néki 50 frtot „kölcsön" adjon (VI. 126. l.), habár ez esetben az eltulajdonítási szándék hiánya miatt zsarolás lett volna megállapitandó; γ) midőn vádlottak éjnek idején s felfegyverzetten két birka átadására kényszerítettek egy juhászbojtárt (X. 364. l.); δ) midőn vádlottak az uton egy juhászt azon ürügy alatt, hogy az általa eladott birkákat lopta, halállal való fenyegetéssel pénzének átadására kényszerítettek (XI. 360. l.), — mely esetekben az alsóbiróságok zsarolást állapítottak meg, mert vádlottak nem vették el az idegen ingó dolgot, hanem a birtokost annak átadására kényszerítették;

c) valamint a lopásnál közömbös az, vajjon a birlaló jogszerü vagy jogszerütlen, jó- vagy rosszhiszemü birtokosa volt-e a tőle elvett dolognak: ép így, sőt még fokozottabb mértékben áll ez a rablásnál, — miért is egy esetben vádlottak, kik egy hamis kártyásnak tartott egyéntől a pénzt erőszakosan elvették, azon indokolással itéltettek el rablás miatt, mert ennek tényálladékára nézve közömbös az, hogy a birtokos mily módon jutott a dologhoz, s vajjon jó vagy rosszhiszemüleg bírja-e azt (Btj. T. V. 213. l.)

4. A rablás tényálladékának a *személyes szabadság ellen irányzott része* ezen szavakkal fejeztetik ki: a ki idegen ingó dolgot annak birtokosától vagy birlalójától *„ez vagy más jelenlévő ellen alkalma-*

*) Lásd *dr. Heil Fausztin*: „A rablás és zsarolás elhatárolása" czimü értekezését (Btj. T. XI. 391. l.)

zott erőszakkal, vagy fenyegetéssel (347. §.)" — elvesz. A dolog elvételének eszköze tehát a személy ellen alkalmazott erőszak vagy fenyegetés.

a) Az *erőszak* fogalmát nem határozza meg a törvény, a dolog természetéből s a szó helyes értelméből mindazonáltal következik, hogy itt csak physicai, közvetlenül valamely személy (a dolog birtokosa, birlalója, vagy más jelenlévő) ellen intézett, s annak ellentállását legyőző vagy megakadályozó erőszakról van szó (M. i. 2. a.). A mint a lopás egyik feltétele abban áll, hogy a dolog a birtokos vagy birlaló „beleegyezése nélkül" vétessék el: ép igy fennforog ezen feltétel a rablásnál is; de miután itt a dolog közvetlenül valamely jelenlévő egyéntől vétetik el: ennél a beleegyezés hiánya szükségkép a dolog visszatartására irányzott ellenállásban vagy ellenállási szándékban áll; mihez képest rablási erőszak csak akkor forog fenn, ha a physikai erő közvetlenül az ellenállási szándék megakadályozására, vagy a már tényleg megkezdett ellenállás legyőzésére van irányozva. Ha tehát a dolog, habár bizonyos erőkifejtéssel, oly módon vétetik el valakitől, hogy az illetőnek ideje és alkalma sem nyilik a visszatartásra vonatkozó akarat nyilvánítására: ily esetben rablási erőszakról szó sem lehet, mert hiányozván az ellenállási szándék, az ennek legyőzésére irányzott erőszak sem képzelhető. Ezek szerint nem létezik rablási erőszak: α) midőn a physicai erőkifejtés csak a dolog elvételének tényében nyilvánul, igy pl. midőn a dolog a birtokos vagy birlaló kezéből hirtelen elrántatik vagy testéről elszakíttatik, elvágatik, vagy más hasonló módon elvétetik; minél fogva lopás miatt ítéltetett el vádlott, ki egy nő nyakáról az ékszert erőszakosan leszakította s azzal elfutott (Btj. T. III. 276. és V. 116. l.), — ellenben megállapittatott a rablás vádlottak ellen, kik az erdőben egyedül utazó nőszemélyt hátulról földre lökték, s azután fejéről kendőit letépve, azokkal elszaladtak (IV. 347. l.): mert itt a kendők elvétele személy elleni erőszakkal történt; β) midőn a tettes előbb valami cselfogással, pl. részegitő vagy kábitó italok alkalmazása által, vagy más módon ellenállásra képtelen állapotba helyezi az illetőt, s azután minden erőszakoskodás nélkül elveszi a nála lévő dolgokat (M. i. 2. a.): mert az ellenállás szándéka vagy lehetősége ez esetben is ki lévén zárva, a tettes cselekménye erőszaknak nem tekinthető; minthogy azonban az elvétel eszközét itt is a birtokos testére gyakorolt jogtalan és közvetlen behatás képezi, s ez a személy elleni erőszakkal egy vonalba helyezendő: ez okból törvényünk az ide tartozó eseteket a 346. §-ban „rablásnak tekintendő lopás" gyanánt rendeli büntettetni.

b) A rablás elkövetésének második eszköze a *fenyegetés*. Ez alatt a 347. §. szerint „oly cselekmény közvetlen elkövetésével való fenyegetés értetik, mely által a fenyegetettnek, vagy hozzátartozójának, vagy valamely jelenlévőnek élete, testi épsége vagy vagyona súlyos veszélynek tétetik ki". Ezen meghatározásból kétségtelen: *1.* hogy csak valamely cselekmény közvetlen elkövetésével való fenyegetés, tehát a közvetlenül bekövetkező veszély

(imminente Gefahr) kilátásba helyezése, képez rablási fenyegetést; *2.* hogy minden ily fenyegetés, akár az élet vagy testi épség, akár a vagyon ellen irányoztassék az, a mennyiben a kilátásba helyezett súlyos veszély folytán azon hatást idézi elő, hogy a fenyegetett a megtámadott javak védelmétől eláll, alkalmas eszköze lehet a rablásnak. Az első szempontból kizáratik a rablás eszközei közül az oly fenyegetés, mely csak jövőben elkövetendő cselekményt, tehát valamely később bekövetkező veszélyt helyez kilátásba, — s ugyanazért akkor sem létezik rablási fenyegetés, midőn az a helyszinén vagy annak közvetlen közelében jelen nem lévő személy ellen irányul (M. i. 1.). Az utóbbi esetben ugyanis szintén hiányzik a veszély közvetlensége, mert egy távollevő személyt valamely cselekmény közvetlen elkövetésével fenyegetni nem lehet, — és igy a 347. §. azon rendelkezése, hogy az abban körülirt fenyegetés akkor is létesül, ha az által a fenyegetett személy „hozzátartozójának" élete stb. súlyos veszélynek tétetik ki, csak a jelenlévő, tehát valamely közvetlen veszélylyel fenyegethető hozzátartozókra vonatkoztatható; miután pedig u. a. §. szerint bármely más „jelenlevő" ellen alkalmazott fenyegetés is befoglaltatott a rablási fenyegetés fogalmába: ennélfogva a hozzátartozók külön kiemelése, minthogy azok is csak mint jelenlévő személyek szerepelhetnek, felesleges volt, és igy a törvény magyarázatánál és alkalmazásánál kevés figyelmet érdemel. A második pont tekintetében mindenekelőtt szembetűnő, hogy törvényünk szerint a rablási fenyegetés a megtámadottak „élete, testi épsége vagy vagyona" ellen irányulhat, holott az erőszak a dolog természeténél fogva csak a megtámadott személyére vonatkozhatik. A rablási fenyegetés tehát törvényünk szerint nem egyértelmű az erőszakkal való fenyegetéssel (vis compulsiva, — szemben a physicai erőszakkal: vis absoluta), hanem ennél tágabb körü, amennyiben a vagyoni veszély előidézésével való fenyegetésre is kiterjed. Ezen kiterjesztés okai a törvény indokolásában előadatván (M. i. 2. b.), s u. ott jeleztetvén az is, hogy mit kell e helyütt „súlyos vagyoni veszély" alatt" értenünk: itt még csak azon kérdés merül fel, vajjon a 347. §. utolsó szavai — „súlyos veszélynek tétetik ki", a fenyegetés által megtámadott személy életének vagy testi épségének veszélyeztetését is szorosabban meghatározni akarják-e, vagy csak a vagyon ellen irányzott fenyegetésre vonatkoznak. A törvény szerkezete az előbbi megoldás mellett szól, s e szerint pl. oly esetben, midőn a fenyegetés a megtámadottnak testi épsége ellen irányul, vizsgálni kellene, vajjon a kilátásba helyezett veszély „súlyos" volt-e vagy nem. Ez azonban nem állhatott a törvényhozó szándékában, mert egyfelől az élet vagy testi épség ellen irányzott fenyegetés mindenkor súlyos veszélyt rejt magában, s másfelől még akkor is, ha a testi épség ellen irányzott fenyegetés esetleg kevésbbé súlyos veszélyt helyezne kilátásba, ez mégis az erőszakkal való fenyegetés fogalma alá, tehát a személy ellen alkalmazott physicai erőszakkal egy cathegoriába esik, — ily esetben pedig nem az a kérdés, hogy súlyos volt-e a veszély, hanem csak az, hogy alkalmas eszköze volt-e az a kényszeritésnek. Másként áll a dolog a vagyon ellen irány-

zott fenyegetésnél, mert ennek igen sok fokozata lehet, s e mellett még a legsúlyosabb esetekben is enyhébb foka az a fenyegetésnek, mint a személy ellen közvetlenül irányzott „erőszakkal való fenyegetés". A midőn tehát a törvényhozó a vagyon elleni fenyegetést is felvette a rablási fenyegetés fogalmába: természetes, hogy ezt csak a súlyos vagyoni veszély kilátásba helyezésére szorította, s azon eseteket, midőn a fenyegetés tárgyát képező vagyoni veszély kevésbbé súlyos, a zsarolás körébe utalta. Hogy mikor „súlyos" a vagyoni veszély: ezt a biróság esetről-esetre van hivatva megállapitani.

5. Az előadottak szerint a rablás czélja az idegen ingó dolog elvétele, eszköze pedig a személy ellen alkalmazott erőszak vagy fenyegetés lévén: ehhez képest eme két tényezőnek oly viszonyban kell egymáshoz állaniok, a minő az eszköz s a czél között létezik. *Az erőszak vagy fenyegetés viszonya a dolog elvételéhez* tehát nem egyértelmü a közvetlen okozati összefüggés (causalis nexus) viszonyával; mert habár az erőszak vagy fenyegetés a dolog elvétele czéljából alkalmazandó: mindazonáltal az elvétel egy későbbi, egészen önálló, ténykedése is lehet a rablónak, ki az erőszak vagy fenyegetés által már a dolog elvétele előtt teljesen legyőzte vagy megsemmisité a birtokos vagy más jelenlevő személy ellenállási képességét, — igy pl. midőn a rabló az udvarban talált tulajdonost leütvén, ezután bemegy a házba, s ott annak ingóságait elveszi. Az erőszak vagy fenyegetés ily esetben nem oka, hanem csak feltétele a dolog elvételének; s miután ez a rablás tényálladékához elegendő: ehhez képest a dolog elvétele s az erőszak vagy fenyegetés közötti viszony tekintetében csak az kivántatik meg, hogy concret esetben az elvétel éppen az erőszak vagy fenyegetés által vált lehetővé. Ebből kifolyólag nem szükség, hogy maga az elvétel erőszakosan történjék meg, vagy hogy a fenyegetés éppen az elvétel végbezvitele alatt eszközöltessék, hanem elégséges, ha az egyik vagy másik módozat volt azon eszköz, mely által a dolog elvétele, mint a tettes által elérni óhajtott czél, lehetővé vált. Ezen összefüggés a rablás czélja és eszköze között akkor is fenforog, ha az erőszak vagy fenyegetés nem a dolog birtokosa vagy birlalója, hanem más jelenlévő személy ellen alkalmaztatik, — de természetesen csak azon feltevés mellett, ha az erőszakoskodás vagy fenyegetés ily esetben is a végből követtetik el, hogy ez által a birtokos megkezdett vagy várható ellenállása legyőzessék. A dolog ily állása mellett tehát az elvételre irányzott erőszak vagy fenyegetés bárki ellen alkalmazható, a ki a megrabolni szándékolt egyént a dolog birtokában megvédeni akarja. A mennyiben a jelzett összefüggés az erőszak s a dolog elvétele között hiányzik: a rablás tényálladéka akkor is ki van zárva, ha a dolog elvétele esetleg nyomban követi is az erőszakoskodást, — minélfogva egy esetben, midőn vádl. szándékos emberölés után a megölt ingóságait elvette, az utóbbi cselekmény lopásnak minősittetett: mert az ölés nem a dolog elvétele végett történt, hanem az erre vonatkozó szándék utólag keletkezett (Btj. T. XIII. 28. l.).

6. *A szándék* a rablásnál, mint összetett bűntettnél, több elemből van összetéve. A rablás fogalma a lopás tényálladékát is fel-

ölelvén, ehhez képest az mindenekelőtt magában foglalja a lopási szándékot; s miután a dolus a lopásnál az idegen birtoklási és tulajdonjog megsértésére irányul: a szándék eme kettős iránya a rablásnál is ugyanoly értelemben feltételeztetik, mint a lopásnál (333. §. 8. és 9. j.); s valamint a lopási szándékhoz az animus lucri nem szükséges: ép úgy nem kivántatik az meg a rablásnál sem, habár a dolog természete azt hozza magával, hogy a tettes czélja itt is legtöbbnyire a jogtalan gazdagodás. A lopási szándék kettős irányzatához a rablásnál még egy harmadik is járul, mely abban áll, hogy a tettes tudva és akarva kényszeriti a megrabolni szándékolt egyént, miszerint az ingó vagyonát vagy maga átadja, vagy annak elvételét tűrje. A kényszerités, illetve a rablási czél elérésének eszközei az erőszak vagy fenyegetés lévén, — miután a törvény szerint ezen eszközök is a rablás tényálladékának lényeges ismérvei közé tartoznak: a tettes dolusának azokra is ki kell terjednie. E szerint a rablónak az általa alkalmazott erőszak vagy fenyegetés minőségét és veszélyes voltát ismernie s egyszersmind tudnia kell, hogy ama kényszereszközök segélyével éri el az idegen ingó dolog elvételére vonatkozó czélját. A mennyiben tehát a bűntevő tudatában az erőszak vagy fenyegetés ebbeli minősége és rendeltetése vissza nem tükröződik, mi különösen a bűnsegédeknél történhetik meg: ez esetben az illető rablás miatt el nem itélhető. A szándék teljességének hiánya miatt nem állapittatott meg a rablás, illetve annak kisérlete: *a*) midőn vádl. részeg állapotában egy 13 éves fiu őrizete alatt volt birkákat, annak fenyegetésével s a megjelent tulajdonosok ellen kifejtett erőszakoskodás mellett elhajtani akarta: mert nem bizonyult be, hogy rablási, s jelesül a birkák eltulajdonítására irányzott szándékkal cselekedett (Btj. T. II. 134. l.); *b*) midőn vádl. az úton egy nőtől pénze iránt tudakozódván, azt földre terítette s ruhái között motozott, de két egyén közeledtére megfutott: mert az eltulajdonítási szándék bebizonyítva nem volt (VIII. 217. l.).

7. *A* rablás *bevégzéséhez* az idegen ingó dolog elvétele czéljából alkalmazott személy elleni erőszakon vagy fenyegetésen felül a dolog valóságos elvétele, illetve a megtámadott részéről történt „kényszerített átadása" is (lásd fenn 3. j. b.) szükséges. A bevégzés momentuma tehát a rablásnál is ugyanaz, a mi a lopásnál (333. §. 10. j.); s valamint az utóbbinál nem kivántatik meg az elvett dolog birtokának biztositása, vagyis a tényleges eltulajdonítás: úgy a rablásnál is elégséges a dolognak eltulajdonitási czélból történt kézhezvétele, habár azt a rabló a helyszinéről el nem vihette vagy utólag visszaadta. Ehhez képest bevégzett rablás állapittatott meg: *a*) midőn vádlottak az uton egy nőt fellökvén, fejéről a kendőket letépték, s azok csak később kerültek vissza tulajdonosukhoz: mert a rablás a kendők elvétele által bevégeztetvén, azok utólagos visszakerülése e tekintetben változást nem okozott (Btj. T. IV. 347. l.); *b*) midőn vádl. az országuton egy tanuló kabátját erőszakkal elvette, de észrevétetvén, futásnak eredt s e közben a kabátot eldobta (VI. 337. l.). A *kisérlet* tekintetében a rablás egészen más szempontból itélendő meg, mint a lopás; mert a rablás lopásból s a személyes

szabadság megsértéséből összetett büntett lévén: annak véghezvitele részben egészen más cselekmények által kezdetik meg, mint az elvétel tényében nyilvánuló lopásé. Ennélfogva a rablásnál a kisérlet területe az elvétel czéljából alkalmazott személy elleni erőszak vagy fenyegetés megkezdésétől a dolog teljes elvételéig kiterjed, közbeesőleg tehát azon esetet is magában foglalja, midőn az erőszak vagy fenyegetés megtörténte után már az elvétel is megkezdetett, de be nem végeztetett. E szerint rablási kisérlet forog fenn már akkor is, midőn az idegen ingó dolognak eltulajdonítási czélból leendő elvétele végett az erőszak vagy fenyegetés megkezdetett, habár a tettes még nem is jött érintkezésbe az elvenni szándékolt dologgal; minélfogva megállapittatott a kisérlet: *a)* midőn vádlottak egy pusztai birtokost fegyvereikből ejtett lövésekkel, melyeknek göbecsei az ablak melletti falba furódtak, pénzének átadására akarták kényszeriteni (Btj. T. I. 136. l.); *b)* midőn vádlottak egy rabbi ellen elkövetendő rablás végett annak házába mentek, s pénzt követelve a rabbit agyonlötték, nejét pedig lövéssel életveszélyesen megsebesitették, — mely esetben szándékos e. öléssel és szándékos e. ölés kisérletével kapcsolatos rablási kisérlet (349. §.) állapittatott meg (VII. 41. l.). Ettől eltérőleg mellőztetett a rablási kisérlet: *c)* midőn vádl. azon szándékkal menvén volt gazdájához, hogy ettől visszamaradt bérét szükség esetén erőszakkal is elvegye, — azt követelésének nem teljesitése után agyonütötte, de a pénzt el nem vette, — mely esetben csupán szándékos e ölés állapittatott meg: mert vádl. a rablást az idegen ingó dologhoz való hozzányulással meg nem kezdette, s ebbeli szándéka az ölésen kivül külön tevékenységben nem nyilvánult, a véghezvitt külcselekmények pedig a szánd. e. ölés által kimeriittettek (II. 289. l.); *d)* midőn vádl. azon elhatározással, hogy a bakon alvó bérkocsist megöli, s pénzétől megfosztja, a bakra felugrott, s a kocsis nyakát beretvával megvágta, de megijedvén, elfutott, — mely esetben csupán gyilkossági kisérlet állapittatott meg: mert vádl. ellen oly cselekmény, melylyel az önálló büntettnek tekintendő rablás véghezvitelét megkezdette volna, be nem bizonyult (XIII. 70. l.). Nyilvánvaló, hogy az utóbbi esetekben tévesen indokoltatott a rablási kisérlet mellőzése azzal, hogy vádl. az „önálló büntettnek tekintendő“ rablást „az idegen ingó dologhoz való hozzányulással meg nem kezdette“, — mert valamint pl. a betöréses lopás véghezvitele már a betörés ténye által, az idegen ingó dologhoz való hozzányulás nélkül, megkezdetik: úgy a rablás önálló büntette is a tényálladékához tartozó erőszak vagy fenyegetés alkalmazása által megkezdettnek tekintendő; s a kérdés ily esetben ép úgy, mint a betöréses lopásnál, csak az lehet: vajjon a tettes azon szándékkal követte-e el a dolog elvételét megelőző cselekményt (a betörést vagy erőszakot), hogy ez által a dolog birtokához jusson. A mennyiben ez, habár csak vádl. beismerésével, bizonyitva van: a rablási kisérlet mindenkor megállapitandó, kivéve, ha a tettes időközben rablási szándékától önként elállott. Önkéntes elállásról azonban szó sem lehet akkor, midőn a rabló az ölés ténye után valamitől megijed és elmenekül, s e szerint a *c)* alatti esetben is

szándékos e. öléssel kapcsolatos rablási kisérlet (349. §.), a *d)* alatti esetben pedig gyilkossági és rablási kisérlet (278. és 344. §§.) lett volna megállapitandó.

8. A részesség tekintetében különbség teendő az egyszerü, s a szándékos e. öléssel kapcsolatos rablás, mint összefoglalt büntett között. Az utóbbiról a 349. §. kapcsán lévén szó, ezúttal csak az egyszerü rablásra nézve tesszük a következő megjegyzéseket: *a) társtettes* a rablásnál nemcsak az, a ki az erőszakot vagy fenyegetést közvetlenül alkalmazza, hanem azon egyén is, ki társaival rablás elkövetésére szövetkezve, a tett szinhelyén megjelenik, s ott, habár csak őr gyanánt, oly módon helyezkedik el, hogy ez által a megtámadottak megfélemlitésére közvetlen befolyást gyakorol: mert a rablás elkövetési cselekedete az erőszak vagy fenyegetés lévén, azok, a kik a rablás véghezvitele alatt a jelzett módon fenyegető állást foglalnak el, ez által tettleg gyakorolják a rablás egyik ismérvét, és igy a büntett egyik részét foganatositván, szándékuk az egész cselekményt átfoglalja; mely elvnek megfelelően a kir. Curia is társtettesek gyanánt itélte el a rablásra szövetkezett, s annak végrehajtásánál jelen volt vádlottakat, tekintet nélkül arra, hogy közülök ki alkalmazta közvetlenül az erőszakot (Btj. T. V. 234. l.), — továbbá társtettes gyanánt itéltetett el vádl., ki a társa által megtámadott gazda cselédeit fenyegetésekkel visszatartotta, hogy annak segitségére menjenek (VII. 213. l.), valamint azon egyén is, ki jelen volt egy juhászkunyhóban, mialatt társai onnan a juhász tettleges bántalmazása és fenyegetése mellett sajtgomolyokat vittek el (XII. 359. l.); *b)* ehhez képest *bünsegédnek* a rablás végrehajtásánál közreműködő egyének közül csak az tekinthető, a ki oly helyen s oly módon áll őrt, hogy az erőszak vagy fenyegetés által megtámadott személyek észre nem vehetik, s e szerint jelenléte által azok megfélemlitésére befolyást nem gyakorolhat; minélfogva helytelenül itéltetett el segéd gyanánt vádl., ki egy rablásnál őrt állott s a cselédek ellen tettleges erőszakot alkalmazott, mialatt társa a gazdát kirabolta (Btj. T. VII. 342. l.), holott egy más esetben jól jegyeztetett meg, hogy a 344. §. szerint az erőszaknak vagy fenyegetésnek nem kell szükségkép a dolog birtokosa vagy birlalója ellen irányulni (VII. 213. l.), — ellenben helyesen minősittetett bünsegélyezésnek azon vádl. ténykedése, ki egy rablás alkalmával a helyszinétől távolabb őrt állott (X. 364. l.).

9. A rablás büntetéséről, s azzal kapcsolatban a bünhalmazatról, valamint az elévülésről, lásd a 348. és 349. §§. magyarázatát.

10. Judicatura a szaklapokban. *A)* A „Jogt. Közlöny“-ben, és pedig *a)* a *Döntv. Tárban:* a nyakon csüngő aranypénz leszakitása nem képez rablási erőszakot (uj f. I. k. 95. l.); a cselekmény véghezvitelének megkezdése a rablásnál (252. l.); *b) a mellékleten:* a rablás tényálladékára nézve közömbös, hogy mily czimen tartja a dolgot birtokában a megrabolt (1883. 17. l.); a ki előleges egyetértés folytán utólag segélyt nyujt a rablóknak, nem bünpártoló, hanem részes a rablásban (281. l.); — a hagyaték az örökség átvételéig a megholt birtokában lévőnek tekintetik (1884. 29. l.);

excesrus mandati esete a rablásnál (59. l.); rablás kisérlete és személyes szabadság megsértése közti különbség (253. l.); — vélt tulajdon elrablása nem állapítja meg a rablás tényálladékát (1885. 65. l.); — haldokló kifosztása nem rablás (1886. 39. l.); valamely tárgy egyszerű elrántása nem képez személy elleni erőszakot (165. l.); valamely tárgy erőszakos elkapása nem rablás (262. l.).

B) A „Btj. T." XV. és XVI. kötetében: az erőszak, ha nem a személy ellen irányúl, nem minősíti az elvételt rablássá (XV. 183. l.); anyagi halmazat gyilkosság és rablás között (XVI. 147. l.); anyagi halmazat a rablás s a rablás után elk. bűncselekmény közt (260. l.)

3. Rablásnak tekintendő lopás.

345. §.

Rablásnak tekintetik, ha a tetten kapott tolvaj, a lopás végbezvitele, vagy a lopott tárgy megtartása végett, erőszakot vagy fenyegetést használ.

346. §.

Rablásnak tekintetik a lopás: ha oly módon követtetik el, hogy veghezvitele czéljából, valamely személy öntudatlan vagy védelmére tehetetlen állapotba helyeztetik.

M. i. (*a 345. § hoz*). 1. A 345. §. azon esetet tárgyazza, melyben a tolvaj, a lopás végbezvitele alatt, vagy a lopott tárgy fölötti hatalmának fentartása czéljából, az őt tetten kapó, vagy üldöző személy ellen erőszakot, vagy fenyegetést használ.

A kérdéses bűntett, a nélkül, hogy az összetett bűntettet képezne, két lényeges alkatrészből képeztetik: az egyik a lopás, a másik a személy elleni erőszak; s ez helyesen lenne a személy elleni erőszakkal, vagy fenyegetéssel párosult lopásnak nevezhető. De különbözik ezen bűntett mind a lopástól, mind pedig a rablástól. Az előbbitől lényegesen különbözik nem ugyan az erőszak által, mert a lopásnak is vannak esetei, melyeknek elemét az erőszak képezi, mint a 336. §. 3. pontjában megjelölt esetek, hanem az által, hogy az erőszaknak vagy fenyegetésnek a személy ellen kell használtatnia, s e szerint a dolusnak nem csupán az idegen ingó dolog elvételére, hanem egyszersmind az idegen ingó dolognak erőszak, vagy fenyegetés általi elvételére irányulnia, a mi a lopásnál egyátalán nem fordulhat elő.

A személy elleni erőszak vagy fenyegetés, mely egyrészről megkülönbözteti a 345. §-ban körülirt bűntettet a lopástól, sőt azt a lopás fogalmánál fogva, ennek esetei közül kizárja: képezi másrészről azon közös és caracteristicus tényezőt, mely az említett bűntettet a rablással hozza kapcsolatba, a melytől azonban abban különbözik, hogy a szoros értelemben vett rablásnál az erőszaknak, vagy a fenyegetésnek az idegen ingó dolog elvétele czéljából kell

használtatnia, mig a 345. §-ban körülirt bűntett lényeges criterionja az, hogy a tolvaj legalább is megkezdette legyen az idegen ingó dolog aprehendálását akkor, midőn a személy elleni erőszakot vagy fenyegetést használja. Az előbbi mozzanatot tekintve, a különbség lényeges a lopás és a 345. §-ban meghatározott bűntett közt; de épen e mozzanatnál fogva, határozott közösség mutatkozik ezen bűntett és a rablás bűntette közt: mig az utóbbi elem tekintetéből a cselekmény a lopásnak egy később bekövetkezett, specialis mozzanattal való concurrálását tünteti elő.

Nem volt tehát a 345. §. alatti delictum a lopás esetei közé sorozható; de másrészről egyszerűen a rablás fogalma alatti subsummálás, a legtényegesebb ismérv közössége daczára is, kétségtelenül hibás lett volna.

A rablást a személyelleni erőszak vagy fenyegetés különbözteti meg a lopástól, s ezen megkülönböztető elemnek befolyása a bűntett és büntetés súlyosságára oly nagy, hogy mig 50 frtnak elvétele a törvény szerint vétséget képez: addig már 1 frtnak, sőt a legcsekélyebb értékü ingó dolognak elvétele, ha ez személy elleni erőszakkal eszközöltetett, bűntettet állapít meg, és 5 évtől 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendő. Az egyetlen elem, mely a cselekmény sulyosságát ennyire fokozza a *személy elleni vis physica vagy vis psychica levén*: ezen elem az, mely a bűntettnek külön termé szetét, s a vagyonjogot sértő bűntettek és vétségek rendszerében, külön helyét állapítja meg. De minthogy ezen tényezőnek hatása oly nagy, hogy általa, egy minden más tekintetben a lopással azonos bűntettnek külön bűntetté képezése, s e bűntett büntetésének a lopás büntetésétől oly rendkivüli mértékben való különbözése teljesen indokolva van: e szempontból csak is következetes, ha ugyanezen elemnek — a személy elleni erőszaknak — átalakitó, és fokozó természete és hatása, a lopással egyébként szintén azonos más bűntettre is kiterjesztetik. A csoportositásnak és az összefoglalásnak tehát azon közös elem szempontjából kelle eszközöltetnie, mely a rablásnak és a 345. §-ban körülirt bűntettnek közös jellegét, s ezzel együtt e két bűntett bűnösségének és büntetésének, a lopás bűnösségétől és büntetésétől nagyon is lényeges különbségét megállapítja.

Elfogadva ezen szempontot az osztályozás alapjául: ez által a rablásnak két faja jő létre: az egyik a *szoros értelemben vett rablás*, mely a személy elleni erőszakkal vagy fenyegetéssel való elvétel, a másik a *tágabb értelemben vett rablás*, mely az elvétel befejezésének a személy elleni kieröszakolása, vagy az elvett dolognak a személy elleni erőszakkal vagy fenyegetéssel való megtartása által követtetik el (Anyaggy. 666—667. l.).

2. A 345. §. a bűntett tényálladéka gyanánt, a következő két esetet említi, ugyanis, ha a tetten kapott tolvaj, a személy elleni erőszakot

a) a lopás végbezvitele,

b) a lopott tárgy feletti hatalmának fentartása czéljából

használja.

Ad a) A mi az *a*) alatt megjelölt esetet illeti, úgy látszik, hogy ez már benfoglaltatik a 343. §-ban, s a szoros értelemben vett rablás tényálladékát képezi. A ki idegen ingó dolgot másnak birtokából, vagy birlalásából valamely jelen levő személy elleni erőszakkal, vagy fenyegetéssel elvesz; vagy pedig a ki az idegen ingó dolog elvételének véghezvitele végett használja a személy elleni erőszakot: e két kitétel közt, különösen az „elvétel" szónak a lopásról szóló indokokban adott értelem szempontjából feltünő különbség nem mutatkozik. Ezen alapon tehát könnyen megtámadható az intézkedésnek szükségessége; sőt ellenvethető az is, hogy egy és ugyanazon eset, két külön szakaszban levén felvéve a biró esetleg zavarba jöhet az iránt, hogy szoros, vagy tágabb értelemben vett rablásnak minősítse-e a cselekményt?

Ezen ellenvetés nem volt idegen a törvény előkészítői előtt, sőt ennek jogosultságát, bizonyos fokig nem is vonják kétségbe; mindazonáltal oly okokból, melyeknek fontossága előttük döntőnek látszott, az intézkedés felvételére határozták el magukat.

Már a lopás anyagi ismérvénél kifejtettük, hogy az „elvétel" nem áll csupán egy tettből, s hogy az „aprehensio" alatt nem az ellopni szándékolt dologhoz való nyulás, hanem azon dolog birtokába való helyezkedés, vagy a magáhozvétel értetik. A rablást a személy elleni erőszak, vagy fenyegetés különböztetvén meg a lopástól, a kérdés nem indokolatlan: hogy e bűntett melyik stadiumában kell alkalmaztatnia az erőszaknak, hogy a cselekmény rablást képezzen? Nevezetesen nincs kizárva azon értelmezés lehetősége, hogy rablás csak az esetben forog fenn, ha az erőszak, vagy a fenyegetés az idegen ingó dolog elvételének megkezdése előtt s a „hozzányulás" czéljából használtatik, s hogy a később használt erőszak megállapítja ugyan a lopás és a személyes szabadság korlátozásának, esetleg a sulyos testi sértésnek, vagy a bűntett kisérletének concursusát: de rablássá nem minősíti a cselekményt.

Az eset következő alakban fordulhat elő. A tolvaj lopási szándékkal, éjjel behatolván egy bankár lakásának azon szobájába, a hol a pénztár létezik, s a mely szobában azon időben senki sem tartózkodik, felnyitja a pénztárt, de azon perczben, midőn az első bankjegy-csomót eltulajdonítási szándékkal kezébe veszi, hogy azt zsebébe tegye, azon perczben meglepetik a belépő tulajdonos, vagy annak szolgálatában levő valamely személy által. A meglepetett tolvaj elejti, vagy félreteszi, a kezében volt, de még el nem helyezett bankjegy-csomót, fegyvert szegez az őt meglepett személy ellen, halállal fenyegetve azt, ha szól, vagy mozdul, s midőn ez utóbbi, ekként megfélemlíttetve, ellentállásra, vagy zajütésre képtelen állapotba helyeztetett volna, a tolvaj ismét felveszi a félretett pénzt, s azt magához véve eltávozik. A jogi elemet illetőleg hasonló az eset, ha a tolvajok, a juhnyájból elkülönítettek néhány birkát, hogy azokat elhajtsák, azonban az elhajtás megkezdése előtt meglepetve a juhász által, ezt erőszakkal lenyügözik, s ezután hatalmukba véve az elkülönített juhokat, azokat elviszik. A fáról leszedett, de még

a földön heverő gyümölcs elvétele, vagy annak — az e czélból hozott zsákokban való elhelyezése előtt meglepett tolvajok által használt erőszak esetében is mutatkozhatik a bűntettnek jogi szempontból ép oly alakulása, mint a fentebbi két esetben. Mindhárom esetben, a melyekhez még számtalan sorozható, az erőszak alkalmazásnak ideje szempontjából controverssé válhatik a bűntett minősítése. A törvény 345. §-ának kérdéses kitétele, e controversiát czélozza megszüntetni, s habár elméleti szempontból mi sem tekintjük befejezettnek a kérdést, mindazonáltal gyakorlatilag hatálytalanná válik a controversia az által, hogy úgy az egyik, mint a másik esetben a rablás büntetése lesz kimondandó.

Ad b) A 345. §. második esete, a már teljesen bevégzett lopás után használt erőszakot, vagy fenyegetést tartja szem előtt. A cselekmény azon felül, hogy két bűntettet képez, s hogy a rablás mindenik constitutiv elemével is bir, a tettes kiváló vakmerőségénél, és a merényletnek, a társadalmi rend szempontjából különös veszélyességénél fogva foglaltatik a rablás büntetésével sujtandó bűntettek közé.

A tolvaj által használt erőszak, vagy fenyegetés czélja, hogy a lopott dolog ne vétessék el tőle, hogy ő annak physicai birtokát, tehát a dolog fölötti hatalmát fentartsa. Ezt fejezi ki az általunk használt kitétel, melyben a „birtok" szót azért nem használtuk, mert tulajdonképen s az üldözés perczében, a tolvaj csakis a dolog fölötti tettleges hatalmának erőszak általi fentartását czélozza. (Anyaggy. II. 671—672. l.)

Jegyzetek. 1. *A 345. és 346. §§. esetei* nem tartoznak a szoros értelemben vett rablás fogalma alá, hanem lopást képeznek, mely bizonyos minősítő körülmény hozzájárulása által a beszámítás és büntetés tekintetében a rabláshoz válik hasonlóvá. Ezen minősítő körülmény a 345. §. esetében a személy ellen alkalmazott erőszak vagy fenyegetés, melyet a tetten kapott tolvaj a lopás véghezvitele vagy a lopott tárgy megtartása végett, tehát a lopás elkövetése alatt vagy annak bevégzése után, kifejt, — mig a 346. §. esetében abban áll, hogy a lopás elkövetése előtt s annak véghezvitele czéljából a meglopni szándékolt egyén öntudatlan vagy védelmére tehetetlen állapotba helyeztetik. Az első esetben tehát a physicai vagy psychicai erőszak ugyanaz, mint a rablásnál, s a különbség csak abban nyilvánul, hogy az utóbbinál az erőszak vagy fenyegetés megelőzi a dolog elvételét, mig az előbbinél a dolog elvétele alatt vagy ennek megtörténte után alkalmaztatik az, — ellenben a 346. §. esetében a rablási erőszak vagy fenyegetés helyét a csel és ravaszság foglalja el, mely azonban itt ép ugy eszköze, illetve feltétele a dolog elvételének, mint a tulajdonképi rablásnál a nyilt erőszak vagy fenyegetés. Ezek folytán mindkét eset annyira közel áll a rabláshoz, hogy azok czélszerűségi szempontból ezzel egy fejezetben voltak egyesítendők; miután azonban tényálladékuk lényegileg mégis lopást képez: ennélfogva egyik eset sem mondható rablásnak, hanem leghelyesebben „rablásnak tekintendő lopás" elnevezéssel jelölhetők meg. A 345. §. esetéről, mely a törvény eredeti terve-

zetében is a rablás mellé helyeztetett, a fennebbi min. ind. részletesen szól, — a 346. §. esete azonban nem volt felvéve a törvény első tervezetébe, sőt erre vonatkozólag a min. ind.-ban kimondatván, hogy a mennyiben „valaki már az előtt, hogy vagyonának eltulajdonítása megkezdetik, képtelen az ellenállásra: attól nem vétethetik el személy elleni erőszakkal a vagyon“ (Anyaggy. II. 676. l.); ebből az következett volna, hogy a szóban forgó eset, mint a rablás körébe nem tartozó, közönséges lopásként lett volna büntetendő. A képvh. ig. bizottsága nem fogadta el ezen nézetet, hanem hivatkozással Carrara következő szavaira: „A chloroform beadásának physicai hatása jogi tekintetben nem különbözik a kötél hatásától, a melylyel a tulajdonos megkötöztetik, a mennyiben egyike vagy másika ezen a tulajdonos ellenállási erejét paralysáló eszközöknek a rabló által használtatott“, — s a maga részéről kijelentvén, hogy „midőn a lopás czéljából valaki öntudatlan vagy védelmére tehetetlen állapotba helyeztetik, az által szabad cselekvőségétől megfosztatik, önelhatározásában, akaratja érvényesítésében gátoltatik, és igy e cselekmény a vagyon és a személyes szabadság ellen irányul s a rablással hasonnemü természettel bir“ (Anyaggy. II. 674. l.): ezek folytán a törvénybe a 346. §. rendelkezését vette fel, s ekként a rablásnak tekintendő lopás első esetéhez egy másodikat is csatolt. Ugyanily intézkedést tartalmaz pl. a züriehi btk. 160. §-a is.

2. A kifejtettek szerint a rablásnak tekintendő lopás mindegyik esetének közös feltétele az, hogy a 333. §. értelmében *lopás* követtessék el. Vajjon a tényálladék alapját képező lopás egyszerü vagy minősített volt-e: ez teljesen közömbös, sőt a 345. és 346. §§-ban meghatározott többi feltételek esetében a legcsekélyebb értékü élelmi vagy élvezeti czikk, illetve a 30 frtnál kisebb értékü erdei fa is tárgya lehet az ilynemü lopásnak. E mellett azonban itt a 333. §. tényálladékának ismérvei szorosan magyarázandók, s e szerint a dolog elvétele, illetve az elvétel megkezdése is minden esetben megkivántatik. A kényszerített átadás oly értelemben, mint a rablásnál (344. §. 3. j. b.), itt nem helyettesitheti a dolog tettleges elvételét, — mert a 345. §. esetében a személy elleni erőszak csak a lopás megkezdése, tehát az idegen ingó dologhoz való hozzányúlás után lévén alkalmazandó, a 346. §. esetében pedig öntudatlan vagy védelmére képtelen személy ellen követtetvén el a lopás: ezek szerint a megtámadott, illetve meglopott egyén szereplése a dolog elvétele tekintetében mindkét esetben csak passiv magatartás lehet. A mennyiben tehát pl. betöréses lopás megkisérlésénél a tettes csak a betörésig jutott, s ekkor ellenállásra találván, a dolog birtokosát erőszakkal annak átadására kényszeriti: ez esetben nem rablásnak tekintendő lopás, hanem a 344. §. szerint minősülő rablás létesül.

3. *A 345. §-ban meghatározott büntett* tényálladékának teljességéhez a megkezdett vagy bevégzett lopáson felül, megkivántatik még, hogy „a tetten kapott tolvaj a lopás véghezvitele, vagy a lopott tárgy megtartása végett“ erőszakot vagy fenyegetést használjon. Az erőszak vagy fenyegetés itt is ugyanazon értelemben veendő, mint a rablásnál (344. §. 4. j.), s e szerint a 345. §. esetének e helyütt

kifejtendő specialis ismérvei abban állanak, hogy az erőszakot vagy fenyegetést: *a*) a tetten kapott tolvaj, — *b*) a lopás véghezvitele, — *c*) a lopott tárgy megtartása végett alkalmazza.

Ad a) A *tettenkapás* fogalma szükebb vagy tágabb értelemben vehető. A véghatárt az képezi, hogy a tolvaj felfedeztetése, illetve menekülésekor még a lopott tárgy birtokában legyen, — ámde ezen innen, a lopás megkezdésétől a lopott dolog háborítlan birtoklásának eléréséig, többféle stádium képzelhető. Jelesül megtörténhetik, hogy a tolvaj már a tett szinhelyén, a lopás actusa alatt vagy annak bevégzése után, felfedeztetik, — továbbá, hogy a tett helyéről történt eltávozása után folytonos üldöztetés közben utóléretik, vagy végre a nélkül, hogy a tett helyéről üldöztetett volna, annak közelében s a lopott tárgy birtokában találtatik. A tettenkapás szükebb vagy tágabb értelmezése tehát attól függ, hogy ezen stadiumok közül melyikre vonatkoztatjuk azt. A btk. e tekintetben nem nyujt felvilágositást, a 345. §. szövege mindazonáltal, mely szerint különbség tétetik a között, ha a tetten kapott tolvaj a lopás véghezvitele vagy a lopott tárgy megtartása végett használ erőszakot, megengedi, sőt maga után vonja legalább azt az értelmezést, hogy nemcsak a tett szinhelyén talált, hanem az üldözés közben utólért tolvaj is tettenkapottnak tekintessék. A kir. Curia is kijelenté egy esetben, hogy a 345. §. akkor is alkalmazandó, ha a tolvaj „a lopás elkövetése után azonnal üldözőbe vétetik és a lopott tárgy megtartása végett erőszakot vagy fenyegetést használ.: mert a tettenkapás fogalmához az is elégséges, ha az üldözés a lopásra nyomban következik, és ez által az ellopott dolog békés birtokának lehetősége a tolvaj részéről ki van zárva“ (Jogt. K. melléklet 1885. 177. l.). Még tovább ment a kir. Curia egy más esetben, midőn tettenkapást állapitott meg vádl. ellen, ki az általa lopott lovakat már az erdőben (tehát biztosnak vélt helyen) őrizte, mikor a tulajdonosok által feltaláltatott (Btj. T. I. 243. l.). Ezzel ellentétben mellőztetett a 345. §., midőn vádlottak egy fa-lopás után a fa szállitása közben fel lettek tartóztatva, s az erdővédek ellen erőszakot alkalmaztak: mert a lopás elkövetésekor tetten nem kapattak, sem „a gyanusitott lopás szinhelyéről folytonos üldözésben“ feltartóztatva nem lettek (XI. 235. l.), holott következetesen itt is megállapitandó lett volna a tettenkapás.*) Ennek mellőzése folytán vádlottak ez esetben erdei lopás és testi sértés miatt lettek elitélve. Egyébként a tettenkapás, mint a tényálladék egyik ismérve, mindenkor bebizonyitandó, tehát igazolandó vádl. ellen, hogy tudta, miszerint tettenért tolvaj gyanánt támadtatott meg vagy üldöztetett, a támadóról pedig bizonyitandó, hogy szintén ismerte a helyzetet, — minélfogva

*) Lásd *Vargha Ferencz* e tárgyra vonatkozó észrevételeit (Btj. T. XI. 234—235. l.). A német btk. szempontjából *Olshausen* ezeket mondja: „Das Betreffen auf frischer That muss bei der Handlung des Diebstahles, wie er sich faktisch abspielte, stattgefunden haben“, — azonban hozzáteszi: „Die gem. Meinung geht dahin, dass eine Betretung des Diebes bei sofortiger Nacheile bezw. so lange die Betretung und der Diebstahlsakt als ein zusammenhängender Vorgang erscheine, genüge“ (id. m. 930. l.).

egy esetben, midőn vádlottak muharlopás alkalmával a csősz által megtámadtattak, s ellene erőszakot használtak, azért nem alkalmaztatott a 345. §., mert a tettenkapás az említett értelemben bizonyítva nem lett (XII. 250. l.).

Ad b) „A lopás véghezvitele végett“ használtatik az erőszak vagy fenyegetés, midőn a tetten ért tolvaj a lopást már megkezdette, de még be nem végezte, s e közben a lopást megakadályozni szándékozó egyének ellenállását legyőzi (M. i. 2. ad. a.). Ha a lopás még meg sem kezdetett, hanem csak előkészület tétetett annak megkezdésére, pl. a tettes a helyszinén megjelent, vagy a létrát a házhoz támasztotta, s ha a tulajdonos már ekkor közbe lép és ellenáll: ez esetben a dolog elvétele czéljából használt erőszak vagy fenyegetés, habár a tettes szándéka eredetileg csak lopásra irányult, valóságos rablássá minősíti a cselekményt; ha pedig a tolvaj már a dolog birtokába helyezkedett, s a tettenkapás ekkor következik be: úgy az erőszak vagy fenyegetés már nem a lopás véghezvitele, hanem a lopott tárgy megtartása végett használtatik. Oly esetben tehát, midőn a lopás egyetlen actussal bevégeztetik, a lopás véghezvitele végett alig fog alkalmaztathatni az erőszak vagy fenyegetés, — ellenben megtörténhetik ez akkor, ha a lopás folytatólagos actusokkal követtetik el. Ezen szempontból a 345. §. alkalmaztatott: α) midőn vádlottak gyümölcslopás végett egy kertbe menvén, az őr ellen, ki őket alma szedés közben tetten érte, erőszakot használtak: mert az erőszakot a lopás akadálytalan végrehajtása végett alkalmazták (Btj. T. VIII. 325. l.); β) midőn vádlottak egy tutajról almát lopván, s az első szállítmány elvitele után a tulajdonosok által tetten éretvén, azokat dorongokkal megtámadták, s ezután még 13 véka almát elvittek (X. 307. l.); γ) midőn vádlottak egy dinnye lopás kezdetén tetten kapatván, a csószt bottal megütötték, az oda jött tulajdonosnőt pedig szidalmazással és agyonütéssel fenyegették, s ezután a dinnyét elvitték (XII. 344. l.), mely esetben a kir. tábla zsarolást állapitott meg: mert vádlottak cselekményében nem találta fel az erőszaknak s a fenyegetésnek azt a magasabb fokát, mely rabláshoz megkivántatik.

Ad c) „A lopott tárgy megtartása végett“ használtatik az erőszak vagy fenyegetés, midőn a lopás bevégzése után tetten ért tolvaj azok ellen, kik tőle az ellopott dolgot visszavenni akarják, ebbeli törekvésük meghiusítása végett erőszakot vagy fenyegetést alkalmaz (M. i. 2. ad b.). A mig tehát a rablásnál az erőszak vagy fenyegetés a dolog birtokbavételének eszközét képezi: addig itt az előzőleg már birtokba vett dolog eltulajdonitásának biztositása czéloztatik. Hogy kik ellen alkalmazandó e végből az erőszak vagy fenyegetés: ez a 345. §-ban ki nem mondatik, — a törvény ratiója mindazonáltal azt hozza magával, hogy itt csak oly személyekről lehet szó, a kik az ellopott dolgot a meglopott egyén részére akarják a tolvajtól visszavenni. Ha tehát a lopásban részesek közül valamelyik el akarja a másiktól venni a dolgot, hogy azt magának eltulajdonitsa, s ezzel szemben a dolog birtokában lévő bűntárs

„a lopott tárgy megtartása végett“ erőszakot vagy fenyegetést használ: ez esetben a 345. §. nem alkalmazható. A törvény világos rendeleténél fogva akkor is ki van zárva e szakasz, midőn a tolvaj csupán „menekülése czéljából“ használja üldözői ellen az erőszakot. A törvény eredeti tervezetében ezen eset is befoglaltatott a vonatkozó §. keretébe,*) a képvh. ig. bizottsága azonban elmellőzte azt: mert ha indokoltnak tűnik is fel, hogy a tolvaj, ki a lopás véghezvitele vagy a lopott tárgy megtartása végett erőszakot használ, rablónak tekintessék, — ezzel nem azonositható azon eset, ha a menekülő tolvaj csak a végett, hogy magát megmentse, a lopott tárgy elhagyása után erőszakot használ (Anyaggy. II. 674. l.). Ebből egyszersmind kitűnik, hogy a mig a menekülő tolvaj a lopott tárgyat el nem hagyja: az általa használt erőszak mindaddig a lopott dolog megtartására irányzottnak tekintendő, habár az e mellett menekülése szempontjából is szükséges és czélba vett volt; ha azonban a tolvaj már elhagyta a lopott dolgot s még ekkor is üldöztetik: ez esetben már szó sem lehet arról, hogy a lopott dolog megtartása végett használt erőszakot. E szerint helyesen állapittatott meg rablásnak tekintendő lopás: α) midőn vádl. egy nő aranyfüggőjének ellopásánál tetten kapatván, a károssal jelen volt nőt ollóval mellbe lökte s azután elfutott: mert az erőszakot, mint a káros és tanu által ismert egyén, nem menekülése, hanem a lopott tárgy megtartása végett használta, mit az is bizonyít, hogy a függőt futás közben is magánál tartotta (Btj. T. XII. 266. l.); β) midőn vádlottak az országúton haladva, közülök az egyik egy utas kezéből egy pénzes perselyt kirántott, a másik pedig az őket üldöző utasok közé egy karót dobott: mert az erőszakot nem a dolog elvétele, hanem a lopott tárgy megtartása végett alkalmazták (XII. 399. l.); — ellenben már nem lett volna a kérdéses §. alá vonható egy más esetben vádlottnak azon cselekménye, hogy midőn a lopott lovak őrizetében felfedeztetett, ezután egy fára menekült s üldözőit onnan fenyegette agyonlövéssel (I. 243. l.). Helyesen mellőztetett azonban a 345. §. egy más esetben, midőn vádl. egy szőlő-kunyhóból néhány ingóságot lopván, s ezeket a kunyhó mellé elhelyezvén, oda lopási szándékkal ismét visszatért, de tetten kapatván, a csősz ellen erőszakot használt, — mely esetben lopás és hatóság elleni erőszak állapittatott meg: mert vádl. azért használt erőszakot, hogy a letartóztatás elől meneküljön (XIV. 126. l.).**) A korábbi gyakorlat szerint a szóban forgó eset nem tekintetett egységes bűntettnek, hanem lopás és erőszakoskodás gyanánt büntettetett; miután pedig ezen gyakorlat enyhébb volt, mint a jelen törvény rendelkezése: a biróságok előforduló esetben az előbbi szerint itélnek, — igy pl. szintén a korábbi gyakorlat alapján lopás és hatóság elleni erőszak miatt itéltetett el vádlott, ki egy bezárt pinczéből zsirt lopván,

*) Az erre vonatkozó indokolást lásd Anyaggy. II. 672—674. l.

**) E tárgyról s a tettenkapás fogalmáról lásd *Krecsmarik Pál* értekezését (Btj. T. XIV. 123. l.).

ennek megtarthatása végett az őt üldöző hatósági közegekre többször visszalött (I. 230. l.).

4. A *szándék* a rablásnak tekintendő lopásnál is u. az, mint a rablásnál (344. §. 6. j.), tehát magában foglalja ugy a lopásra, mint a személyes szabadság megsértésére vonatkozó tudatot és akaratot; s miután itt a személyes szabadság megsértésének a lopás véghezvitele vagy a lopott tárgy megtartása végett kell alkalmaztatnia: ennélfogva a tettesnek tudnia és akarnia kell az általa használt erőszak ebbeli minőségét és rendeltetését is Ellenkező esetben a lopás és szabadságsértés egymás mellett önállóan jelentkeznek, azonban egységes büntetté, az összekötő benső kapcsolat hiánya miatt, nem egyesülnek. A tettenkapás szintén a tényálladékhoz tartozik ugyan, azonban ennek, mint merőben objectiv körülménynek, léte vagy nemléte felett nem a büntevő, hanem a biró van hivatva itélni, és igy az csak a büntethetőség előfeltételét képezi, de nem szükségképi alkotó eleme a tettes dolusának. Az animus lucri itt is ép oly kevéssé szükséges a tényálladékhoz, mint a lopásnál vagy rablásnál, s ennélfogva az önbiráskodás nem zárja ki a 345. §. alkalmazhatóságát, ha különben az idegen ingó dolog elvétele jogtalan eltulajdonítás czéljából történt vagy szándékoltatott (333. §. 8. j.).*) Ehhez képest a kir. Curia a 345. és 349. §§. alapján itélte el vádlottakat, kik egy számadó gulyás tanyai kunyhójából, mivel az hátralékos bérüket kiadni vonakodott, egy gubát és egy lőfegyvert elvittek, s a gulyás által utóléretvén, ezt földre teperték, s közülök az egyik a puskával czombjába lőtt, minek következtében az meghalt, — mig a kir. tábla azon okból, mert önbiráskodás történt, 1. r. vádlottat, ki a gulyás agyonlövésében részes nem volt, teljesen felmentette, 2. r. vádlottat pedig csak halált okozó testi sértés miatt (306. §.) itélte el (Btj. T. XIV. 149. l.).**)

5. 345. §-ban körülirt büntett *bevégzése* a törvény szószerinti értelmében már az által megtörténik, ha a tetten kapott tolvaj „a lopás véghezvitele végett" erőszakot vagy fenyegetést használ; s e szerint ez esetben nem szükséges a bevégzéshez az, hogy a czélba vett lopás a dolog elvételével tényleg bevégeztessék, hanem elégséges, ha a lopási kisérlet alkalmával (a lopás véghezvitele végett) erőszak vagy fenyegetés használtatik, habár a tolvaj a lopás bevégzésében meg lett akadályozva.***) Ámde ezen magyarázat az igaz-

*) Ezen nézeten van pl. *Krecsmárik Pál* is, ki a következőket mondja: „minthogy e büntett léte nem függ a czélba vett eredmény elérésétől, hanem elegendő, hogy a tettes az erőszakot vagy fenyegetést egyik vagy másik czélból használja: azért a rablásnak tekintendő lopásnak nem is lehet kisérlete" (Btj. T. XIV. 125. l.).

**) Lásd *dr. Heil Fausztin* e tárgyra vonatkozó értekezését (Btj. T. XIV. 145. l.), melyben nyomatékosan kiemeli az önbiráskodás, s a tulajdonképi lopás között létező erkölcsi és jogi különbséget, mindazonáltal elismeri, hogy törvényünk szerint az önbiráskodás magában véve nem zárja ki a lopás fogalmát, csakhogy az elvétel ténye ez esetben még nem bizonyítja a jogtalan eltulajdonítás czélzatát, mint a közönséges lopásnál, mert a tettes sok esetben csak zálogul veszi el a dolgot, — és igy előforduló esetben mindig különösen bizonyitandó, hogy az elvétel nem zálogként, hanem eltulajdonítás végett történt.

***) Lásd *Krecsmárik Pál* értekezését. Btj. T. XVI. 125. l.

sággal, s a törvény ratiójával egyiránt ellenkezik. A rablás ugyanis, melynek büntetése a 345. §. esetére is kiterjesztetett, a büntethetőség tekintetében egy fokkal magasabban áll, mint az utóbbi, — mert a mig ennél az erőszakra irányzott szándék csak utólag és alkalmilag keletkezik: addig a rablásnál az már előzetesen létezik; miből szükségkép az következik, hogy a rablásnak tekintendő lopás semmi esetre sem vonható szigorúbb beszámítás alá, mint maga a rablás. A fennebbi magyarázat szerint azonban éppen ez történnék meg; mert a rablás oly esetben, midőn az idegen ingó dolog elvétele (vagyis a lopás) még be nem végeztetett, csupán kisérletet képez (344. §. 7. j.), tehát a 66. §. alapján viszonylag enyhébben büntetendő: ellenben a rablásnak tekintendő lopás már ily esetben is bevégzett büntett lévén, a rablás teljes büntetésével lenne megtorlandó. Ez nyilván ellenkeznék a törvény intentiójával, és igy helyesebben abból kell kiindulnunk, hogy a büntett lényegét itt is a lopás képezi, s e szerint a bevégzés vagy kisérlet kérdése attól függ, hogy a czélba vett lopás, melynek véghezvitele végett az erőszak használtatott, be lett-e végezve vagy csak a kisérlet stadiumáig haladt. Az első esetben a rablásnak tekintendő lopás is bevégzett, mig az utóbbiban csak megkisérelt büntettet képez. A mennyiben a büntett ily értelemben be lett végezve, s ahhoz pl. a lopott tárgy megtartása végett fenyegetés járult: ily esetben azon körülmény, hogy a fenyegetés tényleg nem valósittatott meg vagy foganatlan maradt, mitsem változtat a dolgon, — másrészről azonban az sem módositja a tényálladékot, ha a fenyegetés realizálva lett, igy pl. ha az agyonütéssel fenyegetődző tettes ezután agyon is üti az ellenálló tulajdonost. Ily esetben a cselekmény a 345. és 349. §§. szerint minősülő összetett büntett leend, s nem képez bünhalmazatot rablásnak tekintendő lopás és szándékos e. ölés között, mint ezt a kir. Curia egy izben hibásan megállapitá (Btj. T. XIV. 341. l.).

6. A 345. §. esetében a *részesség* léte vagy nem léte is kérdésessé válhatik akkor, ha a tolvajok közül csak az egyik vagy másik használt erőszakot, mig a többiek csak a lopás elkövetésében vettek részt. Ily esetben kérdésessé válhatik vajjon az utóbbiak csak lopás, vagy rablásnak tekintendő lopás miatt, mint ennek részesei, büntetendők-e. Mindenekelőtt kétségtelen, hogy a büntevők előleges megállapodása az iránt, hogy a lopás véghezvitele végett szükség esetén erőszakot is használnak, nem kivántatik meg: mert az erőszak ilyetén használata rendszerint az előre nem látott ellenállás szüleménye lévén, arra nézve előleges egyetértés csak kivételesen fordulhat elő. Elfogadva tehát azt, hogy az ellenállás leküzdésére irányzott erőszak szándéka rendszerint alkalmilag a lopás véghezvitele alatt vagy után keletkezik: ily esetben az erőszak közvetlen elkövetésében részt nem vett társak helyzete kétféle lehet. Az illetők ugyanis vagy jelen vannak az erőszakoskodás alatt, s azt tényleg arra használják fel, hogy a lopást tovább folytatják vagy a lopott tárgygyal elmenekülnek, — vagy csak akkor alkalmazza társuk az erőszakot, mikor ők a helyszinéről már eltávoztak, s a

lopott tárgyakat társuk erőszakoskodása nélkül is akadálytalanul elvihetné. Az utóbbi esetben, s egyáltalában az, kinek nincs tudomása az erőszak használatáról, csupán lopásban válik bünössé, — míg az előbbi esetben a részesek rablásnak tekintendő lopás miatt, mint társtettesek vagy segédek, itélendők el. Társtettes az leend, kinek jelenléte a megtámadott személy ellenállásának leküzdésére befolyással van, ellenben az, a ki csak tud az erőszakról, s azt a büntett befejezésére vagy a lopott tárgy megtartására felhasználja, vagy a ki a nélküle véghezvitt lopás után segít a tolvajnak az erőszakoskodásban, bünsegédnek tekintendő. A gyakorlatban csupán lopás miatt itéltettek el vádlottak, kik a lopott buzával megrakott kocsin elhajtottak, mialatt egyik társuk az őket meglepett cselédeket pisztolylövésekkel visszatartotta: mert erőszakot nem alkalmaztak, s nem bizonyult be, hogy a társuk által tett lövésekre nézve közöttük egyetértés lett volna (Btj. T. II. 358. l.), holott ez esetben a fennebbiekhez képest mindnyájan a 345. §. alapján lettek volna elitélendők; ellenben rablásnak tekintendő lopás miatt társtettesek gyanánt itéltettek el vádlottak, kik egy lopáson tetten kapatván, közülök egyik forgópisztolylyal, majd vasvillával megtámadta a csőszöket, a másik pedig ezalatt a kocsira rakott buzakévékkel elhajtott: mert az utóbbi az által, hogy társa erőszakoskodását jelenlétével támogatta, s arra használta fel, hogy a lopott buzát elvigye, annak ezen cselekedetében is társtettessé vált (V. 314. l.), — továbbá azon két egyén, kik közül az egyik az országúton haladó utas kezéből egy pénzes perselyt kiragadott, a másik pedig az őket üldöző utasokat egy karóval a további üldözéstől visszatartotta (XII. 399. l.); végre bünsegélyezés állapittatott meg vádl. ellen, ki segítségére ment a meglopott által üldözött tolvajnak, s ezzel együtt tettleg bántalmazta azt (VII. 163. l.), — valamint azon vádl. ellen, ki egy hal-lopás alkalmával a vizparton állt, mialatt társai az őket tetten ért tulajdonosok ellen erőszakot használtak, s ezután a lopásban segédkezett és társaival osztozkodott (X. 307. l.).*)

7. A 345. §. tényálladékában a lopás s a személy elleni erőszak külsőleg egymástól elválaszthatók lévén: ennek folytán megtörténhetik, hogy midőn a lopás ismételt eselekmények által követtetik el, az erőszak csak a második vagy harmadik ismétlés alkalmával használtatik. Ily esetben azután kétessé válhatik, vajjon az erőszak az előző lopási cselekményeket is egy (*folytatólagos*) rablásnak tekintendő lopássá egyesíti-e, vagy csak azon lopás minősül-e ily bűntetté, melyre az erőszak tényleg vonatkozott, mig az előző cselekmény ez esetben is megmarad lopásnak, és igy a kettő közt anyagi *bünhalmazat* létesül. A kir. Curia egy esetben az előbbi felfogást juttatta érvényre, a mennyiben a 345. §. szerint minősülő folytatólagos bűntett miatt itélte el vádlottakat, kik egy tutajról

*) Ezen megoldást érdemben elfogadta *dr. Balogh Jenő* is (Btj. T. X. 305. l.), az indokolás tekintetében arra helyezvén a sulyt, hogy „vádl. nem fejtett ki a czélba vett bünczelekmény tényálladékát megállapitó kültevékenységet, hanem csak előmozditotta ezen delictum elkövetését".

almát lopván, midőn oda az első szállitmány akadálytalan elvitele után másodizben visszatértek, s ekkor a tulajdonosok által tetten kapattak, ezek ellen erőszakot használtak, s azután még több vékányi almát elvittek (Btj. T. X. 307. l.). Itt, miként látjuk, először befejeztetett egy lopás, annak ismétlésekor pedig elkövettetett egy rablásnak tekintendő lopás, s ezen két cselekmény a felső biróságok által azért vétetett egynek, mert az összeredmény u. a előleges elhatározás folyományát képezte. Ámde ezen indokolás nem áll meg, mert vádlottak előleges elhatározása csak a lopásra vonatkozott, s ennek az első cselekmény meg is felelt, — de midőn a második cselekménynél akadályba ütköztek, s ennek legyőzése végett személy elleni erőszakot kelle használniok: e végből egészen uj elhatározás volt szükséges; e mellett pedig azért nem tekinthető az ily eset folytatólagos bűntettnek, mert hiányzik a folytatólagosság egy másik feltétele is, t. i. a sértett jogszabály azonossága, a mennyiben itt az egyik cselekmény a 333., mig a másik a 345. §.-ba ütközik. A mint tehát pl. a lopás s az ezután elkövetett rablás sohasem képezhetnek egy folytatólagos bűntettet: ép igy ki van zárva ennek lehetősége a lopás és rablásnak tekintendő lopás esetében is, — minélfogva a felhozott s az ahhoz hasonló esetekben anyagi bünhalmazat állapitandó meg.*)

8. *A 346. §. esete* első sorban szintén lopás lévén: e tekintetben tényálladéka ugyanazon feltételekhez van kötve, mint a 345. §-ban meghatározott bűntetté. Szükséges tehát, hogy a tettes szándéka csak lopásra irányuljon, s a tettes csupán a lopás véghezvitele czéljából helyezze a meglopni szándékolt egyént „öntudatlan vagy védelmére tehetetlen állapotba". Ezen eset kétségtelenül fenforog akkor, ha valaki kábitó szerek, pl. szeszes italok vagy chloroform stb., alkalmazása által, tehát minden erőszak nélkül helyeztetik öntudatlan állapotba, mert ez esetben a rablás tényálladéka, az erőszak vagy fenyegetés teljes hiánya miatt feltétlenül ki lévén zárva, a cselekmény csakis a 346. §-ban körülirt módon elkövetett lopásnak tekinthető. De még ez esetben is mindenkor feltételeztetik, hogy a tettes szándéka az öntudatlan állapot előidézésénél, s ezen állapotnak a lopás véghezvitelére leendő felhasználásánál tovább ne terjedjen, — mert ha valaki csak azért helyezi előzetesen öntudatlan állapotba áldozatát, hogy azután vagyona elvétele czéljából annál könnyebben megölhesse: ekkor az öntudatlan állapot előidézése kapcsolatba jön a vagyon elvétele czéljából eszközölt ölés, vagyis az erőszak tényével, és igy a cselekmény rablássá minősül. Ehhez képest egy esetben vádlott bordélyház-tulajdonos, ki a hozzá betért vendéget rummal holtrészegre itatván, ezen állapotában kötéllel megfojtotta és pénzétől megfosztotta, a 344. §-ba ütköző rablás és gyilkosság miatt itéltetett el: mert a sértett nemcsak öntudatlan állapotba helyeztetett, hanem vagyonának elvétele végett életétől is megfosztatott (Btj. T. XII. 277. l.). Az elkövetés másik módozata

*) Lásd *dr. Balogh Jenő* e tárgyra vonatkozó értekezését (Btj. T. X. 305. l.).

abban áll, hogy a lopás véghezvitele végett valamely személy „védelmére tehetetlen állapotba“ helyeztetik a nélkül, hogy egyszersmind öntudatától is megfosztatnék, igy pl. midőn a tolvaj rázárja a szomszéd szobában lévő egyénre az ajtót. Ezen eset már szorosan határos a valódi rablással, mert a tehetetlen állapot előidézésének módja könnyen a személy elleni erőszak vagy fenyegetés jellegét ölti fel, igy pl. ha a házban vagy szomszédszobában levő egyén már ki akar jönni az ajtón, s a tolvaj itt tartóztatja őt fel, s visszaszorítva, reázárja az ajtót. Ily esetben a körülményekhez képest rablás, vagy a 345. §-ba ütköző rablásnak tekintendő lopás, vagy a 346. §-ban meghatározott bűntett létesül, s az elkülönítő határvonalat az képezi, vajjon a kifejtett erőszak rablási erőszak vagy fenyegetés volt-e, s vajjon rablásra vagy lopásra irányult-e a tettes szándéka. Ha valaki rablási szándékkal oly cselekményt követ el, mely rablási erőszakot vagy fenyegetést képez: a tehetetlen állapot ilyetén előidézése rablás leend; ha pedig valaki a lopás véghezvitele végett követi el a jelzett cselekményt: ez a 345. §. szerint minősül; ha azonban lopási szándékkal oly erőszakoskodás követtetik el, mely rablási erőszaknak vagy fenyegetésnek nem tekinthető: ekkor a 346. §. esete áll elő. Igy pl. egy esetben vádlottak, kik lopási szándékkal mentek egy juhakolhoz, de észrevétetvén, onnan eltávoztak, s másodízben azon elhatározással tértek vissza, hogy a juhokat erőszakkal fogják elvinni, mivégből a tulajdonos és hozzátartozói által lakott kunyhót, hogy ezek ki ne jöhessenek, ostrom alá fogták s a mégis kilépett káros leütése után két birkát elvittek, — ennek folytán rablás miatt lettek elítélve: mert a 346. §-hoz megkivántatik, hogy a tettes csak lopást szándékozzék elkövetni, már pedig vádlottak másodízben rablási szándékkal mentek a helyszínére (Btj. T. V. 234. l.), mely indokolást azzal egészíthetjük ki, hogy itt rablási erőszak és fenyegetés volt az elkövetés eszköze, és igy a 346. §. e miatt is ki volt zárva.

9. A büntetésről s az elévülésről lásd a 348. és 349., a mellékbüntetésről a 354. §§-kat, illetve azok magyarázatát.

10. Judicatura a szaklapokban.

A) A „Jogt. Közlöny“ mellékletén: a 345. §. akkor is alkalmazandó, ha a tolvaj menekülése közben utóléretik s a lopott tárgy megtartása végett erőszakot használ (1885. 377. l.)

B) A „Btj. T.“ XVI. kötetében: fegyveres lopásnál a fegyver használata előtt eltávozott részes csak a 337. §. alapján, a fegyver használata alatt jelenlevők pedig a 345. §. szerint büntetendők (92.).

4. A rablási fenyegetés meghatározása.

347. §.

Fenyegetés alatt, a 344. és 345. §§. esetében oly cselekmény közvetlen elkövetésével való fenyegetés értetik, mely által a fenyegetettnek, vagy hozzátartozójának, vagy valamely jelenlévőnek élete, testi épsége vagy vagyona sulyos veszélynek tétetik ki.

Jegyzet. Ezen §. kiegészítését képezi a 344. és 345. §§. rendelkezéseinek, a mennyiben itt mondatik meg, hogy mit kell a kérdéses §§. eseteiben fenyegetés alatt érteni. Ugyanezért e §. részletes kifejtése már a 344. §. kapcsán (4. j. *b.*) előadatván: itt csak azon megjegyzésre szorítkozunk, hogy helyesebb lett volna annak rendelkezését vagy a 344. §-ba felvenni, vagy közvetlenül a 345. §. után törvénybe iktatni, minthogy az a 346. §-ra már egyáltalában nem vonatkozik.

5. A rablás és rablásnak tekintendő lopás büntetése.

348. §.

A rablás öt évtől tiz évig, a 346. §. esetében pedig öt évig terjedhető fegyházzal büntettetik.

349. §.

Tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntettetik a rablás, ha:

1. a tettes, rablás vagy zsarolás miatt már meg volt büntetve, és e miatti utolsó büntetésének kiállása óta tiz év még el nem telt;

2. a rablással a szándékos emberölés kisérlete vagy sulyos testi sértés követtetett el.

Ha pedig szándékos emberölés is követtetett el: a büntetés életfogytig tartó fegyház leend.

Jegyzetek. 1. A rablás és rablásnak tekintendő lopás *büntetésének fokozatai* kétféle alapon lettek megállapitva: n. is *a)* a szerint, a mint a 344. és 345. §§-ban meghatározott bűntettek valamelyike, — vagy csak a 346. §-ba ütköző bűntett forog fenn; és *b)* a szerint, a mint a rablás, illetve a 345. §-ban körülirt bűntett egyszerüen, vagy a 349. §-ban kiemelt minősitő körülmények által sulyosbitva jelentkezik.

Ad a) A 346. §. esetének jellemző ismérve, mely azt a 344. és 345. §§-ban meghatározott bűntettektől elkülöníti, a rablási erőszak teljes hiánya lévén (346. §. 8. j.): ehhez képest annak tényálladéka csak eme szorosan körülirt határon belül létesül, s a cselekmény, mely által valaki vagyonának elvétele végett öntudatlan vagy védelmére képtelen állapotba helyeztetik, azonnal átmegy rablásba vagy rablásnak tekintendő lopásba (345. §.), mihelyt ahhoz erőszak vagy éppen testi sértés, illetve a sérelmezett megölése járult. Ezért a 346. §-ban meghatározott bűntett csupán *5 évig terjedhető fegyházzal* büntettetik (348. §.), s ezen esetre nézve a büntetés további fokozása azon okból, mert azzal kapcsolatban szánd. emberölés, illetve ennek kisérlete, vagy sulyos testi sértés is követtetett el, a dolog természeténél fogva ki van zárva. A 349. §. 2. pontja és utolsó bekezdése tehát a 346. §. esetében nem alkalmazható,

ellenben helye van ez esetben is a 349. §. 1. pontjának, mely szerint *10—15 évig terjedh. fegyházzal* büntettetik a rablás, ha a tettes rablás vagy zsarolás miatt már meg volt büntetve s utolsó büntetésének kiállása óta 10 év még el nem telt. Ezen magasabb büntetés azonban eredetileg, mig a törvényből a 346. §-nak megfelelő rendelkezés hiányzott, szintén csak a tulajdonképeni s a 345. §-ban meghatározott rablásra nézve volt megállapitva, s csak tévedésnek tekinthető, hogy midőn a törvényhozó a 346. §. esetét is felvette a rablás körébe, de ennek büntetését egy fokkal lejebb szállította az erőszakkal párosult esetek büntetésénél: ugyanekkor nem intézkedett arról is, hogy a visszaesés büntetése azon enyhébb eset rendes büntetésével fokozatos összefüggésbe hozassék, — holott igazságos volna, hogy midőn az 5—10 évi fegyházzal büntetendő rablás visszaesésben 10—15 évi fegyházzal büntetendő: ennek megfelelően az 5 évig terjedh. fegyházzal büntetendő esetben csak 5—10 évi fegyház legyen a visszaesés büntetése.

Ad b) A rablás és rablásnak tek. lopás (345. §.) a büntetés szempontjából egyszerü és minősitettre osztható. Minősitett a 344. es 345. §§-ban meghatározott büntett akkor, ha az *a*) visszaeső által, — *b*) sulyos testi sértéssel vagy szánd. emberölés kisérletével — és *c*) ha szándékos emberöléssel kapcsolatban követtetik el (349. §.). Törvényünk szerint a rablás minden egyéb esetben egyszerünek, tehát a 348. §-ban megállapitott *5—10 évi fegyházzal* büntetendőnek tekintendő; és igy még azon esetben is, ha az pl. fegyveresen, többek által társaságban, országuton, utonállással, vagy éjnek idején betöréssel követtetik el, a rablás rendes büntetése, habár aránylag sulyosabb mértékben, alkalmazandó, — holott a jelzett esetek, pl. a német btk. 250. §-a szerint minősitett rablás gyanánt megfelelő magasabb büntetéssel toroltatnak meg. Ezen fokozás a jelen törvényben felesleges, sőt lehetetlen volt: mert a rablás büntetésének minimuma különben is 5 évi fegyház levén, ez a felsorolt minősitett esetekre nézve is elég szigorú büntetést képez; hibáztatnunk kell azonban törvényünket a túlszigor miatt, mert az egyszerü rablás esetei között gyakran fordulnak elő olyanok, melyekre az 5 évi minimum, rendkivüli enyhitő körülmények nélkül is, igazságtalan büntetést képez. Ezért a btk. életbelépte előtt elk. rablás esetében, figyelemmel a jelen törvény 2. §-ára, mindig a korábbi gyakorlat alapján szabandó ki a büntetés, — s ily módon egy esetben pl. megtörtént, hogy vádlottak, kik két nőt a kocsiról lerántván, e közben kendőiket letépték és elvitték, rablás vétsége miatt 14 napi fogházra itéltettek (Btj. T. VII. 260. l.).

2. *A 349.* §-ban megállapitott minősitések és büntetések a rablásra és rablásnak tek. lopásra egyiránt alkalmazandók, — és pedig a §. 1. pontja nemcsak a 345., hanem a 346. §. esetére is (lásd a fennebbi jegyz. ad a), mig a 2. p. s az utolsó bek. a tulajdonképi rabláson kivül csak a 345. §. esetére. Igaz, hogy a 349. §-ban csak „rablás" emlittetik, s ez esetleg azon feltevésre vezethetne, hogy itt csak a 344. §-ban körülirt rablás büntetéséről van szó; miután azonban a 348. §-ban is rablásnak neveztetik a rablásnak tekintendő lopás, s u. ezen kifejezést találjuk a 345. és 346. §§-ban is: ennélfogva kétségtelen, hogy ez esetben a rablás tágabb értelemben veendő, s hogy e szerint a 349. §. rendelkezése a jelzett korlátozással és megkülönböztetéssel, a rablásnak tekintendő lopásra is kiterjed. A következőkben tehát a 349. §. magyarázatánál szintén csak rablásnak fogjuk nevezni az ide tartozó eseteket, de ez alatt a rablásnak tekintendő lopást is értjük.

3. *A 349. §. 1. pontja* szerint a rablási *visszaesés* a jelen fejezetben meghatározott büntetendő cselekmények körére szoritatott, a mennyiben visszaesőnek itt csak az tekinthető, a ki „rablás vagy zsarolás miatt" már meg volt büntetve. E szerint egyéb hasonnemű büntettek, pl. betöréses lopás miatt történt előző elitéltetés és megbüntetés nem vonja maga után a 349. §. szigorubb büntetését, — a mi annál feltünőbb, mert a minősitett lopás sulyosabb esetei büntetés és erkölcsi suly tekintetében sokkal közelebb állanak a rabláshoz, mint a zsarolás vétsége, a mely pedig szintén rablási visszaesést von maga után. Másfelől azonban szigoritva van a rablási visszaesés az által, hogy a rabló már egyszeri előző megbüntetés után, ha büntetésének kiállása s utolsó büntette között 10 év még le nem telt, visszaesőnek tekintetik. A visszaesés egyéb feltételeire nézve megegyezvén a jelen pont a 338. §. rendelkezésével: az utóbbinak magyarázata, s jelelsül a 2—4. jegyzetekben felhozottak, itt is alkalmazandók.*)

4. *A 349. §. 2. pontja és utolsó bek.* a rablást más büntetendő cselekményekkel hozzák kapcsolatba, s ezekkel — a bünhalmazat mellőzésével — egy összefoglalt büntetté (del. complexum) egyesitik. Miután az ily módon alakitott del. complexum büntetései aránylag sulyosabbak, mint a minő bünhalmazat esetén alkalmazható volna, igy pl. a szánd. emberölés és rablás, melynek büntetése itt életfogytig tartó fegyház, a 100. §. alkalmazása mellett csak 15 évi fegyházzal volna büntethető: ez okból a törvény eme rendelkezése, mint különben is kivételes intézkedés, a legszorosabban magyarázandó. Ezen szempontból pedig két irányban merülhet fel kérdés: u. is *a*), hogy melyek azon büntetendő cselekmények, a melyek a 349. §. szerint a rablással egy bűntetté egyesülnek, — és *b*) hogy minő összefüggésnek kell lenni a kérdéses delictumok és a rablás között?

Ad a) A rablással a 349. §. szerint egy büntetté egyesülnek a szánd. emberölés, illetve ennek kisérlete s a sulyos testi sértés. A terület egyik végén tehát a 379. §. szerint minősülő büntett, a másik részen pedig a 301. §. szerint sulyos t. sértést képező cse-

*) A visszaesés megállapithatása végett mindannyiszor szükséges kipuhatolni vádl. előéletét, s e tekintetben a községi u. n. előéleti bizonyitványok jó szolgálatot tehetnének, ha a községekben pl. rovottak jegyzéke vezettetnék s ebben az illetők büntetései és szabadulásuk ideje hiteles adatok alapján feljegyeztetnének. Minthogy azonban a közigazg. hatóságok ily nyilvántartási jegyzékekkel nem birnak: ezért az előéleti bizonyitványoknak visszaesés megállapithatása szempontjából ma még nagyon kevés értékük van (lásd Szappanos Sándor e tárgyra vonatkozó értekezését: Btj. T. I. 305. l.).

lekmény, tehát a sulyos t. sértés vétsége, foglalnak helyet, — s amott a gyilkosság, emitt a könnyü t. sértés maradnak ki az összefoglalt büntett keretéből. Ehhez képest mindazon büntetendő cselekmények, melyek a 279. §-ban meghatározott szánd. emberölés és a sulyos t. sértés vétsége közé esnek, a rablással, ha azzal együtt követtetnek el (lásd ad b), egy tényálladékban olvadnak össze, — és így e helyütt a szánd. emberölés alatt a 281. §-ban meghatározott, erős felindulásban elk., emberölés, sulyos t. sértés alatt pedig a sulyos t. sértés büntettén felül a halált okozó t. sértés is (306. §.) értendő. Az utóbbira pl. szolgál a kir. Curia egy itélete, mely szerint vádl. „a 345. §-ba ütköző és 349. §. 2. pontja szerint minősülő halált okozó sulyos testi sértéssel párosult s rablásnak tekintendő lopás büntettében" mondatott ki bünösnek: mert arra nézve, hogy a megöltet életétől akarta volna megfosztani, bizonyíték fel nem merült (Btj. T. XIV. 152. l.).

Ad b) A rablás és szánd. emberölés, illetve sulyos testi sértés azonban csak akkor képeznek egy összefoglalt büntettet, ha az utóbbiak amazzal oly összefüggésben állanak, hogy az emberölés vagy t. sértés a rablás kivitelének eszközéül jelentkezik. Az emberölés vagy testi sértés u. is itt a rablás czéljából használt erőszakot helyettesíti, s ennek csak fokozottabb mértékét képezi; már pedig az erőszak csak annyiban változtatja át a lopást rablássá, a menynyiben az idegen ingó dolog elvétele vagy esetleg megtartása végett használtatik, — és így a sulyos t. sértéssé vagy emberöléssé fokozódó erőszak is csak u. ezen feltétel alatt válik a rablás constitutiv elemévé.*) Ezen elvet juttatta érvényre a kir. Curia is egy esetben, midőn vádlottat, ki egy postakocsist az ellenállástól fenyegetéssel eltiltván, az általa szállított láda feltörése s a csomagok felbontása után meglőtte s baltájával fejbe verte, bevégzett rablás és szánd. emberölés kisérletének anyagi halmaza miatt itélte el: mert a postakocsis megölésére irányult cselekményt a rablás tettleges keresztülvitele után, s nem annak elkövetése végett hajtotta végre (Btj. T. I. 300. l.). Nem lehet azonban e tekintetben annyira menni, hogy az emberölés akkor is önálló büntetté minősíttessék, midőn a tettesek rablás közben agyonütéssel fenyegetődznek, s azután fenyegetésüket még a rablás folyama alatt tettleg megvalósítják, — miért is nem érthetünk egyet a kir. Curia azon itéletével, mely szerint vádlottak ellen, kik az általuk lopott s szekerükre rakott életnemüek elvitelét akadályozó mezőcsőszt agyonütéssel fenyegették, s azután agyonütötték, rablásnak tekintett lopás és szánd. emberölés állapíttatott meg: mert az előbbi a fenyegetés által már befejeztetvén, az ezután történt emberölés önálló büntetté minősült. (XIV. 341. l.).

Az előadott föltételek találkozása folytán helyesen állapíttatott meg a 349. §. 2. pontja, illetve utolsó bekezdése szerint minősülő összefoglalt büntett, — s jelesül: *a)* sz. emberölés kisérletével párosult rablás: midőn vádlottak egy ékszerárust közös erővel megtámadtak és fojtogattak, majd a bolt hátulsó részébe vonszolván, ezután egy gyürüt elvittek (Btj. T. IV. 236. l.), — továbbá midőn vádl. egy postacsomagot szállító asszonyt, fejére mért baltacsapással leütött, s azután tőle a csomagot elvette (VI. 322. l.); *b)* halált okozó t. sértéssel párosult rablásnak tek. lopás: midőn vádlottak egy gulyás tanyai kunyhójából egy gubát és egy puskát elvittek, s a gulyás által utóléretvén, ezt földre teperték, mire egyikök puskával czombjába lőtt, minek következtében az meghalt (XIV. 149. l.); *c)* sz. emberöléssel párosult rablás: midőn vádlottak egy erdei uton haladó vásárost utólérvén, azt megragadták s fojtogatás közt pénzétől megfosztották, azután pedig az Olt vizébe dobták (I. 341. l.); *d)* sz. emberölés és sz. emberölés kisérletével párosult rablás: midőn vádlottak egy rabbi házába bemenvén, azt pénzkövetelés között agyonlőtték, nejére pedig szintén rálőttek (VII. 41. l.), mely esetben az összefoglalt büntett kétszeres minősítése nem vétetett bünhalmazatnak, hanem csak sulyosító körülménynek.

5. A mennyiben az előbbi pont alatt kiemelt feltételek fenforognak, az összefoglalt büntett szempontjából közömbös az, vajjon *a rablás*, melynek elkövetése végett sulyos t. sértés vagy emberölés okoztatott, *be lett-e végezve vagy csak a kisérletig jutott:* mert a törvényben mindenütt, a hol rablás említtetik, ennek kisérlete is értendő, csakhogy a büntetés ily esetben a 66. §. alapján szabandó ki. Ha tehát pl. sz. emberöléssel párosult rablási kisérlet követtetett el: az életfogytig tartó fegyház helyett 15 évig terjedh. fegyház leend a büntetés. A kir. Curia eltérően itélt egy esetben, midőn vádl. ellen, ki egy postakocsist megölni és kirabolni szándékozván, mindkét szándékával csak akkor hagyott fel, mikor a kocsis kiragadta kezéből a kést, — ezek folytán a sz. emberölés és rablás kisérleteinek anyagi halmazatát állapitotta meg: mert a 349. §. 2. pontja csak befejezett rablás esetén alkalmazható (Btj. T. VIII. 382. l.); más esetekben azonban az általunk jelzett felfogás értelmében itélt s a 349. §. alapján összefoglalt büntettet állapitott meg: *a)* midőn vádlottak egy pusztai birtokos ablakain belövöldözve, azt ez által pénzének átadására akarták kényszeriteni (I. 136. l.); *b)* midőn vádlottak egy rabbit kirabolni szándékozván, azt pénzének eredménytelen követelése után agyonlőtték s ezután eltávoztak (VII. 41. l.).

6. A 349. §. szerint alakitott egységes büntettnél a *részesség* tekintetében kétség merülhet fel a miatt, mert a rablásnál a társtettes és bünsegéd között egészen más szempontból tétetik különbség, mint az emberölés vagy testi sértésnél, — és igy előforduló esetben a részes a szerint lesz társtettes vagy segéd gyanánt elitélendő, a mint a rablás vagy pl. az emberölés tényálladékát vesszük a minősités alapjául. A rablásnál u. is társtettes az is, ki az erőszakban tettlegesen részt nem vesz, de annak elkövetéséhez jelenlétével (a megtámadott személyre gyakorolt psychikai hatás által) közreműködik (344. §. 8.), — mig az emberölésnél társtettes csak az lévén,

*) Nem fogadhatjuk el tehát *Schnierer* ellenkező nézetét, mely szerint „nem szükséges, hogy a tettes a bántalmazó cselekményt éppen a fosztogatás czéljából követte légyen el, hanem elég, ha az a rablás elkövetése körül (a dolog elvétele előtt vagy után) bármely indokból történt" (id. m. 505. l.).

ki a megölt személy életének kioltásához valamely phisicai cselekedettel (elkövetési cselekedet) közvetlenül hozzájárul (278. §. 10. j.): ehhez képest oly esetben, midőn valamely rablótárs a helyszínén jelen van ugyan, s jelenléte által a rablási erőszak kivitelét támogatja, de a társa által véghezvitt emberölésnél elkövetési cselekedettel közre nem működik, a rablásban társtettes, az emberölésben azonban csak bünsegéd leend. Minthogy azonban e két büntett itt csak egyet képez, a részes cselekményét ezzel szemben nem lehet kétféle módon, külön a rablás s külön az emberölés tekintetében, minősiteni, hanem vagy az egyik, vagy a másik büntett tényálladékát kell a minősités alapjául elfogadni. Ha a rablásra helyeztetnék a suly: ekkor azon egyén, ki a rablás elkövetésében közvetlenül részt vesz, s társait az u. ekkor véghezvitt emberölésben meg nem akadályozza, sz. emberöléssel párosult rablás társtettese gyanánt életfogytig tartó fegyházzal lenne büntetendő, — ha azonban az emberölés fogadtatnék el alapul: úgy az illető a kérdéses összefoglalt büntettre vonatkozólag, mint bünsegéd, tehát a 66. és 72. §§. alapján 3—15 évi fegyházra volna elitélendő. Eme két lehetőség közül az utóbbit kell elfogadnunk: mert egyfelől magában véve is igazságtalan volna a rablással elk. emberölésnél társtettesként büntetni azt, a ki különben az emberölésnél csak bünsegéd volna, — de másfelől az osztó igazsággal is ellenkeznék ezen eljárás. Ha u. is a rablásnál nem sz. emberölés, hanem gyilkosság követtetik el: ekkor az, ki csak a rablásban volt társtettes, a gyilkosságban pedig a jelzett értelemben bünsegéd gyanánt működött közre, eme tevékenységéhez képest a 66. és 72. §§. alapján halálbüntetés helyett csak időleges fegyházzal volna büntethető, — holott u. azon egyén s u. oly körülmények között, ha a rablással nem gyilkosság, hanem sz. emberölés követtetett el, életfogytig tartó fegyházbüntetés alá esnék. E szerint az enyhébb eset büntetése nagyobb volna, mint a sulyosabbé, — s miután szükségkép ide vezetne az, ha a minősités alapjául a rablás fogadtatnék el: az általunk helyeselt felfogás már ezen okból is feltétlen elsőséget igényel.*) De ha ez áll a sz. emberöléssel párosult rablásra nézve: úgy következetesen a 349. §. 2. pontja esetében is u. ily alapon kell a társtettes és segéd között különbséget tennünk, — minélfogva oly esetben, midőn valaki a rablással kapcsolatos emberölés kisérletében vagy sulyos testi sértésben, ezek tényálladéka szempontjából, bünsegédnek tekintendő: a rablással összefoglalt egységes büntettben is bünsegéd gyanánt itélendő el. Ezek szerint nem helyeselhetjük a kir. Curia felfogását, mely szerint a 349. §. utolsó bekezdése alapján társtettességet állapitott meg: *a*) midőn az egyik vádlott a rablást, a másik u. akkor a sz. emberölést vitte véghez: mert ezen del. complexum tényálladékához a rablás és emberölés egyiránt tartozik (Btj. T. VIII. 382. l.); *b*) midőn vádlottak közül ketten a kirabolni szándékolt egyént agyonlőtték, mialatt harmadik társuk a nyitott ajtónál őrt állott: mert az utóbbi is „beleegyezve lévén abba, hogy ha kell,

*) Lásd e tárgyra vonatkozólag X. X. értekezését (Btj. T. VII. 57. l.).

lőni is fognak, daczára ennek az ismételt lövések megakadályozására semmit sem tett“ (VII. 50. l.)

7. A mennyiben a rablással oly büntetendő cselekmény követtetik el, mely a 349. §. szerint alakitandó egységes büntett keretén kivül esik: a kérdéses cselekmény és a rablás között *anyagi bünhalmazat* létesül. Kétségtelen ez a rablás és gyilkosság, illetve gyilk. kisérlet esetén (Btj. T. VI. 242. XIII. 85. l.), — ellenben a rablással kapcsolatos könnyü testi sértésre nézve kétesnek látszik, vajjon azt a rablási erőszak absorbeálja-e, vagy nem. A kir. Curia korábban az előbbi felfogás szerint itélt, s e szerint a könnyü testi sértés mellőzésével csupán rablást állapitott meg: mert az a dolog elvételénél használt erőszakkal egy cselekményt képezvén, külön büntetendő cselekménynek nem tekinthető (V. 213. és 234. l.), — ujabban azonban rablás és könnyü testi sértés anyagi halmazatát állapitotta meg, azon helyes indokolással, hogy a rablás az erőszak alkalmazása által s a kirabolt egyén testi épségének sérelmezése nélkül is megvalósitható lévén, midőn ez is megtörténik, a testi sértés külön tényálladéka létesül (VI. 337. l.). Oly esetben, midőn sz. emberöléssel párosult rablás alkalmával több ember fosztatik meg életétől: a kir. Curia következetesen a 349. §. utolsó bek. s a 280. §. szerint minősülő büntettek *eszmei halmazatát* szokta megállapitani (IV. 37. 243. l.).

8. *A rablás elévülése* a 106. §. intézkedéséhez képest következő fokozatok szerint történik: *a*) 20 év alatt a 349. §. utolsó bek. esetében, — *b*) 15 év alatt u. azon §. 1. és 2. pontjai, — *c*) 10 év alatt az egyszerü rablás s a 345. §-ban körülirt rablásnak tek. lopás, — végre *d*) 5 év alatt a 346. §-ban meghatározott büntett eseteiben. A mennyiben az utóbbi eset a 92. és 66. §§. alapján vétséggé minősülne: az elévülés 3 év alatt következik be (59. sz. döntv. XII. 226. l.). A btk. életbelépte előtt a rablás büntetése aránylag enyhébb lévén: ezen körülmény az elévülési idő meghatározásánál is figyelembe vehető, — igy pl. egy esetben, midőn egy kisebb rablás, mely 1869-ben követtetett el, csak 1876-ban lett feljelentve, a btk. 106. §-ának 4. pontja alapján, figyelemmel a 2. §-ra, elévültnek mondatott ki (Btj. T. III. 296. l.), holott u. azon eset a jelen törvény érvényben léte alatt csak 10 év alatt évült volna el.

9 A rablás a *rögtönbirósági eljárásban* halállal büntetendő. Az 1868. évi november 5-én kelt rendelet 7. §-a szerint rögtönbiráskodási eljárás alá vonhatók: *a*) „a rablók, kik mást valamely ingó vagyonától, személye elleni tettleges erőszakkal, vagy erőszakkal való fenyegetések által jogtalanul megfosztanak, habár az erőszak vagy azzal fenyegetés nem közvetlen a kirabolt egyén, hanem más jelenlévők ellen volt is intézve;“ mely esetben „erőszakkal való fenyegetés alatt azon fenyegetések értetnek, melyek a fenyegetettnek életére vagy testére nézve sulyos és azonnali veszélylyel vannak összekötve“ — s a rablás végrehajtottnak tekintetik, mihelyt a rabló valamely ingó vagyont elvett, habár azzal közbejött akadály miatt el nem távozhatott is, vagy mihelyt a rabláskor vala-

kinek személyén bármely tettleges erőszakot elkövetett, habár még semmit magáévá nem tehetett is" (1-ső p.); *b*) a rablógyilkosok (2-ik p.); *c*) a rablók felbujtói és bünsegédei (3-ik és 4-ik p.); *d*) a rablók orgazdái és bünpártolói (5-ik p.). A 8. §. szerint azonban az ily bűntevők is kivétetnek a rögtönbiráskodás alól, ha életök 20-ik évét még el nem érték, — ha elmebeli állapotuk felől alapos kétség merül fel, — ha bűnbánólag önként jelentkezvén, ismeretlen büntársaikat és orgazdáikat is felfedezik, — s ha büntettük a rögtönbiróság elé lett állíttatásuktól számított 8 nap alatt be nem bizonyult. A fennebbiek szerint a rögtönbiráskodás alá tartozó rablás köre némileg különbözik a jelen törvényben meghatározott rablástól, mert a mig ott csak az erőszakkal való fenyegetés képezi a rablás eszközét: addig a 347. §. szerint a sulyos vagyoni veszélylyel való fenyegetés is eszköze lehet a rablásnak; a mig továbbá törvényünk 345. és 346. §-ai szerint bizonyos esetben a lopás is rablásnak tekintetik: addig a rögtönbirósági eljárásban ezen kiterjesztésnek helye nincs. Miután pedig a rögtönbirósági eljárás, mint kivételes intézkedés a legszorosabban magyarázandó: ennélfogva előforduló esetben kizárólag az abban meghatározott szűkebb körü s nem a jelen törvény szerint minősülő rablás veendő az itélet alapjául.

10. Judicatura a szaklapokban.

A) „Jogt. Közlöny"-ben, és pedig: *a*) a *Döntv. Tárban:* ha rablás miatt a 92. §. alapján 5 évnél rövidebb szabadságvesztés-büntetés lett volna kiszabandó: a cselekmény 5 év alatt elévültnek veendő (uj f. I. k. 148. l.); — a 349. §. szerint összefoglalt büntett társtettese nem csak az emberölő, hanem mindegyik rabló, ki az ölést tehetsége szerint nem gátolta II. k. 222. l.); azon körülmény, hogy valaki ölő eszköz nélkül megy rabolni, azt bizonyítja, hogy rablás előtt nem volt szándékában az ölés (291. l.); *b*) *a mellékleten*: gyilkosság és rablás anyagi halmazatot képez (1883. 58. l.), az ölésre alkalmas eszköz hiánya nem bizonyítja az ölési szándék hiányát (u. o.); rablás esetében vétségi büntetés alkalmazása (313. l.).

B) A „Btj. T." XVI. kötetében: rablás közben elk. szándékos emberölés (152. l.); rablás után elk. bűncselekmény nem a 349. §, alá esik, hanem anyagi bűnhalmazatot képez. (260. l.).

6. Zsarolás.

a) Zsarolás vétsége.

350. §.

A ki azon czélból, hogy magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szereszen, valakit erőszakkal vagy fenyegetéssel valaminek cselekvésére, eltürésére, vagy elhagyására kényszerít: a menynyiben cselekménye sulyosabban büntetendő cselekményt nem képez — a zsarolás vétségét követi el, és három évig terjedhető fogházzal büntetendő.

351. §.

A zsarolás vétségét követi el, és a 350. §. szerint büntetendő az: a ki azon czélból, hogy magának vagy másnak vagyoni hasznot szereszen, valakit rágalmazó, vagy becsületsértő állításnak nyomtatvány által való közzétételével fenyeget.

352. §.

A zsarolás vétségének kisérlete büntetendő.

M. i. 1. Csak improprie foglaltatik a zsarolás egy fejezetbe a rablással; mert a két büntett közt a különbség feltünő. A rablás elvétel által követtetik el: ellenben a zsarolás, a kényszer alá helyezett egyéntől kicsikart teljesités, eltűrés, vagy elhagyás által jő létre. A rablás tárgyát csakis idegen ingó dolog képezheti; mig a zsarolás mindennemü vagyoni jogokra kiterjed. További és igen lényeges különbség, hogy a rablás bevégzésére az idegen ingó dolognak tettleges elvétele, annak a rabló birtoklásába való jutása szükséges; ellenben a zsarolás bevégzésére nem szükséges, hogy a zsaroló a czélba vett vagyoni hasznot elérte legyen.

E lényeges eltérések daczára is, mindazonáltal közös ismérvét képezi a két büntetendő cselekménynek: 1. hogy ugy a rablás, valamint a zsarolás objectumát, a vagyoni jog képezi; 2. hogy a vagyoni jog megsértésének eszköze mindkét büntetendő cselekmény eseteiben az erőszak és a fenyegetés.

De a közösség e két ismérve tekintetében is különböztetnünk kell. Az objectumot illetőleg ugyanis szem előtt tartandó, hogy a közösség csakis annyiban áll, a mennyiben az idegen ingó dolog erőszakos elvétele által is, másnak vagyoni joga sértetik meg; de nem terjed annyira, hogy más személy vagyoni jogának nem elvétel, habár erőszak vagy fenyegetés általi megsértése is közös ismérvnek legyen tekinthető. A concret esetekben felmerülhetnek ugyan kételyek arra nézve, vajjon elvétel forog-e fenn, vagy másnemü vagyonjogi sértés; de az mindenesetre áll, és kiviteinélküli, hogy a mely esetben más személy tulajdonának, a birtokos vagy birlaló detentiójából erőszakkal vagy fenyegetéssel való elvétele állapittatik meg: azon esetben a cselekmény föltétlenül rablást képez.

Különböztetnünk kell továbbá a 2. pontban kiemelt közös ismérvek egyikét, a fenyegetést illetőleg is, mely a *zsarolásnál sokkal messzebb terjed, mint a rablás büntetténél.* A rablásnál ugyanis, mint kiemeltetett, rögtön bekövetkezhető, és súlyos veszélylyel való fenyegetést követel a törvény, ellenben a zsarolásra, mindennemü, akár súlyos, akár nem súlyos veszélylyel, akár rögtöni, akár távoli hátránynyal való fenyegetés elégséges; föltéve, hogy a czél, mely miatt használtatott, „jogtalan vagyoni haszon szerzése," s hogy maga a fenyegetés foglalatja: jogtalan, vagyis, hogy az erőszakkal való fenyegetést képezett legyen s végre, hogy az, a jogtalanul követelt teljesités, eltűrés, vagy mulasztás elegendő indokául szolgált légyen.

És mégis, daczára e különbségeknek, épen az emlitett ismérvek

által annyira egymásba nyul e két büntetendő cselekmény, hogy ezeknek egy átalános és caracteristicus elválasztó vonal általi elhatárolása mindeddig sikertelen kisérletek közé tartozik. Felhozatik ugyan, hogy a zsarolás egyik essentialis ismérvét: másnak valamely teljesitésre való kényszerítése képezi; ámde nem kényszeríttetik-e teljesitésre az is, a kinek a rabló a pisztolyt szegezi mellére a végett, hogy azt a zsebében levő pénz átadására kényszerítse? Már pedig ezen esetet senki sem lesz hajlandó a rablás esetei közül kivenni, és zsarolásnak nyilvánitani, daczára annak, hogy a szó szoros értelmében, a rabló nem vette el a pénzt, hanem azt a tulajdonos — habár kényszerítve — adta neki át. De mi különbség is volna a közt, ha a rabló maga nyul be annak zsebébe, a kit a pisztolylyal való fenyegetés által hatalmába kerített és kiveszi az abban levő pénzt, és a közt, ha a rabló ugyanazon módon, magát a tulajdonost kényszeriti pénzének zsebéből való kivételére és átadására?

A másik ismérv az eltűrésre való kényszerítésben áll: erre vonatkozólag is több esetben félreismerhetlen lesz az azonosság. A kit a rabló hatalmában tart, es az alatt leszedi testéről ruháját, s a megkötözöttet kényszeriti, hogy eltűrje órájának, ékszereinek elvételét: az kétségtelenül vagyoni kárositásának eltűrésére kényszeríttetik. Már pedig, hogy az eltürés ezen esete rablást képez, az senki által sem vonathatik kétségbe. (Anyaggy. 680—681. l.).

2. Törvényünk 350. §-a az átalános, vagyis a nem-qualificált esetek büntetéseit illetőleg, szembetünő, és rendkivül nagy különbséget állapitván meg a rablás és a zsarolás közt: ennek megfelelőleg egyenlőnek kell lenni a bünösség különbségeinek is. E különbséget nem elég csupán sejtenünk, hanem azt, a joggyakorlat tájékozására ki is kell fejeznünk.

A 350. §-ból, ellentétben a 344. §-sal, annyi világosan kiderül, hogy a zsarolás *mindennemü vagyoni haszonnak* erőszakkal vagy fenyegetéssel előidézett kényszer általi kicsikarására kiterjed. Egy kötelezvény, egy nyugta, egy végrendelet aláirásának kierőszakolása — az emlitett ismérvnél fogva zsarolást, s nem rablást képez.

Zsarolást képez, ha valaki bizonyos összegnek, bizonyos időben és helyre való megküldését, vagy egy meghatározott helyen leendő letételét, levélben, azon fenyegetéssel követeli, hogy követelése teljesitésének elmulasztása esetében, annak házát, a kihez a követelés intéztetik, felgyujtja. Zsarolást képez, ha valaki mást egy pertől való elállásra azon fenyegetéssel szólit fel, hogy ellenkező esetben, a perlekedőt megveri, vagy gulyáját, vagy más ingóságait ellopja, ellopatja, vagy megsemmisiti.

Az itt elősorolt egyes eseteket szemügyre véve, ezek két közös jellemvonást tüntetnek elő. Az egyik az, hogy a *fenyegetett*, mindenik esetben *valamely* tettre, *tevékenységre hivatik fel*; a második, hogy a *haszon*, melyet a fenyegető megszerezni akar, *nem rögtöni*, vagyis a fenyegetéssel nem egyidejüleg beálló, hanem később bekövetkező.

Átalánositsuk e két körülményt, s ha ezekhez hozzáadjuk még

azon különbséget, mely szerint a rablásnál közvetlen, azonnal beálló veszélylyel kell fenyegetni, mig a zsarolásra a távolabbi veszély is elégséges: azt hiszszük, hogy ezzel a zsarolás és rablás közti különbségek felismerési mozzanatait, közelebbről jelöltük meg.

A zsaroló *tevékenységre szólítja* fel azt, a kitől kicsikarni akar; a zsarolás tehát az által jő létre, hogy az erőszakolt, a fenyegetett is tesz valamit; ha t. i. a pénzt elküldi; a pertől eláll; a nyugtát aláirja stb. A rablásnál ez nem fordul elő; a rabló maga veszi el azt, a mit eltulajdonitani akar, s ha mint a fentebb felhozott esetben a megtámadott személy az ellene gyakorolt kényszer hatalma alatt, maga nyul zsebébe és veszi ki a pénzt: e tevékenysége nem szünteti meg a rabló tettének elvételi jellegét, főleg az általunk felhozott második szempontnál fogva.

Különösen e második körülményre nézve kiemelendőnek tartjuk, hogy a rablás esetében, az idegen *vagyonnak a rabló kezébe jutása közvetlen, és egyidejü a használt erőszakkal*: a zsarolásnál ellenben egy bizonyos idő lefolyása, vagy bizonyos követelés mutatkozik kikerülhetetlennek. Carrara az időre teszi a különbség felismertető elemét; ellenben Villnownak nem rég megjelent monographiája, az erőszak és annak eredménye közt a causalis nexust állitja a zsarolásnál megszakitottnak, s egy közbenső mozzanattal közvetittetnek. Abban azonban mindketten megegyeznek, hogy a zsarolás esetében a vagyoni előny nem oly rögtöni, s nem oly egyenes, mint a rablás esetében.

Ehhez járul, hogy a zsarolás subsidiarius büntettet képez, s hogy ennélfogva, ha valamely cselekményben a rablás és a zsarolás közös lényeges ismérvei, vagyis a személy elleni kényszer és az ezáltal eszközlött, illetőleg eszközölni czélzott jogtalan vagyoni haszon találkoznak; de a cselekmény, a rablásnak a törvényben meghatározott, tüzetes ismérvei alá nem foglalható: ez esetben a megfelelő dolus föltétele alatt zsarolás lesz megállapitandó. De ez esetekben mindig fognak mutatkozni azon mozzanatok, melyeket mi a zsarolás specialis criterionjai gyanánt fentebb kiemeltünk (u. o. 683—685. l.).

3. „Fenyegetéssel“: ezen szó minden további körülirás nélkül használtatik, s e szerint ellentétet képez a fenyegetés azon nemével, melynek szükebb korlátai a 347. §-ban megvonattak. A „minae juris“ egyébiránt, a magyar felfogás szerint soha sem képeztek zsarolást megállapitó fenyegetést, s nem hiszszük, hogy ezentul nyerjen oly magyarázatot, mely szerint az, a ki azzal fenyeget, hogy jogát a törvényes biróság előtt érvényesitendi — a mennyiben e kimondással, vagy hirüladással vagyoni hasznot czéloz elérni — zsarolás vétségét követi el. A németek e perrel való fenyegetést a zsarolás tényezői közé számitják; mi ezt nem akarjuk, de nem hiszszük, hogy e végett a „jogtalan“ vagy más határozónak felvétele szükséges lenne (u. o. 685. l).

Jegyzetek. 1. A zsarolás törvényünk szerint egyszerü és minősitettre osztható. Amaz a 350—351. §§. szerint vétséget, az utóbbi

a 353. §. szerint büntettet képez. E mellett azonban a zsarolás fogalma egységes, s a tényálladék lényeges ismérvei a törvény által elkülönített esetekben is azonosak, a különbség pedig csak az elkövetésnél használt eszköz eltérő minőségéből származik, mely azonban az általános fogalomnak szintén alárendelhető. Ezen általános fogalom a 350. §-ban foglaltatik, s e szerint a zsarolás eszköze az erőszak vagy fenyegetés által történt kényszerítés, — míg a 351. §-ban s a 353. § 1. pontjában a fenyegetésnek speciális nemei jelöltettek meg, s ezekhez az utóbbi §. 2. pontjában hozzáadatott azon eset, midőn a zsarolás hivatali hatalom szinlelésével vagy hatósági megbízás ürügye alatt követtetett el. Az alábbiakban tehát a zsarolás fogalmát az ennek köréhez tartozó esetekre nézve, a 351. §. által igényelt kitéréssel egységesen fejtjük ki, s a 353. §. magyarázatánál csupán az abban foglalt speciális intézkedés megvilágitására szorítkozunk.

2. A 351. §. a képvh. ig. bizottsága által vétetett fel a törvénybe, és pedig azon okból: mert „a szomoru tapasztalás bizonyitja, hogy vannak egyének, kik a sajtószabadsággal visszaélve, becsületsértő állitások közzétételének fenyegetése által, a zsarolás legrútabb nemét veszik gyakorlatba; az ily rágalmazó és becsületsértő hiresztelések befolyása pedig egyesek és egész családok nyugalmára, hírnevére, hitelére sokkal veszedelmesebb, a zsarolás ezen eszközének alkalmazása sokkal nemtelenebb, mintsem hogy a büntető törvénybozás figyelmét fel ne költené“ (Anyaggy. II. 686. l.). Ezen indokból a szóban forgó eset, habár büntetése u. az, mint a közönséges zsarolásé, mégis több tekintetben szigorubb beszámitás alá esik, mint az, — s jelesül: *a)* czélzatához a vagyoni haszon jogtalansága nem szükséges (7. jegyz.); *b)* már a fenyegetés által bevégeztetik (10. j. *b.*); *c)* mellékbüntetéssel is büntetendő (354. §.).

3. A zsarolás bárki által s bárki ellen elkövethető; a közhivatalnok azonban csak annyiban válik a magánzsarolás alanyává, a mennyiben azt hivatali hatáskörén kivül, tehát mint magánszemély, követi el, — s viszont a közhivatalnok vagy hatósági közeg ellen, hivatali működésére vonatkozólag elkövetett jogtalan kényszerités szintén nem zsarolást, hanem hatóság elleni erőszakot képez. Igy a gyakorlatban egy községi biró, ki több oly egyéntől, kik közmunka-váltságra kötelezve nem voltak, e czimen végrehajtással való fenyegetés mellett, különböző összegeket szedett be, hivatali visszaélés miatt (475. §.) lett elitélve: mert cselekményét hivatali állásánál fogva követte el (Btj. T. X. 76. l.), — míg másfelől vádlottak, kik a községi birót az általa zálogba vett s házához szállitott tárgyak kiadására fejszével és vasvillával felfegyverezve, fenyegetésekkel kényszerítették, szintén nem zsarolás, hanem hatóság elleni erőszak miatt itéltettek el: mert a községi biró hatósági eljárása a zálogul vett tárgyak őrizetében folytonosan fennálliott (VII. 194. l.).

4. *A zsarolás külcselekménye* abban áll, hogy valaki mást „erőszakkal vagy fenyegetéssel, valaminek cselekvésére, eltűrésére, vagy elhagyására kényszerít“; s e szerint a tényálladék ismérvei e tekintetben:

a) a tettes részéről az erőszak vagy fenyegetés, mint az elkövetés eszköze;

b) a megtámadott részéről valaminek cselekvése, eltűrése vagy elhagyása; végre

c) ezen két elem közt az okozati összefüggés, vagyis az erőszak, illetve fenyegetés által előidézett kényszerités.

Ad a) Az erőszak itt is u. azon értelemben veendő, mint a rablásnál (344. §. 4. j. *a)*; mert habár a 350. §-ban nem mondatik ki világosan, hogy a zsaroláshoz személy ellen alkalmazott erőszak szükséges: ez mindazonáltal kétségtelenné válik abból, hogy midőn valaki erőszakkal valaminek cselekvésére stb. kényszeriттetik, ebben azon eszme van kifejezve, hogy az illető az ő személyére gyakorolt phisikai kényszer folytán tesz vagy tűr olyasmit, a mi akaratával ellenkezik. Ha tehát az erőszak nem foglal magában ily értelemben kényszerítést: akkor az nem is lehet eszköze a zsarolásnak; s e szerint nem helyesen mondotta ki a kir. Curia, hogy „a btk. 350. §. szerint a zsarolás vétségét képezné“ a korábbi gyakorlatban előfordult s erőszakoskodás kihágásának minősitett azon eset, midőn vádl. állitólagos adósának kezéből 3 frtot erőszakkal kiragadott (Btj. T. III. 362. l.), holott a jelen törvény szerint ezen cselekmény lopást képezne. *A fenyegetés* a zsarolásnál sokkal messzebb terjed, mint a rablásnál (M. i. 1.); mert a mig a 347. §. szerint rablási fenyegetést csak az élet és testi épség ellen irányzott, s a sulyos vagyoni veszélyt magában foglaló fenyegetés képez: addig a zsarolásnál e tekintetben semmi korlát nem állittatott fel, és igy a fenyegetés itt a megtámadottnak bármely java, pl. becsülete, családi nyugalma, saját vagy hozzátartozójának jó hírneve stb. ellen irányulhat; a mig továbbá a rablásnál a veszély közvetlen bekövetkezése helyeztetik kilátásba: addig a zsarolásnál a fenyegetés valamely távolabbi veszély vagy később bekövetkező baj kilátásba helyezése is lehet, s u. ezért a fenyegetés nem csupán a megtámadott vagy más jelenlévő, hanem ezekkel összeköttetésben álló távollévő személyekre is vonatkozhatik.*) E mellett közömbös az, vajjon a tettes képes volna-e vagy komolyan szándékozik-e a fenyegetést tényleg megvalósitani, hanem elégséges, ha a megtámadottban elő akarja idézni a fenyegetés végrehajtásától való félelmet, s ha a fenyegetés ezen czél elérésére alkalmas. Nem tekintetett ilyennek a fenyegetés egy esetben, midőn vádl. egy levélben azzal kért 30 frtot, hogy kétségbe van esve, s a pénz nem küldése esetén az illető lássa a következményeket: mert a levélben oly kifejezés, mely a czimzettben alapos félelmet gerjeszthetett volna, nem foglaltatott (Btj. T. II. 294. l.), — s ugyancsak a fenyegetés alkalmatlan volta miatt felmentő itélet hozatott: *a)* midőn vádl. meglopatása után az általa gyanusított egyént azon fenyegetéssel, hogy pandurok által fogja őt bekisértetni, kártalanitásra kényszeritette: mert az elfogatással való fenyegetés értelme csak az lévén, hogy a lopással gya-

*) *Csorba Károly* szerint ily esetben nem létesül zsarolás (Jogt. Közl. 1881. 179. l.).

nusitott egyén „a törvényes hatóság által fogságba helyeztetik, ez magában véve a félelemnek jogtalan eszközökkel való felköltését nem állapítja meg“ (I. 19. l.); *b*) midőn vádl. egy tanár arczképének és életrajzának közléséért a megfelelő költséget azzal követelte, hogy különben panaszt fog ellene tenni illetékes hatóságánál: mert abban, hogy valaki az illetékes hatóságnál teendő panaszszal fenyeget, ép oly kevéssé van büntethető cselekmény, mintha a panaszt közvetlenül megtette volna (IX. 234. l.), — ellenben megállapíttatott a zsarolás: *c*) midőn vádl. franczia hirlapiró a magyar jelzáloghitelbankot minden jogalap nélkül beperelvén, azt egyebek közt egy oly nyilatkozat közzétételével fenyegette, mely a részvényeseket bizalmatlanokká tette volna, s ennek abbanhagyásáért bizonyos pénzösszeget követelt: mert a 350. §. szerint fenyegetés alatt „minden oly tevékenység is értendő, mely másnak szabad elhatározását az által befolyásolhatja, hogy előreláthatólag vagyonában meg fog károsodni“ (IV. 402. l.); *d)* midőn vádl. cselédszerző egy nőcseléd volt gazdájához levelet irt, s attól a cseléd és gyermeke részére azon indokolással, hogy a gyermek tőle származik, pénzt kért: mert egy törvényes házasságban élő egyénre nézve azon indokolás, hogy volt cselédjének gyermeke tőle származik, a fenyegetés jellegével bir (X. 280. l.). Az *a*) és *b*) alatti esetekben, mint látjuk, az u. n. *minae juris* eseteivel találkozunk, s ezekre nézve itt a törvény indokolásában is elfogadott nézet érvényesült, mely szerint az ily fenyegetések „a magyar felfogás szerint soha sem képeztek (s a jelen törvény szerint sem képeznek) zsarolást megállapitó fenyegetést“ (M. i. 3.). Részünkről ezt csak megszorítással fogadhatjuk el, mert szerintünk a kérdés nem az, hogy mivel fenyetődzik a tettes, hanem az, hogy minő czélt akar elérni. Ha czélja jogos, s ha a perrel való fenyetéssel csak fennálló követelését akarja behajtani: ez természetesen nem képez zsarolást; ha azonban arra használja fel valakinek szorult helyzetét, hogy azt valamely jogilag megengedett cselekmény elkövetésével, pl. a tetten kapott tolvajt feljelentéssel fenyegeti, s attól a fenyegetés kényszerével jogtalan vagyoni hasznot akar kicsikarni: ily esetben eme czél eszközéül felhasznált jogos tény is jogtalanná és büntetendővé válik. Az *a*) és *b*) alatti esetekben tehát elitélendők lettek volna vádlottak, ha csak be nem bizonyult, hogy a meglopott csupán tényleges kárát, az arczkép és életrajz közlője pedig jogos követelését akarta érvényesíteni. A fenyegetés egyik különös nemét képezi törvényünk szerint az, ha valaki mást „rágalmazó, vagy becsületsértő állitásnak nyomtatvány által való közzétételével fenyeget“ (351. §.). A törvény indokolása szerint, melyet az igügyi bizottság is elfogadott (lásd fenn 2. j.), ennek kiemelése azért volt szükséges, mert „a 350. §. kétséget hagy fenn az iránt, vajjon a fenyegetés, ha tárgyát a becsület képezi, subsummálható-e az idézett szakasz alatt, — s különösen a sajtó azon részének lealacsonyodása, melynek vezetői a rágalmazással és becsületsértéssel valóságos üzérkedést üznek, az u. n. „revolver-sajtó“ gyalázatos zsarolásai hozzák előtérbe a kérdést, s teszik szükségessé az oltalmat“ (Anyaggy. II. 685. l.). Nézetünk szerint azonban e végből nem volt szükség külön intézkedésre, mert a fenyegetés helyes értelme a fennebbiek szerint kétségtelenül kiterjed az ily esetekre is, a revolver-sajtó embereinek szigoru megbüntetése pedig más módon is elérhető lett volna, mint a zsarolás külön fajának felállitása által; sőt ezen intézkedés egyenesen káros, mert a törvényhozó az által, hogy feltételezte, miszerint a becsület ellen irányzott fenyegetés nem subsummálható a 350. §. alá, a zsarolási fenyegetés oly magyarázatának nyitott tért, mely azt kelleténél szűkebb korlátok közé szoríthatja.

Ad b) Az erőszak vagy fenyegetés által a megtámadottat valaminek *„cselekvésére, eltürésére vagy elhagyására“* kell kényszeriteni. A zsarolás lényege tehát a kényszerítés, melynek eszköze az erőszak vagy fenyegetés, tárgya a sérelmezettnek valamely cselekvése, eltürése vagy elhagyása. A régibb btk.-ek, pl. a code penal s a 43. évi m. javasl. a kényszerítés tárgyait részletesen felsorolták, ujabban azonban általános kifejezéseket használnak; igy pl. a porosz btk. szerint „Handlung oder Unterlassung“, a német b. btk. szerint pedig, melylyel a jelen törvény is megegyezik, „Handlung, Duldung oder Unterlassung“ kifejezésekkel jelöltetett meg azon fogalmi kör, melyben a zsarolási kényszerítés az egyéni akaratszabagságot megtámadhatja. Ezen tág fogalmi kör csak az által szenved megszorítást, hogy a cselekvésnek stb., melyre a megtámadott kényszeriittetik, vagyoni sérelmet kell magában foglalnia; mert valamint a kényszerítő czélzata jogtalan vagyoni haszonra irányul: úgy a másik részen ennek jogtalan vagyoni hátrány kell, hogy megfeleljen, a mi különben a zsarolás vagyonjogi természetéből is önként következik. A cselekvés, eltürés vagy elhagyás ezen határon belül nagyon különböző lehet, s jelesül u. oly alakban is nyilatkozhatik az, mint a rablásnál. Igy pl., ha a megtámadott átadja ingó dolgát: ez cselekvést képez, mely a kényszerítés minősége szerint a rablás vagy zsarolás tényálladékának felel meg; a ki pedig ingó vagyonát elvétetni engedi, vagy a kitől erőszakkal elvétetik: az eltüri eme sérelmet, vagy elhagyja vagyonának védelmét, s az eset itt is a kényszerítés eszközéhez képest minősül rablássá vagy zsarolássá (M. i. 1.); ha azonban a megtámadott más alakban szenved vagyonjogi sérelmet, — igy pl. egy reá nézve hátrányos kötelezvényt aláir, vagy pedig egy reá nézve előnyös okiratot megsemmisít stb: ekkor cselekvése, eltürése vagy elhagyása mindenkor a zsarolási kényszerítés tárgya leend. Az eltürés (Duldung) s az elhagyás (Unterlassung) között fogalmi különbség alig van, mert a ki valamit kényszerítés folytán elhagy, pl. vagyona védelmét abban hagyja: az egyszersmind eltüri a támadó által reá gyakorolt kényszert. Különbség tehát csak annyiban állitható fel, hogy midőn valaki physicai erőszakkal kényszeriittetik a tétlenségre: ez eltürést képez, — ha pedig fenyegetés folytán mulasztja el vagyona védelmét; ekkor a külső látszat szerint önelhatározásából származik magatartása, a melyet e szerint elhagyásnak mondhatunk.*)

*) „Es soll Duldung eine solche Unterlassung bezeichnen, welche durch den einen phisischen Schmerz bereitenden Zwang erzwungen ist“ (Olshausen id. m. 830. l.).

Ad c) A megtámadott cselekvése stb. s az erőszak vagy fenyegetés között *okozati összefüggésnek* kell lenni, mert különben a kényszerítés fogalmilag ki van zárva. A kényszerítés tárgyát képező cselekvés stb. azonban nem csupán külső jelenség, hanem (a vis absoluta eseteit kivéve) a kényszerített egyén elhatározásának is kifolyása lévén: e szerint az okozati összefüggés szempontjából szükséges, hogy a megtámadott éppen az erőszak vagy fenyegetés következtében határozza el magát a cselekvésre, eltűrésre vagy elhagyásra. Ha tehát a cselekvés stb. nem a fenyegetés által előidézett lelki kényszer kifolyása, hanem a fenyegetett valódi akaratával is összhangzásban van: ekkor hiányzik a kényszerítés lényegét képező okbeli kapcsolat; ha azonban a megtámadott szabad elhatározása a kényszerítés miatt nem érvényesülhet: úgy azon körülmény által, hogy cselekvése stb. véletlenül megegyezik az ő intentiojával is, a kényszerítés fogalma nincs kizárva. Az sem feltétlenül szükséges az okozati összefüggéshez, hogy a kierőszakolt cselekmény az erőszak vagy fenyegetés elkövetése alatt, vagy közvetlenül azután teljesittessék, — mert az erőszak vagy fenyegetés által előidézett félelem tovább is tarthat; s ily esetben később is elhatározó oka lehet a sérelmes eredménynek. S végre nem kivántatik meg az sem, hogy azon személy, ki ellen az erőszak vagy fenyegetés közvetlenül alkalmaztatik, azonos legyen azzal, a kit a tettes valamire kényszeríteni akar, — így pl. megtörténhetik, hogy valaki a lopáson ért fiut feljelentéssel fenyegeti a végből, hogy ez által az apát bizonyos váltságdíj lefizetésére kényszeritse; ily esetben azonban feltételeztetik, hogy a közvetlenül fenyegetett személy helyzeténél fogva s a fenyegetés folytán elhatározó befolyást képes gyakorolni arra, a kit a tettes valamire kényszeríteni akar.*)

5. A zsarolási kényszerítés benső elemét a 350. §. szerint a tettes azon czélzata képezi, hogy „magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen".

a) „*Vagyoni haszon*" alatt nem csupán a vagyon tettleges szaporitása, hanem általában minden vagyoni előny értendő, tehát pl. a meglévő vagyon biztositása, értékesitésének könnyebbitése, s az azt fenyegető kár elhárítása is. Ehhez képest a vagyoni haszon egyfelől tágabb értelmű, mint a vagyoni „nyereség," — másfelől azonban szükebb körü, mint a „haszon" fogalma általában; minélfogva a haszonnak itt olyannak kell lenni, a mely pénzben kifejezhető értéket képvisel. Ezen szempontból egy esetben vádl., ki egy gazdatiszthez irt levélben gyujtogatással fenyegetődzött, ha ez a szolgálatból az egyik gazdát el nem bocsátja, — zsarolás helyett a kh. btk. 41. §-a alapján itéltetett el: mert a fenyegetés czélja nem vagyoni haszon, hanem a gazda ellen irányult bosszú volt (Btj. T. XI. 201. l.). Fenforog azonban a vagyoni haszon czélzata: ha valaki egy harmadik személyt valamely fennálló adósság elvállalására vagy az iránti kezességre akarna kényszeriteni, — vagy ha valaki pénzbeli tartozásának törlesztésétül hitelezőjét más ingó dolgok (pl. bolti

*) Olshausen id. m. 933. l.

áruk) átvételére kényszeriti, mely esetben a vagyon értékesitésének megkönnyitése képezi a vagyoni hasznot stb.

b) A vagyoni haszon előtt a 350. §-ban ezen módhatározó áll: „*jogtalanul,*" s ez első pillanatra kétessé teszi, vajjon a zsarolásnál a czélba vett vagyoni haszonnak kell-e jogtalannak lenni, vagy a módnak, melylyel a tettes azt elérni törekszik. A törvény szószerinti magyarázata az utóbbi felfogáshoz vezet. E szerint a „jogtalanul" szót a tettes azon cselekményére kellene vonatkoztatnunk, hogy valakit „erőszakkal vagy fenyegetéssel valaminek cselekvésére stb. kényszerít," s e mellett közömbös volna az, vajjon az ily módon (jogtalanul) elérni óhajtott haszon jogtalan volt-e vagy jogos. Ennek további következménye pedig az volna, hogy midőn valaki jogos követelését pl. fenyegetéssel igyekszik érvényesiteni: ez ép úgy zsarolást képezne, mint midőn valaki u. azon meg nem engedett módon jogtalan vagyoni haszonhoz akar jutni, — vagyis: az önbiráskodás szintén a zsarolás fogalma alá tartoznék. A törvény keletkezésének története és ratiója azonban az ellenkezőt bizonyitják. A törvény tervezetében u. is a „jogtalan vagyoni haszon" czélzata kivántatott meg (Anyaggy. II. 680. l.), s az indokolásban is világosan kifejeztetett, hogy az erőszak vagy fenyegetés csak akkor állapitja meg a zsarolást, ha a czél, mely miatt használtatott, „jogtalan vagyoni haszon szerzése" volt (M. i. 1.); ezen világos szövegezéstől pedig a képvh. ig. bizottsága minden indokolás nélkül tért el az által, hogy a „jogtalan" jelző helyett a „jogtalanul" kifejezést alkalmazta, — holott e változtatást nem lehetett volna indokolás nélkül hagyni, ha a módositás czélja az lett volna, hogy a zsarolás fogalma, eltérőleg az eredeti javaslattól, akkor is megállapittassék, mikor a vagyoni haszon maga nem jogtalan, hanem csak a szerzési mód. De kizárja ezen feltevést az is, hogy az erőszakkal vagy fenyegetéssel eszközölt kényszerités, habár az jogos követelés kielégitése végett történt is, mindenkor jogtalan, — és így nemcsak szószaporitás volna a törvényben ezt külön kifejezni, hanem ezen eljárás azt a ferde következtetést is maga után vonná, hogy a törvényhozó az erőszakkal vagy fenyegetéssel történt kényszerítést magában véve jogosnak tartja, s csak erre vonatkozó külön kijelentése által válik az jogtalanná. Ezek folytán azt állithatjuk, hogy a jogtalan szónak módositása csak tévedésből történt, s a magyarázat alapjául a „jogtalanul" kifejezést azon értelemben kell elfogadnunk, hogy az itt a vagyoni haszon jogtalanságát jelenti s nem az elkövetés módjára vonatkozik.*) Jogtalan vagyoni haszon az, a melyre a tettesnek vagy azon harmadiknak, kinek érdekében ez cselekszik, nincs jogos igénye, s a melynek tárgya más vagyonából, a magánjog szabályainak sérelmével, vagyis a jogosult akarata ellenére, elvonatik. A jogtalan vagyoni haszon tehát nem egyértelmű azon vagyoni előnynyel, a melyre az illető joggal vagy igénynyel nem bir, hanem szükséges, hogy az elérni óhajtott vagyoni haszonnak a másik részen u. oly vagyoni kár

*) Lásd e tárgyra nézve *dr. F. F.* értekezését (Btj. T. II. 23. l.).

feleljen meg; s e tekintetben a zsarolás és csalás között csak az a különbség, hogy mig az utóbbi delictum bevégzéséhez a károsítás is megkivántatik: addig a zsarolás tényálladékának teljességéhez sem ez, sem a czélba vett vagyoni haszon elérése nem szükséges. Ezek szerint a jogtalan vagyoni haszon czélzata itt egyértelmű az animus lucrival, s ennélfogva az önbiráskodás eseteiben, midőn valaki jogos igényét más vagyonának károsítása nélkül igyekszik kielégíteni, zsarolás ép oly kevéssé létesülhet mint csalás. A kir. Curia némely esetben eltérő felfogásból indult ki, s jelesül megállapitotta a zsarolást: midőn vádl. egy nőtől állitólagos követelése fejében 5 frtot erőszakkal elvett: mert az útnak és módnak kell jogtalannak lenni, melyen a vagyoni haszon szereztetik, tekintet nélkül arra, vajjon a haszonhoz joga van-e a tettesnek vagy nincs, — s e szerint akár volt adósa panaszos vádlottnak, akár nem, ez az elvétel jogtalanságán mitsem változtat (Btj. T. VII. 363. l.); — ellenben helyesen mellőztetett a zsarolás: midőn vádl. a kölcsönvett hegedüvel megszökött czigányt azon czélból, hogy rajta a hegedü használatáért kötelezett 1 frtot megvegye, üldözőbe vette, s utolérvén, követelése kielégitésére erőszakosan akarta kényszeriteni: mert vádl. nem azért követte el ezen cselekményt, hogy ez által magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, hanem azért, hogy jogos követelését megkaphassa (XII. 118. l.).*)

6. A jogtalan vagyoni hasznot, melyre a zsaroló czélzata irányul, az illető *„magának vagy másnak“* akarja megszerezni. „Magának vagyoni hasznot szerezni“ — mindazon módozatokat jelenti, a melyeken vagyoni előnyhöz jutni lehet; s e szerint nem szükséges, hogy maga a cselekvés stb., melyre valaki kényszerittetett, vagyoni értékkel birjon vagy közvetlenül vagyoni hasznot eredményezzen, hanem elégséges, ha az a tettes által czélba vett haszon elérését lehetővé teszi, valamint az sem szükséges, hogy a tettes éppen a kényszeritett személy vagyonából akarjon magának vagy másnak hasznot szerezni. Azon harmadik személy, kinek részére a tettes vagyoni előnyt akar szerezni, nemcsak physicai, hanem vagyoni jogok szerzésére általában képesitett jogi személy is lehet; minthogy azonban a zsarolás bevégzéséhez a czélba vett haszon valóságos megszerzése nem szükséges: ennélfogva nem kivánhatjuk meg, hogy concret esetben a kérdéses harmadik személy oly jogalany legyen, mely éppen a czélba vett vagyoni haszon megszerzésére van képesitve. A mennyiben a tettes czélja az, hogy másnak szerezzen vagyoni hasznot: ez esetben a kérdéses haszonnak nemcsak a harmadik személyre, hanem a tettesre nézve is jogtalannak kell lennie, mert különben az utóbbinak szándéka oda irányulhatna, hogy magának az őt megillető jogos hasznot megszerezze, s azután azt a harmadikra átruházza.**)

*) *Dr. Balogh Jenő* ezen és hasonló esetek megbüntethetése végett szükségesnek vélné, hogy a jogtalan kényszerítés (Nöthigung), mely a német btk. 240. §-a szerint önálló vétséget képez, nálunk is törvény által tilalmaztassék, — e tekintetben tehát a m. btk. hézaga alkalmilag kiegészittessék (Btj. T. XII. 116. l.).

**) Olshausen id. m. 937. l.

7. A 351. §-ban a tettes czélzata ekként fejeztetik ki: „a ki azon czélból, hogy magának vagy másnak vagyoni hasznot szerezzen, — vagyis ez esetben a vagyoni haszonhoz nem kivántatik meg, hogy az jogtalan legyen; miután pedig a 351. §. a zsarolás vétségének egy önálló esetét állitotta fel, s ennek tényálladékát a 350. §-ban meghatározott zsarolás valamely lényeges ismérve által kiegészíteni nem lehet: ebből kétségtelen, hogy itt a vagyoni haszon jogtalansága nem tartozik a büntethetőség feltételei közé. A 351. §. tehát e tekintetben tágabb körü, mint a 350. §-ban meghatározott zsarolás, s ha a vagyoni hasznot itt is azon értelemben veszszük, mint a 350. §-nál, hogy t. i. az mindennemü vagyoni előnyre kiterjed (5. j. *a*), s ha azon korlátozást, melyet a „jogtalan“ jelző magában foglal, e helyütt mellőzzük: úgy a 351. §. esetében az önbiráskodás is csaknem kivétel nélkül zsarolást képez, mert kétségtelenül abban is vagyoni előny van, ha valaki vélt vagy jogos igényét, a törvényes út mellőzésével, az által éri el, hogy adósát fenyegetéssel rögtöni teljesitésre kényszeriti. Ezen szempontból a kir. Curia is megállapitá a zsarolást egy esetben, midőn vádl. egy végrehajtóhoz intézet levélben azon fenyegetéssel követelte adóssága kifizetését, hogy különben kiteszi őt az ujságba: mert jól lehet panaszló vélt jogát később törvényes úton érvényesité, de ezt megelőzőleg oly eszközzel tett kisérletet, melynek megválasztásakor annak erkölcsi hatásáról számolnia kellett volna (Btj. T. II. 28. l.). A zsarolás fogalmának ilyetén kiterjesztése azonban csakis a 351. §. alapján lévén eszközölhető, ezen §. esete pedig, mint „delictum sui generis“, kivételt képezvén a 350. §-ban meghatározott zsarolás fogalma alól: ehhez képest elvileg helytelen a kir. Curia most idézett itélete a tekintetben, hogy a bűnösséget a 350. §-ra alapitotta, s ennek tényálladékához mérve az esetet, csupán a zsarolás kisérletét állapitotta meg (lásd alább 10. j. *b*).

8. *A zsarolási szándék* az előadottakhoz képest két elemből van összetéve. Az egyik a tettes azon czélzata, mely szerint más vagyonának rovására saját vagy valamely harmadik személy vagyonát gyarapitani akarja, — s e tekintetben a dolus a zsarolásnál u. az, mint a csalásnál; de a mig az utóbbinál a jogtalan gazdagodás eszköze a ravasz fondorlattal előidézett tévedésbe-ejtés vagy tévedésben-tartás (379. §.): addig a zsarolásnál a czélba vett eredmény eszközét az erőszak vagy fenyegetés képezi. A zsarolási szándék második eleme tehát abban áll, hogy a tettes erőszakkal vagy fenyegetéssel akar hozzá jutni, vagy más valakit hozzájuttatni, a jogtalan vagyoni haszonhoz. A szándék azon része, mely a vagyoni haszon elérésére irányul, tovább terjed, mint a zsarolás bevégzésének határa, s e szerint azon körülmény, hogy a czélba vett vagyoni haszon tényleg be is következett, habár ez már nem szükséges a zsarolás fogalmához, abba mindazonáltal belefér: mert a tettes dolusa azt is átfoglalja. A jogtalanság tudata szintén alkotó elemét képezi a zsarolási szándéknak, s e szerint azon körülmény, hogy a tettes jóhiszemüleg, de tévesen jogosnak tartotta az elérni óhajtott vagyoni hasznot, a szándék egyik elemének hiánya miatt kizárja a zsarolás

büntethetőségét. A jogtalanság tudatát azonban, miután a cselekmény természetéből rendszerint önként következik, csak akkor kell bizonyítani, ha annak létezése iránt kivételesen alapos kétség merül fel. A 351. §. tényálladékához, mint láttuk (7. j.), a czélba vett vagyoni haszon jogtalansága nem kivántatik meg; mihez képest ennél a szándéknak nem kell jogtalan gazdagodásra irányúlni, és igy a jogtalanság tudatának kelléke is önként elesik. A szándék tehát ez esetben egyszerüen abban áll, hogy a tettes a 351. §-ban meghatározott fenyegetéssel magának vagy másnak vagyoni hasznot akar szerezni, — tekintet nélkül arra, vajjon ez által az idegen vagyon rovására gyarapítani akarja-e saját vagy mások vagyonát, s vajjon az elérni szándékolt hasznot jogosnak vagy jogtalannak tartja-e.

9. A zsarolás a rablással egy közös fejezetben egyesíttetvén, ezzel szemben subsidiarius helyet foglal el, — és igy a tettes csak annyiban büntethető zsarolás miatt: „a mennyiben cselekménye sulyosabban büntetendő cselekményt (rablást) nem képez". Melyek a rablás és zsarolás közös ismérvei, s mikor létesülnek mindazon ismérvek, melyek a cselekményt, a zsarolás fogalmának kizárásával, rablássá minősítik: már a fennebbiekből, s különösen a 344. §. kapcsán előadottakból, kitűnik; itt tehát csak röviden összegezzük az eredményeket. A rablás és zsarolás vagyon elleni büntetendő cselekmények lévén, s mindegyiknél az erőszak vagy fenyegetés képezvén az elkövetés eszközét: ezek szerint az elkülönitő határvonalat is ezen két momentum körében kell keresnünk. A zsarolás, tekintettel a rabláshoz való viszonyára, kétféle módon sértheti mások vagyonát: u. is *a*) az által, hogy a tettes valamely idegen ingó dolgot másnak birtokából vagy birlalatából elvon vagy elvonni törekszik, — és *b*) az által, hogy az illető másnemü vagyoni hasznot igyekszik elérni, igy pl. valamely vagyoni szolgáltatás teljesitésére, vagyoni kötelezettség elvállalására, jogügylet megkötésére, jog átengedésére, vagyoni jogra vonatkozó bizonyíték kiadására vagy megsemmisitésére stb. kényszeriti az erőszakkal vagy fenyegetéssel megtámadott egyént. Miután a rablás tárgya csak „idegen ingó dolog" lehet: mindenekelőtt kétségtelen, hogy a *b*) alatti esetekben a zsarolás teljesen független a rablás fogalmától, s hogy e szerint a legfokozottabb physicai erőszakkal, vagy a legsulyosabb nemü fenyegetéssel véghezvitt kényszerités is, ha az nem ingó s testi dologra vonatkozik, zsarolás leend. A két határos fogalom összefolyása tehát csak akkor állhat elő, ha a delictum tárgyát idegen ingó dolog képezi. Az idegen ingó dolog elvételének módja többféle lehet, — s jelesül: az egyszerü (személy elleni erőszak nélkül eszközölt) elvétel, az erőszakkal vagy fenyegetéssel történt elvétel, ide értve a kényszeritett átadást is (344. §. 3. j. *b*), továbbá a dolog rögtöni (az erőszak és fenyegetés használatával egyidejü), vagy csak később bekövetkező birtokba-vétele, — s mindezen esetekben a tettes czélzata a dolog jogtalan eltulajdonitására vagy más vagyoni haszonra irányulhat. Az utóbbi esetben a dolog elvétele, habár az nyomban követi az erőszakot, a rabláshoz megkivántató czélzat hiányánál fogva mindenkor zsarolás leend, s ehhez képest vádl. pékmester,

ki egy házaló péklegénytől a süteményt személy elleni erőszakkal a végből vette el, hogy az illető azt el ne árusithassa, zsarolás miatt lett elitélve: mert a süteményt nem eltulajdonitási szándékkal vette el (Btj. T. VII. 225. l.). Az ily eseteket tehát, valamint a lopást képező egyszerü elvétel eseteit is, a kétesek közül szintén kiküszöbölvén, ezzel a kör ismét szükebbre szorul, s csak azon esetekre terjed ki, midőn az idegen ingó dolog erőszakos elvétele vagy kényszeritett átadása eltulajdonitási szándékkal eszközöltetik; ezen kör határán belől pedig az által jutunk az elkülönitő vonal felismeréséhez, ha különbséget teszünk a szerint, a mint a dolog elvétele erőszakkal vagy fenyegetéssel, s az erőszakoskodás alkalmával rögtön vagy csak utólag történik meg.

a) A physicai erőszak a rablásnál és zsarolásnál u. az lévén: ehhez képest oly esetben, midőn valamely idegen ingó dolog másnak birtokából vagy birlalatából személy elleni erőszakkal elvétetik, mindenkor rablás követtetik el, — kivéve azon esetet, midőn a tettes arra kényszeriti a megtámadottat, hogy az neki pl. egy más helyen lévő vagy csak később birtokba veendő ingó dolgát bizonyos idő mulva adja át, mert ez esetben a kényszeritett átadás már nem bir az elvétel természetével. Ezen különbség a gyakorlatban nem mindig tartatik szem előtt, mert sokszor az ingó dolognak erőszakkal történt közvetlen elvétele vagy kényszeritett átadása is zsarolásnak minősittetik; igy pl. zsarolás állapittatott meg: α) midőn vádl. állitólagos adósának kezéből 3 frtot erőszakkal elvett (Btj. T. III. 362. l.); β) midőn vádl. egy nőtől állitólagos követelése fejében 5 frtot erőszakkal elvett (VII. 363. l.); γ) midőn vádlottak oly módon vittek el egy szekér sarjut, hogy egyikök a tulajdonos ellen erőszakot használt, a másik annak szolgáját az istállóba bezárta s onnan a kijövetelben megakadályozta, a harmadik pedig a sarjut elvinni segitette (VIII. 335. l.), — holott ez esetekben, habár az eltulajdonitani szándékolt érték s az erőszak csekély voltánál fogva a rablás büntetése túlszigorunak látszik, annak tényálladéka mégis teljesen fenforog, és pedig még akkor is, ha a tettes az α) és β) alattiak szerint önbiráskodást akart gyakorolni, mert a rablás fogalmához a jogtalan vagyoni haszon czélzata nem szükséges. Ugyancsak zsarolás állapittatott meg egy más esetben is, midőn vádl. a tőle eltávozott gépészt visszavitette, s erőszak használata mellett védtelen állapotba helyezvén, tőle pénzét is elvette (II. 55. l.), — de itt az erőszak, mely első sorban nem a pénz elvétele végett használtatott, ezzel már nem lévén oly összefüggésben, a minő a rablásnál megkivántatik: ez okból itt helyesen lett a zsarolás megállapitva.

b) A 347. §-ban körülirt fenyegetés is közös eszköze lévén a rablásnak és zsarolásnak: az idegen ingó dolog elvétele ilynemü fenyegetéssel rendszerint szintén rablást képez, s csak az előbbi pont alatt jelzett kivételes esetekben válik zsarolássá. A phisikai erőszak s a fenyegetés ezen neme tehát e tekintetben u. azon szempont alá esnek, — ellenben a fenyegetés más nemei, s jelesül midőn az nem közvetlen vagy nem a 347. §-ban kiemelt valamely

veszélyt foglal magában, csak a zsarolás eszköze lehet. A gyakorlatban az idegen ingó dolog elvételére irányzott fenyegetés alapján megállapittatott a zsarolás: α) midőn vádl. egy özvegy nőtől azon ijesztéssel, hogy ő szegény legény s társai kint várnak, pénzt és élelmi szert követelt és kapott, — egy más esetben pedig a házban magukra hagyott gyermekektől ijesztgetésekkel 1 frtot kicsikart (Btj. T. I. 7. l.); β) midőn u. a. vádl. egy tanyai gazdáboz, majd egy özvegy nőhöz többedmagával beizent, hogy fenyegetéseiket megvalósítják, ha bizonyos időben és helyen pénzt nem kapnak (u. ott); γ) midőn vádl. a nejénél talált egyént agyonütéssel való fenyegetéssel 500 frt fizetésére akarta kényszeriteni, s ebben csak a rendőrség közbelépése által akadályoztatott meg (II. 331. l.); δ) midőn vádlottak egy kocsin haladó nőt azon ürügy alatt, hogy az út tilos, feltartóztattak, s tőle fenyegetések közt a nála volt 2 frtot s a kocsis kabátját elvették (VIII. 106. l); ε) midőn vádlottak vasvillával való fenyegetéssel pénzt követeltek, s e közben a megtámadottat szidalmazván, lovai istrángját is megrongálták, de közbejött akadály miatt czélt nem érhettek (X. 346. l.); — mely esetek közül az α) és δ) alattiakban az idegen ingó dolog közvetlenül elvétetvén: ezzel szemben a zsarolás csak akkor lett helyesen megállapitva, ha a fenyegetés kisebb fokú volt, mint a minő a 347. §-ban foglaltatik, a mit pedig az α) alatti esetben alig lehet állitani, mert ha valaki rablónak mondja magát s künn lévő társaira hivatkozik: ez rendszerint az életet és testi épséget közvetlenül fenyegető súlyos veszélyt képez; a β) alatti esetben a fenyegető személy távolléte, s a követelés teljesitésére nyert időhaladék folytán a rablás fogalma ki volt zárva, mig a γ) és ε) alatti esetekben csak azon feltétel alatt áll meg a zsarolási kisérlet, ha vádlottak a követelt pénzt nem azonnal, hanem csak bizonyos idő mulva kivánták, mert ha a dolog ellenkezően áll: úgy a fenyegetés súlyos volta miatt rablási kisérlet lett volna megállapitandó.

Ezek szerint a rablás és zsarolás határai tulajdonképen csak akkor folynak össze, midőn a tettes szándéka idegen ingó dolog eltulajdonitására irányul, s midőn a dolog elvételének eszközét erőszak vagy a 347. §-ban körülirt fenyegetés képezi; s ezen kör határain belül a cselekmény csak akkor tekintendő zsarolásnak, ha a dolog elvétele vagy kényszeritett átadása nem azonnal követeltetik vagy történik meg, hanem e között s az erőszak, illetve fenyegetés között bizonyos időhaladék létezik, mely alatt a kényszeritett személynek esetleg alkalma nyilhatik az ellene irányzott merénylet meghiusitására (M. i. 2.).

10. A zsarolás *bevégzése és kisérlete* tekintetében különbséget kell tennünk a 350. és 351. §§. esetei közt.

a) A *350. §-ban* meghatározott zsarolás az erőszakkal vagy fenyegetéssel eszközölt kényszerités által végeztetik be. A tényálladék teljességéhez tehát nem kivántatik meg a czélbavett vagyoni haszon bekövetkezése, másfelől azonban mégis több szükséges, mint az erőszak vagy fenyegetés használata. Ezen két szélsőség között a közbenső stadium abban áll, hogy az erőszak vagy fenyegetés

által megtámadott személy ennek folytán az ellenállással felhágy, s a kényszerítésnek engedve, magát a tettes által követelt cselekvésre, eltürésre vagy elhagyásra elhatározza. A mig ez meg nem történik, — a midőn tehát a tettes már alkalmazta ugyan az erőszakot vagy fenyegetést, de a megtámadottat ez által még nem volt képes a kierőszakolni akart cselekvésre stb. reávenni, vagyis kényszeriteni: ezen határig a cselekmény kisérletet képez, mely a 352. §. alapján a zsarolás vétségénél is büntetendő. A gyakorlatban megállapittatott a kisérlet: α) midőn vádlottak egy tanyára beizentek, hogy fenyegetéseiket végrehajtják, ha pénzt nem kapnak, de a gazda erélyes fellépésére megfutottak, — egy más esetben pedig egyikök a végből, hogy egy korcsmába éjjeli szállásra bejusson, s u. ott élelmi szert zsaroljon, az ablakon pisztolylyal belövöldözött, de a korcsmáros lövései folytán megfutott (Btj. T. I. 7. l.); β) midőn vádl. a nejénél talált egyént 500 frt fizetésére akarta kényszeriteni, de a rendőrség közbelépése által megakadályoztatott (II. 331. l.); γ) midőn vádlottak egy korcsmárosnét pénz átadására akarván kényszeriteni, e végből egyikök szidalmazta, a másik pedig hajánál fogva czibálta, mire az megfutott (IV. 264. l.); δ) midőn vádlottak egy cseléd nevében levél és távsürgöny útján arra hivtak fel egy családapát, hogy ez, mint a cseléd törvénytelen gyermekének apja, részökre pénzt küldjön, de tervök közbejött akadály miatt nem sikerült (X. 280. l.), — midőn vádlottak vasvillával történt fenyegetések közt pénzt követeltek, de a megtámadottaktól, közbejött akadály miatt, mitsem vehettek el (X. 346. l.); — mely esetek közül az α) és γ) alattiakban részint vádlottak, részint a sérelmezett megfutamodása folytán valóságos kényszerités még nem történvén: kisérlet helyesen állapittatott meg, — a β), δ) és ε) alatti esetekben azonban csak akkor áll ez, ha feltételezzük, hogy az akadály közbejötte azon stadiumban történt, midőn a kényszerités a fentebbi értelemben még be nem következett.

b) A *351. §.* szerint a zsarolás tényálladéka már az által létre jön, hogy a tettes mást vagyoni haszonra irányzott czélból „rágalmazó vagy becsületsértő állitásnak nyomtatvány által való közzétételével fenyeget". Itt tehát nem a kényszerités, hanem a fenyegetés képezi a bevégzéshez szükséges külcselekményt; s miután ez mindenkor egy oszthatatlan actus, melynek megkezdése a bevégzéssel összeesik: ennélfogva a zsarolás ezen nemének nincs kisérlete. Nem helyesen állapittatott meg tehát zsarolási kisérlet egy esetben, midőn vádl. egy végrehajtóhoz intézett levélben azon fenyegetéssel követelte adóssága kifizetését, hogy különben ki fogja őt tenni az ujságba (Btj. T. II. 28. l.), — ellenben helyesen itéltetett el bevégzett zsarolás miatt vádl. kereskedősegéd, ki volt főnökét levelezőlapon azzal fenyegette, hogy reá nézve becstelenitő dolgokat fog sajtó útján közzétenni, ha neki bizonyos összeget nem küld (IX. 60. l.).

11. A zsarolásnál a *résztesség* tekintetében u. azon elvek irányadók, mint a rablásnál (344. §. 8. j.), mert az elkövetés eszköze itt is az erőszak vagy fenyegetés lévén: a cselekmény minősitése szintén az ebben való közvetlen vagy közvetett részvételtől függ.

E szerint társtettes a zsarolásban az, ki az erőszak vagy fenyegetés elkövetésében tettlegesen részt vesz, vagy közvetlen jelenléte által a megtámadott személy megfélemlítéséhez, vagyis az illetőnek kényszerítéséhez, hozzájárul; ellenben bünsegéd az, a ki más módon mozdítja elő a zsarolás elkövetését. Ehhez képest helyesen állapittatott meg a társtettesség egy esetben, midőn vádlottak előleges összebeszélés folytán egy korcsmárosnéhoz menvén, azt 1. r. vádl. pénzének visszaadására felhivta, 2. r. vádl. bajánál fogva czibálta, 3. r. vádl. pedig ez alatt jelen volt: mert már azon körülmény, hogy panaszosnő három követelővel látta magát szemben, félelmet és aggodalmat gerjeszthetett benne, s ennek fokozásához 3. r. vádl. jelenléte is hozzájárult (Btj. T. IX. 264. l.); egy más esetben azonban, midőn 1. r. vádl. egy nőtől erőszakkal pénzt vett el, társa pedig őt buzdította s a megtámadottat szidalmazta: az utóbbinak cselekménye a 69. §. 2. pontja alapján minősittetett (VII. 363. l.), — s hasonlóképen egy más alkalommal, midőn vádlottak panaszost egy szekér sarju elvitelének tűrésére az által kényszerítették, hogy egyikök ellene erőszakot használt, a másik pedig annak jelen volt szolgáját az istállóba bezárta, — az utóbbi szintén bünsegéd gyanánt itéltetett el (VIII. 335. l.), holott a társtettesség mindkét esetben evidens.

12. A *bünhalmazat* kérdése a zsarolásnál akkor lép előtérbe, mikor az elkövetés eszköze gyanánt használt erőszak testi sértéssel, a fenyegetés pedig becsületsértéssel jön kapcsolatba. A helyes elv e tekintetben az, hogy miután az erőszak fogalmához nem tartozik a testi sértés, s a fenyegetés szintén a legszélsőbb határokig mehet, a nélkül, hogy ez által a megtámadott személy becsülete érintetnék: ennélfogva a zsarolás tényálladéka az azzal elkövetett testi sértés vagy meggyalázást sohasem absorbeálja, hanem az utóbbiak önálló delictumok gyanánt jelentkeznek az előbbi mellett. E szerint ily esetben anyagi bünhalmazat volna megállapitandó zsarolás és testi sértés, illetve zs. és becsületsértés között; a kir. Curia azonban ettől eltérőleg eszmei bünhalmazatot állapitott meg: *a*) zsarolás és testi sértés között, midőn vádlottak egy nőt pénz kiadására akarván kényszeriteni, e közben rajta egyikök hajának czibálása által könnyü testi sértést ejtett (Btj. T. IV. 264. l.); midőn vádl. egy péklegénytől süteményeit erőszakkal elszedvén, az erőszak kifejtése közben könnyü testi sértést is okozott (VII. 225. l.), — s midőn vádl. egy hasonló esetben könnyü testi sértést is követett el (VIII. 335. l.); *b*) zsarolás, becsületsértés és vagyonrongálás miatt, midőn vádlottak vasvillával való fenyegetéssel pénzt követelvén, e közben a megtámadottat becsületsértő kifejezésekkel illették s lovai szerszámát is megrongálták (X. 346. l.); — ellenben helyesen vétetett fel anyagi halmazat: *c*) midőn egy zsarolás alkalmával 2. r. vádl. társát buzditotta, a megtámadott egyént pedig becstelenitő kifejezésekkel szidalmazta (VII. 363. l.); mely utóbbi felfogás a zsarolás vétségénél annyival inkább indokolt, mert ennek aránylag enyhe büntetése nincs arra számitva, hogy azzal a zsarolás kapcsán elk. más büntetendő cselekmény is megtoroltassék. Másként áll a dolog oly

esetben, midőn a zsarolás alkalmával a személyes szabadság is megsértetik, — mert a személy elleni erőszak a megtámadott egyén személyes szabadságának sérelme nélkül képzelhető sem lévén, sőt a zsaroláshoz szükséges kényszerités éppen a személyes szabadság korlátozását foglalván magában: ehhez képest a szabadságsértést a zsarolás tényálladéka mindenkor absorbeálja, és igy az külön delictum gyanánt nem szerepelhet; minélfogva nem helyeselhetjük a kir. Curia egyik itéletét, mely szerint vádlottak, kik egy fiatal leányt, mivel ez a kölcsönvett pénz helyett egy sajtárt hozott viszsza, erőszakkal és fenyegetéssel ruháinak levetésére és átadására kényszeritették, — ennek folytán a zsarolás s a személyes szabadság megsértésének eszmei halmazata miatt itéltettek el (XII. 267. l.).

13. A zsarolás vétségének *büntetése* 3 évig terjedh. fogház, melyhez a 351. §. esetében mellékbüntetés gyanánt a hivatalvesztés s a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is járul (354. §.). Az *elévülés* 3 év alatt következik be (106. §.). A *bünvádi eljárás* hivatalból indítandó meg és folytatandó.

14. Judicatura a szaklapokban. *A*) A „Jogt. Közl."-ben, és pedig: *a*) a *Döntv. Tárban:* ki tulajdonának vélt lovát a birtokostól ijesztések közt visszavette, fölmentetett a zsarolás vádja alól (uj f. II. k. 232.); társtettes az is, ki jelenléte által a fenyegetettben előidézett félelmet fokozza (III. k. 206. l.); *b*) a mellékleten: zsarolás erős felindulásban (1883. 219. l.); — magánlak megsértése és zsarolás anyagi halmazata (1884. 102. l.); csalás és zsarolás elhatárolása (116. l.); önkielégités állitólagos követelés erejéig (174. l.); — ki a hatóságnál leendő feljelentéssel fenyeget, épp oly kevéssé követ el zsarolást, mint a ki a hatóság segélyét tényleg igénybe veszi (1885. 5. l.); zsarolás és lopás eszmei halmazata (18. l.); zsarolási kisérlet (65. l.); a ki valakit fenyegető levélben bizonyos pénzösszeg átadására kényszerít, zsarolást követ el (162. l.).

B) A „Btj. T." XV. és XVI. kötetében: kisérlet esetén visszavont beismerés mérlegelése (XV. 239.); feljelentéssel való fenyegetés nem képez zsarolást (285. l.); — kik jelenlétükkel a fenyegetésben részt vesznek, tettestársak (XVI. k. 303.); köteles munkának megtagadása tulságos munkadij követelése mellett nem büntethető (372. l.).

C) A „Jog" mellékletén: a ki a zsarolásnál jelenléte által közreműködik, nem segéd, hanem társtettes (1885. 118. l.); a zsaroláshoz megfélemlítésre alkalmas fenyegetés szükséges (175. l.).

b) Zsarolás büntette.

353. §.

Büntettet képez a zsarolás és öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő: ha

1. a zsaroló gyilkossággal, sulyos testi sértéssel, gyujtogatással, vagy más sulyos vagyoni kár okozásával fenyeget;

2. a közhivatalnoki minőség szinlelésével, vagy valamely hatóság hivatalos rendeletének ürügye alatt követtetett el.

Jegyzetek. 1. A zsarolás büntettének tényálladéka teljesen beleillik a 350. §-ban meghatározott zsarolás fogalmába, s ennek keretén belől a 353. §. csak kiemel két esetet, melyek bizonyos körülményeknél fogva sulyosabb beszámítás alá vonandók. Ezeknek elseje az eszköz veszélyesebb minősége, mig a másik a tettes nagyobb ravaszsága és alanyi veszélyessége folytán válnak büntettekké, — s az első esetben a zsarolás már a rablás jellegét ölti fel, az utóbbiban pedig a hivatali bűntett látszatával bír. Ezért az alábbiakban a zsarolás büntettének körét főleg azon oldalról kell elhatárolnunk, a melyen az a rablással, illetve hivatali zsarolással jön érintkezésbe.

2. *A 353. §. 1. pontja* esetében a zsarolás eszköze a „gyilkossággal, sulyos testi sértéssel, gyujtogatással, vagy más sulyos vagyoni kár okozásával" való fenyegetés. A fenyegetés ezen neme mint látjuk, a használt eszköz minősége tekintetében teljesen megegyezik a 347. §-ban körülírt veszélyes fenyegetéssel, és igy a rablásnál is ép úgy előfordulhat, mint a zsarolásnál: minthogy azonban a törvény itt az élet és testi épség ellen intézett fenyegetést közelebbről akként jelölte meg, hogy a tettes „gyilkossággal vagy sulyos testi sértéssel" fenyeget: első sorban ezen kifejezések értelmezése válik szükségessé. A kérdés az, vajjon a tettesnek világos szavakkal ki kell-e fejezni, hogy a fenyegetett személyt, ha a kényszerítésnek nem enged, életétől megfosztani vagy sulyosan sérelmezni akarja, — avagy elégséges az oly fellépés, melyben a fenyegetett magára nézve ezen veszélyt látja fenforogni, mi főleg akkor történik meg, ha a rabló vagy zsaroló fegyveresen, éjnek idején s többed magával lép fel. A kir. Curia e tekintetben elvül kimondván, hogy a fenyegetés alatt a törvény nemcsak szóval kinyilvánított fenyegetést, de mindazon eszköz felhasználását érti, mely valamely rögtön bekövetkező hátrány félelme által erkölcsi kényszert okoz", — ennek megfelelően kinyilvánítá, hogy „a fegyveres megtámadásban már magában benne van az életveszélyes fenyegetés" (Btj. T. X. 365. l.), s ehhez képest a fenyegetés minősége alapján mindannyiszor meg szokta állapitani a rablást vagy a zsarolás bűntettét, midőn a tettes fegyveresen lépett fel. *) Igy pl. zsarolás büntette állapittatott meg: *a*) midőn vádlottak esti időben egy tanyán megjelenvén, ott egyikök fegyveresen és azon fenyegetéssel, hogy ellenállás esetére kint lévő 6 társát beszólitja, a gazda fiától és cselédjétől egy bárány átadását követelte (V. 62. l.); *b*) midőn vádlottak egy tanyára fenyegető levelet küldvén be, abban a maguk és 12 társuk részére pénzt és élelmiszert követeltek (V. 336. l.); *c*) midőn vádlottak arató részük elszállitását követelvén, ennek sikertelensége folytán azt kocsin elvitették, s ezután egyikök

*) „A törvény büntetési szabványai — mondja a hivatk. itélet — kellő arányban nem állanának, ha már csak annálfogva, hogy valaki a lopásnál fegyvert visel, a btk. 337. §-a értelmében 5 évi börtönig volna büntethető, ellenben annak cselekménye, ki társakkal felfegyverkezve követeli a vagyonában megtámadottól vagyona átadását, csak a btk. 350. §-a alapján 3 évig terjedhető fogházzal volna büntethető" (id h.).

a gazdától vasvillával való fenyegetéssel fuvardij fejében 3 frtot kizsarolt (VIII. 353. l.); — mely esetekben a fenyegetés megfelel ugyan a 353. §. 1. pontjában körülírt fenyegetésnek, azonban kérdés, vajjon az *a*) alatti esetben nem kellett volna-e rablást megállapitani. Az eszköz azonossága mellett u. is a rablás helyét csak akkor foglalja el a zsarolás, ha vagy a fenyegetés által kilátásba helyezett veszély nem közvetlen, és igy nem esik a 347. §. alá, — vagy ha a tettes által elérni óhajtott vagyoni haszon nem ingó dolog elvételére, illetve kényszerített átadására, vagy az ingó dolognak nem azonnali átadására vonatkozik (350. §. 9. j.); minthogy pedig az *a*) alatti esetben a fenyegetés közvetlen életveszélyt helyezett kilátásba, s a tettes szándéka egy bárány azonnali elvétele volt: ennélfogva annak tényálladéka a rablás minden ismérvét magában foglalja. Ugyanezért rablás állapittatott meg egy hasonló esetben, midőn vádlottak előleges összebeszélés folytán egy juhakolnál fegyveresen megjelenvén, a bojtárt két birka átadására hívták fel, s azokat tőle át is vették (X. 364. l.), holott az alsóbiróságok ez esetben is zsarolást állapitottak meg.

3. *A 353. §. 2. pontja* szerint büntetté minősül a zsarolás, ha az „közhivatalnoki minőség szinlelésével vagy valamely hatóság hivatalos rendeletének ürügye alatt követtetett el". Ezen büntett alanya tehát rendszerint magánszemély, a ki közhivatalnoki jelleget szinlel, vagy hatósági megbizás ürügye alatt lép fel, — de kivételesen közhivatalnok is lehet, a mennyiben hivatali hatáskörébez nem tartozó ügyben vagy valamely koholt hivatali megbizás alapján követi el a zsarolást. Ha ugyanis a közhivatalnok hivatali hatáskörében követ el oly cselekményt, mi által valakit „jogtalanul valaminek eltürésére vagy elhagyására" kényszerit: ez esetben a 475. §-ban meghatározott vétség miatt büntetendő. Ezen vétség s a 353. §. 2. pontja szerint minősülő zsarolás közös tulajdonsága tehát a jogtalan kényszerítés; a különbség pedig abban áll, hogy mig amott a közhivatalnok hatalmával visszaélve követi azt el: addig itt a tettes csak szinleli a közhivatalnoki jelleget, melylyel a valóságban vagy egyáltalában nem vagy legalább a kérdéses ténykedésre nézve nem bir, — s mig amott a hivatalos rendeletet valóban hivatalnok, hatósága körében adja ki, de jogtalanul: addig itt a hivatalos rendelet koholt. De más különbség is van a két eset között. A 353. §. 2. pontja szerint minősülő zsarolás u. is a 350. §-hoz képest jogtalan vagyoni haszon czéljából lévén elkövetendő, ennek fogalma kiterjed azon esetre is, mikor a tettes ez úton megszerzi és eltulajdonitja az idegen dolgot, — ellenben a 475. §. tényálladékának sulypontja a hivatalos hatalommal eszközölt jogtalan kényszerítésre helyeztetvén: ennek körén már kivül esik azon eset, midőn a tettes a kényszerítés folytán idegen vagyonhoz jut s azt elsajátitja. A 475. §. esete tehát nem képez zsarolást azon értelemben, mint ez a 350. §-ban meghatároztatik, s ebből magyarázható meg az, hogy mig a hivatalos hatalom szinlelésével elk. zsarolás 5 évig terjedh. fegyházzal büntetendő: addig 475. §. szerinti kényszerítés büntetése csak fogház. De ebből egyszersmind az is következik, hogy midőn a 475.

§. tényálladékához a hivatali visszaéléssel beszedett pénz vagy más ingó dolog eltulajdonítása is járul: az utóbbi cselekmény önálló delictumot képez, s az előbbi mellett hivatali sikkasztás gyanánt vonandó beszámítás alá. Ezek szerint a közhivatalnok hivatali visszaélése, habár a jelzett értelemben túllépi is a 475. §. keretét, sohasem tekinthető zsarolásnak, hanem mindenkor a XLII. fejezet rendelkezései alapján büntetendő. Nem helyesen alkalmaztatott tehát a 353. §. 2. pontja egy esetben, midőn vádl. pénzügyőri vigyázó tilos dohánytermeléssel gyanusított egyénektől azon fenyegetéssel, hogy őket feljelenti és megbüntetteti, jogtalanul pénzt szedett be s annak egy részét eltulajdonította (Btj. T. VI. 210. l.), holott ez esetben vádl., kinek hivatalos teendője a dohány-csempészet ellenőrzése volt, ezen hatalmával történt visszaélés miatt a 475. §., a hivatali minőségében kezére jutott pénz elsikkasztása miatt pedig a 462. §. alapján összbüntetéssel lett volna büntetendő. Egy más esetben a 475. §. alapján itéltetett ugyan el vádl. községi biró, ki oly egyénektől, a kik közmunka váltságra kötelezve nem voltak, e czímen végrehajtással való fenyegetéssel pénzeket hajtott be: mert ezen cselekményét „nem a közhivatalnoki minőség szinlelésével, vagy valamely hatóság hivatalos rendeletének ürügye alatt, hanem mint községi biró, hivatali állásánál fogva, követte el", — annak indokául azonban, hogy ez esetben „sem a btk. 350. §-ában foglalt ismérvek, sem a 353. §. 2. bekezdésének esete fenn nem forognak", helytelenül hozatott fel az, hogy be nem igazoltatott, miszerint vádl. a behajtott pénzeket saját hasznára eltulajdonította volna (X. 77. l.): mert ha ez bebizonyult volna is, az illető közhivatalnok ellen akkor sem magánzsarolás, hanem a 475. §. esetével concurráló hivatali sikkasztás lett volna megállapitandó.

A 353. §. 2. pontjának esete azonban nemcsak a 475. §. szerinti vétséggel, hanem sok esetben a csalással is határos, mert a közhivatalnoki minőség szinlelése egyszersmind ravasz fondorlatot is képez, mely által a vagyonában megkárosítani szándékolt egyén tévedésbe ejtetik vagy tévedésben tartatik. Ahhoz tehát, hogy ily esetben a cselekmény zsarolássá minősüljön, a közhivatalnoki jelleg szinlelésén kivül még a kényszerítés is szükséges, mert a hol a tettes e nélkül csupán a tévedésbe-ejtés által éri el czélját: ott nem zsarolás, hanem csalás létesül. Igy pl. csalás miatt itéltettek el vádlottak, kik magukat hatósági közegeknek adván ki, ez által néhány dohány-csempészre ráijesztettek, és az általuk ott hagyott dohányt elvitték (Btj. T. XIII. 99. l.).

4. A zsarolás büntette 5 évig terjedhető fegyházzal s mellékbüntetés gyanánt hivatalvesztéssel s a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő (354. §.). A bünvádi eljárás 5 év alatt évül el (106. §.).

5. Judicatura a szaklapokban. *A*) A „Jogt. Közl." mellékletén: a fegyveres megtámadásban már magában benne van az életveszélyes fenyegetés (1885. 169. l.).

B) A „Btj. T." XVI. kötetében: hatósági megbizás szinlelése külön biz. (303.).

7. Mellékbüntetés a rablás és zsarolás eseteiben.

354. §.

A rablás és zsarolás büntette és a 351. §-ban meghatározott zsarolási vétség esetében, a szabadságvesztés-büntetésen felül hivatalvesztés, és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is kimondandó.

M. i. A hivatalvesztés és a politikai jogok megszüntetése csakis a büntett eseteire szoríttatik. Hogy a rabló, s az ehhez hasonló zsaroló, büntetésének kiállása után nyomban hivatalképes legyen és azonnal gyakorolhassa a politikai jogokat, tehát nem csak választó legyen, hanem például mint virilista, a törvényhatósági bizottság tagjává váljék, vagy az esetleg országgyülési képviselőnek megválasztathassék: ez nemcsak az említett functióknak különös megbizhatóságot feltételező voltával ellenkezik; de azonfölül a nép erkölcsi érzetét is mélyen megsértené. Az intézkedést a büntettre vonatkozólag ez által teljesen indokoltnak véljük tarthatni.

Más kérdés az: vajjon egészen indokolt-e az, hogy a zsarolás vétségére mellékbüntetés nem állapittatott meg? A cselekmény motivuma — legalább rendszerint — aljas; ezen tény alig vonható kétségbe. Ha tehát csakis ezen szempont lenne az elhatározó: okvetlenül ki lett volna terjesztendő a 354. §. hatálya, a zsarolás vétségére is. De ennek ellenére is figyelmet érdemelnek azon sokféle alakulásai ezen vétségnek, s különösen azok, melyeket a megengedett önsegélytől, illetőleg ennek kisérletétől csak egy hajszálnyi távolság választ el. A zsarolás azon esetei, melyek veszélyességüknél fogva a közérzületet felingerlik, a büntettek közé lévén sorozva: a vétség csak ritkán fog felmutatni oly alakzatot, mely a mellékbüntetéseket szükségessé tenné.

Azon esetre nézve mindazonáltal, mely a 351. §-ban különösen kiemeltetett: a 354. §. hatályát, mind a hivatalvesztésre, mind pedig a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésére vonatkozólag, kiterjesztendőnek tartjuk. (Anyaggy. II. 687. l.).

Jegyzetek. 1. Az itt felhozott indokok, melyek szerint a mellékbüntetés csak a zsarolás büntettére s a 351. §. esetére terjesztetett ki, teljesen érthetővé teszik azt, hogy n. ez a zsarolás vétségének azon eseteire nézve is meg nem történt, a melyek fenyegetés által követtetnek el, — minthogy azonban a zsarolás másik eszköze a physicai erőszak, — az ezzel elk. zsarolás pedig közelebb áll a rabláshoz, mint a fenyegetés legsúlyosabb nemével véghezvitt kényszerítés: ezen szempontból nem tartjuk következetesnek, hogy mig a 353. §. esetében, tehát a fenyegetéssel véghezvitt zsarolásnál mellékbüntetés alkalmaztatik, addig ez a zsarolás vétségénél akkor is ki van zárva, ha az physicai erőszakkal követtetik el. Egyébként a hiba ott rejlik, hogy a zsarolás büntette és vétsége nem helyes alapon lettek egymástól elkülönítve.

2. A mellékbüntetés akkor is alkalmazandó, ha valaki a 349. §. alapján életfogytig tartó fegyházra itéltetik el; ily esetben azonban

az itéletben kijelentendő, hogy a mellékbüntetésre vonatkozó intézkedés csak akkor jut érvényre, ha vádl. időközben netalán kiszabadulna (Btj. T. IV. 37. l.); így pl. a Hoszter Fülöpre vonatkozó itéletben vádl. „azon esetre, ha ezen büntetése bármi törvényes okból megszüntettetnék, szabadságvesztése megszüntétől számítandó 10 évi hivatalvesztésre“ itéltetett (IV. 243. l.).

XXVIII. FEJEZET.

A sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés.

1. Bevezetés.

I. A jelen fejezet három büntetendő cselekményt foglal magában, melyek között úgy a bűntett tárgya, mint az elkövetés módja tekintetében lényeges különbségek vannak. Hogy tehát az egybefoglalás ezek daczára megtörtént: ennek magyarázatát részint a jogtörténelmi előzményekben, részint némely bensó ismérvek közösségében, részint a gyakorlati czélszerűségben találjuk fel.

A *sikkasztás* a régibb jogokban a furtum fogalmához tartozott, s még Carpsow is, ki a két fogalom közti különbséget kiemelte, csak odáig jutott, hogy a lopást f. propriumnak, a sikkasztást pedig f. inpropriumnak nevezte el.*) Más fordulat állott be a mult század vége felé az által, hogy mivel a Carolina 170. czikke a reábizott dolgokat jelölte ki a sikkasztás tárgyaiul: ebből kifolyólag, Quistorp és az olasz criminalisták kezdeményezésére, a sikkasztás lényegét a reábizásnak alapul szolgáló bizalom, s az ennek megfelelő hűség megsértésében keresték. Ennek természetes következménye az lett, hogy a sikkasztás a lopástól teljesen különválasztatott, — másfelől azonban túlmentek a határon, midőn a bizalom megsértése azonosíttatván a csalásnál előforduló s szintén a bizalommal való visszaélést feltételező megtévesztéssel: ez alapon a sikkasztás a helyett, hogy önállósíttatott volna, a csalás egyik alfajául tekintett hűtlen kezelés fogalma alá vonatott. Már a code pénalban bizalommal való visszaélés közös czím alatt a csalási bűntettek közt találjuk a sikkasztást, s a 408. cz. világosan mutatja, hogy az teljesen összefolyt a hűtlen kezeléssel, s lényegét azon hűség megsértése képezte, melylyel valaki más irányában valamely jogviszony folytán különösen lekötelezve van. A porosz „Landrecht“-ben is a csalási esetek között, mint a hűtlen kezelés egyik esete, fordul elő a sikkasztás; később azonban felismerték ezen összeköttetés helytelenségét, s midőn ennek folytán a csalás fogalma mindinkább megszorittatott, s a vele kapcsolatba hozott esetekkel szemben tüzetesen körülíratott: a hűtlen kezelés és sikkasztás is külön szabályozást nyertek. A törvényhozások ezt kétféle módon eszközölték. Némelyek visszaállíták a sikkasztás és lopás közötti szoros kapcsolatot, s a hűtlen kezelést a csalási bűntettek sorozatába utalták, mint pl. a porosz és német btk.-ek, — ellenben mások a bizalommal való visszaélést, mint elkülönitő momentumot, továbbra is fentartva, a sikkasztást meghagyták azon összeköttetésben, melyben azt a hűtlen kezeléssel egyesítve találták. Az utóbbi rendszert követték a code pénal nyomán a német btk.-ek túlnyomó többsége, így különösen a szász btk., melynek 287. §-a a hűtlen kezelést is sikkasztásnak minősítette, továbbá az 1843. évi m. javaslat s az olasz btk. javaslata, mely a sikkasztást „abuso di confidenza“ névvel jelöli meg.

Hazai törvényeinkben a közvagyon, s különösen a végvárakra szánt, továbbá a gyámok által kezelt s a letéti pénzek elsikkasztása szigorú büntetésekkel tilalmaztatott (1563: 21., 1622: 16., 1647: 106., 1655: 24. és HK. I. 123.), — a közönséges sikkasztás azonban, mint önálló büntett, elő nem fordul; s a mennyiben pl. az 1840: 20. tcz. 8. §-a kimondotta, hogy „a fuvaros, ki a reábízott árúkból valamit elidegenítene, vagy önhasznára fordítana, köztolvajként megfenyítendő“: a sikkasztás ezen kétségtelen esete éppen a törvény rendelkezésénél fogva a lopással azonosnak vétetett. Csak az ausztr. btk. behozatala után jutott érvényre nálunk is a magánsikkasztás önálló fogalma; s minthogy ezen btk. szerint a sikkasztás tárgya csak reábízott dolog lehetett, s a magánsikkasztás 50 frt értéken alul kihágást képezett (181. és 461. §§.): ezek folytán a gyakorlatban nálunk is csak a reábízott dolog elsikkasztása (Veruntreuung) tekintetett sikkasztásnak, s az 50 frt értéket meg nem haladó magánsikkasztás kihágás gyanánt vonatott büntetés alá (Btj. T. II. 261., 284., 314. l.).

II. A jelen törvény a sikkasztás lényegét illetőleg csatlakozott az 1843. évi jav., s az ausztr. btk. nyomán nálunk is kifejlett gyakorlat felfogásához, — s ugyanazért különválasztván azt a lopás fejezetétől: a *hűtlen kezeléssel* hozta szorosabb kapcsolatba. A köztük létező rokonság feltüntetésére kiemelte a törvény indokolása, hogy tárgyuk azonos, mert mindegyik vagyon elleni büntett, — hogy mindkettő nyerészkedési szándékból követtetik el, — s hogy elkö-

*) L. a lopásnál (Bev. I.).

vetési módjuk — a hűtlenség, szintén közös; egyszersmind azonban elismerte, hogy ezen tényezők egyike sem vétetett fel a csoportosítás alapjául, mert az előbbiek a vagyon elleni delictumok általános ismérveit képezik, — ha pedig „a bizalommal való visszaélés, a rászedés, a való elferdítése s hasonló tényezők vétetnének a beosztás alapjául: ez esetben az alaki tényezők beltartalom nélküli külsősségei irányoznák a csoportosítást". Törvényhozásunk tehát más elemben kereste a közel rokonságot, mint a hűtlenségben, s ezt abban vélte feltalálni: „1. hogy a tettes mindkét cselekmény esetében jogosan jutott az idegen vagyon birtokába, illetőleg birlalatába; 2. hogy a jogosan átvett vagyont mindkét esetben a tulajdonos vagy a jogosított akarata ellenére egészben vagy részben oly czélra fordította, melyre azt fordítania szabad nem lett volna" (Anyaggy. II. 689. l.). E szerint „a jogos birtokbajutás" és „a jogtalan hováfordítás" emeltetvén ki azon két elem gyanánt, melyek — az objectum közössége mellett — a sikkasztás és hűtlen kezelés fajrokonságát megállapítják: ennek kiegészítéséül a német btk. rendszerével szemben, még megjegyeztetett, hogy a sikkasztás nemcsak eltulajdonítás által, hanem más módon, pl. a dolog zálogba adása által is elkövethető, — és így az „nem lévén csupán eltulajdonítási büntett: a delictum csoportosításánál és osztályozásánál az eltulajdonítás mint ismérv nem lehetett irányadó" (u. o. 690. l.).

A *zártörés*, mely a jelen fejezetben a sikkasztás és hűtlen kezelés közé van beékelve, legegyszerűbb alakjában, midőn t. i. a hatóság által alkalmazott pecsét vagy lezárt tartály feltöretik, a nélkül, hogy a zár alá vett dolog érintetnék, voltaképen nem is tartozik a vagyon elleni büntetendő cselekmények közé, mert tárgya nem a vagyon, hanem a közhatóság intézkedésének és tekintélyének megsértése. Minthogy pedig a sérelem ez irányban akkor is fenforog, ha a tettes a lezárolt vagyont elidegeníti, felhasználja vagy a zár alól más módon elvonja, — s minthogy némelyek a büntethetőség súlypontját ez esetben is nem a vagyonjog, hanem a közrend megsértésére helyezik: ezen szempontból a törvényhozások egy része, így pl. a német b. btk. is (136. és 137. §§.), a közintézkedések elleni delictumok között helyezték el a zártörés mindkét esetét, s ugyanily felfogás nyilvánult hazai törvényeinkben is, melyek szerint a lezárolt vagyon elidegenítése vagy megrongálása nem sikkasztás, hanem birói zártörés gyanánt, mint közbüntett, vonatott büntetés alá (Pauler id. m. 363. §. és 477. §. 1.).

Törvényünk eltért ezen felfogástól, s következetesen azon alapgondolathoz, melyből a sikkasztás meghatározásánál és elhelyezésénél kiindult, a zár alá vett saját dolog elidegenítését is sikkasztásnak minősíté, s ezzel kapcsolatban azután gyakorlati czélszerűségből a tulajdonképi zártörést is, mely a vagyonjogot egyáltalában nem érinti, a jelen fejezetbe vette fel. „Midőn a zárlat alá vett vagyon tulajdonosa — mondják a törvény indokai — nem csupán feltöri a zárt, hanem a lezárolt vagyonhoz is nyul, azt elrejti, elidegeníti, vagy szándékosan megrongálja: nem lehet kétséges, hogy ezen eset sikkasztást képez, vagy legalább elegendő okkal soroltatik a sikkasztás esetei közé; de ha ez helyesen vétetik a sikkasztásról szóló fejezetbe: csak nehezítené a törvény áttekinthetését, ha azon másik esetre nézve, melyben a cselekmény nem haladt ily messzire, a közbüntettek csoportjára utalnók a gyakorlati embert, vagy a systema láthatatlan szálainak nyomozására nem képesített közönséges polgárt" (Anyaggy. II. 691. l.).

III. Az előadottakhoz képest a jelen fejezetbe felvett büntetendő cselekmények a következők:

1. a közönséges sikkasztás (355—358. §§.), mely a törvény ezen szavai szerint „ki a birtokában vagy birlalatában lévő idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonítja" — a legtágabb értelemben vett sikkasztás (Unterschlagung) fogalmával volna azonosítható; de miután a 365—367. §§. szerint a talált s a véletlenség vagy tévedés által birtokba jutott idegen ingó dolog eltulajdonítása jogtalan elsajátítást képez: ennélfogva itt a sikkasztás fogalma részére csak a reábízott dolog eltulajdonítása, illetve elzálogosítása marad fenn (Veruntreuung);

2. a zártöréssel elkövetett sikkasztás (359. §.), és az egyszerű zártörés (360. §.), — mely esetek közül az utóbbi mindenkor vétséget képez: míg az előbbi ép úgy, mint a közönséges sikkasztás csak akkor tekintetik vétségnek, ha az elsikkasztott vagyon értéke nem tesz többet 100 forintnál, különben pedig, valamint visszaesés esetében feltétlenül, büntett gyanánt büntetendő (356. és 357. §§);

3. a hűtlen kezelés (361—364. §§.), mely rendszerint vétséget képez, s csak akkor válik büntetté, ha azon czélból követtetik el, hogy a tettes magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen (363. §.).

IV. Az *elsőfoku biráskodás* a közönséges sikkasztás s a hűtlen kezelés eseteiben, valamint a sikkasztásnak tekintett zártörés büntette esetében a kir. törvényszékek rendes hatásköréhez tartozik (1880: XXXVII. tcz. 39. §.); ellenben a kir. járásbiróság van hivatva itélni:

a) az egyszerű zártörés (360. §.) esetében feltétlenül (u. a. tcz. 40. §. 1. p.),

b) a sikkasztásnak tekintett zártörés (359. §.) vétsége esetében, a mennyiben hat hónapot meghaladó fogházbüntetés kiszabása szükségesnek nem mutatkozik, — mely utóbbi esetben, ha a büntetés hat hónapon felül lenne kiszabandó, a kir. jbiróság az iratokat illetékes elintézés végett a kir. törvényszékhez köteles áttenni (u. a. tcz. 40. §. 4. p. és utolsó bek.).

A *felebbvitel* ezen esetekben a kir. jbiróság itélete ellen is a kir. itélőtáblához történik; a másodbirósági itélet ellen azonban további felebbvitelnek a m. kir. Curiához csupán az anyagi büntető törvény nem helyes alkalmazása miatt, s ez esetben is csak akkor van helye: *a*) ha büntetendő cselekmény esete fenn nem forog, — és *b*) ha valamely büntett, vagy elsőfokulag a kir. törvényszékek hatásköréhez utalt vétség kihágásnak, vagy a kir. jbiróság hatásköréhez utalt vétségnek minősíttetett (1883: VI. tcz. 6. és 7. §§.), mely utóbbi eset pl. akkor fordulhat elő, ha a kir. jbiróság oly zártörés felett itél, melynél az elsikkasztott vagyon értéke 100 frtot felül halad, vagy a melyre hat hónapot meghaladó fogházbüntetés lett volna kiszabandó.*)

2. Sikkasztás.

a) A sikkasztás fogalma.

355. §.

Sikkasztást követ el, a ki a birtokában vagy birlalatában levő idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonítja vagy elzálogosítja. Az eltulajdonítás be van végezve, mihelyt a birtokos vagy birlaló a dolgot elidegeníti, elhasználja, a visszakövetelésre jogosított előtt eltagadja, vagy azzal bármi más módon, mint sajátjával rendelkezik.

M. i. 1. A sikkasztás közvetlen tárgyát ép úgy, mint a lopásét az idegen ingó vagyon képezi; mindazonáltal különös figyelmet érdemel az ingó dolognak juristikailag értékes tulajdonságai közül egy tulajdonság, mely a lopás esetében, ha az állag tulajdoníttatik el, éppen nem bir jelentőséggel. Értjük az ingó dolgok azon tulajdonságát, melyet a civilis jog a fungibilis vagy nem-fungibilis minősítőkkel jelöl meg; különösen pedig értjük a fungibilis dolgoknak azon tulajdonságát, hogy azok rendszerint helyettesíthetők. A helyettesíthetés vagy nem-helyettesíthetés, a sikkasztásra nézve igen gyakran elhatározóvá válik akként, hogy bizonyos és pedig igen gyakori esetekben, sikkasztás csupán azért nem létez, mert az idegen ingó dolog, mely a tulajdonos által, egy meghatározott czélból adatott valakinek át, vagy a tulajdonos akarata folytán jutott másnak birtokába, illetőleg birálatába, s ez által eltulajdoníttatott: helyettesíthető dolgot képezett.

*) Ezen felebbviteli szabályok bővebb kifejtését lásd a jelen mű II. kötetének 265. lapján s „A felebbvitel korlátozásának kérdéséhez" . . . . czímű értekezésemben (Jog 1885. évi f. 295., 303. és 311. l.).

A kire bizonyos összeg pénz bizatik a végett, hogy azt megőrizze, ha ez azon pénzdarabokat elsajátítja, illetőleg saját czéljaira felhasználja, de a tulajdonos által, a visszaadásra felszólíttatván, a felhasznált pénzdarabok helyett ugyanannyi értékű pénzt, más darabokban ad vissza; nem követett el sikkasztást, sőt egyátalán nem követett el büntetendő cselekményt. De nem így áll a dolog, ha a tulajdonos, bizonyos meghatározott pénzdarabokat, például egy csomagba bepecsételten, vagy e nélkül is adott át őrizet végett, azon kikötéssel, hogy az őrző ugyanazon individualis pénzdarabokat adja vissza. Ha az átvevő a csomag felbontásával, vagy hogy ha a darabok egyébként határozottan meg voltak jelölve, például bizonyos aranypénz ritka példányai, az átvett specieseket elidegenítette: sikkasztást követett el, daczára annak, hogy azon perczben, melyben a visszaadásra felhivatik, kész az átvett darabok helyett, ugyanoly értékű, sőt ugyanazon nemű pénzdarabokat visszaadni. A példa a fungibilis dolgokra egyátalán kiterjeszthető, mert minden fungibilis dolog in abstracto egyszersmind helyettesíthető is; a mi azonban viszont nem áll, mert nem minden helyettesíthető dolog fungibilis is egyszersmind. Némely törvénykönyv a dolog ezen tulajdonságából származó különbséget, külön intézkedésben érvényesíti. A legtöbb törvényhozó azonban nem látta szükségesnek e tulajdonságát különösen kiemelni, s ennek szempontjából az általánostól eltérő külön intézkedéseket megállapítani. E törvényhozók azon véleményben voltak, hogy az esetben, ha a tettes a helyettesíthető idegen dolog felhasználása idején azon szándékkal, hogy azt in tantundem megtéríti, s ha egyszersmind az erre való képességgel birt, és a felhasznált dolgot azonnal, mihelyt a jogosult kívánta, meg is térítette: ez esetben a bűntett kizárása a helyettesíthető dolog természetéből következik.

A gyakorlatban mindazonáltal különösen szem előtt tartandó lesz, hogy a helyettesíthető dolognak azonnali megtérítése, s az ebből származó büntetlenség, ne zavartassék össze a sikkasztásnak, a megtérítés általi megszűnésével, illetőleg büntetlenségével.

A nem helyettesíthető dolgokra nézve ezek elsikkasztása esetében a megtérítés nem szünteti meg a bűntettet; de a helyettesíthető dolgokra vonatkozólag is szükséges, hogy a más speciesben való megtérítési szándék már akkor létezzék, midőn a tettes, a neki átadott specieseket, megbízatása ellenére, más czélra használta; továbbá hogy megtérítési szándékának valódisága, a tettes vagyoni helyzetében és viszonyaiban találja a kivihetőség biztositékát; végre, hogy a reprezentálási kötelezettségnek azonnal, mihelyt kivántatik, megfeleljen. E három követelmény nélkül: a helyettesíthetési jog a

gazdagoknak sikkasztási privilegiumává válhatnék, a mit a törvény, s a jogtudomány nem czéloznak (Anyaggy. II. 693—695. l.).

2. Szólanunk kell még a sikkasztás elkövetési módjairól.

A sikkasztás nem csupán eltulajdonítás által lévén foganatosítható: fel kelle keresnünk a cselekvés azon módozatait, melyek által ezen bűntett elkövethető, s ez által utalva valánk azon kategoriák megjelölésére, melyek, mint a véghezvitel egyes módozatai, a törvényben külön megállapitandók.

A sikkasztás be van végezve, ha az idegen vagyon (dolog) birtokosa, vagy birlalója azt elidegeníti, felhasználja, elzálogosítja, vagy arról, mint sajátjáról rendelkezik; úgyszintén ha annak nálalétét, a visszakövetelésre jogosított előtt tudva eltagadja. Az itt meghatározott öt kategoria kimeríti a sikkasztás elkövetési módozatait, úgy az állag eltulajdonítása, valamint ennek jogtalan használata tekintetében. De nincs is ezen öt kategoria közt egy sem, melyben a sikkasztás helyes fogalom-meghatározása szerint e cselekmény nem objectivizáltatnék.

Felhozatik a kategoriák meghatározása ellen, hogy a jogellenes rendelkezés másnak vagyonával vagyis az elidegenités, felhasználás, elzálogosítás, eltagadás nem állapitják meg a sikkasztásnak egyes eseteit, hanem csupán bizonyítékot képeznek arra nézve, hogy a tettes, az idegen ingó dolgot eltulajdonította. Fenforoghat ugyanis bármelyike e cselekvéseknek, de ha az animus rem sibi habendi nem létez: sikkasztásról nem lehet szó.

Mi azt hiszszük, hogy ezen állítás sem bizonyít ellenünk. Eltekintve ugyanis az elzálogosítástól, a mi egyátalán nem képez eltulajdonítást, az állítás egyéb tekintetben is igen halmozott, úgy hogy azt, mielőtt hozzá szólhatnánk, előbb elemeire kell szétválasztanunk.

Igenis, képzelhető oly esete az idegen dolog invito domino elzálogosításának, mely daczára, hogy ez az őrző által az őrizetre bizott ingó dologgal véghezvitt jogtalan rendelkezést képez: sikkasztásnak még sem tekintethetik. *A.* fürdőbe megy, s eltávozása előtt rendbe hozva honmaradandó holmijait, azok legértékesebb részét, ékszereit *B*-nél hagyja. *A*-nak eltávozása után *B.* sürgönyt kap, melyben fontos dolgainak rendezése végett külföldre hivatik, a minek következtében magát az eltávozásra elhatározza. Tudván azonban, hogy *A* ékszerei veszélyeztetve lehetnek, ha azokat lakásán hagyja, s biztos helyet nem ismervén, a hol a letétet teljes nyugodtsággal biztonságban helyezettnek látná, elhatározza: hogy azokat az állami zálogházba helyezi el. Minthogy azonban itt őrizet végett nem vétetnek át tárgyak, s csakis az elzálogosított dolgok találnak elhelyezést: elhatározza magát, hogy azokra egy jelentéktelen kölcsönt vesz fel, például 5 frtot. *B* személyes tulajdonságai és pénz viszonyai a gyanú árnyékát is kizárják, hogy akár az ékszereket, akár az azokra kapott összeget eltulajdonitotta volna: a kérdés, vajjon sikkasztás forog-e fenn a dolus nem léte folytán tagadólag fejtendő meg. A rendelkezés jogellenes volt, mert invito domino történt, de ez egymagában nem képezi a sikkasztás tényálladékát. A sikkasztás úgy, mint minden más bűntett, csak a dolus föltétele

alatt jő létre. A dolus a közlött esetben az eltulajdonitásban vagy jogellenes használati szándékban állhatna. E nélkül nincs sikkasztás, de minthogy sem eltulajdonítási, sem jogellenes használati szándék nem forog fenn: tehát a lényeges ismérv hiányában a bűntett nem jöhetett létre.

Abból tehát, hogy a jogellenes rendelkezés egymagában még nem képezi a sikkasztást: nem következik, hogy e rendelkezés egyes eseteinek felemlitése a törvényben hiba volna. Ebből csupán az következik, hogy a törvényben megjelölt esetek, mint ténykörülmények, összefüggésben az azoknak megfelelő dolussal, az eltulajdonítási vagy használati szándékkal állapítják meg a sikkasztás bűntettét. Nem csupán bizonyíték tehát a jogellenes elzálogosítás, hanem véghezviteli módja a sikkasztásnak; egyik faja azon külcselekvéseknek, külső constitutiv elemeknek, melyek a belső constitutiv elemekkel, — a szándékkal együtt állapítják meg a sikkasztás bűntettét.

Végső vonatkozásaiban, a legújabb német felfogás, s az e mellett felhozott egész érvelés, arra reducálódik, hogy az, a mi nem képezi az állag eltulajdonítását, az nem képez sikkasztást; és hogy ennélfogva a germánjogi felfogás szerint, az elzálogositással nem követtethetik el a sikkasztás. Az, a ki másnak, ő reá bizott tulajdonát jogellenesen elzálogosítja: az nem tulajdonítja azt magának; következőleg nem követ el sikkasztást. Igy hangzik a tétel. Erre mi azt feleljük, hogy itt nem eltulajdonítási bűntettről, hanem sikkasztásról van szó; vagyis másra bizott idegen tulajdonnal a megbízott által elkövetett jogellenes rendelkezésről; és minthogy ez nem csupán eltulajdonítás, hanem más módok által is eszközöltethetik: ez okból mindazon módok felveendők a törvénybe, a melyekkel ezen jogellenes eredmény előidéztethetik, a mennyiben valamely módozat sajátszerűsége, vagy egyéb körülmények által más büntetendő cselekmény tényálladéka nem állapittatik meg.

Tudjuk, hogy lehetnek esetek, melyekben a tettes azon feltett szándékkal zálogosítja el másnak tulajdonát, hogy azt annak idején ki fogja váltani, sőt elismerjük, hogy e föltevése vagyoni körülményei szerint alapos is lehet; hogy például teljes joggal várja, hogy azon időre kifizeti őt, s ez által azon helyzetbe jő, hogy a jogtalanul elzálogositott dolgot ki fogja váltani, és tulajdonosának sértetlenül visszaadni. Mindez megtörténhetik, de felfogásunk szerint ez magában véve nem szünteti meg a cselekmény jogellenességét. De ha ennek ellenében, a jogtalan elzálogosítás más eseteit veszszük számba, ha azon veszélyekre gondolunk, melyek más tulajdonának a bizományos, a letéteményes, a megbizott általi elzálogosítása büntetlenségéből származnak: azt hiszszük, hogy e veszélyek rendkívüli arányban fölülmulják az előbb emlitett, nem-bűntelen eset iránti könyörületességi tekintetet; és azon nézetben vagyunk, hogy nem fog megdöntetni azon felfogásunk, mely egy csekélyebb bűnösségű, de nem bűnösség nélküli eset iránti könyörületből, a súlyos sikkasztásnak számtalan eseteit büntetlenül hagyni nem akarta.

Igazságtalanság nem fog történni; mert az esetben, ha az

elzálogosítás nem dolosus, a mint ezt már fentebb is kimutattuk, büntetésnek egyátalán nincs helye. Mindez öt kategoria, melyek a 355. §-ban külön megjelölvék: csak is részletezései a fogalommeghatározásban kifejezett általános elkövetési módoknak és ezekkel szoros összefüggésben állanak. Nem az „elidegenítés“ maga, mert hisz ez jogos is lehet, például, ha a tulajdonos megbizásából történik, nem az elzálogosítás maga; hanem az elidegenítés általi eltulajdonítás, a zálogba adás általi jogtalan használat képez sikkasztást a 355. §. szerint. Ily esetben pedig más vagyonának a tulajdonos vagy a jogosult akarata elleni elzálogosítást büntetlennek, megengedettnek nem tekinthetjük (Anyaggy. II. 696—699. l.).

Jegyzetek. 1. A 355. §-ban a sikkasztás fogalma általánosságban lévén meghatározva: az nemcsak a magánsikkasztásra alkalmazandó, hanem a zártöréssel kapcsolatos, valamint a hivatali sikkasztás esetében is (359. és 462. §§.) figyelembe veendő; minthogy azonban az utóbbiak tényálladéka az illető §§-nál fog közelebbről kifejtetni: a következőkben csak a magánsikkasztás ismérveinek kifejtésére szorítkozunk.

2. A közönséges vagy magánsikkasztás *alanya* rendszerint csak magánszemély, kivételesen azonban közhivatalnok is lehet, a mennyiben a kezére jutott, habár hivatalos pénzt hivatali hatáskörén kívül, tehát nem „hivatalánál fogva“ (462. §.) vette át; ha pedig az illető hivatalnok nem tekinthető a 461. §. értelmében közhivatalnoknak vagy közmegbizottnak: úgy az általa, habár hivatali minőségében elkövetett sikkasztás ezen okból nem vonható a közsikkasztás fogalma és büntetése alá. Az utóbbi szempontból magánsikkasztás miatt itéltetett el: *a*) azon egyházfi, ki az általa beszedett egyházi adót elsikkasztotta: mert az illető hatósági teendők teljesítésére megbizva vagy kötelezve nem volt (Btj. T. IV. 222.); *b*) egy államvasuti pénztáros, ki a kezelése alatt lévő pénzből sikkasztott: mert a vasut az állam kereskedelmi vállalata lévén, az ott alkalmazott tisztviselő kereskedelmi meghatalmazottnak tekintendő (III. 156.)*); — mig más esetekben a közhivatalnok sikkasztása is közönséges sikkasztásnak minősíttetett: *c*) midőn egy adóvégrehajtó az árverésen befolyt pénzt, melyet a községi elöljárónak kellett volna átvenni és beszállítani, ettől átvette és elsikkasztotta: mert hivatalánál fogva a pénz átvételére jogosítva nem volt (IV. 268.); *d*) midőn egy birósági végrehajtó az árverés előtt kezéhez lefizetett marasztalási összeget elsikkasztotta (IX. 381.): mert a 39. sz. döntv. szerint a végrehajtó kezéhez teljesített fizetés csak akkor tekintendő hivatalánál fogva átvettnek, ha az foglalás, árverés vagy tőzsdei eladás foganatosítása közben stb. történt, s a teljesített fizetés az eljárási jegyzőkönyvben kitüntettetett stb. (IX. 307. l.); *e*) midőn egy pénzügyőr jövedéki kihágást fedezvén fel, az illetőkkel 120 frtban kiegyezett, s ezen összeget magának megtartotta:

*) Egy más esetben a hivatali sikkasztás miatt itéltetett el a vasuti pénztáros, mely itélet tarthatatlan voltát azonban alaposan kimutatta dr. Balogh Jenő (Jogt. Közl. 1886. 374. l.).

mert hivatalánál fogva sem a kiegyezésre, sem a pénz egyedüli felvételére jogosítva nem volt (XIII. 348.). A községi és körjegyzőkre nézve egy ideig ingadozott a gyakorlat, s egy esetben magánsikkasztás miatt itéltetett el azon körjegyző, ki az egyes adózóktól egyenes adó, illeték és hadmentességi dij fejében beszedett összegeket elsikkasztotta (X. 107.), — a 48. sz. döntv. azonban kimondotta, hogy a közs. jegyző vagy körjegyző, ki az 1883: XLIV. tcz. értelmében adó vagy más köztartozás lerovásául fizetett pénzt átvesz, hivatali hatalmának körében jár el, s e szerint az esetben, ha az ily pénzt eltulajdonitja: hivatali sikkasztást követ el (XI. 289.).

3. A sikkasztás *tárgya* n. az, a mi a lopásé, t. i. „idegen ingó dolog“, — tehát: *a*) testi dolog, — *b*) ingó, — és *c*) idegen dolog.

Ad a) A dolog testi minőségét illetőleg lásd a 333. §. 2. jegyzetét ad *a)*. Az ott kifejtettekhez képest a jogok, s különösen a követelési jog, mint testetlen dolgok, valamint a lopásnak, úgy a sikkasztásnak sem lehetnek tárgyai, — s e szerint pl. az irói jogra vonatkozólag nem követtetik el sikkasztás az által, hogy a mű birtokosa azt lenyomatja, s második kiadás gyanánt értékesíti; ellenben a takarékpénztári könyvre betett pénz egy részének felvétele a könyvecske letéteményese által sikkasztást képez: mert az ily könyvecske az arra betett értéket helyettesíti, s e szerint a pénz egy részének felvétele, a könyvecske eltulajdonítása nélkül is testi dolog elsajátítását foglalja magában. Hogy a dolognak a sikkasztásnál is pénzben kifejezhető értékkel kell birnia: ez a lopásnál előadottakból (333. §. 2. j. *ad b)* önként következik.

Ad b) Az ingó dolog fogalmára nézve lásd a 333. §. 2. j. ad *c)*.

Ad c) A dolog a tettesre nézve *idegen*, ha az a sikkasztás elkövetésekor másnak tulajdonához tartozott (333. §. 2. j. ad *d)*. E szerint az uratlan dolgok, melyek senki tulajdonához sem tartoznak, ép oly kevéssé lehetnek tárgyai a sikkasztásnak, mint a lopásnak; az elvesztett dolog pedig, melyet valaki megtalál és birtokba vesz, az illetőre nézve idegen ugyan s ennyiben tárgya lehetne a sikkasztásnak, — de minthogy az ily módon birtokba vett idegen dolog elsajátítása a 365. §. szerint külön vétséget képez: ennélfogva a sikkasztás fogalmából ezek is kizáratnak. A közös dolgok a tettest illető részen felül az utóbbira nézve szintén idegenekül tekintendők.

Azon kérdés, hogy valamely dolog a tettesre nézve idegen volt-e, vagy az ő tulajdonához tartozott, mindenkor a tett helyén érvényes magánjog szabályai szerint döntendő el, mert a büntetőjog a tulajdonra s annak megszerzésére vonatkozó magánjogi szabályokat sem meg nem változtathatja, sem nem ignorálhatja. Ha tehát valaki a birtokában vagy birlalatában levő dolog tulajdonát a magánjog elvei szerint megszerezte, s azzal, mint sajátjával, rendelkezik: az illető akkor sem követ el sikkasztást, ha a dolog értékét köteles volna valakinek kiszolgáltatni s azt ennek daczára megtartja. Igy pl. egy esetben vádl., ki útközben a korcsmából néhány üveg bort vitt kocsijához és azzal elhajtott, a nélkül, hogy az üvegeket visszaadta volna, csupán az üvegek elsikkasztása miatt itél-

tetett el: mert a bor neki hitelbe adatván, annak tulajdonát megszerezte, s csak az árával maradt adós (Btj. T. II. 261.), — egy más esetben pedig vádl., ki borvásárlás után a hordókat vissza nem adta, szintén felmentetett a sikkasztás alól: mert az eladó a bort tartalmazó hordók tulajdonjogát feltétlenül fen nem tartván, azokkal a vevő sajátjaként rendelkezhetett (IX. 108.). Azon eset sem képez sikkasztást, midőn valaki oly kötelezettséggel vesz át valamely dolgot, hogy azt bizonyos idő alatt vagy megveszi, vagy visszaadja, s az illető a tárgyat eladja, de a vételárt nem tudja megfizetni (V. 48.): mert ez esetben a tettes jogositva lévén a dolgot magának megtartani, azt mint általa megvett tárgyat jogosan adhatta el. Az idegen dolog hiánya miatt nem állapittatott meg a sikkasztás a következő esetekben sem: *a)* midőn vádl. ügynök egy vevő részére 3 drb értékpapirt eladván, ezeket egy bankháznál megrendelte s ez által a vevőnek megküldette, s ezután a vevőtől a vételárt beszedte, de azt a bankháznak át nem adta: mert közte és a vevő, s másfelől közte és a bankház közt két külön adásvételi szerződés létesült, és így a pénz, melyet a saját nevében kötött ügyletből kifolyólag beszedett, reá nézve nem volt idegen, s a bankház tőle a vételárt a közttük létrejött ügylet alapján csak polgári peruton követelhette (Btj. T. IX. 23.); *b)* midőn vádl. egy gépet részletfizetésre azon feltétel alatt vett meg, hogy az a vételár lefizetéseig az eladó tulajdona marad (pactum reservati dominii), s ő a gépet a vételár lefizetése előtt elidegenitette: mert az adás-vevés által, melynek természetével a jelzett kikötés ellenkezik, a gép tulajdonát megszerezvén, az reá nézve megszünt idegen dolog lenni (X. 249.); *) *c)* midőn vádl unokája részére kisebb-nagyobb összegeket tett takarékpénztárba, de a pénzt később felvette: mert az unoka az által, hogy nevére a takarékpénztárba pénz tétetett, a betéti könyvecske átadása előtt nem vált annak tulajdonosává, és így a betevőre nézve a pénz nem volt idegen (XIV. 12.). Vitás lehet azon eset, midőn valaki forgatói aláirásokkal ellátott váltót a végből vesz át, hogy azt elfogadó gyanánt aláirván, korábbi váltó prolongálására használja, e helyett azonban a váltót értékesiti s a befolyt pénzt megtartja (XII. 286.). A mennyiben az illető előre kitervezett ravasz fondorlattal viszi ezt véghez: cselekménye csalás leend, — de ha a váltó átvétele ravasz fondorlat és bünös szándék nélkül történt: ekkor az a kérdés, vajjon az átvevő megszerezte-e annak tulajdonát vagy nem. Nézetem szerint az utóbbi eset forog fenn, mert a váltó csak bizonyos czélra (pl. a takarékpénztárhoz leendő benyujtás végett) adatván át birtokosának, az a felett tulajdonosként nem rendelkezhetett, — s e szerint azáltal, hogy rendeltetésétől elvonta s a

*) Ezzel ellentétben *dr. Schwartz Gusztáv* azt vitatja, hogy a p. r. d. nem ellenkezik a vétel természetével (Jogt. Közl. 1885. 29., 50. és 51. és 1886. 1. és 10. számokban). Ujabban a kir. Curia is elismerte a p. r. d. teljes joghatályát, kimondván, hogy ily esetben a vevő „nem a tulajdont, hanem a vételár teljes lefizetéseig csak a használati jogot szerezte meg“ (Jogt. Közl. 1887. évi melléklet 313. lap), mely felfogást viszont *dr. Márkus Dezső* czáfolja (Ügyv. L. 1887. 43. sz.).

maga javára értékesitette, idegen dolgot sajátított el, tehát sikkasztásban vált bünössé.

4. Az idegen ingó dolog azonban csak akkor lehet a sikkasztás tárgya, ha az a tettes *„birtokában vagy birlalatában“* van. Ezen pontnál két kérdés merülhet fel, — ugyanis:

a) vajjon a tettes már előzőleg valóban birtokolta-e az általa eltulajdonitott dolgot? — és

b) hogy miként jutott annak birtokába?

Ad a) Valamint a lopás tárgya csak oly dolog lehet, mely másnak birtokában vagy birlalatában van: ép úgy a sikkasztásnál is positiv irányban kivántatik meg az ellenkező, hogy t. i. a dolog magának a tettesnek birtokában vagy birlalatában legyen. E szerint az oly dolgot, mely sem másnak, sem a tettesnek nincs birtokában, a minő pl. az elveszett dolog, sem ellopni, sem elsikkasztani nem lehet; s minthogy törvényünk szerint az ily dolog elsajátitása nem is tartozik a sikkasztás fogalmához: ennélfogva a tényálladék ezen positiv ismérve legszorosabban magyarázható.*) Maga az elv tehát törvényünk szerint tisztán áll, a gyakorlatban azonban sok esetben kétessé válhatik, vajjon a tettes egyedül és kizárólag birtokolta-e az általa eltulajdonitott dolgot, vagy más volt-e annak birtokosa, illetve a tettessel együtt közös birtoklója, — mely esetekben mindannyiszor kétessé válik az is, vajjon sikkasztás vagy lopás forog-e fenn. Ez leginkább akkor fordul elő, mikor a tettesen kivül más egyén is, ki a dologhoz erősebb joggal bir, physikai behatást képes arra gyakorolni; e tekintetben azonban az elválasztó határvonalat már a lopás fogalmánál kifejtvén (333. §. 6. j. ad *b)*: itt csak a gyakorlatban felmerült kétesebb eseteket soroljuk fel, melyekben a kir. Curia sikkasztást állapitott meg. Ilyenek: *a)* midőn vádl. szegődött cséplők az általuk kicsépelt gabona egy részét eltulajdonitották: mert a kicséplendő gabona a feltakaritásig reájuk volt bizva, s mint szegődött cséplők birlalatába jutott (Btj. T. II. 159. l.); *b)* midőn vádl. tó-csősz a zárt csónakdából halat és halászó eszközöket sajátitott el (II. 294. l.), — holott ez esetben lopás lett volna megállapitandó: mert a tó-csősz nem volt a zárt csónakdában lévő tárgyak birtokában; *c)* midőn vádl. kocsis gazdája által kocsival és lovakkal elküldetvén, útközben a lovak részére kapott kukoriczát eladta: mert a kukoricza a lovak részére leendő felhasználás végett adatván át neki, ez által a gazda annak birtokáról teljesen lemondott (III. 163. l.); *d)* midőn vádl. a malomban elszállitás végett több zsák korpát vett át, s azok közül útközben egy zsákkal eladott: mert a malomban számadása alatti birlalatába vette a korpaküldeményt (IV. 8. l.); *e)* midőn vádl. a füstölés végett reábizott hust eltulajdonitotta: mert a füstölés alatt a hus kizárólagos birlalatában volt (V. 304. l.); *f)* midőn vádl. gazdája által megbizatván,

*) A német btk. a talált dolog elsajátitását is sikkasztásnak tekinti, s ezért a 246. §. ezen szavai: „Wer eine fremde bewegliche Sache, *die er in Besitz oder Gewahrsam hat*“ — kiterjesztőleg magyaráztatnak, s általában el van ismerve, hogy azok nem fejezik ki teljesen azt, a mit a törvényhozó kifejezni akart (Olshausen id. m. 900. l.).

hogy a kukoricza feleseknek részöket adja ki, ezek mindegyikének többet adott a kellónél: mert ez által a birlalatában volt kukoriczából elidegenítéseket tett (VI. 77. l.); *g*) midőn vádl. hordár, ki egy utas megbizásából, ennek bőröndjét a bérkocsistól azért vette át, hogy azt a kaszárnyába vigye, ő azonban a bőröndöt útközben feltörte s tartalmát eltulajdonitotta (XII. 211. l.), — holott ez esetben lopás lett volna megállapitandó: mert a bőrönd tulajdonosa a bezárás által annak tartalmára vonatkozó birtoklási jogát fentartotta (333. §. 6. j. ad *b*). Ugyanezen okból nem helyeselhetjük a kir. Curia gyakorlatát, mely szerint a postaszolga vagy postahivatalnok, ki a kezére bizott zárt levélből pénzt tulajdonitott el, sikkasztás miatt lett elitélve (IX. 249., X. 356. és XIII. 359. l.), holott a pénz feladója a levél elzárása által a birtokot itt is fenn akarta tartani a maga, illetve a czimzett részére. A használatul nyert, s különösen a rabruhával történt megszökés eseteit, melyekben a kir. Curia állandó gyakorlata szerint lopás állapitandó meg, lásd a 333. §. magyarázatánál (6. j. ad *b f*) alatt).

Ad b) Miként jutott a tettes az általa eltulajdonitott dolog birtokába: ez különös fontossággal bir a tekintetben, vajjon sikkasztás vagy más büntetendő cselekmény létesült-e. A birtokbajutás módjai lehetnek: *a)* a reábizás, midőn valaki mástól a visszaadás, megőrzés vagy másnak leendő átadás kötelezettsége mellett veszi át a dolgot; *b*) a találás; *c*) a véletlenség vagy tévedés; és *d*) a tettes jogtalan cselekménye, mely által a dolgot magának megszerezte vagy birtokában megtartotta. A *b*) és *c*) alatt emlitett módon birtokba vett dolgok jogtalan elsajátitását a törvény világosan kivette a sikkasztás fogalma alól (365—367. §§.), — a reábizás pedig legszokottabb módja lévén annak, hogy valaki az idegen ingó dolog birtokába jut, s az ekként jogosan birtokolt dolog jogtalan elsajátitása, minden más delictum kizárásával, csakis a sikkasztás fogalma alá lévén subsummálható: ehhez képest csak az marad kérdéses, vajjon tárgya lehet-e a sikkasztásnak az oly dolog, a mely jogtalan cselekmény által jutott a tettes birtokába. A válasz rendszerint tagadó leend, mert a jogtalan cselekmény, melylyel valaki az idegen dolog birtokába helyezkedik, a lopás (illetve rablás vagy zsarolás), vagy a csalás tényálladékát foglalja magában, s ez esetben a dologgal való további rendelkezés már csak folyománya a bevégzett lopásnak vagy csalásnak, de nem képez külön büntetendő cselekményt. Lehetnek azonban esetek, midőn a tettes szándéka, a cselekmény jogtalansága mellett sem irányul lopásra vagy csalásra, igy pl., ha valaki nem azon czélból veszi el az idegen ingó dolgot, hogy azt jogtalanul elsajátitsa, hanem csak azért, hogy jogtalanul használja, — vagy ha a dolog megszerzése végett használt ravasz fondorlat nem az állag végleges elvonására, tehát a tévedésbe ejtett személy megkárositására, hanem csak a birtokbavételre irányult. Ez esetekben jogtalanul jutott a tettes a dolog birtokába, a nélkül, hogy ez által lopást vagy csalást követett volna el és igy a büntetendőség ott kezdődik, midőn a tettes az ily módon birtokába vett dologgal, mint sajátjával rendelkezik, a mi a sikkasztás tényálladékának felel meg.*) Ily módon tehát megtörténhetik, hogy a jogtalanul birtokba vett dolog is tárgya lehet a sikkasztásnak, de csakis akkor, ha a birtokbavétel jogtalansága már magában véve büntetendő cselekményt nem képez; minélfogva a kir. Curia nagyon is messze ment, midőn egy esetben vádlottat, ki egy nőcseléd volt gazdájától azon ürügy alatt, hogy ez a cseléd gyermekének atyja, 10 frtot kizsarolt és elsajátitott, a zsaroláson felül, még a cseléd kárára elkövetett sikkasztásban is bünösnek mondotta ki (Btj. T. X. 280. l.), — holott vádl. a 10 frtot már zsarolás utján elsajátitván, erre vonatkozólag nem követhetett el ujabb eltulajdonitási cselekményt a cseléd kárára, ki az egész dologról mitsem tudott. Jogtalan lehet a birtok vagy birlalat még azáltal is, hogy valaki a dolgot, melyet bizonyos ideig és bizonyos feltétel alatt jogosan birt, ezen feltétel megszünése után köteles lett volna a jogosultnak kiadni, s ezt tenni elmulasztván, a dolgot továbbra is magánál tartja, — igy pl. ha a bitelező a tulajdonát képező váltó értékét felveszi, de a váltót ki nem adja, hanem esetleg beperli, tehát azzal, mint sajátjával rendelkezik. Itt sem lehet azt mondani, hogy az adós által kifizetett váltó birtoklásának alapja a reábizás vagyis a jogszerű átruházás volt és mégis kétségtelen, hogy az ily váltó, mely a kifizetés perczében megszünt a hitelező tulajdona lenni, s általa jogtalanul lett visszatartva, tárgya lehet a sikkasztásnak: mert a tettes a birtokában lévő idegen ingó dolgot tulajdonitja el az által, hogy azt beperli vagy egyébként értékesiti.

5. A *büncselekmény* a dolog eltulajdonitása vagy elzálogositása által követtetik el.

a) Az *eltulajdonitás* a lopásnál mint czélzat, a sikkasztásnál mint elkövetési cselekedet szerepel. Itt tehát realisálva kell lenni annak, a mit a lopásnál, az idegen ingó dolog elvétele által elérni akar a tettes (333. §. 9. j. *a*), — s ez azt jelenti, hogy a tettes birtokában vagy birlalatában lévő idegen ingó dologgal olyasmi történjék, mi által annak állaga az eddigi tulajdonos uralma alól végleg elvonatik (eltulajdonittatik). Ebből természetesen nem következik az, hogy a kérdéses dolog a tettes, vagy ennek közvetitésével más személy tulajdonába menjen át, mert jogczim nélkül tulajdont szerezni nem lehet, — hanem csak az következik, hogy a tulajdonos rendelkezési képessége a dolog felett, tehát jogának gyakorolhatása, a dolog birlalója által megszüntettetvén, a megfelelő jogositványokat

*) E szerint *Carrara* azon állitása, melyet *dr. Heil Fausztin* „Csalás és sikkasztás" czimü értekezésében ismertet (Btj. T. VII. 113. l.), hogy a sikkasztás mindig jogszerűen átruházott birtokot vagy birlalatot feltételez, mig a csalásnál a birtokbavétel vitiosus azon fondorlatnál fogva, melylyel a tulajdonos a birtokról való lemondásra reábiratott, — csak azon megszoritással fogadható el, hogy a csaláshoz, ha annak tárgyát ingó dolog jogt. eltulajdonitása képezi, a birtokbavétel vitiosus volta mindig megkivántatik, de nem minden birtokbavétel, mely ravasz fondorlat által eszközöltetik, szükségkép csalás, s ily esetben a dologgal való további rendelkezés sikkasztássá is minősülhet. L. még *Valkovszky Elek* értekezését, mely szerint az oly dolog eltulajdonitása képez sikkasztást, melynek birtokába a tettes nem „büntetendő cselekmény" utján (habár jogtalanul) jutott (u. o. XV. 98. l.).

tettleg, s a jogosult végleges kizárásának szándékával, a jogtalan bitorló gyakorolja.*) A tulajdon teljességéhez a dolog birtoka, s a birtoklónak azon akarata lévén szükséges, hogy azt, mint sajátját birja, illetve azzal mint sajátjával rendelkezzék: ehhez képest oly esetben, midőn a dolog másnak birtokában van, ki azt a tulajdonos nevében birja, az utóbbinál a tulajdonnal járó jogok közül csak a dolog feletti rendelkezés maradt meg, s viszont a birtoklónál csakis az „animus rem sibi habendi" hiányzik a tulajdonnak megfelelő uralom teljességéhez. Ha tehát a birtokló megváltoztatja akaratát, s az idegen dolgot ezentúl saját nevében akarja bírni: ez által ő, ha az „animi mutatio" jogczímen alapulna, tényleg megszerezné a dolog tulajdonát, a nélkül, hogy ahhoz külső viszonya legkevésbbé is változnék; minthogy azonban oly esetben, midőn a birtokos megváltozott akaratával a tulajdonos erősebb (mert jogon alapuló) akarata áll szemben, a tulajdon megszerzéséről szó sem lehet: ugyanezért az egyszerű animi mutatio ahhoz sem elégséges, hogy a dolog a fennebbi értelemben „eltulajdonittassék." Igy pl., ha a letéteményes a szekrényében őrzött letéteményre nézve. a nélkül, hogy ahhoz külső viszonyát megváltoztatná, azon elhatározásra jut, hogy azt jövőre mint sajátját birja, s csak a kedvező alkalomra vár, hogy azt eladhassa: ez esetben a tulajdon külső feltételei már meg vannak ugyan, sőt a tulajdonos jogai tényleg veszélyben is forognak, — de mivel a birtokos, akaratának egyszerű megváltoztatása által, a tulajdont még nem szerezte meg, a tulajdonos pedig tettleges sérelmet nem szenvedett: ennélfogva csak a gondolat s az intentió vonatnék büntetés alá, ha a sikkasztás ily esetben már megállapitottnak vétetnék. A tulajdon bitorlásának tehát, mely a sikkasztás lényegét képezi, mindenkor valamely külsőleg felismerhető cselekményben kell nyilvánulnia, mi által nemcsak kétségtelenné válik, hanem tényleg reálisáltatik is a tettes azon szándéka, hogy az idegen dolgot tulajdonosától végleg elvonja. Az elsajátítási cselekmény azonban nemcsak magával a dologgal véghez vitt külső manipulatio, s az arra gyakorolt közvetlen testi behatás lehet, hanem másnemű oly cselekmény is, melyből az eltulajdonitási akarat felismerhetővé válik; csakhogy a kérdéses cselekménynek mindenkor a tulajdon végleges elvonását kell bizonyitania, s ezért a tulajdonban foglalt egyes jogositványok (pl. a használat) bitorlása még nem azonositható a dolog eltulajdonitásával. Ezek figyelembe vétele mellett az eltulajdonitási cselekmények a következők lehetnek: a) szóbeli nyilatkozatok, melyek által a dolog elidegenittetik, vagy a tulajdonos végleges kizárásával megtartatik, — igy pl., a birtokos beleegyezése abba, hogy a dolgot egy harmadik személy elvigye, a dolog felajánlása megvétel végett, a birtoklás eltagadása, vagy azon hazug előadás, hogy a dolog elveszett, vagy elidegenittetett,

*) Ezért a német btk. kifejezése: „sich rechtswidrig *aneignet*" — nem elég megfelelő, mert azon értelemmel bir, hogy a sikkasztó valóban megszerzi az idegen dolog tulajdonát, mig az „eltulajdonitás" a német „Enteignen" kifejezésnek felel meg, s e szerint csak azt jelenti, hogy a dolog a tulajdonos uralma alól végleg elvonatik.

mely esetek közül a törvény is világosan kiemelte azt, ha a birtokos vagy birlaló a dolgot „a visszakövetelésre jogositott előtt eltagadja": β) a dolog *elhasználása*, mely elhasználható dolgoknál, a minők pl. az élelmi szerek, már az egyszeri használat által magában foglalja a dolog állagának egészben vagy részbeni eltulajdonitását, — elhasználhatatlan dolgoknál azonban ez csak akkor történik meg, ha a hosszabb idei használat által a dolog állaga megsemmisül, vagy egészen értéktelenné (használhatatlanná) válik, mint ez pl. ruhanemüeknél előfordúlhat; mihez képest a puszta használat, habár az némi értékcsökkenéssel járna, még nem bizonyitja feltétlenül a dolog eltulajdonitását, hanem csak gyanúokúl szolgálhat erre nézve (lásd még a 333. §. 8. j. *a*) p. α.), — amennyiben pedig az elhasználható, illetve helyettesithető dolog egyszersmind fungibilis, azaz ingenere visszavagy kiszolgáltatandó: ezek felhasználása rendszerint azért nem képez sikkasztást, mert a felhasznált speciesek hasonló minőségűekkel helyettesithetők lévén: a használat által végbe ment eltulajdonitás jogtalannak nem tekinthető (lásd alább a 6. jegyzetet); γ) a dolog *elzálogositása*, mely csak akkor képez eltulajdonitást, ha visszaváltás szándéka vagy képessége nélkül eszközöltetik, — minthogy azonban törvényünk szerint az idegen dolog jogtalan elzálogositása önmagában is megállapitja a sikkasztás fogalmát (lásd alább *b*) alatt): ennélfogva a tényálladék szempontjából, ha az elzálogositás jogtalan volt, annak közelebbi minősége, hogy t. i. eltulajdonitás vagy csak egyszerű használat történt-e általa, nem bir jelentőséggel; δ) a dolog *elidegenitése*, mely alatt nemcsak az eladás, hanem az elajándékozás s a tulajdon átruházásának minden más módozata is értetik; ha azonban a zálogbirtokos zálogjogának érvényesitése végett adja el a dolgot: ez esetben az eladás nem a dolog eltulajdonitása végett, hanem azért eszközöltetik, hogy a hitelező ez által jogos követeléséhez jusson, — mely esetben az eladásnál megtartandó törvényes alakszerűségek elmulasztása sem vonja maga után szükségkép azt a következtetést, hogy a tettes a dolgot jogtalanul eltulajdonitani akarta; ellenben a visszavásárlás fentartásával és szándékával történt eladás egyértelmű lévén az elzálogositással: ily esetben a sikkasztás tényálladéka mindenkor megállapitandó, akár eltulajdonitásnak, akár elzálogositásnak veszszük, a cselekményt. A dolog elhasználása, elzálogositása és elidegenitése, még nem meriti ki teljesen az eltulajdonitás módozatait, s ezért a törvény a következő szavakkal: „vagy azzal bármi más módon mint sajátjával rendelkezik" — az eltulajdonitás minden egyéb módozatát összefoglalta. Bárminő legyen is azonban az eltulajdonitás módja: ennek mindenkor valamely positiv rendelkezésből kell állania, s e szerint nem tekinthető eltulajdonitásnak az, ha valaki bizonyos dologgal a köteles intézkedést megtenni elmulasztja; mihez képest egy árvaszéki elnök, ki a kezéhez vett árvapénzt az átvételi könyvbe vezetni s pénztári kezelés alá adni elmulasztotta, később azonban megtérítette, azért mentetett fel a sikkasztás vádja alól, mert nem bizonyult be, hogy a pénzt felhasználta vagy egyébként eltulajdonitotta volna (Btj. T. III. 60. l.). Ebből következik, hogy sik-

kasztást puszta mulasztás által nem lehet elkövetni, — habár lehetnek esetek, midőn ez kétesnek tűnik fel. Így pl. ha vásárlás czéljából megtekintés végett árukat küldet magának, s azokat bizonyos idő alatt vissza nem küldi, ez a dolog megtartásának szándékával is történhetik, a mi kétségkivül sikkasztást képezne; minthogy azonban a visszaküldés elmulasztása, vagy halogatása más okból is történhetik, pl. hanyagságból vagy kedvezőbb vételár kieszközlése végett: ez okból az eltulajdonítás bizonyításához a jelzett mulasztáson felül még valamely positiv cselekmény vagy nyilatkozat szükséges, mely kétségtelenné teszi, hogy a dolog birtokosa azzal mint sajátjával rendelkezik. Az eltulajdonítás hiányánál fogva nem állapittatott meg a sikkasztás azon vádl. irányában sem, ki az átalakítás végett átvett ruhát kiadni vonakodott: mert az átadó a munkabért megfizetni nem akarta, — mely esetben figyelembe vétetett az is, hogy a ruha még vádl. birtokában lévén, annak megbirálása, vajjon azt jogtalanul tartja-e vissza, polgári perutra tartozik (Btj. T. IV. 137. l.). A tulajdonos a dolog megsemmisítése által is megfosztathatik tulajdonától, mindazáltal ez esetben, ha a tettes szándéka csak a megsemmisítésre irányul, az eltulajdonítás fogalmilag ki van zárva s ezért sikkasztás ép oly kevéssé létesül, mint lopás (333. §. 8. j. *a*).

b) Az elzálogosítás törvényünk szerint ép úgy elkövetési cselekedete a sikkasztásnak, mint az eltulajdonítás (M. i. 2.). Itt tehát nem azon esetről van szó, midőn az elzálogosítás a visszaváltás szándéka nélkül történik, s midőn az nem egyéb, mint a dolog eltulajdonításának egyik módozata, — hanem szó van az oly esetekről, melyekben a tettes csak jogtalanul használni, de nem eltulajdonítani akarja a birtokában vagy birlalatában lévő idegen dolgot. Ez pedig nem más, mint furtum usus, melyet a törvényhozó nemcsak a lopás és rablás, hanem a sikkasztás fogalmából is ki akart küszöbölni, mint ez a képvh. ig. ü. bizottságának következő szavaiból kitünik: „az ig. ü. bizottság első jelentésében kifejtett okoknál fogva a képvh. mind a lopás, mind a rablás fogalmából e szavakat: saját vagy mások vagyoni hasznára fordítja — kihagyván, ennek következtében az emlitett szavak a sikkasztás fogalmából is szükségkép kihagyandók, mert az a lopástól lényegében csak abban különbözik, hogy az *elvétel*, a sikkasztás pedig *megtartás* által jön létre“ (Anyaggy. II. 702. l.). Ezzel nyilván ellentétbe jön a bizottság további kijelentése, mely szerint „eltulajdonításon kivül az elzálogosítás is a sikkasztás tényálladékához tartozván, azt a fogalomba felveendőnek, de a bevégzés módjai közt ismételt megemlítését szükségtelennek tartja“ (u. o. 703. l.), — holott következetesen csakis a bevégzés módjai között kellett volna az elzálogosítást megemliteni, mert így, a hogy a törvény szerkesztve van, a furtum usus egyik faja lett a sikkasztás fogalmába felvéve és pedig azon törvényhozó által, mely abból a furtum usust egyáltalában ki akarta küszöbölni. Ugyanezért a törvény eme rendelkezése a legszorosabban magyarázandó, s jelesül oly esetben, midőn az elzálogosítás a visszaváltás szándékával és jogosult reményével történt, s midőn a tettes ezen cselekményéből a dolog

tulajdonosára sem veszély, sem kár nem háramlott, a büntethetőség annyival inkább kizártnak tekintendő, mert a kh. btk. 127. §-a szerint is csak akkor büntetendő a jogtalan használat, ha ez által valakinek kár okoztatik. Ezen felfogásnak megfelel a kir. Curia egy itélete is, mely szerint vádl., ki a neki zálogba adott betéti könyvecskére az arra kötelezett szövetkezettől előleget vett fel, felmentetett a vád alól: mert ellenkező kikötés hiányában joga volt a néki zálogba adott dolgot alzálogba adni, s mert az elzálogosításból panaszosra kár nem háramlott (Btj. T. XIV. 283. l.)*) Megjegyzendő még, hogy a mennyiben valaki azért lop el valamely tárgyat, hogy azt a visszaváltás szándékával és reményével elzálogosítsa: ez a lopás szempontjából nem büntetendő (333. § 8. j. *a)*, mint sikkasztás azonban esetleg büntetés alá vonandó. Azon körülmény ugyanis, hogy a tettes jogtalan cselekmény által jutott a a dolog birtokába, nem ellenkezvén a sikkasztás fogalmával (lásd fenn 4. j. *ad b)*: e szerint a feltételezett esetben is létesül a sikkasztás minden eleme, ha a tettes elzálogosítja az e czélból ellopott (tehát birtokában lévő) idegen dolgot.

6. Az eltulajdonításnak vagy elzálogosításnak azonban *„jogtalanul“* kell történnie, mert különben a sikkasztás büntethetőségének leglényegesebb alapja hiányzik. Az eltulajdonítás tárgyilag jogtalan, ha az a tulajdonos sérelmével vagy oly dolgon eszközöltetik, melynek eltulajdonításához a tettesnek joga nem volt; minthogy azonban e tekintetben a helyettesíthető s a nem helyettesíthető dolog eltulajdonítása közt lényeges különbség mutatkozik: ehhez képest az eltulajdonítás jogtalanságát ezen dolgok mindegyikére nézve elkülönítve kell szemügyre vennünk.

a) Nem helyettesíthető dolgok azok, melyek a forgalomban nem fajuk, hanem egyéniségök szerint szerepelnek, és így a tulajdonosra nézve is ezen szempontból birnak értékkel. Ha tehát az ily dolog birtokosa azzal mint sajátjával rendelkezik, s azt pl. elidegeniti vagy elzálogosítja: ez által mindenkor egy kipótolhatatlan értéket von el a tulajdonostól s e szerint annak sérelmet okoz. Ugyanezért a nem helyettesíthető idegen dolog eltulajdonítása vagy elzálogosítása már önmagában mindenkor jogtalan, hacsak a tulajdonos nyilt vagy jogosan feltételezett beleegyezésén nem alapul, — vagy ha a tulajdonos joga valamely körülmény folytán akarata ellenére is meg nem szünt. Az utóbbi szempontból fölmentetett a sikkasztás alól vádl., ki a zálogba vett ruhanemüek közül a kiváltási idő eltelte után néhány darabot felhasznált: mert a feltétel meg nem tartása folytán vádl. jogot nyervén abhoz, hogy a kézi zálogból kielégítést szerezzen, ezen jogának a dolog elhasználása által történt érvényesítése nem fejezi ki az eltulajdonítás azon jogtalanságát, mely a sikkasztáshoz megkivántatik (Btj. T. IX. 139. l.); míg egy

*) Az alsóbiróságok ez esetben megállapíták a bünösséget, s ugyanily nézetben van *dr. Balogh Jenő* is: mert szerinte a zálogbirtokos a dolgot a tulajdonos beleegyezése nélkül sem nem használhatja, sem tovább zálogba nem adhatja, s mert a károsítás nem tartozik a sikkasztás alkotó elemei közé (Btj. T. XIV. 283. l.).

más esetben vádl., ki a nála zálogba tett ékszerek közül néhány darabot azon kikötés daczára is elidegenített, hogy azokat a kamatfizetés elmulasztása esetén sem szabad eladnia, sikkasztás miatt lett elitélve: mert az illető zálogüzlet vitelére joggal nem birván, a nála zálogban levő tárgyak elidegenitésére a zálogadó beleegyezése, illetve birósági közbenjárás nélkül jogositva nem volt (XIV. 284. l.). Hasonlóan bünösnek mondatott ki azon utazó ügynök, ki a reábizott árumintákat elzálogositotta s a felvett pénzt elköltötte: mert a provisio mellett utazó ügynök nincs jogositva a neki felmutatás végett átadott árumintákat szükségleteinek fedezése végett eladni vagy elzálogositani (IV. 318. l.).

b) A *helyettesíthető*, illetve fungibilis dolgok a magánjog szerint azon tulajdonsággal birnak, hogy értéküket nem a species, hanem a genus képviseli; minélfogva az, a ki ily dolgot pl. másnak leendő átadás végett átvesz, rendszerint csak in venere köteles azt a jogosultnak kiszolgáltatni, ellenben a kezéhez vett speciesekre nézve jogositva van a tulajdont megszerezni, s ezt meg is szerzi az által, hogy pl. az átvett pénzt saját pénzével összevegyiti vagy felhasználja. A tulajdonos azonban kivételesen az ily dologra nézve is akként intézkedhetik, hogy az a concret esetben megszünik helyettesíthető lenni, — és igy annak megitélése, hogy a természeténél fogva helyettesíthető dolog adott esetben in genere szolgáltatandó-e át, mindenkor a felek megegyezésétől vagy a jogügylet minőségétől függ. Igy pl., ha a kereskedő felhatalmazta segédét, hogy a beszedendő pénzekből utiköltségét és egyéb szükségleteit fedezze: ez esetben a segéd által felhasznált pénz részére kölcsön adottnak tekintendő, s ő még akkor sem volna sikkasztás miatt vádolható, ha a pénzt visszatériteni nem tudná. De a jogügylet természete is magával hozhatja, hogy a pénz csak in genere átadandó, — jelesül: *a)* ha a pénz felhasználása által a jogosult érdekei nem veszélyeztetnek, — és *b)* ha a jogosult ezt tudva, világosan ki nem nyilatkoztatta abbeli akaratát, pl. nyilt szavakkal, vagy a pénz lepecsételése által, hogy a dolgot más bánásmódban kivánja részesittetni, vagyis, hogy az egyes specieseket kivánja megőriztetni vagy magának átadatni. Ily esetekben tehát a kérdés akként lesz megoldandó, hogy a mennyiben a helyettesíthető dolog felhasználása által a jogosult érdekei nem veszélyeztetnek, s ha ennek folytán a tettes alaposan következtethette, hogy az illető megkérdeztetvén, beleegyezett volna a species felhasználásába, s az in genere leendő átadásba: az eltulajdonitás jogellenesnek nem mondható, tehát a sikkasztás nem létesül. Ezen általános elv mellett egyes esetekben a különös törvények is figyelembe veendők (igy pl. a bizományi ügylet megitélésénél a keresk. törv.), s ezek alapján kell megoldani, vajjon a pénz vagy más fungibilis dolog felhasználása sikkasztást képez-e, vagy csak követelési jogot ád a károsultnak. A gyakorlatban az eltulajdonitás, illetve elzálogositás jogtalansága folytán megállapittatott a sikkasztás: *a)* midőn vádl. a fizető pinczérétől átvett ovadékot felhasználta, s visszaadni nem tudta: mert az átvevő az ovadékra rendszerint csak zálogjogot nyer s ezzel

szemben külön kell bizonyitani, hogy annak felhasználására jogositva volt (Btj. T. IV. 93. l.); *b)* midőn vádl. az elárusitás végett reábizott sütemény árát eltulajdonitotta: mert bér fejében %-ot kapott, s mert neki a sütemény elszámolási kötelezettség mellett adatott át (V. 14. l.); *c)* midőn vádl. oly kikötés mellett vett bizományba árukat, hogy a befolyt pénzt hetenkint beszolgáltatja, s azt ennek daczára felhasználta: mert a jelzett kikötésnél fogva az árukat a megbizó nevében kezelvén, az azokért befolyt pénz feletti rendelkezés joga meg nem illette (VII. 377. l.); *d)* midőn vádl. az eladás végett átvett vásznat elzálogositotta s a pénzt felhasználta; mert megbizójának, ki a vásznat az eladásig visszakövetelhette, azt sem természetben, sem annak pénzértékét ki nem szolgáltatta (XIV. 277. l.); *e)* midőn vádl. a behajtás végett reábizott s általa behajtott 100 frtot felhasználta: mert a pénzzel beszámolni tartozott, s ennélfogva azt (még esetleges viszonkövetelése fejében is) csak a megbizó beleegyezése vagy birói határozat alapján lett volna jogosult megtartani (XIV. 281. l.); — ellenben felmentő itélet hozatott: *f)* midőn vádl. kereskedő a bizományba átvett áruk vételárának egy részét megtartotta: mert az 1875: XXXVII. tcz. 381. §-a szerint a bizományos az árukat, ha azok tőzsdei vagy piaczi árral birnak, vevőként maga megtarthatja (VI. 117. és XIV. 277. l.); s mert az áru eladás végett lévén reábizva, azt jogtalanul sem el nem sajátitotta, sem el nem zálogositotta, a pénz át nem adása pedig nem képez sikkasztást, hanem a megbizót polg. per inditására jogositja (XIV. 278. l.);*) *g)* midőn vádl. egyházi gondnok, ki az általa beszedett és elszámolandó egyházi pénzekről be nem számolt: mert a számadás megtétele előtt sem a hiányzó pénz összegét, sem azt, hogy vádl. a kérdéses pénzt felhasználta, vagy esetleg más pénzalapnál elszámolta, megállapitani nem lehetett (XIV. 344. l.).

Az eltulajdonitás vagy elzálogositás jogszerüségének alapja lehet az u. n. *megtartási jog* is, a mennyiben a keresk. és váltótörv. megengedik a hitelezőnek, hogy keresk. és váltóügyletből származó lejárt követelései tekintetében adósának azon pénzeit, ingóságait vagy értékpapirjait, melyek jogszerü uton jutottak birtokába, visszatarthatja addig, mig ki nem elégittetik. Ezen jog a visszatartott tárgy feletti rendelkezés jogát is magában foglalván, — ha ennek folytán a dolog birtokosa eltulajdonitja vagy elzálogositja az általa jogosan visszatartott értéket: ezen cselekménye miatt nem büntethető. A kir. Curia is felmentette egy esetben vádlottat, kinek egy 100 frtos váltót az elfogadó azon utasitással adott át, hogy azt saját

*) *Dr. Balogh Jenő* nézete szerint a keresk. törv. 381. §-a csak a megbizó érdekeinek veszélyeztetése nélkül kivánt kedvezményt nyujtani a bizományosnak, érintetlenül hagyván a 369. §-t, mely szerint a bizományos a reábizott ügyletről számolni, s megbizója irányában azt, mit ez az üzlet alapján követelhet, teljesiteni tartozik, — ha pedig a bizományos dolosusan elsajátitja vagy elzálogositja a reábizott árut, illetve dolosusan megtartja a befolyt pénzt: ez esetben a 381. §. daczára elitélendő (Btj. T. XIV. 276. l.), mint ez a szövegben *d)* alatt idézett esetben meg is történt. Hasonló eredményre jut *dr. Tassy Pál* a bizományos felelőssége czimü értekezésében (XVI. 177.), továbbá *dr. Heil Fausztin* (u. o. 388. l.).

kibocsátói aláirásával ellátva a takarékpénztárhoz adja be, s a ki azt ennek daczára tovább forgatta s a forgatmányos meghatalmazása alapján az elfogadó ellen beperelte. A felmentés arra alapittatott, hogy vádl. panaszos helyett korábban egy 110 frtos váltót kifizetvén, ennek folytán a kezéhez jutott váltóra nézve megtartási joga volt s azzal jogosan rendelkezhetett (Btj. T. XIV. 280. l.), — de ez esetben a törvény helytelenül alkalmaztatott: mert a váltótörv. 108. § a szerint a megtartási jog nem gyakorolható, ha az adós értéke meghatározott rendelkezés mellett kerül a hitelező birtokába, minélfogva nyilván jogtalan volt vádl. azon eljárása, hogy a kezére jutott váltót éppen a rendelkezés ellenére s a rendelkező ellen használta fel. Egyáltalában itt is áll azon elv, a mi a lopásnál, hogy az *önsegély*, melylyel valaki fennálló követelését akarja kiegyenlíteni, nem teszi jogossá az idegen dolog eltulajdonitását (333. §. 8. j. *a*), és ez alól a sikkasztásnál, csak a megtartási jog alapján eszközölt eltulajdonítás vagy elzálogosítás esetei képeznek kivételt, de ezek ép azért, mert kivételes alapjuk van, a legszorosabban magyarázandók. Ugyanezért jogtalan az eltulajdonítás pl. akkor is, ha valaki a birtokában lévő idegen dolgot egy másik dolog helyett, melyhez joga van, elidegeníti vagy egyébként elsajátítja.

7. A *szándék* a szerint a mint eltulajdonítás vagy csak elzálogosítás történik, kétféle módon nyilvánulhat. Az első esetben a sikkasztás közvetlen a *tulajdon ellen* irányulván, ennél a szándék a tettes azon tudatát és akaratát feltételezi, hogy az idegen ingó dolgot jogtalanul és végleg elvonja tulajdonosától, s azt annak vagyonából saját vagy más vagyonába vigye át. Ez képezi a lényeget, s ezért a tényálladék egyéb ismérvei tekintetében fenforgó tévedés, igy pl. vajjon a dolog ingó volt-e, legkevésbbé sem zárja ki a sikkasztási szándék teljességét; valamint nem eredményez büntetlenséget a tettes azon véleménye sem, hogy csak fegyelmi s nem bünvádi uton megtorlandó cselekményt követ el: mert a büntethetőség minőségének ismerete nem tartozik a dolus lényegéhez. Ellenben tudnia kell a tettesnek: *a*) hogy a dolog, melyet elsajátít, nem az övé (idegen); *b*) hogy a tulajdonos nem egyezett bele a dolog elsajátításába; *c*) hogy egyébként sincs joga a birtokába jutott idegen dolog eltulajdonításához; mihez képest ki van zárva a sikkasztás szándéka: *a*) ha a tettes a birtokában lévő dolgot, melylyel mint tulajdonos rendelkezik, tévesen sajátjának tartotta, — igy pl. a padlásán elhelyezett idegen buzát, mely az övével összevegyült, sajátjaként eladta; *b*) ha a tulajdonos beleegyezését alaposan (habár tévesen) feltételezhette, mi különösen helyettesíthető dolgok felhasználásánál s akkor fordulhat elő, ha a tettes vagyoni helyzeténél fogva minden pillanatban képes az elsajátitott darabokat hasonlókkal pótolni, vagy midőn a helyettesítés már az eltulajdonítás véghezvitele alkalmával (igy pl. a pénz felváltásánál) tényleg megtörténik; *c*) ha a körülmények tévedésbe ejtették az iránt, hogy joga van a dolgot elsajátítani, mi főleg a tettes és a dolog tulajdonosa között létező elszámolási viszony esetében történhetik meg. A gyakorlatban ezek folytán kizártnak vétetett a sikkasztási szándék, s felmentő itélet hozatott: *a*) midőn vádl. ügyvéd a megbizója részére behajtott pénz egy részét perköltség és tiszteletdij czimén visszatartotta: mert ebbeli követelésének létezését valószínüvé tette, s az ügyállás oly természetű viszonyt tüntetett fel, a melyből eredő jogi kérdéseket nem a büntető, hanem számoltatási per útján a polgári biróság van hivatva tisztázni (Btj. T. I. 169. l.); *b*) midőn vádl. zálogba tett ékszerek kiváltására előlegesen felkéretvén, az illetőtől néhány nap mulva a czél közelebbi megjelölése nélkül posta utján 100 frtot kapott, s azt magának megtartotta: mert a pénz küldőjét, mint idegen nyelvű embert, hat hétig kalauzolván, feltételezhette, hogy a pénz néki jutalmul küldetett, s mert ennek folytán a sikkasztási szándék annál kevésbbé tekintethetett bizonyitottnak, minthogy vádl. a pénzt azonnal visszatéritette, mihelyt rendeltetését megtudta (II. 92. l.); *c*) midőn vádl. az üzlettársával közösen birt hálócsomagokat Budapestre küldte és raktároztatta, később azonban az üzlettársi viszony megszünése után saját raktárába visszavitette, s mindaddig kiadni nem akarta, míg volt társa üzleti követelését ki nem elégíti: mert a hálócsomagok még vádl. birtokában s ő azokat a jelzett feltétel mellett kiadni hajlandó lévén, a visszatartás jogos vagy jogtalan voltának megitélése pedig polgári perre tartozván, ezek folytán itt a sikkasztás az eltulajdonitási szándék hiányánál fogva kizártnak tekintetett (VIII. 222. l.); *d*) midőn vádl. az általa eladott ingatlanról történt elköltözése alkalmával némely ingóságokat magának megtartott: mert a kérdéses tárgyakról azt hitte, hogy azok az ő tulajdonához tartoznak, ezen körülmény pedig a sikkasztási szándékot kizárja (XV. 14. l.). — Az *elzálogosításnál* is tudnia kell a tettesnek, hogy a dolog idegen, s hogy azzal nincs joga ily módon rendelkezni, — ezen eset lényege azonban nem magának a tulajdonnak, hanem az abban foglalt egyik jogositványnak (a használati jognak) bitorlása lévén: ehhez képest itt a sikkasztási szándék akkor is fenforog, ha a tettes csak ideiglenesen akarja a dolgot a tulajdonos rendelkezése alól elvonni. Ily esetben tehát a büntethetőség határai gyakran elmosódnak, s némi támpontot csak az nyújt, ha a tettesben megkivánjuk egyfelől azon tudatot, hogy jogellenesen cselekszik, s másfelől annak felismerését, hogy ez által a dolog tulajdonosának vagyoni sérelmet okoz (lásd fenn 6. j. *b*). Ugyanezért helyesen mentetett fel a sikkasztás alól egy polgármester, ki a város részére egy erdőt megvenni szándékozván, midőn ez nem sikerült, egy consortium nevében folytatta az alkudozást s biztosítékul a városi pénztárból 11,000 frt értékű papirokat adott zálogba az eladónak, — mely esetben a felmentés indoka az volt, hogy ámbár az idegen ingó felett elzálogosítás vagy biztositékul lekötés által történt ideiglenes és megtérítés reményében való jogtalan rendelkezés is sikkasztást képez, ehhez mindazonáltal a cselekmény jogellenességének tudata is szükséges, s ez a fenforgó esetben be nem bizonyult, sőt kitünt, hogy az erdőt a vétel után a városnak akarták átengedni, és igy a kérdéses összeget, mint részben a város érdekében is kötött ügylet létrehozására szükséges eszközt használ-

ták fel. (Btj. T. XI. 263. l.) A nyerészkedésre irányzott czélzat (animus lucri) ép oly kevéssé szükséges a sikkasztás, mint a lopáshoz, s innen van, hogy a jogtalan önsegély a sikkasztásnál is büntetendő.

Mennyiben zárja ki a sikkasztási szándékot a megtérítés: ennek megitélése a körülményektől függ. Igy pl. a nem helyettesíthető dolog elsikkasztása u. azon szempont alá esik, mint a lopás, és igy ennél a kár utólagos megtérítése nem eredményez büntetlenséget; helyettesíthető dolgoknál azonban megtörténhetik, hogy az eltulajdonítás vagy elzálogosítás, mely egyébként jogtalan, ennek daczára büntetlenné válik az által, hogy a tettes már előzőleg a megtérítés szándékával s ebbeli képességének tudatában cselekedett, s hogy ezt a felfedeztetés előtt meg is tette. Ily esetben ugyanis a sikkasztási szándék bizonyítására semmi támpont sem kínálkozik. Ez azonban nem áll azokról, kik valamely különös kötelezettségnél fogva a reájuk bizott helyettesíthető dolgokat, mint nem helyettesíthetőket tartoznak megőrizni; a minők pl. a közpénztárak kezelői, kik a hivataluknál fogva kezükre jutott pénzt bármely pillanatban elszámolni és kiszolgálni kötelesek, s a kik e tekintetben már annál fogva sem lehetnek tévedésben, mert erre szolgálati szabályaik világosan kötelezik. Egyébként a szándék oly esetben, midőn azt valaki tagadja, az illető ellen bebizonyitandó; ha mindazonáltal azon szokásos mentséggel él a tettes, hogy a reábizott dolgot elvesztette, vagy hogy az ellopatott: ezen állitását néki kell igazolni vagy legalább valószinűvé tenni, — s ha az illető erre nem képes, sőt szökése által önmaga ellen szolgáltat bizonyitékot: ekkor a sikkasztás szándéka és elkövetése bebizonyitottnak veendő (Btj. VIII. 363. l.)

8. A sikkasztás *bevégeztetik*, mihelyt az eltulajdonítás vagy elzálogosítás megtörtént. Az elzálogosítás mindenkor könnyen felismerhető tény lévén, e tekintetben az elkövetés külső ismérveire s a tett bevégzésére nézve alig merülhet fel kétség; az eltulajdonítás azonban többféle módon eszközölhető, sőt a szándék egyszerű megváltoztatása is, mely szerint az idegen dolog birtokosa azt ezentúl sajátjaként akarja birni, magában foglalván az eltulajdonítást, nehogy ez iránt a gyakorlatban kétség merüljön fel: a törvény felsorolta azon cselekményeket, melyek szükségesek ahhoz, hogy az eltulajdonítás által véghezviendő sikkasztás bevégzettnek tekintethessék. Ezen tények: *a*) a dolog elidegenítése, melynek teljességéhez az átadás szükséges; *b*) a dolog elhasználása, mely nem azonos a dolog egyszerű használatával; *c*) a birtok eltagadása a visszakövetelésre jogosított személy előtt; *d*) a dologgal, mint sajátjával történt bármi más rendelkezés, a minő pl. a dolog elzálogosítása is lehet, ha ez által eltulajdonítás czéloztatik (lásd 5. j. *a*). Mindezen cselekmények azonban csak külső nyilvánulásai lévén az eltulajdonításnak, önmagukban még nem bizonyitják feltétlenül a sikkasztás elkövetését, s felsorolásuk a törvényben csak azon negativ jelentőséggel bir, hogy a mennyiben valaki ellen ezen cselekmények egyike vagy másika be nem bizonyitható: ez esetben a sikkasztást eltulajdonítás czimén

megállapitani nem lehet. Positiv irányban azonban csak akkor bir nyomatékkal a kiemelt cselekmények valamelyikének elkövetése, ha ehhez a sikkasztási szándék is járul: mert a kir. Curia kijelentése szerint „a 355. §. 2. pontja nem módositja az elsőnek elvi rendelkezését, s ebből következik, hogy habár a 2-dik pontban megjelölt körülmények valamelyike bekövetkezik, a mennyiben eltulajdonitási szándék nem forog fenn, az eltulajdonitás sem megkezdve, sem bevégezve nincs" (Btj. T. VIII. 223. l.). A sikkasztásnál némelyek kétségbe vonják a *kisérlet* lehetőségét, mert a dolog már előzőleg a tettes birtokában lévén, arra nézve az eltulajdonitás rendszerint egyetlen cselekménynyel, a dologgal való egyetlen rendelkezéssel bevégeztetik, s ezzel a sikkasztás egész teljességében megvalósul. Ez a feltevés azonban nem mindig áll, mert oly esetben, midőn valaki az idegen dolgot másnak akarja eladni, a cselekmény több stadiumát lehet megkülönböztetni, a minők pl. a dolog kinálása megvétel végett vagy elvitele e czélból a zsibárushoz, valamint az alkudozás, mely a kináló s a venni szándékozó között létrejön. Az utóbbi esetben a dolog elidegenítése már kétségkivül megkezdettnek tekintendő, de ugyanezt lehet állitani rendszerint a két előbbi stadiumról is, kivált, ha a tettes a megvételre kinált dolgot tényleg felmutatja, s ezáltal az alkudozásra tért nyit. A kir. Curia egy esetben, midőn vádl. a gazdája által reábizott lovakat és kocsit részeg állapotában megvételre kinálta, de a felhivott egyén azt el nem fogadta, sőt a lovakat és kocsit meg sem tekintette, felmenté az illetőt a vád alól: mert a kérdéses cselekményben, mely komoly alkudozásra sem vezetett az eladás tényleges megkezdése még nem foglaltatik (Btj. T. III. 28. l.), a miből az következik, hogy a kir. Curia álláspontja szerint is kisérlet forog fenn akkor, ha a dolog megkinálása folytán annak megvétele iránt komoly alkudozás fejlődik ki. *)

9. A *részesség* tekintetében a sikkasztásnál főleg a társtettes és bűnsegéd közötti különbség igényel figyelmet. A sikkasztás lényegéhez tartozván, hogy valaki „a birtokában vagy birlalatában lévő" dolgot sajátitsa, illetve zálogositsa el: ebből kifolyólag társtettesek csak azok lehetnek, kik az elsikkasztott dolgot közösen birták, ellenben a dolog megvevője, zálogbavevője, s általában az, ki azt a birtokostól vagy birlalótól átveszi, csak bünsegéd lehet a sikkasztásban. Ehhez képest egy esetben vádl. kukoricza-felesek, kik a gazda megbizottjától részükön felül kukoriczát vettek át, sikkasztásban segédek gyanánt itéltettek el: mert a kukoricza birtokában nem lévén, elkövetési cselekedetet nem követhettek el, hanem csak lehetővé tették a birlalónak az elidegenitést (Btj. T. VI. 77. l.). A sikkasztásban való segédkezés s az orgazdaság is szorosan hatá-

*) Egy esetben vádl. zálogba akarta adni a javitás végett nála lévő 120 frt értékű órát, de a pénz felvételekor a tulajdonos által tetten kapatván, cselekménye csak kisérlet maradt. A biróság a 92. §. alapján vétséggé minősité az esetet, minthogy pedig a sikkasztás vétségének kisérlete nem büntethető, ez okból itt *Bodor László* nézete szerint vádl. felmentendő lett volna (Jogt. Közl. 1881. 275.).

rosak, s ezért gyakran kétessé válhatik, hogy az egyik vagy másik eset forog-e fenn. Az elválasztó határvonalat az képezi, hogy a mennyiben a sikkasztás éppen a dolog elidegenítése vagy elzálogosítása által végeztetik be s ezt az átvevő tudja: ez esetben az illető segéddé válik a sikkasztásban, — ha azonban az eltulajdonítás már valamely korábbi cselekmény által megtörtént s ez által sikkasztás már a dolog elidegenítése előtt be volt végezve: ekkor a dolog átvevője orgazdaság vagy esetlegbűnpártolás miatt lesz elitélendő. Ha valaki tévesen azt hiszi, hogy a dolog, melyet átvesz, már korábban elsikkasztatott: úgy az illető nem járul hozzá szándékosan az eltulajdonításhoz, s ez esetben a sikkasztásban való segédkezés a dolus hiánya miatt ki van zárva; ha azonban a sikkasztás tényleg már megtörtént, s a dolog átvevője tévesen azt hiszi, hogy éppen a közte s a dolog birtokosa közt létrejött átadási szerződés megkötése által lett az elkövetve: ekkor a tárgyi tényálladék hiánya miatt nem állapítható meg a sikkasztás. Mindkét esetben tehát orgazdaság vagy bűnpártolás létesül.

10. A *bűnhalmazat* szempontjából első sorban azon esetek válhatnak kétesekké, midőn valaki ismételve sikkaszt el ugyanazon nemű dolgokat (pl. pénzt), minek folytán ténykedése a körülményekhez képest egy folytatólagos sikkasztássá minősülhet, vagy több önálló sikkasztást képezhet. Az elvi határvonal a kir. Curia következő megállapításaiból eléggé kitűnik. Ezek szerint: *a*) vádl. vasuti hivatalnok, ki a kezelésére bizott pénztárból kisebb részletekben több hónapon át 625 frtot elsikkasztott, egy folytatólagos sikkasztás miatt itéltetett el: mert eljárása egy akarat-elhatározásból eredvén, egyenlő módon és külön akadályok nélkül foganatosíttatott, de mivel a hiány felfedeztetése után a kezére jutott 400 frtos levelet is elsikkasztotta: ez amazzal anyagi halmazatban lévőnek vétetett (Btj. T. V. 306. l.); úgy szintén anyagi bűnhalmazat állapíttatott meg: *b*) midőn egy utazó ügynök a reábizott áruminták egy részét Zágrábban más részét Sziszeken elzálogosította (IV. 318. l.) és *c*) midőn egy körjegyző az adózó felektől felvett kisebb-nagyobb összegeket elsikkasztotta: mert az egyes adózók csak esetleg fizették le nála adójukat, s e szerint előre, minden egyes sikkasztás elkövetésére el nem határozhatta magát (X. 107. l.). Ha valaki több féltől vesz át, habár egyidejüleg, különböző tárgyakat: ezek eltulajdonítása mindenkor anyagi halmazatot képez.*) Midőn a sikkasztás más büntetendő cselekménynyel jön kapcsolatba, ezek egymással rendszerint anyagi bűnhalmazatot képeznek. Így pl. helyesen állapíttatott meg gyujtogatás és sikkasztás halmazata, midőn vádl. a végett gyujtotta fel férje házát, hogy a füstölés véget reá bizott hus elsikkasztása fel ne fedeztessék (V. 304. l.), ellenben egy más esetben azon pénzügyőr, ki egy tanyán jövedéki kibágást fedezvén fel, s az illetőkkel kiegyezett s a felvett 120 frtot elsikkasztotta, e mellett pedig eljárásáról hamis jelentést tett, sikkasztás és közokirat-hamisítás (393. §.) eszmei halmazata miatt itéltetett el (XIII.

*) L. e tárgyról dr. Heil Fausztin értekezését (Btj. T. XVI. 392).

384. l.), holott ez esetben is anyagi halmazat lett volna megállapítandó. Figyelmet érdemel még egy eset, mely szerint vádl egyházfi, ki az egyházi adózóktól beszedett pénzt elsikkasztotta, s cselekménye elpalástolása végett hamis nyugtákat és lerovásokat könyvelt el, s a kit az elsőbiróság a 463. §. alapján, tehát hamisítással kapcsolatos hivatali sikkasztás miatt itélt el, a felsőbiróságok által csak magánsikkasztás miatt, a hamisítás mellőzésével lett elitélve (Btj. T. IV. 222. l.).

11. Judicatura a szaklapokban.

A. A „Magy. Ig. Ügy". Döntv. Tárában: pactum reservati dominii a magánjog szerint nem levén joghatálylyal köthető, ki az ily módon kezére jutott dolgot elidegeníti, nem követ el sikkasztást (I. 244 l.).

B. A „Jogt. Közl."-ben és pedig: *a*) a *Döntv. Tárban*: ki valamely tárgyat azon czélzattal vesz át, hogy azt eladja, s a vételárt megtartsa, és ezt meg is teszi: nem csalást, hanem sikkasztást követ el (uj f. I. 71. l.); a kereskedősegéd, ki az általa egy üzletben eladott tárgyakért befolyt vételárt eltulajdonítja, lopást követ el (II. 131. l.); az átvett pénzösszegnek követelés fejében történt visszatartása (204. l.); ha hivatalnok, ki nem hivatali körében átvett pénzt sikkaszt el, nem követi el a hivatali sikkasztást (257. l.); provisio mellett utazó ügynök a felmutatás végett reábizott áruminták eladása által sikkasztást követ el (284. l.); — sikkasztás és okirathamisítás halmazata (III. k. 150. l.); *b) a mellékleten*: a bizományos által a bizományi árúk, illetve azok vételárán elk. sikkasztás (1883. 169. l.); a postára adott zárt levél tartalmának eltulajdonítása nem sikkasztás, hanem lopás (21. l.); külön megbizásokkal reá bizott dolgok elsikkasztása halmazatot képez (220. l.); eladás végett átvett árúkból befolyt pénz elidegenítése (1884. 63.); a 355. §. 2. pontjában felsorolt cselekmények valamelyike egymagában, eltulajdonítási szándék nélkül, nem elég a sikkasztás megállapításához (188. l.); társulati tag által a társulatra bizott idegen ingó dolog eltulajdonítása (285. l.) sikkasztás és csalás elhatárolása (317. l.); zsarolás és sikkasztás halmazata, midőn a kizsarolt pénz eltulajdoníttatik (1885. 162. l.); ki az általa megvett, de a vételár lefizetéséig csak gondozás czímén birt tárgyat (p. r. d.) elidegeníti, nem követ el sikkasztást (185. l.); az eladás végett átvett tárgy vételárának eltulajdonítása sikkasztás (314. l.); az elsikkasztott összegnek (később behajthatatlanná vált) váltóval való fedezése nem szünteti meg a bűnösséget (328. l.); ki magát gyárosnak hirdetvén, ez úton megrendeléseket szerez, de a megrendelőknek árut nem küld, hanem az általuk befizetett pénzt eltulajdonítja, sikkasztást követ el (1886. 131. l.); az elidegenített összeg kiegyenlítése iránt történt egyezség befolyása a sikkasztás büntethetőségére (293. l.); a tulajdonos tettleges birtoklása nem szünik meg az által, hogy juhásza a reábizott juhokat a megjelölt helyen legelteti (1887. 188. l.); ki valamely árút határozott áron a végből vett át, hogy azt eladván, az árkülönbözetet megtartsa, a vételár eltulajdonítása által nem követ el sikkasztást (213.); ha nem állapítható meg, vajjon 3 éven belül követtetett-e el a sikkasztás vétsége, a büntethetőség elévültnek tekintendő (284. l.).

C. A „*Btj. T.*" XV. és XVI. kötetében: ki az általa eladott ingatlanról magával vitt tárgyakat azon hitben tartja meg, hogy azokhoz joga

van, nem követ el sikkasztást (XV. k. 14. l.); az ügylet bizományi természete sikkasztás esetén a vádl. által bizonyítandó (94. l.); jubász a gazda által a reábizott juhokat ellopja és nem sikkasztja el (220. l.); eltulajdonítási szándék hiányában vádl. hivatalból is fölmentendő, habár az alsó biróság itéletében megnyugodott (235. l.); ha a bérbeadó lejárt bérkövetelése fejében a néki zálogul átadott dolgot eladja, nem követ el büntetendő cselekményt (XVI. 197. l.) postamester által kirendelt helyettes a postamester kárára sikkaszt (298.); bizomány esetén is megállapítható a sikkasztás a bizományba adott árúk, illetve azok vételárára nézve (388. l.); kézi zálognak alzálogba adása nem sikkasztás (391. l.); két féltől átvett pénz eltulajdonítása anyagi halmazatot képez (392. l.).

b) A sikkasztás minősítése és büntetése.

356. §.

A sikkasztás, ha az elsikkasztott vagyon értéke nem tesz többet száz forintnál: vétséget, azon fölül pedig büntettet képez.

357. §.

Büntettet képez a sikkasztás a 338. §. esetében is, azon szakaszban megállapított megszorítás mellett.

358. §.

A sikkasztás vétsége egy évig terjedhető fogházzal, a sikkasztás büntette pedig öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

A szabadságvesztés büntetésen fölül egyszersmind a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is megállapítandó.

A 342. és 343. §§. határozatai a sikkasztás esetében is alkalmazandók.

M. i. Mig a lopás bűntette az 50 frtnál kezdődik: a sikkasztásnál ezen minősités 100 forintnál veszi kezdetét. A sikkasztás tehát törvényünk szerint enyhébb cselekménynek vétetik, mint a lopás.

Ennek indoka abban van, hogy a tolvaj az idegen ingó dolgot jogellenesen elveszi és eltulajdonítja; ellenben a sikkasztó nem veszi el, hanem csupán eltulajdonítja vagy jogellenesen használja azt, a minek birtokába vagy birlalatába jogosan jutott; a tolvaj a birtokot és a tulajdoni jogot sérti; a sikkasztó csak az utóbbit sérti meg. A lopás továbbá rendszerint több előkészülettel, nagyobb merészséggel van összekötve, mint a sikkasztás. Végül a lopásnál a bűntett által okozott egész jogellenes eredmény, kizárólag a tolvaj terhére esik; a tulajdonos nem okozója az ellene elkövetett sérelemnek; ellenben a sikkasztás eseteiben a tulajdonost rendszerint a személy nem helyes megválasztása körüli gondatlanság terheli. A jogsértő eredményhez tehát bizonyos tekintetben a sértett fél is hozzájárult. (Anyaggy. II. 705. l.)

Jegyzetek. 1. A sikkasztás minősítése tekintetében különbség teendő a btk. életbelépte előtt, s az azóta elkövetett esetek között. A korábbi gyakorlat szerint ugyanis kihágást képezett a sikkasztás, ha az eltulajdonitott dolog aránylag csekély értékü volt. Minő értéknél vált a sikkasztás büntetté: ez positiv törvény által meghatározva nem volt; a gyakorlat mindazonáltal fentartotta az auszt. btk. 461. §-ának azon intézkedését, hogy az 50 frtot meg nem haladó sikkasztás kihágást képez, — s e szerint kihágássá minősittetett pl. egy 32, illetve egy 37 frt értékü sikkasztás, melyek közül az utóbbi Erdélyben s mindegyik a btk. életbelépte előtt követtetett el (Btj. T. II. 314. és 377. l.). Az előbbi esethen egyszersmind elévültnek mondatott ki a cselekmény: mert az még 1876-ban követtetett el, s csak 1878-ban lett feljelentve, és igy a kh. btk. 31. §-a nyert alkalmazást. Ugyanily határozat hozatott egy más esetben is (II. 394. l.).

2. A jelen törvény szerint „a sikkasztás, ha az elsikkasztott vagyon értéke nem tesz többet száz forintnál: vétséget, azon fölül pedig büntettet képez“ (356. §.). Ezen intézkedés elvileg megegyezik a 334. §-sal és igy annak magyarázata itt is alkalmazandó. E szerint tehát: *a*) a sikkasztás tényálladékához is megkivántatik, hogy az pénzben kifejezhető értékü tárgyon követtessék el (2. j.); *b*) az elsikkasztott dolog értékének az veendő, melylyel az a sikkasztás idején birt (3. j.). A sikkasztás a dolog minősége s az érték csekélysége folytán sohasem minősül kihágássá, s e szerint a 2 frtnál kisebb értékü élelmi vagy élvezeti szer elsikkasztása is vétséget képez, holott ugyanazon minőségü es értékü tárgyak ellopása a kh. btk. 126. §-a alapján büntetendő. A kh. btk. 127. §-a szerint kihágást követ el az, a ki idegen ingó dolgot tudva jogtalanul használ, s ezen intézkedés ráillik azon esetre is, midőn valaki az idegen ingó dolgot jogtalanul elzálogositja; minthogy azonban a törvény az elzálogositás által végbevitt jogtalan használatot kifejezetten sikkasztásnak minősitette, a jogtalan használat egyéb esetei pedig már fogalmilag is kivül esnek a sikkasztás tényálladékának határain: ennélfogva a sikkasztás köre a kh. btk. 127. §-a által sem szenved megszorítást.

3. A sikkasztás minősítésénél az elsikkasztott dolgok értékének egybefoglalása oly értelemben, mint a 335. §. alapján a lopásnál, meg nem történhetik, mert a kérdéses §. kivételes intézkedést tartalmazván: azt a sikkasztásnál csak akkor lehetne alkalmazni, ha a törvény kifejezetten rendelné. Ha tehát ugyanazon tettes több külön sikkasztást követ el, melyek egyszerre kerülnek elitélés alá: azok mindegyike külön minősitendő vétséggé vagy büntetté, kivéve a bünfolytatás eseteit, midőn a többség csak látszólagos.

4. A 100 frtnál kisebb értékü sikkasztás csak akkor képez büntettet, ha a 338. §. értelmében visszaeső által követtetik el (357. §.). Ez alapon minősül tehát a sikkasztás akkor, ha azt oly egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két izben meg volt bün-

tetve, a mennyiben utolsó büntetésének kiállása óta 10 év még el nem telt. Ezen feltételek közelebbi kifejtését lásd a 338. §-nál.

5. A sikkasztás hivatalból üldözendő, kivéve a 342. és 343. §§. eseteit (358. §.). E szerint a bűnvádi eljárás csak a sértett fél, illetve a szolgálatadó vagy a házfeje indítványára indítható meg: *a*) ha a sikkasztás házastársak, fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, testvérek, vagy közös háztartásban élő rokonok között követtetik el; *b*) ha valaki az ellen, kinek szolgálatában vagy fizetésében áll, vagy háztartásában él, vagy az utóbbival közös háztartásban élő hozzátartozók ellen (78. §.) követ el sikkasztást. Ezen pontok bővebb kifejtését lásd a 342. és 343. §§-nál.

6. A sikkasztás vétsége három, büntette öt év alatt évül el (106. §.); az utóbbi esetben mindazonáltal szintén három év leend az elévülés, ha a törvény szerint büntettet képező sikkasztás a biróság által vétséggé minősíttetik (59. sz. döntv.).

7. Az elsőfoku biráskodás a kir. törvényszékek hatásköréhez tartozik (Bev. III.). A kir. Curia egy esetben, midőn vádl. 74 frt elsikkasztása miatt a kir. jbiróság által itéltetett el, hivatalból megsemmisité az eljárást: mert a biróságok hivatalból ügyelni tartozván arra, vajjon az eljárásra jogositva vannak-e, a birói hatáskör tulléptése mindenkor semmiségi okot képez (Btj. T. III. 108. l.).

3. Zártörés.

a) Sikkasztással kapcsolatos zártörés.

359. §.

Sikkasztásnak tekintetik és a 358. §-ban foglalt megkülönböztetés szerint egy évig terjedhető fogházzal, illetőleg öt évig terjedhető börtönnel büntetendő: ha a biróság vagy más hatóság által zár alá vett dolog tulajdonosa, a nála hagyott vagy reá bizott ezen dologra nézve, a 355. §-ban megjelölt cselekmények valamelyikét elköveti.

A szabadság-vesztés büntetésen felül a hivatalvesztés is kimondandó.

M. i. A sikkasztás tárgyát „idegen dolog" képezi; ennek ellenére a 359. §. sikkasztásnak nevezi azt is, ha valaki saját tulajdonával követi el azon cselekvések valamelyikét, melyeknek más vagyonával való elkövetése, a 355. §. szerint a sikkasztást állapítja meg. Ezen intézkedés correctsége kérdésessé tétethetik.

Az érv, mely a mellett szól, hogy a kérdéses cselekmény egyenesen sikkasztásnak neveztessék: a tulajdon, és a tulajdoni jog természetéből van vonva. Tulajdont, az ezen szóval kifejezett juristicai fogalom szerint, azon dolog képez, mely a tulajdonos szabad rendelkezése alatt áll; a tulajdoni jog pedig, a korlátlan szabad rendelkezési jogot, a tulajdon tárgyát képező dolog fölötti korlátlan uralmat jelenti. A birói zár megszünteti e korlátlan hatalmat, és szabad rendelkezést: ez által tehát a tulajdoni jognak

legessentiálisabb föltétele vétetik el. Az azon dolog fölötti tulajdoni jog, mely birói zár alá vétetett, nem teljes többé; ez okból ez tehát helyesen nem is nevezhető tulajdoni jognak. Ha ennélfogva azon személy, a kinek tulajdona hatósági zár alá helyeztetett, s ez által e dolog fölötti szabad rendelkezési joga törvényesen elvétetett, a zár ellenére is rendelkeznék a zár alá vett, de őrizetére bizott dologgal: arról teljes correctséggel nem mondható többé, hogy oly dologgal rendelkezett, mely a rendelkezés idején a szó jogi értelmében tulajdonát képezte; és igy nem is ellentmondás, ha az állapíttatik meg, hogy cselekménye sikkasztást képez. (Anyaggy. II. 706. l.)

Jegyzetek. 1. A jelen fejezet czimfeliratában „*zártörés*" elnevezéssel jelöltetett meg azon két eset, midőn valaki a hatóság által alkalmazott pecsétet vagy lezárt tartályt, illetve helyiséget feltöri, s midőn a tettes e mellett a zár alá vett dolgot elidegeniti, felhasználja vagy a zár alól egyébként elvonja. Az előbbi az egyszerü, az utóbbi a sikkasztással kapcsolatos zártörés. Mindkettőnek előfeltétele a dolog biztositására irányzott hatósági intézkedés, mely a zártörés által első sorban megsértetik. De mig az egyszerü zártörésnél csupán a hatósági pecsét vagy elzárási intézkedés képezi tárgyát a törvényes oltalomnak: addig az utóbbi esetben, vagyis a 359. §. szerint, a lezárolt dolgokat védi a törvény. Az ily dolgok ugyanis, habár a tulajdonosnál hagyatnak, a zár alá vétel után nála mégis csak letét gyanánt szerepelnek, s ezért elidegenítésük vagy a zár alól egyébként történt elvonásuk oly módon sérti mások vagyoni jogait, mint a sikkasztás. Ez okból a törvény eredeti tervezetében ezen eset is sikkasztásnak neveztetett; a képh. ig. bizottsága mindazonáltal kiindulva abból, hogy „a lezálogolt dolog elidegenítésénél vagy felhasználásánál a tulajdonos részéről, minthogy e cselekmény nem idegen dolgon követtetik el, hiányzik a sikkasztás egyik lényeges kelléke:" ehhez képest a javaslatban használt szavak helyett (sikkasztást képez) ezen szavakat alkalmazta: „sikkasztásnak tekintetik" (Anyaggy. II. 706. l.). Ebből kitünik, hogy itt tulajdonképen nem sikkasztásról, hanem a zártörés egy minősitett esetéről van szó, melynél a büntethetőség alapját első sorban szintén a hatóság intézkedésének, tehát a köztekintélynek megsértése képezi, mely körülmény a törvény alkalmazásánál figyelmet érdemel.

2. A sikkasztásnak tekintett zártörés tárgya: „a biróság vagy más hatóság által zár alá vett dolog". *a*) *Biróság* alatt itt a polgári, büntető, csőd és birtokbiróságok, *egyéb hatóságok* alatt pedig a közigazgatási, pénzügyi és rendőri hatóságok értetnek; mindezek azonban csak annyiban jöhetnek itt szóba, a mennyiben maguk vagy hivatott közegeik által zár elrendelésére, illetve foganatositására törvényes hatáskörrel birnak. *b*) A *zár alá vétel* itt legtágabb értelemben veendő, tehát általában foglalást jelent, tekintet nélkül arra, vajjon az kielégitési vagy biztositási végrehajtás vagy zárlat elrendelése folytán (1881. LX. t.-cz. 1., 223. és 237. s köv. §§.),

vagy más biztositási intézkedés, pl. fenyitő zár alapján lett-e foganatosítva. A foglalásnak azonban törvényszabta módon kell elrendelve és foganatosítva lenni, minélfogva azon esetben, ha a zár alá vétel az előirt alakszerüségek lényeges megsértésével történt, a midőn tehát foglalás tulajdonképen nem is létezik: a 359. §. nem alkalmazható. Ez alapon egy községi gyám, kinek vagyona a számadásában talált hiány fedezésére lefoglaltatott, az abból történt elidegenitések daczára felmentetett a vád alól: mert nem tünt ki, hogy birtoka a törvényes formák közt zár alá vétetett, illetve, hogy az kezelés végett zárgondnoknak átadatott volna (Btj. T. I. 341. l.). A kevésbbé lényeges alakszerüségek megsértése miatt a zár alá vett dolog még nem tekinthető le nem foglaltnak. Ily esetben tehát a zár önkényes megsértése akkor is büntetendő, ha annak megsemmisitése a törvény rendes utján elérhető lett volna. A foglalás azonban nemcsak az alakszerüségek tekintetében, hanem az anyagi jog szempontjából is sérelmes lehet, de ez rendszerint nem ád jogot a zár megtörésére. Igy pl., ha a zár alaptalan követelés miatt rendeltetett el, de alakilag törvényszerü: ezt a végrehajtást szenvedő mindaddig köteles türni, mig az eljárási szabályok által kijelölt módon fel nem oldatik. Ha azonban pl. oly tárgyak foglaltatnak le, habár kifogástalan módon, melyek a végrh. törv. 51. és 52. §-ai szerint le nem foglalhatók: ekkor nem esik büntetés alá a tulajdonos, ki az ily dolgot önkényesen elvonja a zár alól, mert ez esetben a törvény határozott tilalma folytán zár alá vétel nem is történhetett. A zár alá vétel tulajdonképi kellékeitől különbözik ugyan, de a büntethetőség szempontjából mégis lényeges az, hogy a foglalást eszközlő hatósági közeg figyelmeztesse a végrehajtást szenvedőt a nála hagyott vagy reá bizott dolog eltulajdonításának vagy elzálogosításának büntetőjogi következményeire, mert ha ez nem történik meg: a dolog elidegenitése vagy felhasználása stb. nem esik a 359. §. sanctiója alá. A kir. Curia is kimondotta két esetben, hogy a szabályszerü figyelmeztetés elmulasztása ingók lefoglalásánál büntetlenséget eredményez (Btj. T. VI. 276. l.), egy más esetben pedig vádl., ki a honn nem létében lefoglalt tehenet eladta, szintén felmentetett a vád alól. mert nem igazoltatott, hogy a távolléte alatt eszközölt végrehajtásról törvényszabta módon értesítve lett, s hogy a tehén elidegenitésekor annak lefoglalásáról tudomása volt (XIV. 158. l.). A mennyiben végrh. jegyzőkönyvül nyomtatott ürlap használtatik, melyben a figyelmeztetés nyomtatott betükkel már szintén bent foglaltatik: ez egymagában, vádl. tagadásával szemben, még nem bizonyitja azt, hogy ő a zártörés büntetőjogi következményeire valóban figyelmeztetve lett. Végre megjegyzendő, hogy zár alá vétel alatt itt csak oly biztositási intézkedés értendő, mely a dolog tulajdonosának, illetve jogutódának érdekétől különböző köz- vagy magánérdek megóvása végett eszközöltetik, s e szerint pl. azon eset, midőn a kiskoru vagy pazarlás miatt gondnokság alá helyezett személy vagyona gondnoki kezelésre bizatik, nem képez zár alá vételt, s az ily vagyonból történt elidegenités stb. nem tartozik a 359. §. alá. *c)* A *dolog*, melynek zár alá vételéről itt szó van, csak ingó lehet, mert a sikkasztás csak ily dolgon követhető el. De valamint a lopásnál és közönséges sikkasztásnál: úgy itt is természetes értelmében veendő e szó, s e szerint az ingatlan tartozékai és mindazon dolgok, melyek egyik helyről a másikra elmozdíthatók, ingóknak tekintendők. Az ily értelemben vett ingó vagyon is azonban csak akkor lehet tárgya a zártöréssel kapcsolatos sikkasztásnak, ha az „zár alá vett dolog“ gyanánt jelentkezik. Azon ingóságok, melyek a magánjog szerint is ilyeneknek tekintendők, csak akkor kerülnek zár alá, ha a helyszinén egyedileg kijelöltetnek s az összeirási jegyzőkönyvbe felvétetnek; ellenben az ingatlan tartozékára nézve vitássá válhatik, hogy mikor tekintendő az zár alá vettnek. Igy pl. kérdés, vajjon a végrh. zálogjog bekebelezése magában véve, a zárlat elrendelése nélkül, tekinthető-e oly foglalásnak, mely által az ingatlan tartozékai is zár alá vétettek. A kir. Curia egy esetben, midőn vádl. a tulajdonát képező présház ajtaját az árverést megelőző napon elvitte, megállapitá a bünösséget, habár a kérdéses présházra csak a végrehajtási zálogjog volt bekebelezve, de a zárlat (237. §.) elrendelve nem volt (Btj. T. IX. 76. l.). *) Ezen és hasonló kérdések megoldása a végreh. törv. helyes értelmezésétől és alkalmazásától függ. Ennek szabályaiból következik pl. az is, hogy csak az egyedileg kijelölt és valósággal összeirt dolog tekinthető zár alá vettnek, nem pedig az oly dolgok, melyek csak in genere, vagy csak valamely vagyon eszményi része gyanánt irattak össze. Ehhez képest vádl., ki az általa közös tulajdonosként bírt területen lefoglalt gabonát a saját tulajdonát képező gabonával learatta és betakarította, felmentetett a vád alól: mert a foglalás a termés egy eszményi részére eszközöltetvén, az egész termés learatása nem állapitja meg, hogy vádl. a learatott és kicsépelt gabonát, melyet kiadni is hajlandó volt, saját tulajdonává tette vagy tenni akarta (Btj. T. VI. 222. l.).

3. A zár tartama rendszerint csak az illetékes hatóság külön intézkedése, a zár feloldása vagy a lefoglalt dolog elárverezése által szünik meg. Kivételesen azonban hatósági intézkedés nélkül is elveszti érvényét a magánkövetelés biztositása végett elrendelt zár, ha az adós a lefoglalt tárgy elidegenitése vagy felhasználása előtt tartozását kifizeti, vagy ha a foglaltató pl. a dolog eladásába beleegyezik. Az előbbi esetben u. is a követelés, melynek biztositása végett a foglalás eszközöltetett, megszünvén létezni: az ennek folyományaként jelentkezett zár is önként elenyészik. Sőt a kir. Curia oly esetben is megállapitá a büntetlenséget, midőn vádl. éppen a lefoglalt dolgot adta el (tehát azt tartozásának kifizetése előtt elidegenitette), de a vételárt adóssága törlesztésére fordította (Btj. T. XII. 56. l.); igy különösen fölmenté azon vádlottat is, ki a lefoglalt két ló közül az egyiket azért adta el, mert a másik elhullott, s a vételárt hitelezőjének adta át (XII. 319. l.), mely

*) *Kálmán Lajos* szerint ily esetben sikkasztás nem forog fenn, mert az ingatlanra vezetett végrehajtás csak akkor akadályozza meg a tulajdonost a szabad rendelkezésben, ha zárlat is van elrendelve (u. o.).

esetben a felmentés alapját az képezte, hogy vádlottban a jogsértő szándék hiányzott.*) A hitelező beleegyezése mindenkor mentesíti a tulajdonost, ki a lefoglalt tárgyat pl. eladja, s a dolog mitsem változik az által, hogy a végrehajtást szenvedő szabad kézből leendő eladás végett magának a végrehajtatónak adja át a dolgot. A mennyiben ez által harmadik személyek (pl. a kezes) jogai sérelmet szenvednének: e miatt a 359. §. alkalmazásának helye nincs. Igy pl. egy ügyvéd magához váltván a hitelező követelését, ennek nevében folytatta a végrehajtást, s a lefoglalt tárgyakat az adós beleegyezésével szabadkézből eladta, — de minthogy ebből a követelés ki nem került: a hátralék iránt a kezes ellen fordult, ki azután a tárgyak szabálytalan eladása miatt sikkasztás czímén panaszt emelt; a kir. Curia azonban felmenté vádlottat (III. 277. és 383. l.). Midőn a lefoglalt tárgy kényszerárverésen eladatik: kérdés merülhet fel az iránt, vajjon a zár az árverés megtörténte által vagy csak akkor szünik-e meg, mikor a vevő az elárverezett dolgot birtokba vette. Ha az utóbbit fogadjuk el: úgy a végrehajtást szenvedő mindaddig tulajdonosa marad a dolognak, míg a vevő azt át nem veszi s ez esetben ő a dolog elidegenítése vagy felhasználása által a 359. §-ba ütköző sikkasztást követi el, — míg az ellenkező felfogás szerint a zár ekkor már megszünvén: az eddigi tulajdonos az ideiglenesen nála hagyott dologra nézve már nem követheti el a zártöréssel kapcsolatos sikkasztást. A kir. tábla egy esetben a 359. §. alapján ítélte el vádlottat, ki az ő tulajdonához tartozott magtár deszkáit az árverést követő napon elvitte: mert a végrehajtás tárgyai a vevő részére történt átadásig a végrehajtást szenvedő tulajdonául tekintetnek, — holott az e. bíróság a 421. §-t alkalmazta: mert az árverés után a bírói zár megszünvén, ez által a 359. §. ki van zárva (Btj. T. X. 110. l.)**)

4. A zár alá vett dolog is csak akkor lehet azonban tárgya a 359. §-ban meghatározott sikkasztásnak, ha az a *tulajdonosnál hagyatik vagy reá bízatik.* Ha tehát a végrehajtást szenvedettnél oly dolog vétetett zár alá, mely nem képezte az ő tulajdonát: erre nézve az illető nem követheti el a sikkasztásnak tekintett zártörést, hanem legfeljebb a hűtlen kezelést, — míg másfelől oly esetben, midőn a lezárolt dolog nem hagyatik a tulajdonosnál, hanem pl. zárgondnok kezelésére bízatik: ezen dolog elvétele által a tulajdonos a 368. §-ba ütköző jogtalan elsajátítást követi el. Utóbbi szempontból vádl., ki a nála lefoglalt és zárgondnoki kezelés alá adatott tárgyakat eladta, nem a 359., hanem a 368. §. alapján ítéltetett el: mert a lefoglalt tárgyak nála nem hagyatván, a 359. §. leglényegesebb kelléke hiányzott (Btj. T. IX. 90. l.). Vajjon a zár alá vett dolog a végrehajtást teljesítő hatósági közeg vagy a zárgondnok által lett-e a tulajdonosra bízva: ez a büntethetőség tekintetében

*) L. e tárgyról *Vargha Ferencz* és *Nagy Elek* értekezéseit (Jogt. Közl. 1887. 88. és 149. l.)

**) A Btj. T. az utóbbi nézetet tartja helyesnek (u. o.); míg *dr. Schulhof* szerint a zár csak a letött dolognak a vevő kezeihez történt átadásával oldatik fel (id. m. III. k. 90. l.)

közömbös; mihez képest vádl., ki a nála lefoglalt s a végrehajtó által a zárgondnoknak, ez által pedig ideiglenes megőrzés végett néki átadott ingóságokat eladta, a 359. §. alapján ítéltetett el: mert ezen §. nem kívánja meg, hogy a végrehajtó közeg hagyja a zár alá vett dolgot tulajdonosánál, vagy hogy az bízza meg annak megőrzésével, hanem elég, ha a dolog az ő tudtával zár alá vétetett, s mint zár alá vett tárgy maradt őrizete alatt (V. 150. l.). A szóban forgó kellék szempontjából ítélendő meg azon kérdés is, vajjon a 359. §. keretébe tartozik-e a lefoglalt követelés jogtalan felvétele vagyis azon eset, midőn a végrehajtást szenvedőnél egy harmadik személy irányában fennálló követelése zár alá vétetik, s ő azt ennek daczára felveszi az illető adóstól, mielőtt ennek a letiltó rendelet kézbesítve lett volna. Nézetem szerint ezen eset két okból nem tartozik a 359. §. sanctiója alá. U. is egyfelől bizonyos, hogy a sikkasztás tárgya általában és így a 359. §-nál is csak testi dolog lehet, s a követelés, mely csupán jog valamely testi dolog elnyerése végett, ilyennek nem tekinthető, — másfelől pedig kétségtelen, hogy éppen azon testi dolog, melyre a követelés vonatkozik, nem a végrehajtást szenvedőnél, hanem egy harmadik személynél van, és így az előbbi nem a nála hagyott, vagy reábízott dolgot vonja el a zár alól akkor, midőn a lefoglalt követelést felveszi, hanem illetéktelenül elsajátítja a harmadik személy birlalatában lévő dolgot. Ugyanezért a gyakorlatban is nem a 359., hanem a 368. §. alkalmaztatik az ily esetre.*)

5. A *bűncselekmény* abban áll, hogy a zár alá vett dolog tulajdonosa a nála hagyott vagy reábízott dologra nézve „a 355. §-ban megjelölt cselekmények valamelyikét elköveti". Ezen cselek-

*) E kérdésre nézve a Btj. T. hasábjain élénk vita fejlődött ki. *Grubits Tivadar* szerint ezen eset a m. btk. egyik §-a alá sem vonható, holott büntetendősége kétségtelen, s a polg. prdttás 388. §-a szerint is büntetendő volt (I. 175. l.); *Csorba Károly* szerint, ha a hitelezőnek kár okoztatik, a 386. §. alkalmazandó (I, 206. l.); *dr. F. F.* a következő megkülönböztetéseket teszi: ha az adós rosszhiszeműleg fizeti ki hitelezőjét, hűtlen kezelés, — ha pedig hitelezője által tévedésbe ejtve, ennek jóhiszeműleg fizetett, csalás létesül, — s ha a harmadik személyként szereplő adóstól eltekintünk, a letiltott követelés felvétele jogt. els. (368. §.) leend (I. 236. l.). *Szeles Elek* szerint az eset a 359. §. alá esik, mert itt dolog alatt mindaz értendő, a mit bírói zár alá lehet venni, tehát a követelés is, — s ezzel szemben a „nála hagyott" vagy „reá bizott" szók betüszerinti értelmezése a törvény czéljával ellenkeznék (I. 271. l.); *Roller Ernő* különbséget tesz a bekebelezett és be nem kebelezett követelés közt, s miután az utóbbi oly módon tiltatik le, hogy az adós a végrehajtást szenvedőnek csak saját veszélyére fizethet: ez okból a végrehajtató nem törődik azzal, ha az adós fizet a végrehajtást szenvedőnek, hanem behajtja attól a követelést; az adós pedig, ha a végrehajtást szenvedő által tévedésbe ejtetett: az illető ellen csalás miatt léphet fel — ha azonban nemcsak a végrehajtást szenvedő, hanem az adós is fizetésképtelen lesz: ekkor a végrehajtató nem jut követeléséhez s esetleg mindkettő ellen csalás miatt emelhet panaszt (I. 271. l.); végre *Tomcsányi Mór* visszatér azon nézethez, hogy a kérdéses eset a m. btk. szerint nem büntethető (VI. 5. l.). *Dr. Barna Ignácz* is ezen nézeten van, kivéve, ha az, kinél a követelés letiltatott, a végrehajtást szenvedő által ravasz fondorlattal tévedésbe ejtetvén a foglalás megszünése iránt: ez okból szolgáltatja ki néki a követelést, mely esetben csalás létezik (Jogt. Közl. 1881. 50. l.); l. még u. o. (143 l.) R. F. értekezését.

mények: az eltulajdonítás és elzálogosítás, melyek közül az előbbi akkor tekintetik bevégzettnek, ha a dolog birtokosa vagy birlalója (ez esetben maga a tulajdonos) azt „elidegeníti, elhasználja, a visszakövetelésre jogosított előtt eltagadja, vagy azzal bármi más módon mint sajátjával rendelkezik." Az elkövetési cselekedet tehát u. az lévén, mint a közönséges sikkasztásnál: e tekintetben a 355. §. magyarázatára (5. j.) utalhatunk, s e helyütt csak a következő megjegyzésekre szorítkozunk: *a)* bármiben álljon a cselekmény: annak lényegét mindenkor az képezi, hogy a biróság vagy más hatóság által foganatosított zár a kérdéses dologra nézve hatálytalanná tétetik, hogy tehát a lezárolt dolog a zár alól elvonatik, — minélfogva a tárgy egyszerű elrejtése vagy áthelyezése, ha az különben a tulajdonos birtokában van s árverés alá vonható, nem esik a 359. §. rendelkezése alá; s e szerint vádl., ki a végrehajtást szenvedőnél lefoglalt tárgyait, melyekre igényt támasztott, saját padlására vitette, minélfogva azok az árveréskor hiányoztak, ennek daczára felmentetett a vád alól: mert a kérdéses tárgyak elidegenítve vagy felhasználva nem lévén, a zár alól teljesen el nem vonattak (Btj. T. IV. 186. l.); *b)* a zár hatálytalanná tételének mindig valamely positiv cselekményben kell nyilvánulnia, s e szerint nem állapítja meg a bűnösséget pl. az, ha a végrehajtást szenvedett vonakodik kijelölni azon helyet, a hol a lefoglalt tárgyak léteznek; *c)* a mennyiben a zár alá vett dolgok átszállítása szabályszerűen elrendelve nem lett s a végrehajtató ezt mégis megtenni szándékozik: a végrehajtást szenvedő nem követ el büntetendő cselekményt az által, ha az ily tárgyakat elrejti, de különben birtokában megtartja, — mert az illető a foglalás után is tulajdonosa maradván a tárgyaknak, nem köteles az azokkal való szabályellenes rendelkezést tűrni, s mert ily esetben csak ezen szabályellenes birói actus, nem pedig a zár hiusíttatik meg (VII. 28. l.); *d)* a jogtalan elzálogosítás a 355. §. szerint akkor is megállapítván a bűnösséget, ha az a kiváltás szándékával és reményével eszközöltetik, — ezen elvnek megfelelően vádl., ki a nála lefoglalt ingóságokat elzálogosította, habár azok később mégis elárvereztettek, a 359. §. alapján elítéltetett: mert az elzálogosítás által egyfelől meghiusítá a foglaltató azon jogát, hogy szoros zár elrendelését kérhesse, s másfelől úgy rendelkezett a tárgyakkal, mintha azok zár alá véve nem lettek volna (IV. 349. l.).

6. A szándékhoz megkívántatik: *a)* azon tudat, hogy a kérdéses dolog törvényszabta módon zár alá vétetett, mi főleg akkor válhatik kérdésessé, ha a foglalás a végrehajtást szenvedő távollétében eszközöltetett; *b)* azon akarat, hogy a zár alá vett dolog a zár alól elvonassék s ez által a foglalás hatálytalanná tétessék. Akár az egyik, akár a másik feltétel hiányzik: a bűnösség nem állapítható meg; ha azonban mindkettő bebizonyult: úgy a dolus szempontjából nem eredményez büntetlenséget pl a vádl. azon jóhiszeműsége, hogy neki a zár fenállása daczára joga volt a dolgokat elidegeníteni vagy felhasználni. Ez a mentség csak akkor vonja maga után a felmentést, ha a zár foganatosítása vagy érvényben

tartása körül oly mulasztások történtek, a melyek a végrehajtást szenvedőt úgyszólván kényszeríték az oly rendelkezésre, mely a zár meghiusítását vonta maga után. Ezen szempontból felmentő ítélet hozatott: *a)* midőn vádl. a lefoglalt gabonatermést annak idején learatta, betakarította és felhasználta: mert joggal tekinthette a maga idejében sem zárgondnok által be nem szedett, sem függő állapotban el nem adott termést odahagyottnak, s mert nem volt köteles sem a termés elveszését tűrni, sem a végrehajtató javára a a learatást és betakarítást, s a betakarított termés megőrzését eszközölni (Btj. T. VI. 213. l.); *b)* midőn vádl. a nála csépeletlenül lefoglalt gabonát kicsépelte, és saját és nagyszámú családja fentartására felhasználta, a lefoglalt takarmányt pedig a lefoglalt tehén által megétette: mert a végrehajtáskor sem vádl. és családja, sem a tehén eltartásáról intézkedés nem tétetvén, vádl. nem cselekedett jogtalanul, midőn a csépeletlen gabonát a megsemmisüléstől megmentve, végszükségben felhasználta s a tehén fentartásáról a jelzett módon intézkedett (VII. 228. l.). Az utóbbi példából, de a 355. §-ra történt hivatkozásból is következik, hogy a cselekménynek tárgyilag jogtalannak, alanyilag a jogtalanság tudatával véghezvittnek kell lennie (355. §. 6. j.), — ellenben nyereszkedési vagy károsítási czélzat nem kivántatik meg a szóban forgó büntett dolusához.

7. A cselekmény *bevégzése*, a mennyiben elzálogosítás történt, ezen tény által, más esetekben azonban a 355. §-ban felsorolt eltulajdonítási cselekmények egyikének vagy másikának véghezvitele által következik be. De valamint a közönséges sikkasztásnál csak akkor állapítja meg a büntethetőséget a kiemelt cselekmények valamelyikének elkövetése, ha ahhoz a sikkasztási (ez esetben eltulajdonítási) szándék is járul: úgy a 359. §-ba ütköző ilynemű cselekmény által is csak akkor tekinthető bevégzettnek a delictum, ha az oly czélból vitetett véghez, hogy ez által a zár alá vett dolog a hatósági zár alól elvonassék. De mihelyt ez megtörtént, így pl. ha a tulajdonos a dolgot eladta: a tényálladék teljességén mitsem változtat az, hogy a tettes tulajdonképi czélját el nem érte, s pl. a vételárt a vevőtől nem ő, hanem a hitelező vagy a hatóság közege vette át. Ehhez képest egy esetben vádl., ki az adóvégrehajtás útján lefoglalt árpát a vásáron eladta, de tetten éretvén, a vételár tőle a kapitányság által elvétetett, bevégzett sikkasztás miatt ítéltetett el (Btj. T. I. 33. l.), — egy más esetben pedig kimondatott, hogy a 359. §-ban meghatározott sikkasztás bevégeztetik, mihelyt az, kinek birtokában a lefoglalt dolgok hagyattak, azok elvitelébe vagy eladásába beleegyezett (VI. 349. l.).*) A vétség *kisérlete* a jelen esetben nem büntethető, mert a törvény ezt nem mondja ki.

8. A 359. §. szerint büntetendő delictum *tettese* csak a lefoglalt dolog tulajdonosa lehet, s ez is csak azon esetben, ha a dolog

*) *Wizinger Károly* szerint a sikkasztásnak tekintett zártörést bevégzettnek és büntetendőnek tartani nem lehet, ha a foglaltató kielégítést nyer a marasztalt fél egyéb vagyonából: mert a vgrh. törv. 106. §-a jogot ád a végrehajtást szenvedőnek arra, hogy az összeírt ingóságokat az árverés alkalmával másokkal helyettesítse (Jogt. Közl. 1881. 362. l.). *Vargha Ferencz* sze-

nála hagyatott vagy reá bizatott (4. j.). Ezen feltevés mellett azonban a végrehajtást szenvedő akkor is tettes gyanánt lesz elitélendő, ha a dolog elidegenítését az ő megegyezésével egy harmadik személy követte el, s ha a dolog pl. ép azon harmadik személy tulajdonát képezi, de az illető ebbeli jogát igényperrel nem érvényesítette. mert a jogi vélelem ily esetben is az, hogy a dolog a végrehajtást szenvedő tulajdonát képezi. Ehhez képest tettesség állapíttatott meg: *a*) midőn vádl. beleegyezett, hogy a nála lefoglalt és birtokában hagyott lovak közül az egyiket fia eladja (Btj. T. VI. 349. l.); *b*) midőn vádl. megengedte, hogy a nála lefoglalt tehenet, melyre neje tulajdoni igényt jelentett be, az utóbbi elidegenítse: mert a nő tulajdoni igényét nem igazolván, a tehén továbbra is foglalás alatt s a férj őrizetében maradt (VIII. 45. l.). A harmadik személy, ki a végrehajtást szenvedő tulajdonos megegyezésével közreműködik a dolog elidegenítésében vagy elhasználásában stb. *bünsegéd* gyanánt büntetendő; így pl. ezen minőségben állapíttatott meg a bünösség: *a*) midőn vádl. a végrehajtást szenvedővel közreműködött a lefoglalt tárgyak elidegenítésében (IV. 185. l.); *b*) midőn vádl. vele együtt lakó nővérével ennek lefoglalt ingóságait azzal egyetértésben elidegeníteni segitett (IV. 186. l.); *c*) midőn vádl. férjével a náluk lefoglalt tárgyak eladásában közreműködött (IV. 186. és VI. 372. l.); *d*) midőn vádl. a férje ellen vezetett végrehajtás folytán lefoglalt bort és hordókat, melyet azzal közösen birt s melyek férje gondviselése alatt hagyattak, az utóbbival elidegenítette (IV. 187. l.). Ha pedig a harmadik személy a tulajdonos tudta és beleegyezése nélkül sajátítja vagy idegeníti el a lefoglalt dolgot: ekkor az illető *külön büntettben* válik bünössé, mely az eset körülményei szerint minősül. Igy pl. egy esetben vádl., ki az atyjánál lefoglalt ingóságok közül ennek tudtán kívül egy üszőt eladott, lopásban, — egy más esetben pedig vádl., ki a hasonnevű atyja ellen vezetett végrehajtás folyama alatt lefoglalt ökreit, melyek nála hagyattak, eladta, jogt. elsajátításban (368. §.) mondatott ki bünösnek, és pedig az utóbbi esetben azon indokolással, hogy a végrehajtás nem vádl. ellen vezettetett (V. 150. és 337. l.).*)

9. A cselekmény *minősítése* tekintetében különbség teendő a korábbi gyakorlat és a jelen törvény között. A btk. életbelépte előtt a birói zártörés, tekintet nélkül az elsikkasztott dolog értékére, mindig büntettet képezett, és így a jelen törvény e részben enyhébb, mint a korábbi gyakorlat. Ugyanezért egy esetben vádl., ki a btk. életbelépte előtt 10 frtnál kisebb értékű zár alá vett vagyont elsikkasztott, a 2. §. alapján vétség miatt itéltetett el (Btj. T. I. 9. l.). A jelen törvény szerint a zártöréssel kapcsolatos sikkasztás is az elsikkasztott érték szerint minősül büntetté vagy vétséggé, s jelesül: ha az elsikkasztott vagyon értéke nem tesz többet 100 frtnál, a cselekmény vétséget, azon felül pedig büntettet képez (356. §.). Ez szó szerint azt jelentené, hogy valamint a közönséges sikkasztásnál: úgy itt is az elidegenített vagy elhasznált stb. dolog tényleges értéke határoz a felett, vajjon vétség vagy büntett létesül-e. Ámde ez oda vezetne, hogy midőn 100 frtnál kisebb értékű követelés biztosítása végett 100 frtnál nagyobb értékű vagyon foglaltatik le, s a végrehajtást szenvedő ezt pl. eladja: ez esetben cselekménye büntettet képezne, habár esetleg 50 frtnyi kárt sem okozott. Minthogy pedig ez ellenkezésbe jönne a törvény ratiójával: ezért többen azon nézetben vannak, hogy a 100 frtot meghaladó értékű lefoglalt tárgyak elidegenítése is csak vétséget képez, ha a követelés járulékaival együtt 100 frtnál kevesebb.*) A kir. Curia még nem jutott teljes megállapodásra; mert a míg több esetben az elsikkasztott vagyon értéke alapján minősítette a cselekményt, s ehhez képest büntettet állapított meg, midőn vádl. 56 frt és jár. iránt tett foglalás esetében 200 frtnál nagyobb értékű ingóságokat sikkasztott el: mert a sikkasztás büntettet képez, ha az eltulajdonitott dolog értéke nagyobb 100 frtnál (Btj. T. XIII. 232. l.), — addig egy más esetben vádl., ki a lefoglalt ingóságok közül 152 frt értékűt elsikkasztott, vétség miatt itéltetett el: mert a végreh. összeg, melyre a foglalás vonatkozott, 100 frtnál kevesebb volt (XIII. 233. l.). Az utóbbi felfogás az igazsággal s a törvény ratiójával inkább megegyezik, s ezért remélhető, hogy az a judicaturában mielőbb általánosan érvényre jut.

10. A sikkasztásnak tekintett zártörés vétsége egy évig terjedhető fogházzal, ugyanannak büntette 5 évig terjedhető börtönnel büntetendő. Mellékbüntetés gyanánt a hivatalvesztés is kimondandó. A kártérítésben való marasztalás a büntető itélet természetes következménye lévén: a biróság az igazolt kárt mindenkor köteles megítélni. E tekintetben azonban különböző esetek merülhetnek fel, melyek mindegyike más megoldást igényel. Ha az elsikkasztott vagyon értéke nagyobb, mint a végrehajtató követelése: az utóbbi részére csak ezen kisebb összeg itélendő meg; ha pedig a végrehajtás tárgyát képező követelés összege meghaladja az elsikkasztott dolgok becsértékét: ez esetben vádl. ezen tárgyak becsértékének megtérítésében marasztalandó. A kir. tábla egy esetben felmenté vádlottakat az elsikkasztott értékek megfizetése alól: mert a sértett felet nem a lefoglalt tárgyak becsértéke, hanem csak azok esetleges vételára illette meg, s az illető csak zálogjogaiban szenvedett kárt, ennek mennyisége pedig igazolva nem lett, — a kir. Curia azonban kötelezte vádlottakat az elsikkasztott tárgyak becsértékének megfizetésére (Btj. T. VIII. 45. l.).

---

rint az árverés megkisérléséig nem constatálható, tehát bünvádilag nem is üldözhető a sikkasztás, mert a lefoglalt tárgyak hiányát csak ekkor lehet megállapitani, — mely felfogás ellen *Nagy Elek* helyesen jegyezte meg, hogy a sikkasztás árverés előtt is constatálható (pl. szoros zár, átszállítás vagy felülfoglalás alkalmával), s ily esetben a károsult nem köteles az előreláthatólag sikertelen árverést megkisérelni (Jogt. Közl. 1887. 83. és 149. l.).

*) *Bodor László* felhoz egy esetet, melyben a feleség, ki a férjénél lefoglalt ingóságok közül az ő tulajdonát képező tárgyat elvette, lopás miatt lett elitélve (Jogt. Közl. 1883. 118. l.), mi kétségkívül helytelen, de nem bizonyítja a törvény hiányát, mert ez esetben a 368. §. lett volna alkalmazandó.

*) *Dr. Heil Fausztin* is ezen nézetet vitatja (Btj. T. XI. 290.), míg *Polgár József* és *Louffer Gyula* az eladott tárgyak értéke szerinti minősítést mondják törvényesnek (XI. 321. és 324. l.).

11. A bünvádi eljárás mindenkor hivatalból inditandó meg és folytatandó, tehát még akkor is, midőn a cselekmény családtagok vagy közös háztartásban élők sérelmére (342. és 343. §§.) követtetett el. E részben minden kételyt eloszlatott a kir. Curiának egy elvi kijelentése, mely szerint „a 359. §. csak a szabadságvesztés tartamára nézve hivatkozik a 358. §-ra, s e szerint a zártöréssel elkövetett sikkasztás mindig hivatalból üldözendő“ (Btj. T. X. 160. l.). Ugyanezért vádl., ki ellen testvére foglalást eszközöltetett s a lefoglalt tárgyak elidegenítése miatt vádat emelt, ezt azonban később visszavonta, ennek daczára elitéltetett (u. o.).

12. A bünv. elj. elévülése 3, illetve 5 év alatt következik be (106. §. és 59. sz. döntv.).

13. Illetékes biróság a kir. törvényszék, kivéve a sikkasztással párosult zártörés vétségét, a mennyiben 6 hónapot meghaladó fogházbüntetés szükségesnek nem mutatkozik, mely esetben a kir. jbiróság van hivatva az elsőfokú biráskodásra (Bev. III.).

12. *Judicatura a szaklapokban.*

A) A „Magy. Ig.-ügy“ Döntv. Tárában: ha a lefoglalt ingóságok felhasználója kész azt hasonló értékű ingósággal helyettesiteni, a sikkasztás ennek daczára fenforog (III. k. 15. l.).

B) A „Jogt. Közl.“-ben és pedig: *a*) a *Döntvénytárban:* a végrehajtást szenvedő mint tettes büntetendő, ha a lefoglalt tárgyakat gyermekei által elidegeníteni engedi (új f. II. k. 20. l.); ki a lefoglalt tárgyakat, melyek reá nem bizattak, a végrehajtást szenvedő beleegyezésével eladja, mint segéd büntetendő (202. l.); a végrehajtást szenvedő neje, ki férjével a lefoglalt tárgyak eladásában közreműködik, büntetlen (334. l.); — nem szükség, hogy a végrehajtást eszközlő hivatalnok bízza meg a végrehajtást szenvedőt a lefoglalt tárgyak őrizetével, hanem elég, ha az illető tudja, hogy a kérdéses dolog mint lefoglalt maradt az ő őrizetében (III. k. 202. l.); ki a szoros zár alá vett dolgot a tulajdonosnak visszaadja, nem a 359., hanem a 368. §. szerint büntetendő (207. l.); — *b*) a *mellékleten:* a nő, ki férje lefoglalt ingóságait ennek beleegyezésével elidegeníti, bünsegéd (1883. 120.); a törvényre való figyelmeztetés elmulasztása büntetlenséget eredményez (136. l.); lefoglalt követelés jogt. felvétele a 368. §. alá esik (137. l.); a nő részessége a férjénél lefoglalt ingóságok elidegenítésében (146. l.); a lefoglalt és elidegenített tárgyak helyett más tárgyak előállítása és árverés alá bocsátása nem szünteti meg a bünösséget (167.); lefoglalt saját termés learatása és elidegenítése (169. l.); függő termés az ingatlan tartozéka lévén, felhasználása csak akkor büntetendő, ha az ingatlan lefoglaltatott (220. l.); — ha végrehajtás alatt nem álló nő ingóságai tiltakozásai daczára férje tartozása fejében lefoglaltatnak, s a nő igényperre utasitva nem lett, ezen ingóságok elidegenítése nem büntetendő (1884. 349. l.); — elsikkasztott összegnek nem a lefoglalt tárgy értéke veendő, hanem az, melynek fejében a foglalás történt (1886. 311. l.).

C) A „*Btj. T.*“ XV. és XVI. kötetéből: sikkasztás meg nem állapitható, ha vádl. a követelt összeget ügyvédének megküldötte (XV. 104. l.); — ki egy harmadik személynél lefoglalt dolgát, melyre tulajdoni igényt tart, önhatalmúlag elveszi, nem a 359., hanem a 368. §. alapján büntetendő (68. sz. döntv. XVI. k. 194. l.); gondnokság alatt álló egyén csak akkor büntethető zár alá vett vagyonának elidegenítése miatt, ha a vagyon a zárgondnoknak átadatott s a gondnokság alatt álló egyén ettől eltiltatott (261. l.); a minősitésnél mindig a kisebb érték veendő alapul (373. l.).

b) Egyszerű zártörés.

360. §.

A ki a zár eszközlésénél, a biróság vagy más hatóság közege által alkalmazott pecsétet illetéktelenül eltávolitja, feltöri vagy megsérti, vagy pedig a lezárolt dolgok megőrzésére szolgáló helyiséget vagy tartályt felnyitja, a mennyiben a 359. §. esete nem forog fenn, zártörés miatt hat hónapig terjedhető fogházzal, és ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Jegyzetek. 1. Az egyszerű zártörés alanya nemcsak a végrehajtást szenvedő, hanem harmadik személy is lehet, — mert a törvény ez esetben kizárólag a hatósági intézkedés tekintélyét védi, és igy ennek megsértése bárkivel szemben büntetendő.

2. Tárgya e vétségnek: *a*) a zár eszközlésénél a biróság vagy más hatóság közege által alkalmazott pecsét, — vagy *b*) a lezárolt dolgok megőrzésére szolgáló helyiség vagy tartály.

Ad a) Pecsét alatt itt csak a hivatalos pecsét, és pedig a zárt foganatositó hatóság pecsétje, értendő, — s e szerint valamely magánpecsét, melyet a hivatalos közeg esetleg alkalmazna, nem esik a törvény oltalma alá. A hivatalos pecsét azonban bárminő anyagból, pl. pecsétviaszból vagy ólomból (u. n. plombe) állhat, valamint ilyennek tekintendők az u. n. pecsétjegyek is. A hivatalos pecsét közelebbi minőségét abban találjuk fel, hogy az „a zár eszközlésénél“ lett a biróság vagy más hatóság közege által alkalmazva. Ez azt jelenti, hogy a pecsétet a zár foganatositásában eljárt hivatalos közegnek kellett alkalmaznia, — s másfelől, hogy éppen akkor kellett ennek megtörténnie, midőn a zár alá vétel eszközöltetett. Ha tehát a pecsétet nem a zárt foganatositó biróság vagy hatóság közege, hanem pl. a közbenjáró ügyvéd vagy a zár foganatositására törvényszerűen nem hivatott hatósági közeg alkalmazta: ez esetben a 360. §-ban meghatározott vétség el nem követhető, — valamint nem létesülhet az akkor sem, ha a zár foganatositására hivatott közeg a pecsétet nem a zár „eszközlésénél“, hanem előtte vagy utána alkalmazta, a mi pl. akként történhetik meg, hogy a végrehajtó közeg a zár foganatositásakor elmulasztotta a pecsét alkalmazását, s e végből azután később visszatér a helyszinére. Hogy melyik tárgyra, s mily módon alkalmaztatott a pecsét: ez rendszerint közömbös, hacsak a törvény e tekintetben külön intézkedést nem tartalmaz. Igy pl. a végreh. törv. 74. §-a megbatározza, hogy midőn valamely lakásban vagy raktárban eszközöltetett a végrehajtás: a birói pecsét a lakás vagy raktár főbejáratának ajtajára alkalmazandó. Az sem lényeges, vajjon a pecsét elzárta-e valamely helyiség vagy tartály ajtóját vagy lakatját, mert a pecsét

ez esetben csak jelzése a zár eszközlésének, s mintegy figyelmeztetésül szolgál az iránt, hogy a ki a zárt megsérti, a közhatóság intézkedését sérti meg.

Ad b) A lezárolt dolgok megőrzésére szolgáló helyiség vagy tartály (pl. szoba, pincze, raktár, doboz vagy más tartály) csak annyiban képezi tárgyát a zártörésnek, a mennyiben az a végrehajtás eszközlésénél hivatalosan elzáratott. Megtörténhetett ez pecsét alkalmazása által, vagy a nélkül. Az előbbi esetben a helyiség vagy tartály felnyitása mellett a hivatalos pecsét megsértése is tárgya leend a zártörésnek, de ez mitsem változtat a tényálladékon, hanem legfeljebb a beszámítás sulyosbítását vonja maga után. Lezárolt dolgok alatt itt is birói vagy hatósági zár alá vett tárgyak értendők.

3. A *bűncselekmény* a vétség két különböző tárgyához képest kétféle módon követhető el, — u. is: *a*) a hivatalos pecsét eltávolítása, feltörése vagy megsértése, — és *b*) a lezárolt dolgok megőrzésére szolgáló helyiség vagy tartály felnyitása által.

Ad a) A pecsét eltávolítása abban áll, hogy valaki a pecsétet azon helyről, melyre alkalmazva volt, leveszi; a pecsét feltörése vagy megsértése pedig részben azonos jelentőségűek, a mennyiben feltörés által a pecsét rendszerint megsértetik. Az elkövetés utóbbi módjának külön kiemelése tehát azon jelentőséggel bir, hogy midőn a pecsét csupán megsértetik, pl. az által, hogy annak hivatalos minősége felismerhetlenné tétetik, a nélkül, hogy az feltöretett volna: a zártörés büntetése ily esetben is alkalmazható legyen. Feltöretik a pecsét akkor, ha az akként szakíttatik vagy vágatik fel, hogy ennek folytán az általa lezárt helyiség vagy tartály felnyithatóvá lesz s ekként a hatósági zár meghiusíttatik, a mi nemcsak a pecsét állagának megsértése, hanem pl. a pecsét által lefoglalt vagy azt erősítő madzag elvágása által is eszközölhető. A pecsét eltávolításának stb. büntethetősége azonban attól függ, hogy az „illetéktelenül", vagyis az illetékes hatóság jóváhagyása nélkül, eszközöltessék. Oly esetben, midőn a pecsét törvénytelenül alkalmaztatott, az különben sem bir a hatósági pecsét erejével, — s e szerint az ily pecsét eltávolítása vagy megsértése a hatóság jóváhagyása nélkül sem tekinthető illetéktelenül véghezvitt cselekménynek.

Ad b) A helyiség vagy tartály felnyitása nem veendő szó szerint, s általában azt jelenti, hogy valaki egy elzárt helyiségbe vagy tartályba behatol, illetve azokat oly állapotba juttatja, a melyben elzárásuk hatálytalanná vált. Megtörténhetik ez erőszakos feltörés vagy álkulcscsal való kinyitás által, de megtörténhetik más módon is, így pl. az által, hogy valaki a helyiség ablakát bemászás czéljából kinyitja vagy betöri. Ily esetben a pecsét, melylyel az ajtó elzáratott, egészen sértetlen is maradhat, a nélkül, hogy ez a büntethetőségen valamit változtatna.

4. A 360. §. vétsége csak szándékosan követhető el, s e szerint a dolus kétség esetén bebizonyítandó. Be kell tehát bizonyítani a tettes ellen, hogy tudta, miszerint a hatósági pecsét eltávolítására stb., s a helyiség vagy tartály felnyitására jogositva nem volt s hogy ennek folytán akarata a hatósági intézkedés illetéktelen meghiusítására irányult. A törvény ugyan e szót: „illetéktelenül" — csak a pecsétre vonatkozó tiltott cselekménynyel hozza összeköttetésbe, mindazonáltal kétségtelen, hogy az a helyiség vagy tartály felnyitásánál is alkalmazandó; mert az illetéktelen tett egyértelmű a jogtalan cselekvéssel, — s a ki jogtalanul jár el: az kétségkívül illetéktelenül cselekszik. Már pedig mindazon cselekedeteknek, melyeket a 360. § tilalmaz, jogtalanoknak kell lenniök, — s ha a tettes e tekintetben a körülmények által igazolt tévedésben volt: ez büntethetőségét kizárja. Egyébként a tettes czélja rendszerint tovább terjed, mint a meddig a 360. §-ban meghatározott vétség tényálladékának határa, mert a pecsét feltörése vagy a tartály felnyitása legtöbbnyire csak előkészületét képezi a 359. §-ban körülirt sikkasztás elkövetésének; mindazonáltal az egyszerű zártörés dolusához nem kivántatik meg ezen vagy hasonló végczél bebizonyitása, hanem elégséges a fennebbiekben körülirt tudat és akarat létezése.

5. A bünv. elj. hivatalból indítandó meg és folytatandó. Az elévülés ideje 3 év (106. §.). Illetékes a kir. jbiróság (Bev. III.).

4. Hűtlen kezelés.

361. §.

A ki idegen vagyon kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével van megbizva, és ezen minőségében annak, kinek érdekeit előmozditani kötelessége, tudva és akarva vagyoni kárt okoz: a hűtlen kezelés vétségét követi el, és három évig terjedhető fogházzal büntetendő.

A bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg.

362. §.

Ha azonban a hűtlen kezelés vétségét gyám, gondnok, zár-, tömeg- vagy alapítványi gondnok, végrendeleti végrehajtó, valamely részvénytársulat vagy szövetkezet igazgatóságának vagy felügyelő bizottságának tagja, vagy általában olyan személy, ki idegen vagyon kezelésével hatóságilag meg van bizva, vagy arra hatóságilag fel van hatalmazva, hivatása, illetőleg megbizása körében követi el: a bünvádi eljárás hivatalból indítandó meg.

363. §.

Büntettet képez és öt évig terjedhető börtönnel büntetendő a hűtlen kezelés: ha azon czélból követtetik el, hogy a tettes magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen.

364. §.

A hűtlen kezelés esetében, a szabadságvesztés büntetésen felül: a hivatalvesztés is kimondandó.

M. i. A gyámok és gondnokok, továbbá az ügyészek, mérnökök hűtlenségéről már az 1843-ik évi törvényjavaslatunk 55. és 56-ik fejezetei rendelkeznek: az előbbi fejezet azonban nem csupán

a gyámokról és gondnokokról szól, hanem az 542. §-ban kiterjed a zár és tömeggondnokok általi hűtlenségre is.

A cselekmény valódi természete hűtlen kezelés, s ezen szempontból kiveendők annak alanyai közül az ügyvédek, a kik functiójuknál fogva nem kezelnek, hanem a felet a biróságok és hatóságok előtt képviselik. Ezeknek visszaélései rokon természetüek a közhivatalnokok hivataluk gyakorlatában elkövetett visszaélésével, és ez okból a jelen törvényben a hivatali bűntettekről intézkedő fejezet után, külön fejezetben vétettek fel.

Szigoruan véve a dolgot, nem lehet megtámadni az 1843-ik évi javaslat azon fölfogását, a mely szerint a hűtlenséget csakis azokra szorította, a kik hatósági megbizás folytán, vagy hatósági felügyelet alatt kezelik másnak vagyonát; és helyes az is, hogy a mérnököket is ezek közé számította, a kik ugyanis az akkor fennállott rendszer szerint, csakis a közhatóságtól nyert oklevél alapján gyakorolhatták hivatásukat.

De a forgalmi életnek szükségei ma már tágultak: és ez okból a társadalmi érdek követeli, hogy a hűtlen kezelés miatti büntetés ne csupán a hatósági megbizással visszaélőket érje.

A mi törvényünk 361. §. kitágítja e kört, különbséget állapítva meg a hűtlen kezelés közt, ha azt nyilvános vagy nyilvánosnak tekinthető állásban levő személy követi el, és ha az más, csupán magán személyek által követtetik el. Ezen szempont szerint tétetett függővé az eljárás megindítása a sértett fél indítványától, vagy rendeltetett a hivatalból való üldözés.

További különbség volt megállapítandó a szerint, a mint a károsítás a kezelőnek önhasznából vagy e nélkül követtetett el. A megbizó érdekének, a megbizott által önhaszna miatti megkárosítása: nemcsak visszaélés a bizalommal, hanem valóságos elárulása a megbizónak. Ez utóbbi körülmény mellett a cselekmény jelleme is aljas, a mi az önhaszon nélküli, habár szándékos megkárosítás esetében nem föltétlenül áll.

Valamely uradalom zárgondnoka, a ki egy szegény, és hibája nélkül tönkrejutott család iránti könyörületből ennek olcsóbban ad haszonbérbe néhány hold földet, mint a mit azért egy másik, teljesen megbizható, s minden tekintetben kifogástalan, de gazdag ember igért: kétségtelenül tudva és szándékosan károsítja meg akár a tulajdonost, akár a hitelezőket; de önhaszon nélkül cselekedvén, tette nem esik a 363. §. alá. (Anyaggy. II. 708—709. l.).

Jegyzetek. 1. A hűtlen kezelés a code penalban a sikkasztás, a porosz „Landrecht"-ben a csalás tényálladékához tartozott. Az ujabb btk.-ekben mindenütt önálló delictumot képez az, de vagy a sikkasztással vagy a csalással áll oly szoros kapcsolatban, hogy azokkal szemben csak subsidiárius helyet foglal el. A német btk.-ben a csalás, a jelen törvényben pedig a sikkasztás kisegítő büntettét képezi a hűtlen kezelés. A határvonal megállapításánál első sorban mindig abból kell kiindulni, vajjon a cselekmény magában foglalja-e a sikkasztás vagy csalás ismérveit, — s a mennyiben a tényálladék

pl. valamely testi ingó dolog jogt. elsajátítását tünteti fel, mi által egy sulyosabb beszámitásu vagyoni bűntett vagy vétség létesül: ily esetben a hűtlen kezelés fogalma akkor is kizártnak tekintendő, ha különben annak minden törvényes ismérve fenforogna. A gyakorlatban ez nem mindig tartatik szem előtt, s különösen az alsóbiróságok által nem egyszer hűtlen kezelés állapittatott meg oly esetben, midőn a kir. Curia sikkasztás vagy csalás miatt itélte el vádlottat. Igy pl. az alsóbiróságok ellenkező felfogásával szemben sikkasztás állapittatott meg: *a)* midőn vádl. egy pálinkamérésben mint üzletvezető eladásokat eszközölt, s a befolyt pénzt eltulajdonította: mert a hűtl. k. subsidiarius vétség lévén, csak akkor fordul elő, ha a tettes részéről jogt. eltulajdonítás nem forog fenn, hanem másnemű szánd. károsítás okoztatik (Btj. T. II. 170. l.); *) *b)* midőn vádl. gazdatiszt feles kukoricza kiadásával megbizatván, a feleseknek többet adott, mint a mennyi azoknak járt (VI. 77. l.). Némely esetben azonban a kir. Curia gyakorlata is ingadozó; így pl. vádl. vasuti pénztáros, ki a kezelésére bizott pénztárból 189 frtot eltulajdonított, hűtl. k. miatt itéltetett el (III. 156. l.), — holott helyesebben sikkasztás lett volna megállapitandó, s hűtl. k.-t pl. az képezne, ha vádl. a jegyeket olcsóbban adja el, vagy a podgyászért kevesebbet fizettet, mint a mennyit a díjszabás szerint fizetni kellene.

2. *A hűtl. k. alanyai* tekintetében sokáig ingadoztak a törvényhozások. A code penal és porosz Landrecht szerint bárki elkövethette azt, ép úgy, mint a sikkasztást vagy csalást; minthogy azonban később ezen bűntettek köre szorosabban meghatároztatott: kérdés merült fel az iránt, hogy mennyiben van még jogosultsága ezek mellett a hűtl. k. önálló fogalmának. A porosz btk. nyomán a többi német btk.-ek is úgy oldották meg e kérdést, hogy mivel a hűtl. k. tárgya oly biztosan meg nem határozható, mint a többi vagyoni bűntetteké: szükséges legalább a bűntett alanyainak körét pontosan kijelölni, s ezek közül mindazokat kizárni, kiknél a különös hűségre való kötelezettség csak magánmegbizáson alapul. Ehhez képest kizárólag a közhitelesség alatt vagy hatósági megbizás folytán működő egyénekre szorították a hűtl. k. fogalmát; de ez oda vezetett, hogy midőn valaki idegen vagyoni jogok felett, a jogosult kárára intézkedett, a mennyiben az illető nem volt közmegbizott, s az eset sikkasztást vagy csalást nem képezett: a cselekmény büntetlen maradt. Ezért a német bir. btk. kiterjesztette a hűtl. k. alanyainak körét a közbizalom paizsa alatt működő egyéneken túl az oly meghatalmazottakra is, a kik a megbizónak követelései vagy más vagyoni érdekei felett szándékosan annak kárára intézkednek (266. §.), — s u. ezen elvi álláspontot foglalta el a jelen törvény is.

3. Törvényünk szerint a hűtl. k. alanyai két cathegoriába oszthatók. Az elsőbe tartoznak a magán, — a másodikba a közmegbizottak; de mindegyik esetben csak oly egyénekről van szó, a kik

*) A német judicaturában hűtl. kezelésnek minősittetett egy eset, midőn vádl. egy pék által sütemények kihordásával s a pénz beszedésével megbizatván, a befolyt pénzt magának megtartotta (Btj. T. V. 129. l.), — értekezés e tárgyról u. o. *dr. H. F.*-tól.

idegen vagyon kezelésével megbizatván: e tekintetben a megbízó irányában különös hűségi kötelezettséggel tartoznak. Az alanyok különbségéhez képest a hűtl. k.-t egyszerű és minősítettre oszthatjuk, — e mellett azonban mindkét esetben vétség marad a cselekmény, ha csak a 363. §. esete fenn nem forog.

a) Az egyszerű vagy közönséges hűtl. k. alanya bárki lehet, a ki idegen vagyon kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével meg van bizva (361. §.), — a nélkül, hogy ezen megbizatása valamely közmegbizás jellegével birna. Ide tartoznak tehát pl. a gazdatisztek, a magánintézetek vagy társulatok vagyonkezelői, s mindazok, a kikre, habár csak ideiglenesen, mások vagyonának kezelése vagy gondozása magánmeghatalmazás alapján bizva van. A megbizás szóval vagy irásban történhetik, de szükséges, hogy általa az idegen vagyon kezelésére stb. vonatkozó intézkedési hatalom s az ennek megfelelő kötelezettség a megbizottra valósággal átruháztassék. A közkereseti társaság tagja nem tekinthető a társaság vagyonjogi megbizottjának, hanem csak a czégvezető, — valamint nem megbizott a 361. §. értelmében a bizományos sem, ki a bizományba vett árút a keresk. törv.-ben meghatározott feltételek és különös kötelezettség mellett kezeli. Az ügyvéd, mint a fél megbizottja, szintén nem hűtl. k.-ben, hanem esetleg a 482. és 483. §§-ban meghatározott büntettben válik bűnössé, ha a reá bizott vagyont szándékosan megbizója kárára kezeli, s cselekménye pl. sikkasztást nem képez.

b) A minősített hűtl. k. (362. §.) alanyai lehetnek: α) a gyám, gondnok, zár-, tömeg- vagy alapítványi gondnok vagy végrendeleti végrehajtó; β) valamely részvénytársulat vagy szövetkezet igazgatóságának vagy felügyelő bizottságának tagja; γ) minden más személy, ki idegen vagyon kezelésével hatóságilag meg van bizva vagy arra hatóságilag fel van hatalmazva.

Ad α). A gyám vagy gondnok stb. a kineveczés ténye által egyszersmind meg van bizva a hivatásával, illetve megbizatásával járó vagyonkezeléssel is, s ezért a kinevezés e részbeni hiánya valamint nem menti fel az illetőt törvényes kötelessége alól: ép úgy nem szünteti meg a 362. §. alkalmazhatóságát. A gyám vagy gondnok helytelen vagy téves kinevezése szintén nem menti őt fel magán- és büntetőjogi felelőssége alól.

Ad β). A részvénytársaság és szövetkezet fogalma a keresk. törv. könyvben van meghatározva (1875: XXXVII. t.-cz.). E szerint az előbbi alatt azon társaság értetik, mely előre meghatározott számu egyenértékü részvényekből álló alaptőkével alakul, s melynek részvényesei csak részvényeik erejéig felelősek (147. és 149. §§.); szövetkezetnek pedig meg nem határozott számu tagokból álló oly társaság tekintetik, mely tagjai hitelének stb. közös üzletkezelés mellett leendő előmozditására alakul (223. és 224. §§.). A minősített hűtl. k.-nek alanyai csak az ily társaságok rendesen, megválasztott igazgatósági és felügyelő bizottsági tagjai lehetnek (182., 194—196., 240. és 244. §§.); míg u. azon társaságok egyéb tisztviselői és tagjai, a mennyiben a társaság vagyonának kezelésével megbizattak, csak a közönséges hűtl. k.-t (361. §.) követhetik el.

Ad γ). A hatósági megbizásnak vagy felhatalmazásnak oly hatóságtól kell erednie, melynek jogköréhez vagyonkezelésre vonatkozó megbizások kiadása egyáltalában tartozik. Ily esetben azonban kötelező a megbizás vagy felhatalmazás akkor is, ha az esetleg helytelen vagy téves alapon nyugszik.

4. A hűtlen kezelés *tárgya* az „idegen vagyon", mely valakire kezelés, gondozás vagy felügyelet végett bizatott. A vagyon itt legtágabb értelemben veendő, tehát úgy az ingó, mint az ingatlan, s nemcsak a testi dolgokat, hanem a vagyoni követelésre vonatkozó jogokat is magában foglalja. Idegen a tettesre nézve mindazon vagyon és vagyoni jog, mely másnak tulajdonához tartozik, s reá csak a tulajdonos nevében és érdekében leendő kezelés végett bizatott. Hogy azonban az idegen vagyon tárgya lehessen a hűtlen kezelésnek: ehhez mulhatlanul szükséges, hogy az a tettes birtokában, azaz tényleges kezelése alatt, legyen; minélfogva az oly dologra nézve, a mely még nem jutott a tettes birtokába, habár ennek meg kellett volna történni, a hűtl. k. el nem követhető. Ehhez képest egy esetben vádl., ki azzal lévén megbizva, hogy a gazdája raktárába szállított gabonát átvegye, több izben be nem szállitott gabonáról állitott ki nyugtatványt, melyekre a szállitó a gazdától a pénzt felvette, — az alsóbiróságok megállapitásaival szemben hűtlen kezelés helyett csalás miatt itéltetett el: mert a hűtl. k.-hez szükséges, hogy a tettes valamely vagyont átvegyen, s ezt a jogositott akarata ellenére oly czélra fordítsa, a melyre fordítania szabad nem lett volna (Btj. T. VI. 208. l.).

5. A *bűncselekmény* abban áll, hogy az idegen vagyon kezelője stb. „ezen minőségében annak, kinek érdekeit előmozditani kötelessége, tudva és akarva vagyoni kárt okoz". Az első kellék tehát az, hogy a megbizott „ezen minőségében" cselekedjék, — tehát oly cselekedetet, illetve mulasztást kövessen el, a mely egyenesen és közvetlenül a kezelésére, gondozására vagy felügyeletére bizott vagyonra vonatkozik; minélfogva oly esetben, midőn a megbizott a megbizó egyéb vagyonára nézve követ el károsító cselekményt, a hűtl. k. ki van zárva. Ezzel kapcsolatban áll azon kellék, hogy a cselekmény annak kárára követtessék el, kinek érdekeit a tettes előmozditani köteles. A törvény itt világosan oly személyt jelöl meg tettes gyanánt, a kinek törvényen vagy különös megbizáson alapuló „kötelessége" mások vagyoni érdekeit „előmozditani"; s e szerint pl. a megbizás nélküli ügyvivő ide nem tartozik. Hogy azon személy, kinek érdekeit a megbizott előmozditani köteles, azonos legyen azzal, kitől a megbizást nyerte: ezt a törvény nem kivánja meg. De a dolog természetéből is következik, hogy ez nem szükséges, — mert pl. a gyám vagy gondnok a gyámhatóságtól nyeri a megbizatást, s kötelessége mégis a kkorú vagy gondnokság alá helyezett egyén érdekeit előmozditani.

6. A bűncselekmény tulajdonképi lényegét az képezi, hogy az idegen vagyon kezelője másnak *„vagyoni kárt okoz"*. Ez a leg-

különbözőbb módon történhetik meg, s csak azon cselekmények vannak kizárva, a melyek által más büntetendő cselekmény követtetik el, — a minő különösen az idegen ingó dolog elsajátítása, mey a körülményekhez képest sikkasztás vagy csalás leend (1. j.). Ha mindazonáltal nem bizonyitható be teljesen, hogy valaki a reábizott idegen ingó dolgot, melyet tulajdonosa érdekében kellett volna kezelnie, felhasználta vagy egyébként elsajátította, — de e melletti eljárásának rosszhiszeműsége mégis megállapitható: ily esetben a károsító cselekmény hűtl. k. gyanánt büntethető. Igy pl. egy közgyám, ki több kkoru vagyonának kezelésével megbizatván, a kezelése alatt évek során át támadt nagyobb hiányról beszámolni nem tudott, — sikkasztás helyett hűtl. k. miatt itéltetett el: mert tagadása ellen be nem bizonyult, hogy a hiányzó összegeket saját hasznára fordította (Btj. T. VIII. 94. l.), mely itélet azonban csak akkor áll meg, ha egyébként bebizonyult, hogy vádl. a kezelésére bizott vagyon tulajdonosainak „tudva és akarva" okozott kárt. Egy másik eset, melyben a hűtlen kezelés megállapittatott, az volt, hogy vádl. kiállitási őr és jegyszedő, kinek kötelessége lett volna a belépti jegyek szelvényeit letépni, s a jegyet a belépőnek visszaadni, e helyett több belépti jegyet elszedett és ujra elárusitott (XII. 360. l.).

7. A *szándék* a 361. §-ban ezen szavakkal van kifejezve: „tudva és akarva". Ezzel a képvh. ig. bizottsága toldotta meg a törvény szövegét, hogy a szándékosság kelléke iránt minden kétely kizárassék s a vétség fogalma a tévedésből és vigyázatlanságból származott károsításra ki ne terjesztessék (Anyaggy. II. 709. l.), a mi különben felesleges ovatosság volt, mert a 75. §. szerint a vétség is mindenkor szándékos, kivéve, ha a gondatlanságból elkövetett cselekmény a törvény különös részében vétségnek nyilváníttatik. A dolus a hűtlen kezelésnél abban áll, hogy a tettes tudja, miszerint cselekménye által annak, kinek érdekeit előmozditani kötelessége, vagyoni kárt okoz, s egyszersmind akarja is a kárositást létrehozni. A mennyiben ehhez még azon czélzat is hozzájárul, hogy a tettes „magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen": ez által a hűtl. k. büntetté minősül (363. §.), holott az minden más esetben vétséget képez. A jogt. vagyoni haszon czélzata itt is u. az lévén, mint a zsarolásnál: e részben a 350. §-nál előadottak (5. és 6. jegyz.) e helyütt is alkalmazandók.

8. A hűtl. k. a károsító cselekmény, illetve mulasztás tudatos elkövetése által *végestetik be*, a mennyiben ennek folytán a kár tényleg bekövetkezik, vagy annak bekövetkezése ki nem maradhat. A károsító eredmény közvetlen be nem következése, hacsak a 67. §. esete fenn nem forog, vagy a bekövetkezett kár utólagos megtérítése nem teszi büntetlenné a cselekményt. A hűtl. k. vétségének *kisérlete* nem büntethető; a büntett kisérlete azonban (363. §.) büntetés alá esik. Ilyennek tekintendő pl. azon cselekmény, ha az idegen vagyon kezelésével megbizott személy azt hűtlenül (kárositási szándékkal s jogt. haszonra irányzott czélzattal) el adni akarja, s e végből a szükséges intézkedéseket megteszi s a maga részére a jutalom-

díjat kiköti, de az eladás tényleges bevégzése előtt cselekménye felfedeztetik. A mennyiben az eladásra vonatkozó intézkedések, pl. szerződés megkötése, kérvény beadása stb., még meg nem történtek, az ezt megelőző alkudozások csak büntetés alá nem vonható előkészületet képeznek.

9. A bünv. elj. a 361. §. esetében csak a sértett fél indítványára indítható, — a 362. §. szerint minősülő esetben azonban hivatalból indítandó meg.

10. A hűtl. k. vétsége (361. és 362. §§.), mely 3 évig terjedh. fogházzal büntetendő, 3 év alatt, — a hűtl. k. büntette pedig (363 §.), melynek büntetése 5 évig terjedh. börtön, 5 év alatt évül el (106. §. és 59. sz. döntv.)

11. Mellékbüntetés gyanánt a hűtl. k. minden esetében a hivatalvesztés alkalmazandó (364. §.).

12. Illetékes elsőfoku biróság a kir. törvényszék (Bev. III.).

13. Judicatura a szaklapokban. *A*) A „Magy. Ig. ügy." Döntv. Tárában: a jegyszedő, ki használt jegyeket ujból elárusít, hűtlen kezelés miatt büntetendő (II. k. 66.).

XXIX. FEJEZET.

A jogtalan elsajátitás.

1. Bevezetés.

I. A jelen fejezet több oly vétséget egyesit, melyek a lopással és sikkasztással legszorosabb összefüggésben állanak, azoktól mindazonáltal a tényálladék egyik vagy másik ismérve által különböznek.

A 365—367. §§-ban körülirt vétségek megegyeznek a lopással, illetve sikkasztással abban, hogy tárgyuk a tettes tulajdonához nem tartozó, tehát idegen ingó dolog, — ellenben a 368. §-ban meghatározott vétség a tulajdonos saját dolgának jogtalan elvételére vonatkozik. Amazok tehát helyesen foglaltatnak össze „jogtalan elsajátitás" elnevezés alatt, míg az utóbbi vétség inkább „jogtalan elvétel" nevet nyerhetett volna.

Ezektől eltekintve a lényeges különbségek, melyek a jelen fejezetben foglalt vétségek, s a lopás, illetve sikkasztás közt fenforognak, a következők:

1. A 365. §-ban megh. vétség (Funddiebstahl) abban különbözik a lopástól, hogy itt a tettes az elvesztett idegen dolgot sajátitja el, és igy nem sérti meg az idegen birtokot, vagy birlalatot;

minthogy azonban sokszor csak nehezen lehet megállapitani, vajjon a tettes másnak birtokából vette el, vagy találta-e a dolgot: ezért ezen vétség legszorosabban a lopással határos;

2. hasonló szempont alá esik a talált kincs elsajátitása is (366. §.), azon különbséggel, hogy míg a találásnál oly dologról van szó, mely másnak tulajdonához tartozik: addig a régi kincs már az uratlan dolgok közé sorozandó, és igy ennek elsajátitása inkább az idegen foglalási jog, mint a tulajdon megsértését képezi;

3. a véletlenségből vagy tévedésből birtokba vett dolog elsajátitása (367. §.) csaknem teljesen azonos a sikkasztással, mert a tettes itt is a birtokában vagy birlalatában lévő idegen ingó dolgot sajátitja el, — s a különbség csak az, hogy a sikkasztásnál rendszerint reábizás által, mig a jelen esetben véletlenségből vagy tévedésből jut valaki az idegen dolog birtokába;

4. a saját dolog jogtalan elvétele (368. §.), az elkövetés módját tekintve megegyezik a lopással, mert az ingó dolog itt is másnak birtokából vagy birlalatából vonatik el, — de megkülönbözteti attól belső lényege, a mennyiben itt a tettes az által, hogy saját dolgát veszi el, nem a tulajdont, hanem csak az idegen birtoklási vagy használati, illetve zálogjogot sérti.

A felsorolt vétségek a német b. btk.-ben nem fordulnak elő külön fejezetben, hanem úgy a talált, mint a véletlenség vagy tévedés folytán birtokba vett dolog jogtalan elsajátitása sikkasztást képez (246. §.), — mig a saját dolog jogtalan elvétele a zálogbirtokostól vagy haszonélvezőtől a „Strafbarer Eigennutz" cz. fejezetben (289. §.) fordul elő. Az 1843. évi m. javaslat a talált vagyon elsajátitásáról külön intézkedett, a jelen törvény keletkezését megelőző olasz büntetőjavaslat pedig *„Dell'appropriazione indebita"* czím alatt külön fejezetben foglalta össze a fennebbiekkel azonos vétségeket. Ez természetes következménye annak, hogy a sikkasztás fogalma az olasz törvényhozás által a reábizott dolog elsajátitására korlátoltatott: s minthogy a jelen törvény is ugyanezen álláspontot foglalta el: ez okból a jelen fejezet is az olasz büntetőjavaslat mintájára, s a 43-ik évi m. javaslat nyomdokán lett megalkotva.

II. Az elsőfokú biráskodás a jelen fejezet összes eseteiben a kir. járásbiróságok hatásköréhez tartozik (1880: XXXVII. t.-cz. 40. §. 1. p.).

Felebbvitel másodfokban a kir. itélőtáblához történik; ennek itélete ellen azonban további felebbvitelnek a m. kir. Curiához csupán az anyagi b. t. törv. nem helyes alkalmazása miatt, s csak az esetben van helye: 1. ha büntetendő cselekmény esete nem forog

fenn, — 2. ha valamely bűntett, vagy elsőfokúlag a kir. törvényszékek hatásköréhez utalt vétség kihágásnak, vagy a kir. járásbiróság hatásköréhez utalt vétségnek minősittetett (1883. VI. t.-cz. 6. és 7. §§.), mely utóbbi eset azonban itt nem fordulhat elő, minthogy a kir. törvényszék illetősége a szóban forgó vétségekre nézve ki van zárva.

2. A talált dolog jogtalan elsajátitása.

365. §.

A ki idegen dolgot talál és azt nyolcz nap alatt a hatóságnak vagy annak, a ki elvesztette, át nem adja: a talált dolog jogtalan elsajátitásának vétségét követi el és három hónapig terjedhető fogházzal, valamint ötszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

M. i. 1. Mi a találás? Azt hiszszük, hogy minden controversiák daczára a leghelyesebben határozzuk meg következőleg: Véletlen ráakadás valamely ingó dologra, mely dologról annak, a ki ráakadt, alapos okoknál fogva azon meggyőződésben kell lennie, hogy az elveszett, s ez okból magát e dolognak magához vételére jogositottnak kelle tartania. Általában találó lesz e meghatározás, azonban kérdésessé válhatik: vajjon szükségszerüleg véletlennek kell-e lenni a ráakadásnak? Számtalan eset van, midőn látjuk, hogy valaki egy bizonyos helyen elvesztett valamit, s ily esetben az, a ki látva az elvesztést, keresi az elvesztett dolgot: ha megtalálja, nem véletlenül akadt reá. Ennek ellenére, s a most emlitett esetre is alkalmazható lesz a fennebbi meghatározás; mert ez esetben sem tudja a kereső, hogy mely helyen, mely ponton fekszik a keresett dolog; hisz ha ezt tudná, nem is keresné azt. A feltalálás, a ráakadás tehát ez esetben is véletlen.

De ezzel fontos jogi következmények vannak kapcsolatban. A találás mindenekelőtt elvesztett dolgot tételez fel; vagyis *oly dolgot, mely nincs másnak birtokában, illetőleg birlalatában.* Épen abban különbözik a talált dolog elsajátitása a lopástól, mert a lopás másnak birtokában vagy birlalatában levő dolog elvételét föltételezi, mig a 365. §-nak más birtokában vagy birlalatában nem létező dolog eltulajdonitása képezi tényálladékát.

Ámde épen a birtok és a birlalat kérdései azok, melyek gyakran igen vitásak. A tulajdonos tudja, hogy hol van valamely dolog; ő szándékosan tette azt valamely szokatlan helyre, úgy hogy az, a ki arra megy, azt elvesztettnek tarthatta, és ezen okból vette magához. Ha az apprehendáló átadta azon tárgyat a hatóságnak, vagy megtudván, hogy ki a tulajdonos, átadta ennek: természetesen nem forog fenn kérdés. De ha a magához vett dolgot megtartja: kérdés lesz, vajjon lopást, vagy a 365. §-ban meghatározott cselekményt követett-e el?

A helyes megoldás az általunk adott fogalommeghatározásból resultál. *Ha ugyanis a találó, alapos okoknál fogva volt azon meggyőződésben, hogy a dolog, melyet ő magához vett, elvesztett dolgot képez:* ez esetben a talált dolog elsajátításában lesz bűnös; ellenkező esetben pedig: lopást követett el. A mit a lopásnál a belső constitutiv elemre nézve mondottunk, az itt is alkalmazandó. „A szándéknak — mondottuk ott — át kell hatnia a cselekmény valamennyi anyagi ismérvét"; és ezt tartva fenn a jelen esetben is, megállapításunknak annak kell lennie, hogy arra nézve, hogy lopás forogjon fenn, a tettesnek tudnia kell azt is, hogy a dolog másnak birtokában vagy birlalatában létez. A ki ezt nem tudja, a ki tehát alapos okoknál fogva hiszi, hogy azon dolog nincs másnak birtokában vagy birlalatában: az jogosan apprehendálja azt; annak bűntette tehát csak később, vagy is a jogosan magához vett dolog átadásának elmulasztásával, illetőleg az eltulajdonítással áll be. Ez az, a mit a talált dolog eltulajdonításának tényálladékául állapít meg a 365. §.

A tettes tudata lévén az elhatározó, egyes esetekben megtörténhetik, hogy a tulajdonos birtokában levő dolognak apprehendálása és eltulajdonítása fog talált dolog elsajátításának minősíttetni; daczára annak, hogy azon dolog nem veszett el, s hogy azt a tulajdonos előtte ismeretes czélból tette oda, a hol volt, es hollétét igen jól tudta. Ezen lehetőség abból resultál, a mit a lopásnál a belső constitutiv elemekre vonatkozólag részletesebben kifejtettünk. A mint nem elég, hogy a dolog objective másnak tulajdona legyen, s megszünteti a lopást, ha a tettes azon meggyőződésben volt, hogy a dolog az ő saját tulajdona: ép úgy áll ez a birtokra, illetőleg a birlalatra nézve is, mely tekintetben szintén megszünik a lopás, ha oly dolog, mely objective másnak tettleges birtokában van, alapos okokból, birtokon, illetőleg birlalaton kívül létezőnek tartatik. Ily esetben tehát nem a birtokból vagy birlalatból való elvétel, hanem a birtokláson kívül levőnek tartott dolog eltulajdonítása, a tulajdonnátétel állapítja meg a bűnösséget.

Annak megitélése, vajjon a dolog apprehendálásánál alapos okai voltak-e a tettesnek arra nézve, hogy azt elvesztettnek tartsa: mint ténykérdés a biró cognitiója körébe tartozik; erre nézve a törvény nem adhat utasítást; ezen megállapítás mindenik esetben a fenforgó körülményektől függ.

Többen s különösen a franczíák különbséget tesznek a közt, ha valaki más által elvesztett dolgot keres, s már a keresésnél azon szándéka van, hogy azt megtalálás esetére eltulajdonítja; és a közt, ha véletlenül találván meg az elvesztett dolgot: megtartási szándéka csak később keletkezik. A delictum természetére nézve, a mennyiben e keresett dolog nincs másnak birtokában, a két eset közt nincs különbség; a különbség csakis a bűnösségi fok, s így a büntetés tekintetében igazolt. E követelménynek elég tétetik, a büntetés mértékének maximum és minimum közti megállapítása által, a nélkül, hogy e czélból akár külön species, akár külön büntetési tétel megállapítása válnék szükségessé. (Anyaggy. II. k. 710. és 711. l.)

2. Feltünik talán, hogy a 365. §. nem említ sem eltulajdonítást, sem jogtalan használatot, hanem a bűnösséget, a visszaadás vagy a feljelentés elmulasztásához köti. Ez jogi szempontból kifogás alá esbetik, és kétségtelen, hogy itt az eltulajdonítás praesumálása állapíttatott meg criterion gyanánt. De mi ezt szükségesnek tartottuk. A talált dolog birtokba-vétele jogos cselekmény lévén: azon mozzanat, midőn a jogos cselekmény a jogtalan eltulajdonításba megy át a legtöbb esetben nem ismerhető fel.

Mi tehát egy külső s világosan felismerhető ismérv megjelölését láttuk czélszerűnek mind a találó, mind az elvesztő érdekének szempontjából. Az előbbi, a visszaadás vagy feljelentésnek elmulasztása esetében ezen idő eltelte előtt nem lesz a biróság elé hurczolható, s indokolatlanul gyanusítható: az utóbbira nézve pedig nagyobb garantia, ha a törvény bizonyos időt állapít meg, mely idő alatt az átadásnak vagy feljelentésnek büntetés terhe alatt meg kell történni. A „hatóság" alatt a rendőri hatóság, a községi elöljáróság is értetvén: a kötelesség teljesítése idóveszteség, költség és fáradság nélkül eszközölhető. (U. o. 711. l.).

Jegyzetek. 1. A talált dolog jogtalan elsajátítása a *korábbi gyakorlat* szerint vagyonbiztonság elleni kihágást képezett, az austr. btk. szerint pedig csalás vétsége volt. A jelen törvény az előbbinél súlyosabb, az utóbbinál enyhébb lévén: ehhez képest azon területen, hol az austr. btk. volt érvényben, a korábban elkövetett ilynemű cselekményre a jelen törvény alkalmaztatott (Btj. T. I. 309. l.), mig egyebütt a korábbi gyakorlat alapján minősíttetett az eset (IV. 330. l., V. 134.).

2. E vétség *alanya* akárki lehet, kivéve az elvesztett dolog tulajdonosát, mert erre nézve a dolog nem idegen.

3. *Tárgya* e vétségnek vagyoni értékkel biró, idegen ingó dolog, mely ismérv tekintetében a lopásnál előadottak irányadók (333. §. 2. j.). De a mig a lopás tárgya csak oly dolog lehet, mely másnak birtokában vagy birlalatában van, addig itt éppen ellenkezőleg csak oly dologról lehet szó, mely nincsen másnak birtokában, illetve birlalatában. A mennyiben az ily dolog senki tulajdonához nem tartozik: az uratlannak tekintendő s rendszerint bárki által szabadon elfoglalható; ha azonban a tulajdonos nem mond le a dologra vonatkozó jogáról, hanem csak véletlenül elesik annak gyakorolhatásától, ez esetben a dolog másnak tulajdonához tartozik ugyan, de mint elveszett tárgy annak birlalatába jut, a ki azt megtalálja. Az ily dolog tehát a tulajdonosra nézve elveszett, mig arra nézve, ki annak birtokába jut, talált dolog. A jelen vétség tárgya csak ily dolog lehet; hogy azonban mikor tekintessék a dolog elveszettnek: ez mindig a concret körülményektől függ. Az előadottak szerint elveszett dolog az volna, melyről tulajdonosa, illetve eddigi birtokosa nem tudja, hogy hol hagyta el, s a mely tényleg valóban kiesett birtoklásának köréből. Ha tehát a dolog csak elhányódott, de még azon helyen van, melyre a birtokos uralma kiterjed, vagy ha az hallgatagúl másnak birtokába ment át, ki azt megőrizni s

visszaadni köteles: az ily dolog nem tekinthető elveszettnek, habár a tulajdonos időlegesen nem is tudja, hogy hol van az. Épp ezért az ily dolog nem a jogtalan elsajátítás, hanem a lopás tárgya leend; mihez képest lopás állapíttatott meg: *a*) midőn vádl. egy helyi gőzösön feladott ruhaneműeket elsajátított: mert a hajó nem semleges tér, hanem a kapitány felügyelete alatt álló körülhatárolt helyiség, és igy a tárgyak okvetetlenül valakinek birtokából vonattak el (Btj. T. III. 266.);

b) midőn vádl. hurczolkodás alkalmával a folyosóra esett szivarszipkát eltulajdonította, mert a kérdéses tárgy elveszett, illetve talált dolognak tekinthető nem volt (IX. 287.).

Az elveszett dolog mindenkor tárgya lehet a találásnak, — de a találáshoz subjectiv értelemben nem szükséges feltétlenül, hogy a kérdéses dolog valóban elveszett legyen. Ha ugyanis az, ki valamely dolgot birtokláson kivüli állapotban talál, a körülmények folytán azt hiheti, hogy azt tulajdonosa elvesztette: úgy ő a dolgot legjobb tudomása szerint csak találta, de nem vette el másnak birtokából vagy birlalatából, habár a tényleges állapot az volna is, hogy a tárgyat csak ideiglenesen és szándékosan hagyta a kérdéses helyen tulajdonosa (M. i. 1.).

Igy pl. midőn vádl. az úton, tulajdonosa által félretett zsák málét megtalálta, és magával vitte, a 365. §. alapján itéltetett el: mert azon körülményből, hogy a zsák málé a közúton elhagyva feküdt, azt elvesztett dolognak alaposan hihette (V. 134.), — ellenben egy más esetben vádl., ki egy ruhával telt ládát a sétányról, hová azt vivői ideiglenesen elhelyezték, megtalált és elsajátított, lopás miatt lett elitélve: mert tudta, hogy a dolog csak félre van téve, tehát nem elveszett (VI. 292.).

Azon kérdés, vajjon a dolog másnak birtokában, illetve birlalatában, vagy birtokláson kivüli állapotban volt-e, egyéb körülmények folytán is felmerülhet. A határvonal tekintetében lásd a 333. §. 6. jegyz. *a*) pontját. A gyakorlatban a 365. §. alapján jogtalan elsajátítás állapíttatott meg: *a*) midőn vádl. a tolvaj által házánál elrejtett árpát megtalálta és elsajátította (Btj. T. IV. 330.), — holott ez esetben a 367. §. lett volna alkalmazandó: mert vádl. akkor, mikor az árpát megtalálta, annak már birtokában volt; *b*) midőn vádl. a boltjában elvesztett váltókat kibocsátói aláirással ellátta, és forgalomba hozta (IX. 187.), mely esetben szintén a 367. §. lett volna álkalmazandó;*) — ellenben helyesen mellőztetett a 365. §.; *c*) midőn vádl. az utczára kifutott házi állatot elsajátította, mert az ily állat még gazdája birtokában lévőnek tekintetvén, annak elvétele lopást képez (VI. 414.); *d*) midőn vádl. a tulajdonos zsebéből az ő szeme láttára kiesett órát felvette és elsajátította, mert az óra a kiesés által nem szünt meg a tulajdonos birtokában lenni (XIV. 220.).

4. A *büncselekmény* abban áll, hogy a tettes a birtokába jutott talált dolgot elsajátítja. A találás s az ebből kifolyó birtokbavétel megengedett cselekmény lévén; azon egyén, ki ily módon

*) E tárgyról l. *dr. Baumgarten Isidor* értekezését (Btj. T. IX. 165.).

jut valamely dolog birtokához, egyelőre épp oly helyzetben van, mint az, kire valamely idegen ingó dolog megőrzés vagy továbbadás végett reábizatott. A mint tehát az utóbbi esetben csak akkor követtetik el sikkasztás, ha a birtokló akarata oly módon változik meg, hogy azon tárgyat, melyet eddig a tulajdonos nevében birt, ezentúl sajátja gyanánt akarja birni: épp ily irányban kell a talált dolog birtoklójának is akarnia és cselekednie, hogy a dologhoz való viszonya a 365. §-ba ütköző vétséggé minősüljön. Ezért több büntetőtörvénykönyv a sikkasztással azonosította a talált dolog elsajátítását is. Van azonban egy körülmény, mely ezen egybeolvasztás ellen szól, — és ez az elsajátítás módja. A sikkasztás előfeltétele ugyanis rendszerint valamely megengedett birtok vagy birlálás, mely mindaddig jogszerűnek tekintendő, mig a birtokos vagy birlaló valamely külső cselekménynyel jelét nem adja annak, hogy a dolgot mint sajátját kezeli. Legkevesebb, mit erre nézve megkivánhatni, abban áll, hogy a birtokló a dolgot a visszakövetelésre jogosult előtt eltagadja; a találásnál azonban rendszerint ismeretlen az, ki az elveszett dolgot birja, s ennélfogva itt legtöbbször alkalma sem nyilik a jogosultnak arra, hogy a dolgot visszakövetelje. Ha tehát ily esetben a találó a dolgot egyszerűen magánál tartaná a nélkül, hogy azzal egyelőre másként rendelkeznék: ekkor — elsajátítási cselekmény hiányában — bármily hosszú idő eltelte után sem lehetne a vétkességet megállapitani. A találónál tehát tovább kell menni, mint a reábizott dolog birtokosával szemben. A különbség abban áll, hogy az idegen dolog találóját törvényileg kötelezni lehet és kell, miszerint az ekként birtokába jutott tárgyat bizonyos idő alatt tulajdonosának adja vissza, vagy a hatóságnak adja át, — s a mennyiben az illető ezen idő alatt kötelességének eleget nem tesz, ilyetén magatartása már elsajátítási cselekménynek veendő (M. i. 2.). Törvényünk 8 napi határidőt állapitott meg, mely alatt az idegen dolog találója azt a hatóságnak, vagy annak, a ki elvesztette, átadni köteles.

5. Ezek folytán a jelen vétség specialis büncselekménye abban áll, hogy az idegen dolog találója „azt *nyolcz nap alatt a hatóságnak, vagy annak, a ki elvesztette, át nem adja*". Hatóság alatt bármily közigazgatási, birói vagy rendőri hatóság s ezek hivatott közege értendő, ide számítva a községi elöljáróságot és csendőrséget is. A mennyiben a találó nem a hatóságnak adja át a dolgot, első sorban azon személy jön figyelembe, a ki azt elvesztette; ha azonban ez nem azonos az elvesztett dolog tulajdonosával, s a találó az utóbbinak adja vissza a dolgot, ez által épp úgy eleget tett kötelességének, mint ha az elvesztőnek adta volna azt át. Ha pedig tévesen egy harmadik személynek adta a talált dolgot, kiről azt vélte, hogy annak tulajdonosa, vagy elvesztője volt: ez esetben a büntetlenség a ténybeli tévedésen (82. §.) alapul. Az átadási kötelezettség nem szószerinti értelemben veendő, hanem elég az is, ha az illető pl. a dolog tulajdonosával vagy a hatósággal tudatja, hogy bizonyos dolgot megtalált, s azt a jogosultnak bármikor rendelkezésére bocsátja. A 8 napi határidő, mely alatt ennek meg kell történni, a találás

napja után következő első napon veszi kezdetét. Mihelyt a 8 nap eltelt, a nélkül, hogy a találó a dolgot illetékes helyen átadta vagy bejelentette, ezzel a jogtalan elsajátítás rendszerint bevégzettnek tekintendő; — s ily esetben kivételesen csak akkor állapítható meg a büntetlenség, ha a találó bebizonyítja, hogy neki komoly szándéka volt a dolgot visszaadni, s a 8 napi határidőt csak tudatlanságból, hanyagságból vagy legyőzhetetlen akadály miatt mulasztotta el. Míg a 8 napi határidő le nem telt: a bűnösség rendszerint meg nem állapítható; ha azonban a találó már ezen idő eltelte előtt is úgy rendelkezett a dologgal, mint sajátjával, így pl. ha azt eladta, elzálogosította, felhasználta, vagy a visszakövetelésre jogosult előtt eltagadta: ekkor a dolog elsajátítása már megtörténvén, ez által a vétség elkövetése is kétségtelenné vált. Ehhez képest vádl., ki egy vasuti állomáson pénzt találván, annak egy részét elköltötte s pótolni nem tudta, a 365. §. alapján lett elítélve, mert habár 8 nap letelte előtt fedeztetett fel, a pénzzel történt rendelkezés által, miután azt pótolni nem tudta, az elsajátítást már bevégezte (Btj. T. XIII. 45.), — ellenben egy más esetben vádlottak, kiknél házkutatás alkalmával deszkára akadtak, felmentettek a vád alól, mert ekkor azon 8 nap, mely alatt a dolgot átadni kötelesek lettek volna, még el nem telt (Btj. T. VII. 310.).*)

6. A jogtalan elsajátítás szándékos büntetendő cselekmény lévén, annak lényegéhez a *dolus* mindenkor megkivántatik. Ez a jelen esetben abban áll, hogy a talált dolog birtokosa azt saját tulajdonává tenni akarja, s egyszersmind tudja, hogy ehhez joga nincs. Első tekintetben a miatt válhatik kétessé a szándék létezése, mert a dolog átadására megszabott törvényes határidő elmulasztása magában véve csak formailag bizonyítja az eltulajdonítás szándékát, holott sok esetben megtörténhetik, hogy a találó a határidő elmulasztása daczára sem akarta a dolgot elsajátítani. Így pl. ha valaki csak a 9-ik vagy 10-ik napon adja át a dolgot, mely miatt még följelentve nem lett, s a melyre nézve előlegesen is nyilvánította visszaadási szándékát: ez esetben a 8 napi határidő elmulasztásánál nyomatékosabb leend az, hogy a találóban egyáltalában nem volt meg az eltulajdonítási szándék s ezt positiv cselekményeivel is bizonyította. Ha azonban a találó nemcsak elmulasztja a határidőt, hanem felfedeztetése előtt másként sem adja jelét annak, hogy a dolgot vissza akarja adni: ekkor utólag hiába hivatkozik arra, hogy nem tudta a törvényt (81. §.), s hogy a dolgot később átadta volna

*) Egy eset alkalmából, mely szerint egy czigány az általa talált 50 frtot másnap kiadni megkisérelte, s melyre a kir. Curia a 365. §-t alkalmazta, élénk vita fejlődött ki a „*Jog*“ 1877-iki folyamának hasábjain. *Vargha Ferencz* szerint a 365. §. vétségét 8 nap letelte előtt soha sem lehet megállapitani, hanem a dologgal való jogtalan rendelkezés ily esetben a kh. btkv. 127. §-a alá esik (12. l.), mig *Kelemen Samu* elfogadva ugyanazon alapot, a találást követő 8 nap letelte előtt a 367. §-t véli alkalmazandónak, mert a találó is véletlenség által jut a dolog birtokába (50. l.). Ezekkel szemben dr. *Gyurkovich László* és *Nagy Elek* alaposan kifejtették, hogy a 365. §. a kritikus 8 napon belül elkövetett cselekményre is alkalmazandó, ha az által a dolog elsajátítása kétségtelenné vált (61. és 83. lapok).

tulajdonosának. Ily esetben a dolus törvényes praesumptiója lép előtérbe, s minthogy azt a jelzett kifogással megdönteni nem lehet: ez alapon vádl. bűnössége megállapitandó. A jelen vétségnél tehát a szándék rendszerint magában a tettben, illetve mulasztásban foglaltatik (res in se dolum habet), — s ha valaki azt tagadja: úgy neki kell bizonyitania, hogy eltulajdonítási szándék nélkül mulasztotta el a dolog átadását. A bizonyítékot erre nézve rendszerint a terhelt előzetes nyilatkozatai vagy oly cselekedetei képezik, melyekből kitűnik, hogy ő nem akarta elsajátítani a találás útján birtokába jutott dolgot. Ily alapon felmentetett például azon vádl. is, ki az általa talált tárczát a tulajdonos nevében jelentkező egyénnek ki nem adta, de a hatóságnál még aznap letette: mert habár azt feljelentés után adta át, mégis, miután a visszaadást nem a tulajdonosnak tagadta meg s ugyanekkor névjegyét is átadta, a tárczát pedig 8 nap leforgása előtt tényleg visszaadta, ezen ténykedése által jóhiszeműsége igazolva lett (Btj. T. I. 414.). A jogtalanság tudata kizárva lehet, pl. azon téves feltevés által, hogy a dolog, melyet az illető talál, nem elveszett, hanem elhagyott, tehát uratlan tárgy, melyet bárkinek is joga van elsajátítani. A károsítás czélzata s maga a tényleges károsítás épp oly kevéssé tartozik ezen vétség dolusához, mint a hogy nem kivántatik az meg pl. a lopásnál és sikkasztásnál. Ebből kifolyólag oly esetben is jogtalan, tehát büntetendő leend a talált dolog elsajátítása, midőn a tettes ennek értékéből a dolog tulajdonosa irányában fennálló követelését akarta kiegyenlíteni, s e végből tartotta azt meg magának (Önbiráskodás). Hogy a tényálladék szempontjából közömbös az, vajjon a találó már azon szándékkal kereste-e a dolgot, hogy azt megtalálás esetén eltulajdonítsa, vagy csak később a találás után keletkezett benne ezen szándék: ez már a törvény indokolásában kifejtetett (M. i. 1.).

7. A büntetendő *közremüködés* tekintetében az általános elvek irányadók. Csupán a felbujtásra nézve jegyezzük meg, hogy ez a fenforgó esetben kétféle módon, t. i. a dolog birtokba vételére s a talált dolog megtartására vonatkozólag követhető el. Ezen különbség azonban jelentéktelen annál fogva, mert a tettesre nézve is közömbös, hogy a találás előtt, vagy csak a dolog birtokba vétele után keletkezett-e benne az eltulajdonítási szándék (L. 6. jegyzet). Ugyan ily szempont alá esik tehát a felbujtó is, s a jelzett különbségnek csak a beszámitásra nézve van annyi jelentősége, hogy súlyosabban büntetendő az, ki már a dolog birtokbavételénél bűnös szándékkal járt el, mint a kinél az eltulajdonítási szándékot csak a véletlenség idézte elő.

8. A *halmazat* szempontjából megjegyzendő, hogy ámbár ezen vétség bevégeztetik már az által, hogy a találó a dolgot 8 nap alatt vissza nem adja, habár azzal egyébként nem rendelkezett is: mindazonáltal a dologgal való további rendelkezés, így pl. annak felhasználása vagy elidegenítése nem képez ujabb büntetendő cselekményt, hanem csak folyománya és külső jelentkezése az elsajátításnak, mely itt a büntetés egyedüli tárgyát képezi.

9. A bűnvádi eljárás rendszerint hivatalból indítandó meg

és folytatandó, kivéve azon esetet, ha az elsajátitónak házastársa, fel- vagy lemenő ágbeli rokona, testvére, vele közös háztartásban élő rokona, gyámja, gondnoka vagy nevelője károsittatott meg (369. §.).

10. Illetékes a kir. járásbiróság (Bev. II.).

11. *Judicatura a szaklapokban.*

A) A „Jogt. Közlöny"-ben, és pedig: *a*) *a Döntvény-Tárban:* a jogtalan elsajátitást nem zárja ki az, hogy általa valódi vagy vélt követelés kielégitése czéloztatik (uj. f. II. k. 201. l.); a ki elrejtett dolgot talál és azt megtartja, nem tudva, hogy azt tulajdonosa elrejtette, jogtalan elsajátitás vétségében bünös (301.); *b*) *a mellékleten:* a ki tudja, hogy az általa talált dolog csak félre van téve, ennek elvétele által lopásban, ha pedig azt hiszi, hogy a dolog elvesztett, jogtalan elsajátitásban válik bünössé (1883. 244. l.)

B) A „*Btj. T.*" XV. és XVI. kötetében: a ki másnak szóló utánvételes postai küldeményre vonatkozó leadó vevényt megtalálja, s erre a küldeményt kivenni akarja, de az utánvételi összeg le nem fizetése miatt az neki ki nem adatik, az illető ez által nem követ el büntetendő cselekményt, mert hiányzik a kárositás (XV. k. 58.) *); ki a káros által, habár saját birtokán, elvesztett dolgot, megtalálja és elsajátitja, nem lopást, hanem jogtalan elsajátitást követ el (XVI. 394. l.).

3. A régi kincs jogtalan elsajátitása.

366. §.

A ki régi kincset talál és azt a hatósághoz nyolcz nap alatt be nem jelenti: a talált kincs jogtalan elsajátitásának vétségét követi el és ezer forintig terjedő pénzbirsággal büntetendő.

A hatóságnál előre bejelentett kutatás esetében a büntetésnek csak akkor lesz helye, ha a talált tárgyak 30 nap alatt nem jelentetnek be.

A talált kincs ezen esetekben elkoboztatik.

Jegyzetek. 1. Ezen szakasz lényegileg u. azon elven alapúl, mint a megelőző. A kincs ugyan, mint ilyen, senki tulajdonához sem tartozik, sőt törvényeink szerint annak egy részéhez eltulajdonitási joga van a találónak; minthogy azonban u. azon törvények a talált kincs másik hányadrészét a föld tulajdonosának és az államkincstárnak tartják fenn: ezeknek ahhoz épp oly joguk van, mint az elveszett dologra vonatkozólag az elvesztőnek. **) Ha tehát a kincs találója azt törvényellenesen egészen magának akarja megtartani: az őt meg nem illető rész elsajátitása miatt épp úgy bün-

*) L. u. o. Vargha Ferencz értekezését.

**) A talált kincs felét a föld ura, felét a találó nyeri; ha pedig értéke 150 frtot meghalad, 3 egyenlő részre osztatik a föld ura, a találó és a kir. kincstár között. (Zlinszky. Magy. mag. jog 212. l.).

tetendő, mint a talált dolog jogtalan elsajátitója. Korábbi törvényeink szerint a talált kincs elsajátitása nem volt büntethető; mihez képest egy esetben vádlott, ki 1880. aug. 26-án régi kincset talált, és azt be nem jelentette, fölmentetett: mert habár a bejelentés ideje csak szept. 2-án járt le, de mivel a 366. §. szerint a találás és a bejelentés elmulasztása együtt képezik a büntethetőség alapját, ez okból a cselekmény a találás idején fennálló törvény szerint volt elitélendő (Btj. T. XIII. 111.).

2. E vétség *alanya* bárki, tehát azon föld tulajdonosa is lehet, hol a kincs feltaláltatik. Ez esetben ugyan, ha a talált kincs értéke 150 frtnál nagyobb a találót a kincs $^2/_3$-a illeti meg, — egy harmad rész azonban ekkor is az államkincstárnak lévén kiszolgáltatandó: erre nézve az elsajátitás jogtalan leend.

3. *Tárgya* e vétségnek „régi kincs", — vagy is oly ékszer, érczpénz vagy drágaság, melynek holléte senki által sem ismertetik, s a mely régiségénél fogva sokkal nagyobb értéket képvisel, mint a minővel azon anyag bir, melyből a kérdéses ékszer stb. készült. Ugyanezért a régi kincs elsajátitásának büntetése nemcsak magánjogi érdekből mint a jogosult megkárositása, hanem a régi kincsek történelmi becsénél fogva, közérdekből is indokolt (Anyaggy. II. k. 712.).

4. A *büncselekmény* lényegét itt is az elsajátitás képezi, mely vagy akként nyilvánúl, hogy a régi kincs feltalálója azzal, mint sajátjával rendelkezik (pl. elidegeniti vagy elzálogositja) mely esetben az elsajátitás 8 nap letelte előtt is bekövetkezhetik, — vagy abban áll, hogy a találó a kincset 8, illetve 30 nap alatt a hatóságnál be nem jelenti. Hatóság alatt itt is ugyanaz értetik, a mi a 365. §. esetében; a 8, illetve 30 napi határidő a találást követő napon veszi kezdetét; a bejelentés pedig bármily alakban, tehát szóval, vagy irásban, megtörténhetik.

5. A *szándék* tekintetében l. a 365. §-nál előadottakat (6. jegyz.). Ezen vétség is dolosus lévén, a találónak azon akarattal kell a bejelentést elmulasztania, hogy a talált kincset a hatóság elől eltitkolja, s magának megtartsa, egyszersmind pedig tudnia kell, hogy ezen eljárás a törvénybe ütköző és jogtalan

6. *Büntetésül* a törvény pénzbirságot állapit meg, kétségtelen azonban, hogy ez csak helytelenül választott kifejezés, mert a jelen törvény pénzbirságot egyáltalán nem ismer, hanem csak pénzbüntetést (20. §.). Előforduló esetben tehát a biróságnak pénzbüntetést kell, az 53. §. figyelembenvételével, kiszabnia. *Mellékbüntetés* gyanánt a talált kincs elkobzása szerepel. A vétkességet megállapitó itéletben tehát ezt is ki kell mondani, mert különben az elkobzás nem eszközölhető. Az elkobzott kincs értékesitésére nézve l. a 61. §-nál mondottakat.*)

*) A talált kincs elkobzásáról l. *Galamb István* értekezését, melyben az e tárgyra vonatkozó udvari és cancelláriai rendeletekből kimutatja, hogy az elkobzás csak a tettest illető kincs részletre terjedhet ki, a többi rész pedig felosztás végett a pénzügyministeriumhoz felterjesztendő, — ha pedig a kincs oszthatatlan, pl. egy régi aranyedény, ekkor az egészben felterjesztendő, s a pénzügyminister azután az érték egyharmadát pénzben visszaküldi az eljáró biróághoz, mely azt ugyanazon czélra fordítja, melyre a pénzbüntetések fordítandók. (Magy. Ig. ügy XXIII. k. 197. l.).

7. A *bünvádi eljárás* hivatalból inditandó meg. A 369. §. ez esetben, ha a talált kincs értéke 150 frtnál nagyobb, nem alkalmazható, mert az egyik károsult fél mindig az államkincstár lévén, ezzel szemben az idézett §-ban jelzett viszony sohasem foroghat fenn.

8. Illetékes a kir. járásbiróság (Bev. II.).

4. A véletlenségből vagy tévedésből birtokba vett dolog jogtalan elsajátítása.

367. §.

Vétséget követ el és hat hónapig terjedhető foghászsal büntetendő: a ki másnak tulajdonát képező ingó dolgot, ha véletlenségből vagy tévedésből birlalatába jutott, jogtalanul elsajátítja.

M. i. Az, a kinek a pénztárnok nagyobb összeget fizet ki, mint a mennyi neki jár; az, a kinek más pénzével terhelt levele, vagy másnak vagyona tévedésből átadatik, például a nevek egyenlősége következtében; az, a kinél valakinek esernyője, tárczája, órája, vagy más ingósága hagyatott: mindenik esetben véletlenségből vagy tévedésből juthat, illetőleg jutott, vagy az egész átadott dolog, vagy egyik részének az őt nem illető fölöslegnek birtokába. Mindezekre tehát ha azt, a mi őket nem illeti, eltulajdonitják, a mennyiben csalás nem forog fenn: a 367. §. lesz alkalmazandó.

Ezen szakasz esetei kivételt képeznek a 355. §. alól, s minthogy külön ismérvek megállapitása mellett büntetésükről is külön törvény rendelkezik: ez okból azon átalános szabálynál fogva, in omni legum ordine specialia derogant generalibus, nem mint sikkasztás, hanem mint jogtalan elsajátitás lesznek büntetendők.

A sikkasztás ugyanis feltételezi, hogy a dolog, a tulajdonos tulajdoni és rendelkezési jogának fentartása mellett jutott legyen a sikkasztó birtokába vagy birlalatába: ez nem forog fenn a 367. §. esetében. A sikkasztás esetében, ha ez nincs is külön kimondva a törvényben: a dolog mindig vagy megőrzés, kezelés, értékesités vagy feldolgozás czéljából adatik át; ellenben a 367. §. esetében minden utasitás és megszoritás nélkül ugyan, de tévedés vagy véletlen következtében jut a dolog az eltulajdonitónak birtokába. Különbség tehát igen is fenforog a két cselekmény közt s az utóbbi kevésbbé súlyos, mint a sikkasztás. (Anyaggy. II. k. 719. l.).

Jegyzetek. 1. Ezen vétség a korábbi gyakorlat szerint, a mennyiben csalás megállapitható nem volt, vagyonbiztonság elleni kihágás gyanánt büntettetett (Btj. T. I. 201.). A jelen törvény szerint legközelebb áll az a sikkasztáshoz, s azzal úgy tárgya, mint a bünelkmény tekintetében teljesen megegyezik. A 355. §-ban ugyan „idegen ingó dolog", a jelen §-ban pedig „másnak tulajdonát képező" ingó dolog emlittetik, — de ez egészen mindegy: mert idegen dolog a tettesre nézve az, a mely nem tartozik az ő tulajdonához, és igy másnak tulajdonát képezi. E részben tehát különbség nem lévén, a vétség tárgya tekintetében a 355. §-nál előadottak (3. jegyz.) itt is alkalmazandók. Abban is megegyezik e két delictum, hogy mindegyik csak oly dolgon követhető el, a mely már előzőleg a tettes birtokába vagy birlalatába jutott, a nélkül, hogy ez büntetendő módon történt volna meg, — s a különbség csak abban áll, hogy mily módon jutott az illető a dolog birlalatába (355. §. 4. jegyz.). Itt tehát ezen speciális ismérv kifejtésére szorítkozunk.

2. A 367. §-ban körülirt vétség *tárgya* csak oly dolog lehet, a mely „véletlenségből vagy tévedésből" jutott a tettes birlalatába. Véletlenség alatt valamely esemény értetik, mely az emberi akarattól függetlenül jön létre, — a tévedés pedig az ember hibás felismeréséből vagy felfogásából kiinduló cselekmény, mely egészen mást eredményez, mint a mire a cselekvő akarata irányult. Ha a dolog véletlenségből jut valakinek birlalatába: az ily birtokba jutás magában véve soha sem lehet büntetbető, mert a mi az ember akaratától független, az iránt felelősséggel senki sem tartozik; a tévedés azonban már emberi cselekmény lévén: ez esetleg alapja lehet a dolog olyatén birtokba vételének is, a mely már magában véve büntetendő. Ha ugyanis az, ki a dolgot átveszi, felismeri az átadó tévedését, s tudja, hogy az illető pl. nem neki akarta átadni a kérdéses dolgot, vagy hogy nem oly értékü, vagy minőségü dolgot akart neki átadni, s ha ezt a tévedést ravasz fondorlattal felhasználva, a dolgot már elsajátitási szándékkal veszi birtokába: a birtokbavétel alapja ily esetben is tévedés leend, de csak az átadó tévedése, — ellenben az átvevő már bünös szándékkal járt el akkor, mikor a dolgot birtokba vette. A mennyiben ily esetben a csalás ismérvei, s jelesül a ravasz fondorlat s a tévedésben tartott és károsított személy azonossága, fenforognak: ekkor a tévedés által közvetitett birtokbavétel csalást képez; de ha a 379. §. egyik vagy másik ismérve hiányzik: ez esetben a birtokbajutás dolosus volta mellett sem lévén megállapitható a csalás, a büntethetőség nem a dolog birtokbavételénél, hanem csak tényleges elsajátitásánál kezdődik.

Némelyek ily esetben lopást állapitanak meg, mert a dolog birtokosa csak tévedésből egyezett bele abba; hogy az a tettes birtoklásába jusson, és igy az utóbbi másnak birtokából ennek valódi beleegyezése nélkül vette el a dolgot. Ez alapon a kir. Tábla és Curia is lopás miatt itélte el vádlottat, ki egy zsebóra találójától azt, mint az óra tulajdonosa átvette (Btj. T. XI. 317.), — holott ez esetben panaszos önkényt (habár téves feltevésben) adván át az órát: ennek folytán a lopás azon ismérve, hogy a tettes a birtokos vagy birlaló beleegyezése nélkül vegye el a dolgot, fenn nem forgott, míg másfelől az óra találója az elvesztő személyt helyettesitvén, s annak felelősséggel tartozván, a csalást nem lehetett volna kizártnak tekinteni azért, mert a megtévesztett és károsított személy azonosak nem voltak.*) Eltekintve tehát ezen esettől, a mely kétség kivül csalást

*) L. Bodor László értekezését (Btj. T. XII. 3.).

képezett, más esetekben, midőn a tettes az átadó tévedése folytán jut valamely dolog birtokába, s midőn a csalás ismérvei nem forognak fenn: nem lopást, hanem jogt. elsajátítást képez a cselekmény.

3. *A bűncselekmény* a 367. §. esetében ugyanaz, a mi a sikkasztásnál, t. i. a tettes birlalatában lévő idegen dolog jogt. elsajátítása. A mi tehát e tekintetben a sikkasztásnál mondatott (355. §. 5. jegyz. *a*), ugyanaz itt is alkalmazandó. A sikkasztás azonban nemcsak a dolog elsajátítása, hanem annak elzálogosítása által is elkövethető (355. §. 5. jegyz. *b*), holott a 367. §-ban csak elsajátításról tétetik említés. Ebből kifolyólag itt az elzálogosítás csak akkor tekinthető elkövetési cselekedetnek, ha az a dolog elsajátításával azonos, — ellenben oly esetben, midőn a tettes a visszaváltás szándékával és biztos kilátásával teszi zálogba a véletlenségből vagy tévedésből birlalatába jutott dolgot; a bűnösség a 367. §. alapján meg nem állapítható. Ennyiben tehát itt a büntethetőség szűkebb korlátok közé van szoritva, mint a sikkasztásnál. De eltérő ennek határvonala a 365. §-ban meghatározott jogt. elsajátítással szemben is; mert a míg az utóbbi esetben a dolog egyszerü birtokban tartása is, ha az 8 napnál tovább terjed, elég a bünösség megállapításához: addig a 367. §. szempontjából az elsajátításnak tényleg, valamely felismerhető cselekedet által ép úgy meg kell történni, mint a sikkasztásnál. Ha tehát valaki hosszabb időn át magánál tartja a véletlenségből vagy tévedésből birlalatába jutott dolgot, s ezt pl. azért teszi, mert annak tulajdonosát nem ismeri: ez által az illető nem követi el a jogt. elsajátítást, habár nem is tett lépéseket arra nézve, hogy a dolog tulajdonosát fölfedezze.

4. Az eltulajdonitás jogtalanságára s a szándékra vonatkozólag l. a 355. §. 6. és 7. jegyzetét.

5. A gyakorlatban megállapittatott a 367. §. alapján a bünösség: *a*) midőn vádl. a nyája közé keveredett 2 idegen birkát, — illetve a nyájához csatlakozott borjut levágta (Btj. T. I. 201. XII. 299.); *b*) midőn vádl. a falkájába tévedt tinót levágta s társaival elfogyasztotta (III. 92.); *c*) midőn vádl. a nyájához csatlakozott 5 drb birkát gazdájának eladás végett átadta (IV. 364.); *d*) midőn vádl. a hozzá csatlakozott idegen vadászkutyát eladta (XIV. 377.); *e*) midőn vádl. egy 5 frtosból, melylyel a vevő 9 kr. tartozását akarta lefizetni, csak 91 krt adott vissza, 4 frtot pedig megtartott, mert a kérdéses pénzt vádlottnak nem megőrzés, kezelés vagy értékesítés czéljából adatott át, hanem panaszos tévedése folytán, és igy akarata ellenére maradt vádl. birtokában (VI. 324.); *f*) midőn vádl. tévedésből egy idegen, de az övénél jobb kalapot magával vitt s azt megtartotta, mely esetben II. r. vádl., ki az övé helyett ott hagyott rosszabb kalapot elvitte s a hatóságnál be nem jelentette, felmentetett a vád alól: mert cselekményéből sem reá előny, sem másra kár nem háramolt (XIV. 399.). Az *a—d*) esetekben véletlenségből, az *e*) és *f*) alattiakban pedig tévedésből jutott a tettes az általa elsajátított idegen dolog birtokába. Az utóbbi esetben a kalap elvivője lopást követett volna el, ha nem tévedésből, hanem öntudatosan viszi el az idegen kalapot, mert itt a dolog nem adatott át néki, hanem azt maga vette el másnak birtokából, — az *e* al. esetben azonban

mit sem változtatna a tényálladékon az, ha a pénz átvevője tudta, hogy 4 frt 91 krt kellett volna visszaadnia s a 4 frtot mégis megtartotta: mert ez esetben a dolog néki már előzőleg átadatván, ennek folytán lopásról szó sem lehet, csalás pedig a ravasz fondorlat hiánya miatt nem létesült.

6. A részesség szempontjából figyelmet érdemel a következő két eset: *a*) I. r. vádl., ki a falkájába tévedt tinót felfogta és több társával levágta és megette, a 367. §. alapján, — társai pedig orgazdaság miatt itéltettek el: mert a jogt. elsajátítás a tinó levágása előtt már véghez vitetett (Btj. T. III. 92.); *b*) I. r. vádl., ki a nyájához csatlakozott 5 drb birkát felfogta s eladás végett gazdájának átadta, kitől azután a vételárból osztalékot nyert, a 367. §. alapján, — a gazda pedig orgazdaság miatt itéltetett el: mert nem bizonyúlt be, hogy I. r. vádlottal a nyerendő haszon iránt az elsajátitási cselekményt megelőzőleg egyetértett volna (IV. 364.). Ebből kitűnik, hogy midőn a jogt. elsajátítás tárgyát képező dolog felhasználásában többen részesülnek, a minősités attól függ, hogy részt vettek-e az illetők magában az elsajátításban, vagy legalább azt megelőzőleg egyetértettek-e a tettessel az elsajátítandó dolog értékesítése iránt. Ily esetben ugyanis társtettes, vagy bünsegéd leend az illető, míg ellenkező esetben orgazdaság miatt itélendő el.

7. A bünvádi eljárás hivatalból indítandó meg s folytatandó, kivéve azon esetet, ha a jogt. elsajátítás által a 369. §-ban felsorolt személyek valamelyike károsittatott meg.

8. Illetékes a kir. járásbiróság (Bev. II.).

9. *Judicatura a szaklapokban.*

A) A „Jogt. Közl."-ben és pedig: *a*) a *Döntv. Tárban*: ki a véletlenségből birtokába jutott idegen ingó dolgot, habár a tulajdonost ismeri, magának megtartja, jogtalan elsajátítást követ el (Uj f. II. 160. l); *b*) a *mellékleten*: a felváltás végett átadott és otthagyott pénz jogtalan megtartása (1883. 90. l.).

B) A *„Btj. T."*-ban: idegen postautalványnak téves kézbesítés folytán történt átvétele és meghamisítása s ugyanarra a pénz felvétele, a kir. Tábla által jogtalan elsajátítás és okirathamisítás anyagi, a kir. Curia által csalás és okirathamisítás eszmei halmazatának vétetett (XV. 224. l.); a kereskedő, ki a boltjában feledett tárczából 10 frtot kivett, továbbá a bérkocsis, ki a kocsijában feledett pénzes tárczát megtalálta és eltulajdonitotta, a kir. Tábla által jogt. elsajátítás, a Curia által lopás miatt (?) lettek elitélve (XVI. k. 164. l.).

5. A saját dolog jogtalan elvétele.

368. §.

Vétséget követ el és hat hónapig terjedhető fogházzal, valamint ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: a ki saját vagy a tulajdonos beleegyezésével, vagy annak számára más ingó dolgát a haszonélvezőtől, zálogbirtokostól vagy attól, a ki a dologra nézve használati vagy megtartási joggal bir, jogtalanul elveszi.

Jegyzetek. 1. A jelen §. intézkedésének tárgya az u. n. *„furtum possessionis“*, vagyis azon eset, midőn a tulajdonos saját dolgát veszi el attól, kinek ahhoz birtoklási vagy használati joga van. A 368. §. azonban ennél messzebb megy, mert e szerint nem csak a tulajdonos, hanem ennek javára harmadik személy is elkövetheti az abban meghatározott cselekményt. Ez kiterjesztése a furtum possessionis fogalmának, — de ez a tágítás indokolt, mert a dolog birtokosára nézve mindegy, akár a tulajdonos, akár ennek érdekében egy harmadik személy sérti meg a kérdéses dologra vonatkozó használati, vagy egyéb jogát. A tulajdonképi lopástól (f. ipsius rei) abban különbözik ezen eset, hogy az egyenesen a tulajdonos ellen irányul, holott a furt. possessionisnál a jogsértés iránya épp az ellenkező. Ellenben közös ismérve a két delictumnak az, hogy valamint a lopásnál az elvétel másnak birtokából vagy birlalatából képezi az eltulajdonítás eszközét: úgy a jelen esetben is ugyan ily módon vitetik véghez a jogsértő cselekmény. A két delictum tehát külső jelentkezése tekintetében egészen azonos, s a különbség csak a tényálladék belső ismérveire vonatkozik; minélfogva a következőkben különösen ezen szempontból kell a jelen vétség tárgyát és intentionalis elemét figyelembe vennünk.

2. *Tárgya* e vétségnek valamely ingó dolog 333. §. 2. jegyzet ad *c*), mely egyfelől a tettes, illetve az ez által helyettesitett harmadik személy tulajdonához tartozik, s másfelől oly egyén birlalatában van, ki annak haszonélvezője vagy zálogbirtokosa, vagy a ki arra nézve használati vagy megtartási joggal bir. Az ingó dolog fogalma itt is ugyanaz lévén, mint a lopásnál és sikkasztásnál: ebből kétségtelen, hogy a jelen vétség tárgya is csak „testi“ ingó dolog lehet, — ellenben a jogok s ezek közt a követelések, melyek jogi értelemben nem is vonhatók a „dolog“ fogalma alá, ide nem tartoznak. Ezen szempontból a lefoglalt követelés jogtalan felvétele sem vonható a 368. §. intézkedése alá, — s e szerint nem helyeselhetjük a kir. Curia azon itéletét, melylyel a jelen §. alapján mondta ki a bünösséget, midőn vádlottak a trieszti bizt. társaság ellen fennálló követelésüket, mely végrehajtásilag lefoglaltatott, a társulattól felvették, mielőtt ez a letiltó rendeletet megkapta volna (Btj. T. VI. 5.) *) A testi ingó dolog közelebbi minősége a fennebbiek szerint itt abban áll, hogy az arra nézve, kinek birtokából elvétetik, idegen, — ellenben a tettesre nézve, ha az maga a tulajdonos, ennek tulajdonához tartozik. Ha azonban a tulajdonos érdekében egy harmadik személy veszi el a dolgot, ekkor az nemcsak eddigi birtoklójára, hanem a tettesre nézve is idegen. Ily esetben tehát idegen ingó dolog képezi a vétség tárgyát épp úgy, mint a lopásnál, — s minthogy az elkövetési cselekedet is ugyanaz, a különbség csak a tettes szándékában nyilvánul (l. alább).

*) L. Tomcsányi Móricz értekezését (u. o.) s e tárgyra vonatkozólag a 359. §. 4. jegyzetében előadottakat. A helyes álláspont az, hogy a lefoglalt követelés jogtalan felvétele a m. btk. szerint nem büntethető, mi kétségkívüli hézagot képez.

3. Az idegen birtoklásban lévő testi dolog is csak akkor lehet azonban tárgya a 368. §-ban meghatározott vétségnek, ha arra nézve az, kitől elvétetik, *a törvényben felsorolt jogosítványok* valamelyikével bir. Ezek: *a)* a haszonélvezeti, — *b*) a zálog, — *c)* a használati, — és *d*) a megtartási jog. Mikor bir valaki ily joggal a birtokában lévő idegen dologra nézve: ez mindenkor a fennálló magánjogi törvények szerint itélendő meg. A büntetőtörvény nem állapít meg új jogot, hanem csak védi azt, a melyet valaki az irányadó törvények alapján megszerzett. A 368. §. tehát nem magát a birtokot, hanem csak azon birtoklást védi, a mely jogon, és pedig a törvényben felsorolt jogok valamelyikén alapul. Ezen jog lehet dologbani vagy személyes; de minden esetre szükséges, hogy annak alapját valamely törvényes igény s ennek folytán létesült érvényes jogügylet képezze. Ha a jogügylet, melyre a dolog birtokosa haszonélvezeti stb. jogát alapítja, magában véve semmis, az erre alapított birtoklás nem részesül a 368. §. védelmében; valamint nem lehet tárgya az ezen §-ban meghatározott vétségnek az oly dolog sem, mely nem a felsorolt jogczimek valamelyikén, habár szintén jogos czimen, pl. megőrzés végett, van más egyén birlalatában. Ehhez képest vádl., ki a vasutra feladott bőröndjét onnan önhatalmúlag visszavette, fölmentetett a vád alól, mert a vasuti társaság a feladott podgyászra nézve megtartási joggal nem birván, az ily podgyász elvitele a tulajdonos által önmagában büntetendő cselekményt nem képez (Btj. T. XI. 335. l.). *) Fölmentetett azon vádl. is, ki egy udvarkertből zálogul behajtott sertéseit a zálogoló óljából a lakat leverésével visszavette: mert az udvarkertben okozott kár a mezőrendőri kártétellel azonos nem lévén, panaszosnak a sertések zálogbavételére joga nem volt (XIV. 109. lap); ellenben megállapittatott a bünösség, midőn vádl. tilos legelőn ért és zálogul behajtott sertéseit a zálogoló óljából elvitte (VI. 373. l.), — s ugyancsak a 368. §. lett volna alkalmazandó, midőn vádl. egy szőlőcsősz által megzálogoltatván, ettől a zálogtárgyat azonnal visszavette (XII. 338. l.). Az utóbbi példákból kitűnik, hogy bizonyos esetekben, ha a törvényes előfeltételek fenforognak, a tulajdonos akarata ellenére is zálogjogot lehet szerezni annak dolgán. Ugyanez áll a megtartási jogra nézve is, melynek lényege, hogy az idegen dolog birlalójának joga van azt mindaddig megtartani, mig valamely szerződésen vagy törvényen alapuló követelésére nézve, pl. a lakás bérbeadója a lakbérre nézve, kielégítve nincs. Természetes azonban, hogy a kérdéses dolognak már a megtartásra jogosult hatalmi körébe (birlalatába) kellett jutnia, mert a mig a dolog ily viszonyba nem jutott ahhoz, kinek a megtartáshoz jogczíme van: az mindaddig nem lehet tárgya a jelen vétségnek. Igy pl. ha a lakás bérlője már előzőleg azon szándékkal bordja el butorait, hogy azokra nézve a bérbeadó törvényes zálog-, illetve megtartási jogát ne gyakorolhassa: ez nem képez büntethető cselek-

*) Ez esetben az elvétel czélja az volt, hogy a podgyász tulajdonosa a feladó vevény alapján kártalanítást követeljen a vasuti társaságtól, — a mi meg is történvén: vádl. ennek folytán csalás miatt ítéltetett el.

ményt, mert a kérdéses dolgok az elvitelkor még nem voltak a bérbeadó birlalatában. A tulajdonos akarata ellenére történik a zálogjog megszerzése akkor is, midőn az adós ingóságai végrehajtás útján lefoglaltatnak. A mennyiben az ily dolgok magánál az adósnál hagyatnak, azok elidegenítése vagy felhasználása a 359. §. szerint büntetendő; de ha a lefoglalt tárgyak más egyén, pl. a zárgondnok kezelésére bizatnak: ezek jogtalan elvétele által a tulajdonos, vagy ennek javára egy harmadik személy a 368. §-ban meghatározott vétséget követi el. Igy pl. ezen §. alapján ítéltetett el vádl., ki az adóvégrehajtás alkalmával lefoglalt ingóságokat az elhelyezésükre rendelt szobából az utczára kidobálta s két csomagot a tulajdonosnak visszaadott (Btj. T. V. 64. l.), — valamint azon vádl. is, ki a zárgondnok kezelése alatt lévő lefoglalt tárgyakat a foglaltató kárára eladta (IX. 90. l.).

4. A *büncselekmény* a 368. §. esetében ugyanaz, a mi a közönséges lopásnál, t. i. az ingó testi dolog jogtalan elvétele másnak birlalatából. Az *„elvétel“* tekintetében l. a 333. §. magyarázatát (5. jegyz.). Kétségtelen, hogy elvenni csak oly dolgot lehet, a mely másnak birtokában vagy birlalatában van, s e szerint a 368. §. szempontjából szó sem lehet elvételről az oly dologra nézve, mely a tulajdonos birtokában van, habár az például végrehajtásilag lefoglaltatott. A végrehajtató ezen dologra nézve megszerezte ugyan a zálogjogot, de nem szerezte meg a birtokot, és igy nem is szenvedhet sérelmet a 368. §-ban meghatározott módon. Tévesen alkalmazta tehát a kir. Curia ezen §-t egy esetben, midőn vádl. a hasonnevű atyja ellen vezetett végrehajtás alkalmával lefoglalt ökreit eladta, noha a zár alá vételről értesült (Btj. T. V. 337. l.), — holott ez esetben vádl. a tulajdonát képező ökrök birtokában meghagyatván: ő azokat másnak birlalatából el nem vehette.*) Az elvétel *„jogtalansága“* oly értelemben veendő, hogy az elvétel tényének valamely fennálló anyagi jogot, pl. a birlaló haszonélvezeti vagy zálogjogát kell megsértenie, — mert ha ily jog tényleg már fenn nem áll: ez esetben az elvétel, véghezviteli módját tekintve, lehet ugyan sérelmes, igy pl., ha az erőszakosan vagy betöréssel eszközöltetik, de nem leend jogtalan azon értelemben, a mint ezt a 368. §. megkivánja. Ehhez képest vádl., ki feljogosittatott, hogy a tulajdonát képező omnibust a végrehajtást szenvedettől birói kiküldött jelenlétében visszavegye, s azt birói kiküldött nélkül eszközölte, felmentetett a vád alól, mert a 368. §. alkalmazhatóságához az elvétel jogtalansága lévén szükséges, ezen tényálladéki elem az elvétel szabálytalansága által nem helyettesitheto (Btj. T. XII. 255. l.). Sérelmes volt az elvétel egy más esetben is, midőn vádl. az ól feltörésével vitte el zálogba vett sertéseit, — s az illető mégis felmentetett a

*) Helyesebben a 359. §-ba ütköző sikkasztás lett volna megállapitandó; mert habár a végrehajtás nem vádl., hanem hasonnevű atyja ellen volt vezetve, mindazonáltal a kérdéses ökrök szabályosan zár alá vétetvén, és mint ilyenek a tulajdonosnak hagyatván, ez a 359. §. tilalma ellen vétkezett akkor, midőn azokat eladta (L. Tomcsányi Móricz értek. Btj. T. V. 337. l.)

vád alól: mert a zálogolás ez esetben jogtalan lévén, az elvétel a 368. §. védelme alá helyezett jogba nem ütközött (XIV. 109 l.).

5. *A szándék* különböző szempont alá esik a szerint, a mint a cselekményt maga a tulajdonos, vagy ennek érdekében egy harmadik személy követi el. A tettesnek mindkét esetben tudnia kell, hogy az, kitől a dolgot elveszi, ezen dologra nézve haszonélvezeti, használati, zálog- vagy megtartási joggal bir, továbbá akarnia kell, hogy az illető a dolog elvétele által jogának gyakorolhatásától megfosztassék; de míg a tulajdonosnál, ha ő volt a tettes, ezzel ki is van meritve a 368. §-hoz szükséges dolus: addig a harmadik személynek azon specialis szándékkal kell cselekednie, hogy a kérdéses dolgot, mely reá nézve idegen lévén, általa el is lopható, éppen a tulajdonos érdekében vegye el a haszonélvező stb. birlalatából. Ha tehát az ily egyén saját érdekében teszi ezt: cselekménye nem esik a 368. §. alá, habár az által közvetve s az ő szándékán kivül a tulajdonos érdeke is előmozditatott. Miként minősitendő az ily eset: ez a tettes további szándékától függ. Ha eltulajdonitani akarja a dolgot: ekkor cselekménye lopás leend; ha azonban azért veszi azt el az eddigi zálogbirtokostól, hogy a helyett ő szerezze meg a zálogjogot, s magát a tulajdonos irányában fennálló követelésére nézve ekként biztositsa, ez a cselekmény az eltulajdonitási szándék hiányánál fogva lopást nem képez, de a 368. §-ba sem ütközik, mert nem a tulajdonos érdekében vitetett végbez; minthogy pedig a btk. egyéb §-a alá sem vonható az: ennélfogva az ily cselekmény törvényünk szerint nem büntethető. Büntethetővé csak akkor válik az, ha a dolog elvevője azt nem csupán magánál tartja, hanem azzal mint sajátjával rendelkezik (pl. elidegeniti), mely esetben sikkasztás létesül.*) Az ekként körülirt szándék teljesen kimeriti a 368. §-ban meghatározott vétség intentionalis elemét. Nem szükséges tehát, hogy a tettes nyerészkedési vagy kárositási czélzattal cselekedjék, s e szerint akkor is teljes leend a tényálladék, ha a tettes pl. nem azért veszi el a zálogbirtokostól a dolgot, hogy tartozásától szabaduljon, hanem csak azért, hogy a hitelezőt megfoszsza azon biztositéktól, melyet a kézi zálogban bir. Ellenben ki van zárva a dolus egyfelől akkor, ha a tettes a visszaadás szándékával veszi el a dolgot s ezen szempontból joggal számithat a birlaló beleegyezésére, — s másfelől akkor, ha a birlalót egyáltalában nem is akarja kizárni a dologra vonatkozó uralomból, hanem csak ideiglenesen, pl. kijavitás végett veszi azt el.

6. *Bevégeztetik* ezen vétség a dolog tényleges elvétele által a

*) Az is megtörténhetik, hogy valaki az őrizetére bizott idegen dolgot egy harmadik személynek zálogba adja, de attól ismét elveszi, hogy a tulajdonosnak visszaadhassa. Némelyek ezt is a 368. §-ba ütköző cselekménynek tartják (Schnierer id. m. 523. l.). Nézetem szerint helytelenül; mert ez esetben a tettes nem a tulajdonos, hanem saját érdekében veszi el a dolgot, minthogy különben sikkasztás miatt volna büntetendő, — e mellett pedig oly dolgot vesz el, a melyre nézve birlalója nem is szerezhetett zálogjogot. Véleményem szerint ez csalást képez, mert azon egyén, kinek a dolog szinleg zálogba adatott, tévedésbe ejtetett az átadónak a dologhoz való viszonya iránt, s ez által vagyonában megkárosittatott.

nélkül, hogy annak elvitele egyik helyről a másikra szükséges volna (333 §. 10. jegyz.). A *kisérlet* nem büntetendő (65. §. 2. bek.).

7. A *részesség* tekintetében az általános szabályok irányadók; a tényálladék sajátszerüségénél fogva azonban a bünsegélyezés némely esetben csak nehezen különböztethető meg a társtettességtől. Minthogy ugyanis ezen vétség tettese részint a tulajdonos, részint ennek érdekében egy harmadik személy lehet: ekként megtörténhetik, hogy a tulajdonos bünsegéde egy harmadik személy, a tulajdonos érdekében cselekvő harmadik személy bünsegéde pedig maga a tulajdonos lehet. Az utóbbi esetben a tulajdonos, kinek érdekében a vétség elkövettetik, rendszerint társ-tettes vagy felbujtó leend; de ha a harmadik személy maga határozta el a tettet, s ha annál a tulajdonos elkövetési cselekedettel közre nem működött: ez esetben közreműködése a 69. §. 2. pontja alapján bünsegélyezés leend.

8. A *bünv. elj.* rendszerint hivatalból indítandó meg s folytatandó, kivéve azon esetet, ha a vétség 369. §-ban felsorolt személyek valamelyike ellen követtetik el.

9. Illetékes a kir. járásbiróság. (Bevezetés II.)

10. Az *elévülés* ezen s az előző §§-ok eseteiben 3 év alatt következik be (106. §.).

11. *Judicatura a szaklapokban:*

A) A „Jogt. Közl." mellékletén: lefoglalt és zárgondnoki felügyelet alatt hagyott tárgyak elidegenítése a 368. §. alá esik (1884. 15. l.); ki a lefoglalt dolgot az őrizetével megbízott tulajdonostól ennek beleegyezésével elveszi, nem jogtalan elsajátításban, hanem a 359. §. szerint minősülő sikkasztásban válik mint segéd bünössé (94. l.); ki a zárgondnok kezelésére bizott saját dolgait a foglaltató kárára eladja, a 368. §. alapján büntetendő (303. l.).

B) A „Btj. T."-ban: a 368. §. vétségének kisérlete nem büntethető (XV. k. 105. l.); 68. sz. döntv., mely szerint a másnál lefoglalt dolog elvétele a tulajdonos által, a végrehajtást szenvedő beleegyezése nélkül, a 368. §. szerint büntetendő (XVI. 164. l.).

6. Indítványozási jog a családtagok s ezekhez hasonló állásu személyek ellen elkövetett jogt. elsajátítás esetében.

369. §.

Ha a jogtalan elsajátítás által az elsajátítónak házastársa, fel- vagy lemenő ágbeli rokona, testvére, vele közös hástartásban élő rokona, gyámja, gondnoka vagy nevelője károsíttatott meg: a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg.

Jegyzetek. 1. Ezen §. intézkedése a jogt. elsajátítás minden esetére kiterjed, s csak annyiban szenved természetszerü korlátozást, a mennyiben a 150 frtot meghaladó értékü régi kincs elsajátításánál az államkincstár is érdekelve lévén: ily esetben a cselekmény az államkincstár nevében fellépő kir. fiscus indítványára üldözendő (366. §. 7. jegyz.).

2. A 369. §. teljesen megfelel a családi lopásról intézkedő 342. §-nak, s csak fogalmazásukban van némi eltérés. Lényegileg megegyezik a két §. az indítványra jogosult személyek felsorolásában, valamint azon különbségek tekintetében is, melyek ezek közt a tettes irányában létező viszonyok szempontjából fenforognak. Ehhez képest az indítványra jogosult személyek itt is részint olyanok lehetnek, kik a kölcsönösség viszonyában állanak a jogt. elsajátítás tettesével, — részint olyanok, a kikre nézve a tettessel szemben nem forog fenn a kölcsönösség. Az első cathegoriába tartoznak: a házastársak, a fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, a testvérek, s a közös háztartásban élő rokonok, kik között annyiban létezik viszonosság, hogy közülük akármelyik lehet a jogt. elsajátítás elkövetője, s a cselekmény az indítványozási jog tekintetében mindig ugyanazon szempont alá esik, — igy pl. az egyik esetben az apa, a másikban a fiu lehet a károsított, ill. a tettes, vagy megfordítva; a másik cathegoriába pedig a gyám, gondnok és nevelő tartoznak, kiknek kárára a gyámolt, gondnokolt, ill. növendék követi el a jogt. elsajátítást. Ez a cselekmény szintén csak a magánfél, és pedig a gyám stb. indítványára üldözhető, ha azonban megfordítva történik a dolog, midőn t. i. a gyám, gondnok vagy nevelő követi el a jogt. elsajátítást gyámoltja stb. irányában: ekkor a cselekmény hivatalból üldözendő (342. §. 3. jegyz.). Egy további különbség abban áll, hogy a házastársak, fel- v. lemenő rokonok és testvérek között, továbbá a gyám, gondnok s nevelő kárára elkövetett jogt. elsajátítás mindenkor csak a sértett fél indítványára büntethető, tekintet nélkül arra, vajjon az illető személyek közös háztartásban éltek-e, — ellenben a távolabbi rokonok között előforduló ilynemü cselekmény csak akkor tekintetik magánindítványu vétségnek, ha az illető rokonok a cselekmény elkövetésekor közös háztartásban éltek.

3. Azon esetre vonatkozólag, midőn a jogt. elsajátítás tettesei vagy részesei között oly egyének is vannak, kik hivatalból üldözendők, — valamint ily esetben az indítvány elmulasztásának vagy visszavonásának hatályáról l. a 342. §. magyarázatát (8. jegyz.).

XXX. FEJEZET.

Az orgazdaság és bünpártolás.

1. Bevezetés.

I. Az orgazdaság és bünpártolás a jogtörténelmi fejlődésben részint más büntettekkel egyesítve, részint azoktól elkülönítve, s az utóbbi esetben, majd egy közös fogalom alatt, majd egymástól is külön válva jelentkeznek.*)

*) Lásd az „orgazdaság és bünpártolás" cz. értekezésemet (M. Igaz. ügy 1875. évi VI. k. 103. l.).

A régi római jogban az ellen, kinél lopott dolog találtatott, a „triplum"-ra irányzott „actio furti concepti" volt megengedve; később azonban már „crimen axtraordinarium" volt az orgazdaság, és pedig oly értelemben, hogy az nemcsak a lopott tárgyak átvevőire, hanem a büntettesek pártolóira is kiterjedt.

A germán jogban már a régibb időkben egyesítve volt s külön büntettnek vétetett a dolgokra és személyekre vonatkozó orgazdaság (az ugynevezett alanyi és anyagi fautoratus); de ezen önállását később elvesztette az által, hogy általános szabálylyá lett, miszerint az orgazdaság azon büntett büntetésével illettessék, melyre a pártolás vonatkozott.

Ezen felfogás nyomán az orgazdaság és bünpártolás is a bünrészesség fogalma alá vonattak, s abban mindaddig meghagyattak, mig Carpzow ennek helytelenségét s a bünpártolás és bünrészesség közötti lényeges különbséget ki nem mutatta. A két fogalom tehát most már elkülöníttetett egymástól, az ekként önállóságra jutott fautoratus azonban oly nagy terjedelmet nyert, hogy nemcsak az orgazdaságot s a büntettesek befogadását — cr. receptatorum — vette fel magába, hanem mindazon esetekre kiterjesztetett, melyek bizonyos tekintetben összefüggésben állottak az elkövetett büntettel. Igy megkülönböztették a tett előtti és tett utáni fautoratust s az előbbihez a fel nem jelentés megigérését, s a büntett meg nem akadályozását, — az utóbbihoz a büntettesek befogadását és rejtegetését s a büntettből származó dolgokra vonatkozó bünös közreműködést számitották (Feuerbach, Grolmann, Wächter, Heffter). De ez a felfogás is megdőlt annak felismerése folytán, hogy az ugynevezett tett előtti fautoratust nem lehet elvileg elkülöniteni a bünsegélyezéstől; minélfogva a bünpártolás ismét visszaszorittatott azon cselekményekre, melyek valamely büntettre vonatkozólag annak elkövetése után vitetnek véghez, s a melyek a főbüntettel nem complicitásban, hanem csak connexitásban állanak, — az ily cselekmények beszámitására csak annyi befolyást engedvén az előző büntettnek, hogy a bünpártolóra kiszabandó büntetés nagysága a pártolt büntett nagyságától tétetett függővé. (Martin, Köstlin, Marecoll, Berner).

Az ujabb törvényhozások már csaknem kivétel nélkül ezen utat követik, — de a bünpártolás s orgazdaság elhelyezése s a kettő közti határvonal felállitása tekintetében a legkülönbözőbb módon járnak el. Igy pl. az ausztr. btk. 6. §-ában elvként kimondatván, hogy külön büntettben válik bünössé az, — ki a büntevőnek a tett elkövetése után — előleges igéret nélkül — segitséget nyujt, vagy a ki a büntettből származó előnyben részesül: ehhez képest a különös

részben, mint egyes esetek soroltatnak fel a büntett megakadályozásának elmulasztása (212. §.), „Verhehlung" elnevezés alatt a tulajdonképpi bünpártolás esetei, mint pl. a büntett nyomainak eltitkolása, a büntevő elrejtése stb. (214. §.), az elitélt szökésének előmozditása (217—219. §§.), s a szökevények eltitkolása (220. §.). Az orgazdaság ezen esetek között elő nem fordul, mert az ausztr. btk. szerint az, a ki lopott, rablott vagy elsikkasztott dolgot eltitkol vagy megszerez, az lopásban, rablásban, illetve sikkasztásban válik részessé (185. és 196. §§.).

A német particularis büntető törvénykönyvek már önálló s a bünpártolástól is különvált büntettnek tekintették az orgazdaságot; de, a mig a bünpártolást a btk. átalános részében, a bünrészességgel kapcsolatban, szabályozták: addig az orgazdaságot, mint bizonyos büntettekkel rokon delictumot, a különös részbe vették fel. Az elkülönitésnél abból indultak ki, hogy a bünpártolás minden, az orgazdaság pedig csak a vagyon elleni büntetendő cselekményekre vonatkozólag követhető el, — s ehhez képest a büntettes személyére s a büntettből származó előny biztositására vonatkozó pártolást átalában bünpártolásnak minősitették (porosz btk. 37. és 38. §§.), ellenben az ugyan ily nemü bünpártolást, mely lopásra stb. vonatkozott, valamint az ily büntettből származó dolgok megszerzését stb. orgazdaságnak (Partiererei) tekintették (porosz btk. XX. czim). Ezen rendszer szerint azonban az összetartozó dolgok helytelenül külön választatván: a német b. btk. ettől eltérőleg a különös részbe s az orgazdasággal közös fejezetbe vette föl a bünpártolást is. Ezzel azonban a kérdés még nem oldatott meg, mert az orgazdaság és bünpártolás közötti különbség a német b. btk.-ben is a porosz btk. mintájára állapittatván meg: ez által egy átható elvi határvonal felállitása mellőzve lett. A német btk. ugyanis szintén három kategoriába osztotta be az ide tartozó eseteket és pedig oly módon, hogy az elsőbe a tulajdonképpi bünpártolást (257. §.), a másodikba orgazdaság elnevezés alatt a lopásra, stb. vonatkozó bünpártolást (258. §.), a harmadikba pedig a lopott, stb. dolgokra vonatkozó, vagyis a tulajdonképpi orgazdaságot (Partiererei) sorozta (159. §.). E szerint az orgazdaság első esete (258. §.) tulajdonképpen bünpártolás lévén, s e közt és az orgazdaság második esete közt (259. §.) élesebb különbség mutatkozván, mint a minő a bünpártolás (257. §.) és az orgazdaság első esete közt létezik: ezek folytán a német btk. e részben nélkülözi a helyes elvi alapot.*)

*) Merkl: Holzendorf Handb. III. kötet, 737. lap.

A belga btk. megkülönbözteti az alanyi pártolást, vagyis a büntett miatt üldözött személyek elrejtését s a dologi pártolást, vagyis a büntett, illetve vétség által szerzett tárgyak eltitkolását, s az előbbiről a közbiztonság elleni büntettekről és vétségekről szóló VI. czím IV. fejezetében, az utóbbiról a vagyon elleni büntettek és vétségek sorozatában (IX. czím 505. és 507. czikk) rendelkezik. Az olasz büntetőjavaslat az igazságszolgáltatás elleni delictumok közt intézkedik nem csak a büntetendő cselekményt elkövetők büntetlenségére vonatkozó kedvezésről, hanem azon esetről is, midőn a kedvezés a büntett által szerzett haszon biztosítása czéljából nyujtatik; e mellett pedig külön czímben és fejezetben rendelkezik a tulajdonképpi orgazdaságról (della ricetazzione).

II. Hazai törvényeink nem különböztették meg a fautoratust a szerint a mint a büntettes személyére, vagy a büntetendő cselekmény által szerzett dolgokra vonatkozik. Némely törvényeink ugyan szigorú büntetéseket állapitottak meg a büntettesek s különösen az üldözőbe vett gonosztévők elrejtésére és megszöktetésére, valamint a lopás által szerzett dolgok elrejtőire, megvevőire és visszatartóira (Szt. László II. dec. 7. czikk és 5. czikk 3. §.), de az átalános elnevezés mindegyik esetben a fautoratus, illetve „fautoratus furum" volt. Még Vuchetich is „fautor delicti"-nek nevezte azt, a ki büntett elkövetése után, ennek részese lesz, mindazonáltal a gyakorlatban, különösen azon időtől kezdve, midőn a magyar nyelv törvénykezési nyelv lett, különbség tétetett az orgazdaság s a tulajdonképpi bünpártolás közt. Az orgazdaság épp úgy, mint a lopás, rablás vagy sikkasztás szavak, mások vagyona ellen, haszon végett, véghez vitt büntetendő cselekményt fejez ki, s a cselekmény ezen jellemének fogva a köztudat élesen megkülönböztette azt a bünpártolás azon esetétől, midőn valaki önhaszon nélkül nyujt segitséget az üldözött büntettesnek. De habár e tekintetben a két fogalom elkülönittetett, másfelől mégis elmosódtak azok határvonalai a miatt, mert a személyekre s a dolgokra vonatkozó bünpártolást egyiránt orgazdaságnak tekintették, ha a pártolás vagyoni haszon végett vitetett véghez. A gyakorlat ezen irányára különösen befolyással volt az ausztr. btk., melynek nyomán pl. az 1862. évi Rögtönb. r.-ben feltaláljuk, mert ebben is a rablóknak, s a rablott tárgyaknak haszonvágyból eredt tudatos eltitkolása stb. mondatik orgazdaságnak.*)

Az 1843. évi m. javaslat 411. §-a egész szabatossággal körülirta az orgazdaság fogalmát, a 412. §. azonban kiterjesztette azt a gonosztévők befogadására és elrejtésére és a büntett nyomainak eltitkolására is, miáltal a bünpártolásnak külön fogalma elejtetett s az orgazdaság fogalma által absorbeáltatott.

*) Hasonló felfogást találunk Paulernél (Jd. m. 470. §.)

A jelen törvény tehát az orgazdaság és bünpártolás közötti határvonal megállapitásában sem a korábbi törvényeket és gyakorlatot, sem az 1843. évi javaslat intézkedését nem fogadhatta el alapúl, hanem e tekintetben önálló nyomon kellett megindulnia.

Törvényhozásunk azon helyes elvből indult ki, hogy „a gazdagodási vágyból elkövetett és igy aljas, meggyalázó büntetendő cselekmények mind egyike, már elnevezése által megkülönböztetendő a büntettek és vétségek többi nemeitől"; s minthogy az orgazdaság a köztudatban ilyennek tekintetik: ebből mindenek előtt az következik, hogy a szó, melynek az élet e jelentményt adta, ne alkalmaztassék oly cselekmény megjelölésére, mely magában véve nem aljas, hanem csak kivételesen, egy mellékkörülmény hozzájárulása által, válik ilyenné. De e mellékkörülmény (a haszon végetti cselekvés) egyes esetekben találkozhatik a büntettes személyére vonatkozó segélynyujtással, s ez törvényhozási szempontból szükségessé tette, hogy a bünpártolás az orgazdasággal, bár ettől jellemére nézve külömbözik, egy közös fejezetben tárgyaltassék. Ennek keretén belül azonban annál élesebben volt kiemelendő a kettő közötti ellentét. „Mi is megkülömböztetjük — mondja az indokolás az orgazdaságot a bünös pártolásától; de a pártolást csak azon esetre szoritjuk, melyben az nem terjed ki egyszersmind a büntett által szerzett előnynek a pártoló vagyoni hasznával járó biztositására. A mint ezen eset áll elő, vagyis a mint a büntetendő cselekmény altal szerzett előny biztositásánál a pártoló részén, anyagi haszon válik tevékenynyé: a pártolás, illetőleg segélyezés elveszti e jellemét és minőségét s orgazdasággá válik. (Anyaggy. II. k. 722. és 723. lap).

III. Törvényünk szempontjából az orgazdaság és bünpártolás közös ismérve abban áll, hogy valaki egy más személy által elkövetett büntettre vonatkozólag oly cselekményt visz véghez, mely által azon büntettnek büntetőjogi vagy magánjogi kiegyenlitése megakadályoztatik, vagy megnehezittetik. Ezen közös alapon a határvonal megjelölésére két momentum kinálkozik. Az egyik az, hogy az előző büntettnek részint büntetőjogi, részint magánjogi következményei lehetnek, mihez képest a bünpártoló a szerint, a mint tevékenysége az előbbinek vagy az utóbbinak fenntartására irányul, eltérő szempontból lesz megitélendő, a másik az, hogy némely

esetben a bünpártoló cselekménye az előző büntett tettesei (vagy részesei) érdekében követtetik el, mig más esetekben az, ki az előző büntettből származó dolgokat magához veszi, vagy azok tovább adásában közreműködik, vagyoni haszon végett cselekszik.

Ezen két momentum érvényesült a jelen törvényben is, melynek megállapitásai szerint az orgazdaság és bünpártolás czime alatt egybefoglalt esetek a következők:

a) Az orgazdaság (370. §.), vagyis közreműködés a büntett magánjogi kiegyenlitésének meghiusitásában önhaszon végett. Ezen eset a tettesre nézve nyereséges jogügylet (pl. adásvevés vagy csere) jellegével bir, melynél csak esetleges momentum az, vajjon általa az előző büntettben részesek érdekei is előmozditattnak-e. A mig tehát a bünpártolás szükséges kelléke az, hogy az előző büntettben résztvevők érdekében követtessék el, addig az orgazdaság positiv kelléke abban áll, hogy valaki saját érdekében zsákmányolja ki az előző büntettből eredő vagyoni hasznot;

b) bünpártolás az előző büntett büntetőjogi következményei tekintetében (374. §.), mely szerint a bünpártoló az elkövetett büntett tetteseit vagy részeseit a büntetés alól elvonni igyekszik. Ez esetben a beszámitásnál első sorban az előző büntett nagysága irányadó;

c) bünpártolás az előző büntett magánjogi következményei tekintetében (375. §.), mely szerint a bünpártoló közreműködik arra, hogy a büntettből származó előnyt a tettesek vagy részesek javára biztositja. Ez esetben a jogsértés annál nagyobb, minél nagyobb a vagyoni érték, mely a pártoló által biztosittatni czéloztatik.

A bünpártolás mindkét esetének mellékes a tényálladék szempontjából az, vajjon a tettes kizárólag a pártolt érdekében, vagy anyagi haszon végett követte e el, ha azonban az utóbbi eset forog fenn, ez a cselekményt súlyosabb beszámitásúvá minősiti (376. §.).

A 374. és 375. §§-okban meghatározott bünpártolás büntetlen marad azon esetben, ha azt a tettes valamely hozzátartozója érdekében követi el (378. §.).

IV. Az első fokú biráskodás a jelen fejezet eseteiben a kir. trvszékek hatásköréhez tartozik, kivéve a lopás és sikkasztás vétségével kapcsolatos orgazdaságot, a mennyiben hat hónapot meghaladó fogház alkalmazásának esete fenn nem forog (1880. XXXVII. t.-cz. 40. §. 4.) Az utóbbi esetben, épp úgy mint a lopás és sikkasztás vétségénél, a kir. járábiróság illetékes.

A másodfokú biráskodást a kir. járásbiróság illetőségéhez utalt orgazdaság vétségére nézve is a kir. tábla gyakorolja; ennek itélete ellen azonban a kir. Curiához csupán az anyagi büntetőtörvény nem helyes alkalmazása miatt, s csak akkor van további felebbvitelnek helye: 1. ha a büntetendő cselekmény esete nem forog fenn; 2. ha valamely büntett, vagy elsőfokúlag a kir. törvényszékek hatásköréhez utalt vétség kibágásnak vagy a kir. jbiróság hatásköréhez utalt vétségnek minősittetett (1883. VI t.-cz. 6. és 7. §§.), mely utóbbi eset pl. akkor fordulhat elő, ha a kir. jbiróság büntettel kapcsolatos orgazdaság felett itélt, vagy ha az orgazdaság 6 hónapot meghaladó fogházzal volna büntetendő, s a kir. jbiróság még sem tette azt át az illetékes törvényszékhez. (A felebbvitel korlátozásáról szóló törvény bővebb kifejtését l. II. köt. 265. l.).

2. Az orgazdaság.

370. §.

A ki olyan dolgot, melyről tudja, hogy lopás, sikkasztás, rablás vagy zsarolás bünlette következtében jutott birtokosa vagy birlalójának kezéhez, vagyoni haszon végett megszerez, elrejt vagy annak elidegenitésére közreműködik: az orgazdaság büntettét követi el és öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ha pedig a dolog lopás, zsarolás, sikkasztás vagy jogtalan elsajátitás vétsége következtében jutott birtokosa vagy birlalója kezéhez: az orgazdaság vétséget képez és két évig terjedő fogházzal büntetendő.

371. §.

Büntettet képez az orgazdaság, ha azt olyan egyén követte el, a ki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság miatt már két izben büntetve volt. Nem alkalmazható mindazonáltal e szabály, ha utolsó büntetésének kiállása óta tiz év már eltelt.

372. §.

Ha a törvény az elkövetett büntett tettesére tiz évi fegyhásnál súlyosabb büntetést határoz, és az orgazda azon körülményt, mely a megjelölt súlyos büntetést vonja maga után, az orgazdaság elkövetésekor tudta, vagy ha az orgazdaságot üzletszerűleg viszi: öt évig terjedő fegyházzal büntetendő.

373. §.

Orgazdaság miatt, a szabadság-vesztés büntetésen felül, a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is kimondandó.

M. i. 1. Nem mindenik büntetendő cselekmény által szerzett dolog megvétele, megszerzése vagy elrejtése állapítja meg az orgazdaságot, hanem csak az eltulajdonítás által véghezvitt bűntettek és vétségek folytán szerzett dolog megvétele, megszerzése, vagy elrejtése. Mellőztetett tehát a szerzés nemei közt a csalás, a csalárd és vétkes bukás, a kihágások vagy a jövedéki törvények áthágásának felemlítése, illetőleg az ezen törvényszegésből származó dolgok megvétele sat.

A mi a csalást illeti, ez igen complicált bűntett, annyi finom distinctióktól függ, hogy annak megitélésétől, vajjon csakugyan csalást képezett-e a cselekmény, mely által a dolog ennek birtokosa kezei közé jutott: nem lehet függővé tenni az orgazdaság létét vagy nem létét. A csalás, a megkárosítottnak tévedésbe vitt akaratából származó jogtalan megszerzése valamely dolognak vagy haszonnak. Külsőleg a megcsalt akaratából megy a dolog a csalónak birtokába: a cselekmény bűnösségét tehát azon, egy harmadikra nézve gyakran láthatlan mesterkélések, hazugságok, esetleg szövevények állapítják meg, melyek által a károsított akaratára jogellenes hatás gyakoroltatott. E szövevényt nem képes egy harmadik átlátni, s ha annak egyes szálait ismeri is: nem lehet követelni, hogy ebből azon a criminalistára nézve is gyakran igen nehéz megállapításra jusson, vajjon a dolognak ily módon eszközlött megszerzése csalást képez-e? Igen sok esetben indokolatlanul vonattatnának vevők büntető perbe, mert végre is azt kellene kimondani a birónak, hogy vádlott nem volt képes a cselekmények szövevényét, azok jogi természete szerint felismerni, vagyis nem volt képes valódilag tudni, vajjon az, a kitől ő megvette a kérdéses dolgot, csalás által jutott-e annak birtokába vagy sem.

Kérdés lehet, hogy miért mellőztetett a bűnös szerzési módok közül a csalárd és a vétkes bukás? A vétkes bukásról nem lehet szó; ennek tényálladékai közt nem fordul elő oly eset, mely a vagyonnak a hitelezők kielégítési alapjától való jogtalan elvonását képezné; ennélfogva a jogtalanul elvont vagyonnak más általi jogtalan megszerzése a vétkes bukásból nem következhetik be. De nem így áll a dolog a csalárd bukás 1. pontjában meghatározott eseteket illetőleg. Ezen esetek mindegyikének tényálladéka abban van, hogy a hitelezők kielégítesére szolgáló vagyon, az adós által elvonatik. Erre vonatkozólag tehát megtörténhetik, hogy egy harmadik, tudva a bukott csalárdságát, megveszi azon dolgot, melyet amaz, a hitelezők elől elrejtett, melyet félretett vagy elad stb. Ez esetekre vonatkozólag tehát igen is felmerülhet a kérdés, miért nem képez ily esetben a megszerzés, illetőleg elrejtés orgazdaságot? avagy büntetlenül hagyatik-e a csalárd bukás által elvont értékeknek egy harmadik személy általi megszerzése, ha azon harmadik, a kérdéses értékek ezen provenientiáját tudja? Mindkét kérdésre megfelelünk az által, hogy az orgazdaság egy előzetesen befejezett bűntettet tételez fel; a lopásnak véghezvittnek kell lennie, hogy a lopott dolog a tolvaj kezeibe kerülhetett légyen, s hogy ő azt eladhassa, vagy elrejtés végett másnak átadhassa. Ezen szempont módosul a

csalárd bukás folytán az adós által elvont értékeket illetőleg. A csalárd bukás is be van ugyan végezve, az értékeknek eltulajdonitási vagy megkárosítási szándékkal azon időn tul való visszatartása által, mely időben azok, a hitelezők kielégítése végett átadandók, illetőleg felfedezendők lettek volna; mindazonáltal a véghezvitel tovább is tart, mint a formális véghezviteli cselekmény. Épen úgy, mint másnak szabadságától való megfosztása be van végezve az illető személy elzárása által; de a bűntett véghezvitele mégis mindaddig tart, míg a jogtalanul elzárt nem helyeztetik szabadságába.

Ebből consequentiák származnak, melyek a fenforgó kérdésre elhatározók. A csalárd bukás folytán a vagyonbukott által jogellenesen visszatartott vagyonnak oly egyén általi megvétele, a ki e vagyonnak természetét ismeri: nem orgazdaságot, hanem a csalárd bukás elkövetése alatt, e bűntett elkövetésére nyujtott segélyt, s ennélfogva részességet képez.

A kihágás által szerzett dolog ezen eredetének ismerete melletti megvétele, megszerzése, vagy elrejtése: szintén nem esik a 370. §. alá; ezen esetről, részint a rendőri kihágásokról szóló törvény, részint külön törvények, az erdőben elkövetett fa- és egyéb lopásokra nézve az erdőtörvény, a mezei rendőrkihágásokra vonatkozólag az ezeket tárgyazó törvény. A dug-árúkra és csempészetekre vonatkozólag: a jövedéki kihágásokról szóló szabály intézkedik.

2. „ . . . . *büntette következtében jutott kezeihez*“ ezen kitétel folytán, nem csupán a tettestől, a tolvajtól, rablótól, vagy sikkasztótól való megszerzés, hanem egy harmadiktól való vétel, illetőleg átvétel is megállapítja az orgazdaságot, a mennyiben a többi ismérvek: tudata a dolog származásának s az anyagi haszon fenforognak. Nem volna tehát helyes azt mondani: bűntette által jutott kezeihez, vagy szereztetett: mert ez kizárná a harmadiktól való megvétel bűnösségét, a kinek nem lopás által, hanem a tolvaj részéről, eladás végetti kézbesítés által jutott kezeihez e lopott dolog, habár a megvevő tudta azt, hogy a dolog lopott, s hogy az eladó a tolvajtól vette azt át.

Ezen szempont értelmezi és indokolja e kitételnek „jutott kezeihez“ — a sikkasztást illetőleg nem kifogástalan használatát. A sikkasztónak nem bűntett következtében jut kezeihez a dolog; a kézhez-jutás, e cselekményre vonatkozólag teljesen jogos. Ha tehát valaki a sikkasztótól magától veszi meg az elsikkasztott dolgot: oly dolgot vesz meg, mely nem a sikkasztás bűntette következtében jutott a sikkasztó birtokába, illetőleg birlalásába, hanem akkor, midőn a sikkasztás elkövettetett, már a sikkasztó kezeiben volt. Mindazonáltal az eltulajdonítás nem hajtható végre újabb apprehendálás nélkül oly dologra vonatkozólag sem, mely eltulajdonítás előtt, sőt az ezt közvetlenül megelőző perczben tettleg az eltulajdonító kezei közt, vagy tettleges hatalmában van. A czím megváltoztatásával e megváltozott czímen való „corporis apprehensio“-nak kell véghezmennie, úgy hogy ezen czímnél s e cselekménynyel kezdődik az eltulajdonító jogellenes birtoklás, a jogtalan „detentio corporis cum animo domini“.

Ha mindazonáltal ellenvetés támasztathatnék is a megjelölt kifejezés ellen, az esetre ha az orgazda közvetlenül a sikkasztótól szerzi meg az elsikkasztott dolgot; de minden kifogás ki van zárva az esetre, ha azt a sikkasztó másnak adja át eladás vagy kézbesítés végett. Ezen harmadik személy, a közvetítő, a szó közönséges értelmében is, a sikkasztónak sikkasztási cselekménye következtében jut a dolog birtokába vagy birlalásába; minélfogva a kifejezés, mely az egyik esetre doctrinális magyarázatot igényel: a többi esetekre teljesen alkalmas, és lehetővé teszi, hogy a közvetítő kezeiből való átvétel is befoglaltassék az orgazdaság esetei közé.

3. „. . . *vagyoni hasson végett* ezen ismérv csaknem mindig fog találkozni, valahányszor az, a ki a 370. §-ban megjelölt uton szerzett dolgoknak e származását tudja, azokat mégis megveszi, megszerzi vagy elrejti. De ha nem forogna fenn ezen ismérv, ha például a bűntettes iránti könyörületből és a felfedezés meghiusítása, vagy megnehezítése végett rejtette volna el valaki az ellopott értéket: ez esetben nem is esik a cselekmény az orgazdaság fogalma alá, s inkább a bűntettes személye iránti kedvezés, és ezzel összefüggőleg az előny biztosításának természetével bir. Ez esetben tehát nem orgazdaság, hanem a 375. §. szerint bűnpártolás miatt lesz az illető elitélendő.

4. „. . . *megszerez, elrejt, vagy annak elidegenítésére közreműködik*". A „megszerez" magában foglalja a vételt, a cserét, a zálogba vételt, az ajándékot stb., a mihez még az „elrejt" azért volt adandó, mert kétség támadhatna: vajjon az elrejtés végetti átvétel szerzést képez-e?

A megszerzés alatt mindazonáltal csakis ügylet, vagy ennek formájával biró cselekmény egyáltalában jogcselekmény általi megszerzés értetik; mert a ki a tolvajtól ellopja a lopott, vagy elrabolja a rabolt dolgot: az lopást, illetőleg rablást követ el. Egy nagy érdekü kérdés merülhet fel arra nézve, vajjon a lopott dolgokra vonatkozólag — s azok e minőségének tudása mellett — csalás elkövethető-e a tolvaj ellen? továbbá: vajjon az esetben, ha az elkövetés lehetséges, fenforoghat-e concursus idealis az orgazdaság és a csalás között? Mi azt hiszszük, hogy nem; mert a csalás nem úgy, mint a lopás és a rablás a birtoklás elleni bűntett, hanem egyenesen a tulajdoni jog ellen irányul. A tolvaj vagy rabló pedig nem birván az eltulajdonított vagyonra nézve tulajdoni joggal: ezen szempontból a csalás ki van zárva.

Az elidegenítésre való közreműködés mindazon nemeit a tulajdásnak foglalja magában, melyek által a dolog, a tolvaj, rabló, sikkasztó birtokából másnak birtokába, vagy birlalásába adatik. Anyaggy. II. 724—726. l.)

Jegyzetek. 1. Az orgazdaság járulékos büntetendő cselekmény lévén: megállapíthatásának első feltétele abban áll, hogy az *előző büntett vagy vétség* elkövetése bizonyítva legyen. Törvényünk szerint azon büntetendő cselekmények, melyekre az orgazdaság vonatkozhatik: a lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás és jogtalan el-

sajátítás lehetnek. Az eltulajdonítási delictumok többi eseteire vonatkozólag, minők pl. a csalás vagy csalárd bukás, orgazdaságot elkövetni nem lehet (M. i. 1.), minélfogva fölmentetett a vád alól pl. azon egyén, ki elfogadott és költekezett oly pénzből, melyről tudta, hogy csalás által szereztetett meg (Btj. T. XII. k. 14. l). A k. btk. 126. §-ában meghatározott kihágás ugyan, tényálladékát tekintve, lopást képez, — az abból származó dolog tudatos megszerzése azonban még sem tekinthető orgazdaságnak, mert ehhez a 370. §. szerint feltétlenül megkivántatik, hogy a kérdéses dolog büntettből vagy vétségből származzék. Az ily cselekmény a k. b. t. k. 129. §-a alapján büntetendő.*) A gyakorlat ezen kérdésre nézve még ingadozó, mert a míg egy esetben vádl., ki férjével az ez által lopott csirkéket, tudva azok eredetét, elfogyasztotta, azért mentetett fel a vád alól, mert az élelmi és élvezeti czikk elfogyasztásában történt ilyetén részesülés nem képez orgazdaságot (Btj. T. VIII. 31. l.): addig egy más esetben vádl., ki az utczán talált fánkot, annak lopott voltát tudva, elfogyasztotta, tekintettel ezen tárgy 2 frton aluli értékére, a k. b. t. k. 129. §-a alapján itéltetett el (XII. 356. l.). Az erdei lopással kapcsolatos orgazdaság az erdőtörvény szerint külön kihágás gyanánt büntetendő (1879. XXXI. t.-cz. 97. §.), kivéve a visszaesésben elkövetett orgazdaságot, mely esetben az orgazda cselekménye, tekintet nélkül az erdei kihágásban bűnös tolvajra, a btk. szerint minősitendő (98. §.). Az előző büntett vagy vétség elkövetésének bizonyításához nem kivántatik meg szükségkép, hogy a tettes kipuhatolva, és elitélve legyen, hanem elég az is, ha a lopás stb. tényleges megtörténte a káros által igazoltatik s a lopott dolog egy harmadik személy kezén találtatik. Ha ezen személy a dolog mikénti szerzését kimutatni nem képes, úgy közel fekszik s rendszerint talál a gyanú, hogy az illető maga lopta el a dolgot, vagy legalább részt vett annak ellopásában; minthogy azonban ez a gyanú egyéb bizonyíték nélkül még sem elég az előző bűntettben való közvetlen részvétel megállapítására: ily esetben a biróságok rendszerint orgazdaság miatt szokták elitélni a lopott stb. dolog birtokosát. Így pl. orgazdaság állapittatott meg *a*) midőn vádl. birtokában betöréses lopásból származó rubát találtak, mert a lopásban való közvetlen részvéte bizonyítva nem lévén, el kellett hinni, hogy a rubát egy általa ismert csavargótól cserélte, kiről tudta, hogy ahhoz lopás által jutott (Btj. T. I. 243. l.); *b*) midőn vádl. birtokában egy lopott tehén találtatott, melynek szerzését igazolni nem tudta (II. 262. l.).

2. Az orgazdaság *alanya* bárki lehet, kivéve azon személyt, a ki lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás vagy jogtalan elsajátítás által jutott az idegen ingó dolog birtokába. Ezen tétel az előző büntett vagy vétség tettesére nézve, vitán felül áll, mert eddigelé senkinek

*) *Dr. Jeszenszky Sándor* és *X. X.* szerint a tulajdonbiztonság elleni kihágásból származó dolog tudatos megszerzése a k. b. t. k. 129. §-a alá esik (Btj. T. I. 367. és VII. 137. l.), míg *Lauffer Gyula* azt vitatja, hogy ezen eset törvényeink szerint büntetendő cselekményt nem képez (VII. 192. l.).

sem jutott eszébe, pl. lopással és orgazdasággal vádolni a tolvajt, ki az általa ellopott dolgot felhasználja, avagy értékesíti. A lopásnál ugyan is a szándék a dolog eltulajdonítására irányúlván, a tettes csak eme czélzat realizálását eszközli, midőn a lopott dolgot saját vagyoni hasznára fordítja, és így ez által nem létesül új büntetendő cselekmény, hanem a lopás súlya természetszerüen gyarapodik. Nem ily általános az egyetértés arra nézve, hogy azon egyén, a ki pl. a lopásban mint segéd közreműködött, nem lehet ugyanazon lopásra vonatkozólag orgazda is. Az ellenkező nézetüek abból indulnak ki, hogy az orgazda büntetése esetleg súlyosabb lehet mint a bünsegédé, és így igazságos, hogy az, ki a lopásban stb., segédkezett, s ez után a lopott dolgot megszerezte, ne csak mint bünsegéd, hanem mint orgazda is büntettessék. Amde ezen megkülönböztetés tettes és segéd között teljesen indokolatlan. A lopás tényálladéka mindegyikre nézve ugyan az marad, s ha a tettes válik bünössé külön büntettben a lopott dolog értékesítése által: úgy következetesen a bünsegéd tevékenysége sem lépi túl a lopás tényálladékát az által, hogy a lopott dologban részesül Az ellenkező felfogás oda vezetne, hogy egy és ugyanazon lopásra vonatkozólag a segéd aránytalanul súlyosabban volna büntethető, mint maga a tettes, holott az igazságos megtorlás épp az ellenkezőt hozza magával.*) Azon elvből, hogy az előző büntett vagy vétség részese nem lehet alanya ugyanazon delictumra vonatkozólag az orgazdaságnak, következik az is, hogy a mig az előző büntett vagy vétség be nem végeztetik, addig az orgazdaság kezdetét nem veheti. Ezen szempontból egy esetben vádl., ki egy betöréses lopásnál a tettes által kihozott buzát kocsira tenni és elvinni segitett, lopásban való segédkezés miatt itéltetett el (Btj. T. III. 235. l.), ellenben orgazdaság állapittatott meg: *a*) midőn vádlottak részt vettek egy tehén levágásában és elfogyasztásában, mely véletlenül került birtokosához, a részesség itt azért mellőztetvén, mert az elsajátítás már a tehén levágása előtt megtörtént (III. 92. l.); *b*) midőn vádl. néhány birkát, melyek véletlenül bojtárja nyájához csatlakoztak, ettől értékesítés végett átvett, s a vételárból részesült (VI. 364. l.). Végre megjegyzendő, hogy az orgazdaság alanya oly egyén is lehet, ki az előző büntett elkövetőjének rokona vagy hozzátartozója; mihez képest orgazdaság miatt elitéltetett az apa, ki a leánya, illetve fia által lopott dolgokból részesült (Btj. T. IV. 361. és 390).

3. Az orgazdaság *tárgya* ugyanaz, a mi a lopásé s a többi elsajátítási delictumoké. Az orgazda tehát szintén a lopás, stb. által már megsértett, de a tulajdonos részére még fenálló, tulajdonjogot támadja meg, s e szempontból mint egy folytatását képezi azon bűntettnek, vagy vétségnek, melyre vonatkozik. Ugyan ezért az orgazdaság közvetlen tárgya is csak idegen ingó dolog lehet; de a míg pl. a tolvaj maga veszi el birtokosától vagy birlalójától a

*) Az általunk vallott nézetet alaposan kifejti dr. *Heil Faustin* (Btj. T. V. 169. és 185. l.), mig az ellenkező felfogás mellett *Helmbácher Nándor* emelt szót (V. 44. l.).

87406

10.000 Ft

HN-20 (F-02-03.
NKE EKK KTK Kari Könyvtár
Helyben ! *00073303* Kölcsönzés